

Perusturvan riittävyyden arviointiraportti

Saate

Joulukuun 20. päivänä 2010 astui voimaan lakimuutos, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö teettää joka neljäs vuosi kokonaisarvion perusturvan riittävydestä. Lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen (108/2010) ollessa eduskunnan käsiteltävänä sosiaali- ja terveysministeriö antoi arvion laadinnan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäväksi. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos asetti 3.11.2010 työryhmän toteuttamaan hallituksen esityksen mukaisen perusturvan riittävyyden arvioinnin. Työryhmälle asetettu määräaika päättyi 1.3.2011.

Lakimuutos pohjautui SATA-komitean työhön. Kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin lisättiin säännös perusturvan riittävyyden määräajoin tehtävästä kokonaisarviointista. Arvio tulee tehdä aina ennen eduskuntavaaleja, jolloin se on käytettävissä esimerkiksi hallitusohjelmasta sovittaessa.

Kansaneläkeindeksistä annetun lain uuden 4 a §:n mukaan perusturvan riittävyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen toimeentulotuki. Keskeisimmät arvioinnissa tarkasteltavat Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet ovat työttömyysturvan työmarkkinatuki ja peruspäiväraha, kansaneläke sekä vähimmäisvanhempain- ja sairauspäivärahat. Koska kotitaloudet saavat usein yhtä aikaa useampaa perus- ja vähimmäisturvan etuutta, on kokonaiskuvan saamiseksi tarkasteluun sisällytetty myös lapsilisät ja asumistuki sekä yksinhuoltajien osalta elatustuki. Lisäksi tarkastelussa on otettu huomioon etuuksien verotus.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut erikoistutkija, yksikön päällikkö Pasi Moisio Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksesta. Työryhmän jäseninä ovat toimineet johtava tutkija Pertti Honkanen Kansaneläkelaitoksesta, matemaatikko Teemu Hänninen Kansaneläkelaitoksesta, tilastopäällikkö Juha Honkkila (20.12.2010 saakka) Tilastokeskuksesta, erikoistutkija Hannele Sauli (20.12.2010 lähtien) Tilastokeskuksesta, projekti-päällikkö Heikki Viitamäki Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta, professori Susan Kuivalainen Turun yliopistosta ja tutkimuspäällikkö Anu Rajas Kuluttajatutkimuskeskuksesta. Työryhmän pysyvänä asiantuntijana toimi erityisasiantuntija Ilari Keso sosiaali- ja terveysministeriöstä ja sihteerinä Katri Hannikainen-Ingman Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksesta. Työryhmä kokoontui kaikkiaan seitsemän kertaa välillä 10.11.2010–9.2.2011. Työryhmä vastasi itsenäisesti arvioinnin käytännön toteuttamisesta ja arviointiraportin sisällöstä.

Työryhmä on saanut työnsä päätökseen ja antaa arvionsa perusturvaetuuksien riittävydestä.

Helsingissä 1. maaliskuuta 2011

Pasi Moisio

Pertti Honkanen

Teemu Hänninen

Susan Kuivalainen

Anu Rajas

Hannele Sauli

Heikki Viitamäki

Katri Hannikainen-Ingman

Tiivistelmä

Joulukuussa 2010 astui voimaan lakimuutos, jonka mukaan perusturvan riittävydestä tulee joka neljäs vuosi laatia kokonaisarvio. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kutsui koolle asiantuntijaryhmän sektoritutkimuslaitoksista, Kansaneläkelaitoksesta, Tilastokeskuksesta sekä Turun yliopistosta.

Työryhmä otti arvioinnin lähtökohdaksi perustuslain 19 §:ssä luetellut elämäntilanteet, joissa julkisen valan on turvattava perustoimeentulo. Tarkasteluun otettiin mukaan myös opiskelijat ja kotihoidontuella olevat. Arvioinnissa otettiin huomioon perusturvan varassa elävien kotitalouksien toimeentuloon keskeisesti vaikuttavat Kelan etuudet sekä toimeentulotuki. Perusturvan kehitystä tarkasteltiin aikavälillä 1990–2011, sillä kyseessä on ensimmäinen perusturvan riittävyttä arvioiva raportti. Tulojen riittävyttä ja kehitystä perusturvan varassa elävissä kotitalouksissa arvioitiin esimerkkilaskelmien avulla neljässä erilaisessa malliperheessä.

Perusturvan varassa olevien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti kasvaneet 4–41% vuodesta 1990 vuoteen 2011, mutta asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat laskeneet kaikilla muilla paitsi eläkkeensaajilla. Yksinasuvalla takuueläkettä saavalla asumismenojen jälkeiset tulot ovat reaalisesti kasvaneet 27 %. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (ml. opintolaina) saavan yksinasuvan asumismenojen jälkeiset tulot ovat sen sijaan reaalisesti laskeneet noin 2 % vuodesta 1990.

Yksinasuvan perusturvan varassa elävän tulotaso ennen asumismenoja on 37–45 % keskipalkkaisesta vuonna 2011. Vertailtaessa kohtuullisten asumismenojen jälkeistä tulotasoa, perusturvan varassa elävän yksinasuvan tulotaso on 23–32 % keskipalkkaisesta. Perusturvan varassa elävien tulotaso suhteessa keskipalkkaisuun on laskenut vuodesta 1990 riippumatta siitä, tarkastellaanko tuloja ennen vai jälkeen asumismenojen, lukuun ottamatta eläkkeellä olevia pariskuntia. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle joutuneen yksinasuvan tulotaso on 42 % keskipalkkaisesta, ja asumismenojen jälkeisiä tuloja vertailtaessa 28 % keskipalkkaisesta: molempien osuus on laskenut vuodesta 1990.

Suurin osa tarkastelluista perusturvan varassa elävistä kotitalouksista ei pysty kattamaan tuloillaan kohtuullisen minimin mukaista kulutusta. Takuueläkkeen myötä eläkkeensaajat ovat ainoa ryhmä, jonka perusturvan taso riittää kattamaan kohtuullisen minimin mukaiset menot. Heille ei esimerkkilaskelmissa myöskään synny laskennallista oikeutta toimeentulotukeen. Sen sijaan muiden perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulot riittävät kattamaan vain noin kaksi kolmasosaa kohtuulliseksi katsotusta vähimmäiskulutuksesta.

Perusturvan tasoa verrattiin myös väestön näkemykseen riittävästä vähimmäisturvan tasosta. Perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulotaso jää väestön katsoman riittävän vähimmäisturvan tason alapuolelle. Ero on ajan myötä myös kasvanut.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisen vähimmäisturvan taso ennen asumismenoja on keskimääräistä tasoa. Asumismenoja koskevat oletukset kuitenkin vaikuttavat vähimmäisturvan suhteellisesta tasosta saatavaan kuvaan. Asumismenojen jälkeen tarkasteltuna suomalaisen vähimmäisturvan taso jää hieman alle länsieurooppalaisen keskitason.

Perusturvan varassa elävien asemaa tulonjaossa tarkasteltiin myös empiirisen aineiston avulla. Vuonna 2009 noin 150 000 suomalaista kuului kotitalouksiin, joiden bruttotuloista yli 90 prosenttia koostui perusturvaetuksista. Heidän määränsä on kaksinkertaistunut vuodesta 1990 ja myös köyhyysriski perusturvan varassa elävillä kotitalouksilla on kasvanut 1990-luvun alusta. Perusturvan varassa elävissä kotitalouksissa köyhyysriski vuonna 2009 oli 89 prosenttia ja köyhyysraja, eli tulojen ja köyhyysrajan välinen etäisyys, on huomattavasti suurempi kuin pienituloisilla keskimäärin.

Avainsanat: sosiaaliturva, perusturva, riittävyys, toimeentuloturva, sosiaalivakuutus

Sammandrag

Enligt en lagändring som trädde i kraft i december 2010 ska en helhetsbedömning över grundskyddets tillräcklighet utarbetas vart fjärde år. Institutet för hälsa och välfärd sammankallade en expertgrupp från sektorforskningsinstituterna, Folkpensionsanstalten, Statistikcentralen och Turun Yliopisto.

Som utgångspunkt för utvärderingen använde arbetsgruppen de livssituationer där det allmänna enligt 19 § i grundlagen ska trygga den grundläggande försörjningen. I granskningen tog man också med studerande och personer som får hemvårdsstöd. I utvärderingen beaktades de FPA-förmåner som har en väsentlig inverkan på utkomsten för de hushåll som är beroende av grundskyddet samt utkomststödet. Grundskyddets utveckling granskades under perioden 1990–2011 eftersom detta är den första rapporten som utvärderar grundskyddets tillräcklighet. Inkomsternas tillräcklighet och utveckling i hushåll som är beroende av grundskyddet bedömdes med hjälp av kalkylexempel för fyra olika familjemodeller.

De disponibla inkomsterna hos grundskyddsberoende hushåll har ökat realt med 4–41 % från år 1990 till 2011, men de disponibla inkomsterna efter boendeutgifterna har minskat hos alla utom pensionärerna. För en ensamboende som får garantipension har inkomsterna efter boendeutgifterna ökat realt med 27 %. För en ensamboende som får grundutkomstskydd för arbetslösa, minimisjukdagpenning eller studiestöd (inkl. studielån) har inkomsterna efter boendeutgifterna däremot minskat realt med ca 2 % sedan år 1990.

Inkomstnivån före boendeutgifterna hos en grundskyddsberoende ensamboende är 37–45 % av medellöntagarens år 2011. Vid jämförelse av inkomstnivån efter rimliga boendeutgifter är inkomstnivån för en ensamboende som är beroende av grundskydd 23–32 % av medellöntagarens. I förhållande till medellöntagarna har inkomstnivån hos personer som är beroende av grundskydd sjunkit från år 1990, oavsett om inkomsterna betraktas före eller efter boendeutgifterna. För andra hushållstyper som är beroende av grundskydd är inkomsternas nivå och utveckling i förhållande till medellöntagarna motsvarande. Inkomstnivån hos en ensamboende som övergått från ett lågavlönat jobb till inkomstbundet arbetslöshetsskydd är 42 % av medellöntagarens, och efter boendeutgifterna 28 % av medellöntagarens: båda andelarna har sjunkit sedan år 1990.

Största delen av de granskade grundskyddsberoende hushållen kan inte täcka en rimlig minimikonsumtion med sina inkomster. I och med garantipensionen är pensionärerna den enda gruppen vars grundskyddsnivå är tillräcklig för att täcka rimliga minimiutgifter. I kalkylexemplen har de inte heller kalkylerat rätt till utkomststöd. Däremot räcker inkomsterna hos andra hushåll som är beroende av utkomstskydd endast för att täcka ca två tredjedelar av den rimliga minimikonsumtionen.

Grundskyddets nivå jämfördes också med befolkningens syn på en tillräcklig nivå för minimiskyddet. Inkomstnivån hos hushåll som är beroende av grundskydd stannar under den nivå som befolkningen anser vara tillräcklig för minimiskyddet. Skillnaden har också ökat med tiden.

I internationell jämförelse är det finska minimiskyddets nivå före boendeutgifterna på medelnivå. De antagna boendeutgifterna påverkar dock den bild man får av minimiskyddets relativa nivå. Beträktat efter boendeutgifterna stannar det finska minimiskyddets nivå en aning under den västeuropeiska medelnivån.

De grundskyddsberoendes ställning i inkomstfördelningen granskades också med hjälp av empiriskt material. År 2009 tillhörde ca 150 000 finländare hushåll vars bruttoinkomster till över 90 procent bestod av grundskyddsförmåner. Deras antal har fördubblats sedan år 1990 och också fattigdomsriskerna hos grundskyddsberoende hushåll har ökat sedan början av 1990-talet. I grundskyddsberoende hushåll var fattigdomsriskerna år 2009 89 % och fattigdomsgapet, dvs. avståndet mellan inkomsterna och fattigdomsgränsen, var avsevärt mycket större än hos låginkomsttagare i genomsnitt.

Nyckelord: social trygghet, grundtrygghet, tillräcklighet, utkomstskydd, socialförsäkring

Abstract

In December 2010, a legislative amendment entered into force pursuant to which an overall evaluation on the sufficiency of basic benefits shall be conducted every four years. The National Institute for Health and Welfare convened a working group with experts representing research institutions in the sector, the Social Insurance Institution (KELA), Statistics Finland and the University of Turku.

The working group based its evaluation on section 19 of the Constitution of Finland, which lists the life situations where the public authorities must safeguard basic subsistence. Students and persons on a home care allowance were included in the evaluation. For households on basic benefits, the evaluation took into account social assistance and KELA benefits with a substantial impact on household income. Basic benefits trends were examined for the period 1990 to 2011, as this was the first report evaluating the sufficiency of basic benefits. Sufficiency of income in households on basic benefits, and trends therein, were evaluated using sample calculations for four different model families.

The disposable income of households on basic benefits has increased by between 4% and 41% in real terms between 1990 and 2011, but disposable income after housing costs has decreased in all other groups except pensioners. For guarantee pension recipients living alone, disposable income after housing costs has increased by 27% in real terms. By contrast, for persons living alone on basic unemployment benefit, minimum sickness allowance or a study grant (including study loans), disposable income after housing costs has decreased by about 2% in real terms since 1990.

The income before housing costs of a person living alone on basic benefits is now, in 2011, between 37% and 45% of that of an average wage earner. However, the income after reasonable housing costs of a person living alone on basic benefits is only 23% to 32% of that of an average wage earner. The income of persons on basic benefits, as a percentage of the income of average wage earners, has been decreasing since 1990 regardless of whether housing costs are considered or not. Other types of household on basic benefits show similar income levels and trends in relation to the average wage. A person living alone who has gone from a low-income job to earnings-dependent unemployment benefit has an income that is about 42% of that of an average wage earner, and after housing costs only 28% of that of an average wage earner; both of these percentages have been declining since 1990.

Most of the households living on basic benefits considered in the evaluation are unable to meet reasonable minimum living costs out of their income. With the advent of the guarantee pension, pensioners are now the only group for whom basic benefits are sufficient to safeguard reasonable minimum living costs. What is more, the sample calculations show that they do not accumulate an entitlement to social assistance. By comparison, the income of other types of household on basic benefits only covers about two thirds of reasonable minimum living costs.

The level of basic benefits was also compared to what the public thinks is sufficient minimum subsistence. According to the views of the public, the income of households on basic benefits fails to meet what they consider sufficient minimum subsistence, and this shortfall too has increased over time.

By international comparison, Finnish minimum subsistence before housing costs is about average. However, assumptions about housing costs influence the relative level of minimum subsistence, and if we figure housing costs into the equation, Finnish minimum subsistence falls somewhat below the western European average.

The status in income distribution of persons living on basic benefits was also studied using empirical data. In 2009, some 150,000 Finns were living in households where more than 90% of the gross income consisted of basic benefits. The number of these people has doubled since 1990, and the risk of poverty among households on basic benefits has also increased since the early 1990s. The risk of poverty among households on basic benefits was 89% in 2009, and the poverty deficit (the difference between income and the poverty limit) is considerably larger than for low-income persons on average.

Keywords: social protection, basic security, adequacy, income security, social insurance

Sisällys

Saate

Tiivistelmä

Sammandrag

Abstract

1	Toimeksianto	9
2	Perusturvan riittävyyden arvioiminen	11
3	Perusturvan varassa elävien toimeentuloon vaikuttavat etuudet	15
3.1	Kelan hoitama sosiaaliturva	15
3.2	Keskeisimmät Kelan etuudet	16
3.3	Toimeentulotuki	32
3.4	Indeksisidonnaisuudet ja etuuksien tasojen kehitys	36
3.5	Verotuksen vaikutus	40
3.6	Kelan etuuksien ja toimeentulotuen päällekkäisyys väestössä	42
3.7	Ansiotulojen ja etuuksien yhteensovituksesta	45
4	Esimerkkilaskelmat kotitalouksien tulonmuodostuksesta	46
4.1	Esimerkkilaskelmissa käytetyt oletukset	46
4.2	Työttömän kotitalouden tulonmuodostus	49
4.3	Eläkeläistalouden tulonmuodostus	50
4.4	Sairaus- tai vanhempainrahalla olevan talouden tulonmuodostus	51
4.5	Toisen huoltajan menettäneen talouden tulonmuodostus	52
4.6	Opiskelijoiden ja kotihoidontuella olevien tulonmuodostus	52
4.7	Pieni- ja keskipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus	54
4.8	Ansiosidonnaista etuutta saavan työttömän kotitalouden tulonmuodostus	55
4.9	Esimerkkilaskelmien kotitalouksien tulotason vertailu	55
5	Perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulojen kehitys ja riittävyys	58
5.1	Perusturvan tason kehitys suhteessa hintoihin	58
5.2	Perusturvan tason kehitys suhteessa keskipalkkoihin	60
5.3	Tulojen riittävyys suhteessa viitebudjetteihin	64
5.4	Tulojen riittävyys suhteessa konsensusmenetelmällä saatuihin väestön käsityksiin	68
5.5	Vähimmäisturvan tason kansainvälinen vertailu	70
6	Perusturvaa saavien kotitalouksien asema tulonjaossa	74
6.1	Perusturvaetuuksien kohdentuminen tuloluokkiin	74
6.2	Perusturvaa saavien kotitalouksien määrä sekä väestölliset ja sosioekonomiset piirteet	76
6.3	Perusturvan varassa elävien pienituloisuus	78
7	Yhteenveto	81
	Liitteet	84

1 Toimeksianto

Valtioneuvosto asetti kesäkuussa 2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA-komitea) valmistelemaan sosiaaliturvan uudistamista. Komitean tehtävänä oli hallitusohjelman mukaisesti laatia ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta laatimalla ehdotus riittävästä perusturvasta, aktiivivaihtoehtoja korostavasta ansioturvasta, kannustavuuden parantamisesta, sosiaaliturvan selkeyttämisestä ja sosiaaliturvan kestävyysvarmistamisesta. Komitean esitys sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen peruslinjauksista julkaistiin tammikuussa 2009 (STM Selvityksiä 2009:10). SATA-komitean esitys sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista sisälsi ehdotuksen, että kerran hallituskaudessa toteutettaisiin poliittisen päätöksenteon tueksi arviointi perusturvaetuuksien riittävydestä.

Heinäkuussa 2010 hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi kansaneläkeindeksistä annetun lain muuttamisesta (HE 108/2010). Esityksessä ehdotettiin muutettavaksi lakia siten, että siihen otettaisiin säännös perusturvan riittävyden joka neljäs vuosi tehtävästä kokonaisarviointista. Arvio on tarkoitus tehdä aina ennen eduskuntavaaleja, jolloin se on käytettävissä esimerkiksi hallitusohjelmasta sovittaessa. Arviointia voidaan hyödyntää myös hallitusohjelman toteutumisen seurannassa. Ensimmäinen arvio perusturvan riittävydestä tulisi olla valmis viimeistään vuoden 2011 eduskuntavaalien vaalipäivää edeltävän kuukauden 1. päivänä.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen 16.11.2010 ja laki astui voimaan 20.12.2010. Perusturvan riittävyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon henkilön tai kotitalouden saamat Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen toimeentulotuki. Keskeisimmät arvioinnissa tarkasteltavat Kelan toimeenpanemat etuudet ovat työttömyysturvan työmarkkinatuki ja peruspäiväraha, kansaneläke sekä vähimmäisvanhempain- ja sairauspäivärahat. Koska kotitaloudet saavat usein yhtä aikaa useampaa perus- ja vähimmäisturvan etuutta, on kokonaiskuvan saamiseksi tarkastelun kohteeksi otettava myös lapsilisät ja asumistuki sekä yksinhuoltajien osalta elatustuki.

Arvioinnin kohteena olevien etuuksien lisäksi tulisi tarkastella etuuksia saavien henkilöiden tai kotitalouksien toimeentuloon keskeisesti vaikuttavia muita tekijöitä kuten etuuksien verotusta. Arvioinnin tulisi sisältää myös sellaisia perusturvaan keskeisesti liittyviä teemoja kuten turvan riittävyys suhteessa elinkustannuksiin, turvan kehitys suhteessa tulokehitykseen ja kulutukseen, väestön mielipiteet perusturvan riittävästä tasosta sekä perusturvan kannustavuus. Säännöllisesti toteutettu perusturvan riittävyden arviointi ei palvelisi pelkästään poliittista päätöksentekoa, vaan se toisi myös perusteltuja argumentteja perusturvaan liittyvään keskusteluun. Arviointiraportin tavoite on tukea talousarvio- ja kehysmenettelyprosesseja ja muuta päätöksentekoa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä (29/2010 vp) valiokunta totesi, että tällainen laaja-alainen arviointi voi merkittävästi palvella paitsi päätöksentekoa myös maamme talous- ja sosiaalipoliittista tutkimusta. Valiokunta piti lisäksi tärkeänä, että arvioissa tarkastellaan myös muun muassa sitä, miten verotus ja työtuista johtuva etuuksien menetys kohtelee matalapalkka-aloilla työskenteleviä suhteessa etuuksien saajiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi arvion laadinnan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäväksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos asetti 3.11.2010 työryhmän toteuttamaan hallituksen esityksen mukaisen perusturvan riittävyden arvioinnin 1.3.2011 mennessä. Työryhmän tavoite oli tuottaa hallituksen esityksen mukainen kokonaisarvio perusturvaetuuksia saavien kotitalouksien toimeentulon kehityksestä. Asetettava työryhmä vastasi arviointimenettelyn käytännön toteuttamisesta ja arviointiraportin sisällöstä.

Arvioinnin toteuttamisesta vastaamaan koottiin seuraavista tutkijoista koostuva asiantuntijaryhmä: perusturvan arviointityöryhmän puheenjohtajaksi asetettiin Pasi Moisio Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta ja

muiksi jäseniksi nimettiin Pertti Honkanen ja Teemu Hänninen Kansaneläkelaitoksesta, Juha Honkkila (20.12.2010 saakka) Hannele Sauli (20.12.2010 lähtien) Tilastokeskuksesta, Heikki Viitamäki Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta, Susan Kuivalainen Turun yliopistosta ja Anu Raijas Kuluttajatutkimuskeskuksesta. Työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi nimettiin Ilari Keso sosiaali- ja terveysministeriöstä ja sihteeriksi Katri Hannikainen-Ingman Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta.

2 Perusturvan riittävyyden arvioiminen

Perus- ja vähimmäisturvan käsitteiden käyttö on kirjavaa, eikä ole olemassa virallista listausta tai määritelmää, mitkä etuudet luetaan perusturvaan ja mitkä vähimmäisturvaan. Ehkä yleisimpänä jaottelun perusteena käytetään perustuslain 19§ ensimmäisessä ja toisessa momentissa lueteltuja elämäntilanteita, joiden kohdalla yhteiskunnan on taattava välttämätön toimeentulon turva tai perustoimeentulon turva. Perustuslain 19§ ensimmäisessä momentissa on taattu oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja turvaan jokaiselle, joka ei kykene niitä itse hankkimaan. Ensimmäisen momentin tarkoittama välttämätön toimeentuloturva viittaa vähimmäisturvaan ja se edellyttää tapauskohtaista tarveharkintaa. Vähimmäisturva pyritään takaamaan toimeentulotuella. Perustuslain 19§ toisessa momentissa taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Oikeusoppineiden tulkinnan mukaan perustoimeentulon turva edellä mainituissa elämäntilanteissa on turvattava syyperusteisesti ilman tarveharkintaa, ja perustoimeentulon turva on oltava tasoltaan korkeampi kuin ensimmäisen momentin tarkoittama välttämätön toimeentuloturva.¹

Näin ollen perusturvan etuuksiin luettaisiin kansaneläke, yleinen perhe-eläke, työttömien peruspäiväraha ja työmarkkinatuki sekä sairausvakuutuksen ja vanhempainrahan vähimmäispäivärahat. Vastaavasti viimesijainen ja tarveharkintainen toimeentulotuki muodostaisi vähimmäisturvan. Mutta perusturvan etuuksista työmarkkinatuki sisältää perhekohtaisen tarveharkinnan elementtejä, samoin kuin Kelan toimeenpanemat asumisen tuet. Työmarkkinatuen tarveharkinnan vuoksi yksilöllisen ja syyperusteisen perusturvan ja perhekohtaisen sekä tarveharkintaisen vähimmäisturvan raja on häilyvä. Näin ollen ehkä yksinkertaisinta on määritellä, että perus- ja vähimmäisturvan etuudet muodostavat työelämän ulkopuolella olevien ja ansiosidonnaisten etuuksien piiriin kuulumattomien pääasiallisen toimeentuloturvan.

Perustuslain 19§ takaa siis perustoimeentulon turvan tiettyjen sosiaalisten riskien kohdatessa ja välttämättömän turvan kaikissa tilanteissa. Laissa ei kuitenkaan määritellä, mikä on riittävä tai kohtuullinen toimeentulon turvan taso. Perus- ja vähimmäisturvan riittävää tasoa on määritelty ja selvitetty monessa työryhmässä. Vuonna 1971 sosiaalihuollon periaatekomitea linjasi², että sosiaalipolitiikan tavoitteena on kohtuulliseksi katsotun elintason, sosiaalisen turvallisuuden ja viihtyvyyden takaaminen eri yhteiskuntaryhmille, perheille ja yksilöille. Sosiaalihuollon periaatekomitea linjasi ehdotuksessaan laiksi toimeentulotuesta³, että toimeentulotuen tulee mahdollistaa "...sosiaalisesti hyväksyttävän elintason edellyttämä välttämättömyys eli peruskulutus sekä ainakin osan valinnaisen kulutuksen toteutumisesta." 1990-luvulla perusturvan riittävyyttä arvioitiin vähimmäisturvatyöryhmän⁴ toimesta sekä Stakesin ja Kuluttajatutkimuskeskuksen vähimmäisturvan taso -hankkeessa.⁵ Molemmissa hankkeissa arvioitiin perusturvan (lähinnä toimeentulotuen perusosan) riittävyyttä käyttäen apuna tarvebudjetit, pienituloisten kotitalouksien kulutusmenotietoja sekä kansalaisten ja asiantuntijoiden arvioita perusturvan riittävästä tasosta. 1990-luvun jälkeen perusturvan riittävyyttä tarkasteltiin SATA-komitean työn yhteydessä.

Kaikkien yhteisesti hyväksymää tai yksiselitteistä näkemystä perus- ja vähimmäisturvan riittävästä tasosta ei kuitenkaan ole saatu selville selvityksissä ja tutkimuksissa. Riittävän tason määrittelemineen on vaikeaa, koska käytännössä on lähes mahdotonta empiirisesti selvittää, mikä on kohtuulliseksi tai riittäväksi katsottu

¹ Tuori, Kaarlo (2004) Sosiaalioikeus, WSOY Lakitieto.

² KM 1971:A25, s. 23

³ KM 1974:32, s. 10

⁴ STM Työryhmämuistio 1994:25

⁵ Leena Aatola, Mirja Viinisalo. Mitä eläminen maksaa? Tarvebudjetit vähimmäisturvan arvioinnin tukena. Stakes, 1999; Pauli Forma, Matti Heikkilä, Elsa Keskitalo. Mikä on kohtuullinen minimi? Vähimmäisturvan tasokonsensusmenetelmällä arvioituna. Stakes, 1999; Virpi Kosunen. Paljonko on riittävästi? Vähimmäisetuuksien riittävyyden arviointia kulutuksen näkökulmasta. Stakes, 1999.

elintaso erilaisille kotitalouksille. Lähtökohdaksi voidaan ottaa, että perusturvan tulee mahdollistaa sosiaalisesti hyväksyttävä elintaso, joka ei poikkea liiaksi väestön keskimääräisestä elintasosta. Tällöinkin tulisi määritellä, mikä on sosiaalisesti hyväksyttävä elintaso erilaisille kotitalouksille ja raja, jonka jälkeen elintason katsotaan poikkeavan liiaksi väestön keskimääräisestä elintasosta. Nämä kysymykset ovat aina myös arvovalintakysymyksiä, eikä niihin voida yksinomaan tutkimuksen avulla vastata.

Riittäväksi katsottava elintaso, joka mahdollistaa taloudellisen ja sosiaalisen turvallisuuden, riippuu pitkälti yhteiskunnan keskimääräisestä elintasosta. Yhteys selittyy osin sillä, että yhteiskunnan elintason noustessa nousee myös yleinen käsitys kohtuullisesta elintasosta. Kohtuulliseksi katsottu elintaso ei kuitenkaan seuraa yleisen elintason nousua pelkästään moraalista syistä. Keskimääräinen elintaso määrää pitkälti myös sen, mitä ja kuinka paljon tarvitaan yhteiskunnassa toimimiseen ja selviytymiseen. Moni nykyisin yleisesti välttämättömäksi mielletty hyödyke, kuten puhelin, on ollut aikaisemmin ylellisyshyödyke. Esimerkiksi työnhakijan oletetaan olevan tavoitettavissa puhelimitse. Jos henkilön taloudellinen tilanne poikkeaa liikaa yhteiskunnan keskimääräisestä tasosta, hänellä on myös vaikeuksia osallistua ja toimia yhteiskunnassa.

Suhteellisen köyhyyden mittareilla pyritään kuvaamaan rajaa, jonka alapuolella henkilön tai kotitalouden taloudellinen tilanne on liian kaukana yhteiskunnan keskimääräisestä tasosta. Monista menetelmistä ja tutkimuksista huolimatta kiistatonta köyhyysrajaa ei ole löydetty, vaan tarjolla on monia erilaisia käytännön ratkaisuja. Tavallisimmin käytetyissä mittareissa keskitasaisen elintason kuvaajaksi on valittu mediaanituloinen⁶ henkilö tai kotitalous. Rajaksi, jonka alapuolella yleisesti odotetun elämäntavan saavuttaminen vaarantuu tai tulee mahdottomaksi, on valittu 60 prosenttia mediaanitulosta. Kumpikaan näistä oletuksista ei perustu varsinaisesti tutkimukseen, vaan ne ovat pitkälti sopimuksenvaraisia asioita. Raja voisi olla myös 40, 50 tai 70 prosenttia. Esimerkiksi EU:n tilastoissa ja indikaattoreissa käytetään kaikkia mainittuja rajoja, joskin 60 prosentin rajaan kiinnitetään eniten huomiota.

Muista mittareista voidaan mainita Yhdysvaltojen väestölaskentatoimiston käyttämä köyhyysraja, joka perustuu pienituloisten ruokamenoihin ja niiden suhteelliseen osuuteen erilaisten kotitalouksien kulutuksessa.⁷ Hyödykkeiden tulojousto ja osuutta koko kulutuksessa on käytetty myös monissa muissa köyhyysmittareissa köyhyysrajaa määriteltäessä. Köyhyysrajan määrittelyssä on käytetty apuna myös erilaisia kulutusdeprivatioindeksejä, esimerkiksi välttämättömyshyödykkeiksi katsottujen kestokulutushyödykkeiden puuttumista varattomuuden vuoksi.

Eurooppa 2020 -strategian yhteydessä otettiin käyttöön uusi, moniaineksinen mittari köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämistavoitteen seuraamiseksi. Mittari sisältää suhteellisen tuloköyhyyden lisäksi materiaallisen deprivaaation indeksin. Materiaalinen deprivatio määriteltiin yhdeksästä elementistä, joista on saatavana vertailukelpoista tilastotietoa kaikissa EU:n jäsen-, hakija- ja EFTA-maissa. Siihen sisältyy eräiden kestokulutushyödykkeiden puute ja toiminnallisia osioita kuten maksuhäiriöt.⁸ Tämä *köyhyys- tai syrjäytymisriskiksi* nimetty mittari ottaa huomioon myös aseman työmarkkinoilla, ja siinä mielessä se laajenee eräänlaiseksi huono-osaisuusriskin mittariksi.⁹

Toinen paljon käytetty menetelmä kohtuulliseksi katsotun elintason määrittämiseksi ovat viitebudjetit. Viitebudjetit ovat kulutusmenolaskelmia yksityiskohtaisille hyödykekoreille, joiden katsotaan kuuluvan yleisesti vallitsevaan elintasoon kyseisessä yhteiskunnassa tiettyinä ajankohtana. Viitebudjetti on hyödykeluettelo, jolla konkretisoidaan elämisen perustarpeiden tyydytys ja elintason ylläpitokustannukset vallitsevan hintata-

⁶ Tulokäsitteenä on usein kotitalouden käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden.

⁷ Citro, Constance & Michael, Robert (eds) 1995. *Measuring Poverty: A New Approach* (National Academy Press) <URL> <http://www.census.gov/hhes/www/povmeas/toc.html>

⁸ Vähintään neljä puutetta seuraavista: Ei varaa 1) puhelimeen, 2) pesukoneeseen, 3) väritelevisioon, 4) autoon, 5) asunnon pitämiseen riittävän lämpimänä, 6) viikon lomaan kodin ulkopuolella, 7) proteiiniinipitoiseen ateriaan vähintään joka toinen päivä, 8) odottamattomiin menoihin ja 9) asumismenojen, muiden menojen tai lainojen maksuviivästyksiä taloudellisen tilanteen takia.

⁹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/fi/10/st09/st09964.fi10.pdf>

son oloissa. Budjetin laadinnassa voidaan ottaa huomioon muun muassa ravitsemus- ja hygieniasuosituksia tai yhteiskunnassa vallitseva tavanomainen elämäntapa ja elintaso. Ehkä suurin viitebudjetteihin liittyvä ongelma liittyy vaikeuteen päästä yksimielisyyteen siitä, mitä hyödykkeitä budjettiin sisällytetään. Hyödyke-luettelon laatimisessa on usein vahva normatiivinen lataus, ja korin sisältö kuvaa sen laatijan näkemystä oikeasta ja ekonomisesta kulutuksesta ja elämäntavasta. Toinen ongelma on viitebudjettien laatimisen suuri-töisyys ja kalleus. Ruotsissa kuluttajavirastolla ja Norjassa kulutustutkimuslaitoksella on pitkä perinne vuo-sittain päivitettyjen viitebudjettien julkaisemiselle. Suomessa Kuluttajatutkimuskeskus julkaisi viitebudjetti-laskelmat pitkän tauon jälkeen vuonna 2010.¹⁰

Viitebudjetteja ja voivat laatia asiantuntijat tai niitä voidaan tehdä niin kutsutulla konsensusmenetelmällä, jossa kysytään kotitalouksilta itseltään, kuinka paljon he tarvitsivat rahaa kohtuullisen elintason saavuttamiseksi. Konsensuaalisten menetelmien käyttö perustuu siihen, että kotitalouksia pidetään oman toimeentulonsa par-haina asiantuntijoina.¹¹ Kotitalouksien vastauksien keskiarvoista arvioidaan erilaisten kotitalouksien tulora-jat, jotka ne tarvitsevat kohtuullisen elintason saavuttamiseksi. Menetelmän heikkoutena on sen subjektiiv-iuus. Suurituloiset arvioivat pääsääntöisesti tarvitsevansa enemmän rahaa toimeentulonsa turvaamiseksi kuin pienituloiset.

Kohtuullisen elintason arvioimiseksi on käytetty myös tietoja pienituloisten kulutuksesta ja rakenteesta. Pienituloisten katsotaan joutuvan käyttämään tulonsa ensisijaisesti välttämättömiin hyödykkeisiin, joten heidän kulutuksensa ajatellaan heijastavan vähimmäiskulutusta. Apuna voidaan käyttää muun muassa hyö-dykkeiden tulojoustoja ja hyödykemenojen suhteellista osuutta pienituloisten kulutuksessa. Esimerkiksi jos tietty hyödyke vie suhteellisesti suuremman osan pienituloisten kulutuksessa kuin suurituloisten, niin hyödy-ke voidaan lukea välttämättömyshyödykkeeksi. Pienituloisten kulutukseen perustuvan menetelmän ongel-mana kuitenkin on, että oletus pienituloisten ekonomisesta kulutuskäyttäytymisestä tai kulutuksen tulojous-tosta ei läheskään aina pidä paikkaansa. Lisäksi suuri osa pienituloisten tuloista muodostuu samoista perus-ja vähimmäisturvan tulonsiirroista, joiden riittävyyttä pienituloisten kulutuksella pyritään arvioimaan.

Itse toimeentuloturvajärjestelmän rakenne antaa yhden vertailupisteen perusturvan riittävyyden arvioimisel-le. Perustuslain tulkinnan mukaan syyperusteisen perusturvan tulee olla tasoltaan korkeampi kuin viimesijai-nen vähimmäisturva. Näin ollen voimme arvioida perusturvan tasoa suhteessa vähimmäisturvan tasoon, lähinnä toimeentulotuen tasoon. Monissa tutkimuksissa samoin kuin SATA -komitean esityksessä tuotiin esiin, että Suomessa perusturvan taso on painunut osin toimeentulotuen tason alapuolelle, erityisesti kalliiden asumismenojen paikkakunnilla. Perusturvan riittävyyttä voidaan arvioida myös suhteessa viimesijaiseen toimeentulotukeen.

Kohtuullisen elintason arvioimiseksi on siis olemassa lukuisia menetelmiä, joihin kaikkiin liittyy varauksia. Mutta vaikka päästäisiinkin yksimielisyyteen kohtuullisesta elintasosta, eli siitä pisteestä, johon perusturvan riittävyyttä verrataan, niin tutkimuksen avulla ei silti voida löytää kiistattomia euromääräisiä rajoja kotitalo-uksille. Tähän on kaksi syytä, jotka ovat olleet esillä köyhyystutkimuksessa.¹² Ensinnäkin on käytännössä mahdotonta määritellä tyhjentävästi ja mitata luotettavasti kotitalouksien kaikki oleelliset resurssit ja tarpeet, jotka näillä resursseilla tulisi tyydyttää. Toiseksi kotitalouksien kyvyt ja mieltymykset vaihtelevat. Samoilla taloudellisilla resursseilla kotitaloudet voivat saavuttaa hyvinkin erilaisen elintason. Toisin sanoen, jokaiselle kotitaloudelle pitäisi periaatteessa määritellä oma euromääräinen rajansa, jolla se pystyy hankkimaan kaikki-en muiden resurssiensa avulla tavarat ja palvelut, joita kotitalous tarpeidensa tyydyttämiseen tarvitsee. Vai-keuksista huolimatta empiirisellä tutkimuksella voidaan saada arvokasta tietoa kotitalouksien tulojen muo-dostumisesta ja elintasosta, jonka kotitaloudet keskimäärin sillä saavuttavat.

¹⁰ Lehtinen, Anna-Riitta, Varjonen, Johanna, Raijas, Anu, Aalto, Kristiina & Pakoma, Riepu (2010). Mitä elämi-nen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjetit. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2010. Helsinki.

¹¹ Kangas, Olli & Ritakallio, Veli-Matti (2008). Köyhyyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyyden yleisyys Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 61, Kela.

¹² Ringen, S. (1985): Toward a Third Stage in the Measurement of Poverty. Acta Sociologica 28:2, 99–113.

Raportin rakenne on seuraava. Aluksi esitellään perusturvan varassa elävien kotitalouksien toimeentuloon keskeisesti vaikuttavat Kelan etuuden sekä toimeentulotuki sekä tarkastellaan niiden kehitystä, päällekkäisyyttä sekä yhteensovitusta. Tämän jälkeen tarkastellaan perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulonmuodostusta ja tulotasoa malliperheiden esimerkkilaskelmien avulla. Esimerkkilaskelmilla malliperheiden tulojen kehitystä ja riittävyyttä vertaillaan suhteessa hintoihin ja keskipalkkaisiin, sekä viitebudjetteihin ja väestön mielipiteisiin. Vähimmäisturvan tasoa vertaillaan myös kansainvälisesti vertailukelpoisen aineiston avulla. Lopuksi perusturvan varassa elävien kotitalouksien asemaa tulonjaossa ja sen kehitystä tarkastellaan empiirisen aineiston avulla.

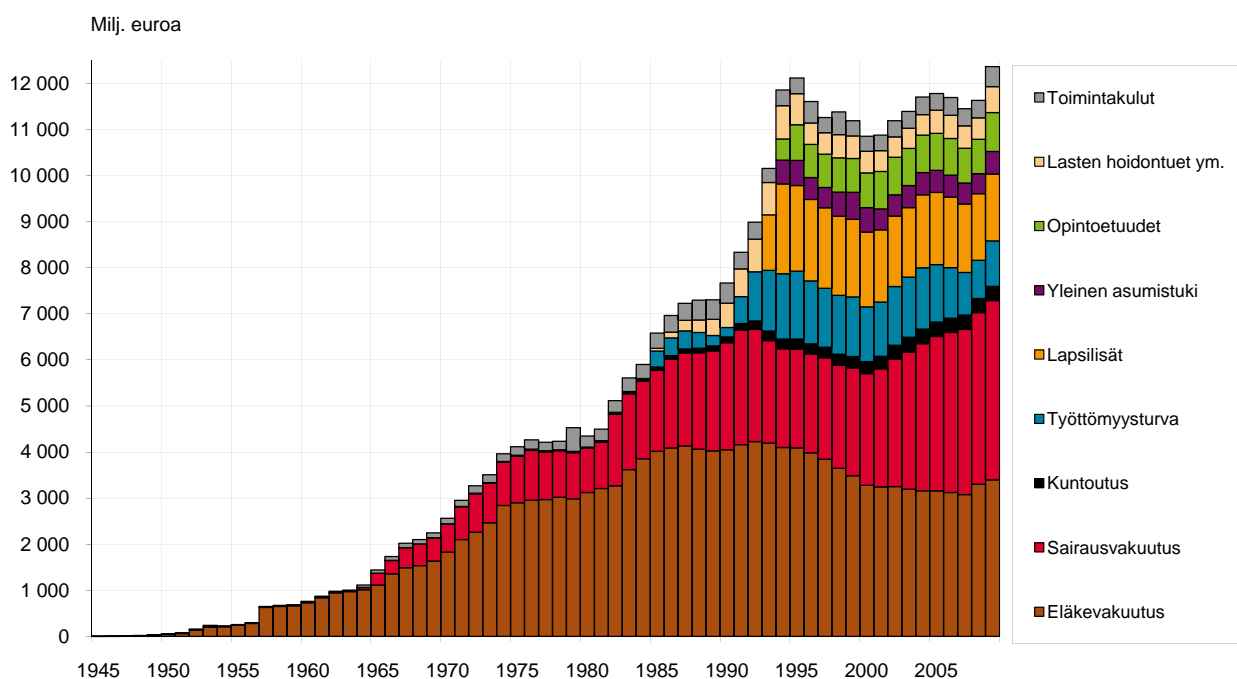
3 Perusturvan varassa elävien toimeentuloon vaikuttavat etuudet

3.1 Kelan hoitama sosiaaliturva

Kela huolehtii Suomessa asuvien perusturvasta. Tyypillisiä tilanteita, joissa Kela turvaa toimeentuloa ovat lapsen syntymä, opintojen aloittaminen, sairastuminen, työttömyys tai eläkkeelle siirtyminen. Kelan maksama perusturva on aina ensisijainen toimeentulotukeen nähden.

Tässä tarkastelussa esitetään perusturvan varassa olevien toimeentuloon vaikuttavat keskeisimmät Kelan etuudet. Etuuksista kuvataan pääpiirteissään myöntämisperiaatteet ja vuosina 1990–2010 tapahtuneita muutoksia. Myös etuuksien tasoa ja rahoitusta selvitetään. Tarkastelussa esitetyt euromäärät ovat voimassa 1.3.2011. Etuuksien tasoista ja kehityksestä on yksityiskohtaisempaa tilastotietoa liitteestä 1.

Osa Kelan etuuksista on veronalaista, osa verotonta tuloa. Tässä tarkastelussa mukana olevista etuuksista veronalaisia etuuksia ovat kansan- ja perhe-eläkkeet, työttömyysetuudet, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, kotihoidon tuet, hoitorahat, opintoraha, vuorottelukorvaus, kuntoutusraha ja harkinnanvarainen kuntoutusavustus. Verotonta tuloa ovat äitiysavustus, lapsilisä, elatustuki, adoptiotuki, asumisen tuet, vammaisetuudet, lapsikorotus ja rintamalisät. Veronalaisten etuuksien veroaste riippuu etuuslajista ja on yleensä korkeampi kuin vastaavansuuruisten palkkatulojen veroaste. Eläke-etuuksien verotus on alhaisilla eläketuloilla palkkatuloja lievempää eläketulovähennyksen vuoksi.

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.1.1. Kelan etuudet ja toimintakulut 1945–2009 vuoden 2009 rahassa.

Kelan etuuskulut vuonna 2009 olivat 11,8 mrd. euroa. Eläke-etuuksia maksettiin 2 561,3 milj. euroa, vammaisetuksia 418,4 milj. euroa ja sairausvakuutusetuksia 3 842,2 milj. euroa. Työttömyysturvaetuksia maksettiin 974,6 milj. euroa ja yleistä asumistukea 482,1 milj. euroa.

Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin kuulumisen edellytyksenä on yleensä, että hakija asuu vakinaisesti Suomessa. Suomeen muuttavan henkilön katsotaan asuvan Suomessa maahan tulosta lähtien, jos hänen tarkoituksenaan on jäädä tänne vakinaisesti asumaan. Suomesta ulkomaille muuttanut henkilö ei kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin. Ulkomailla tilapäisesti, enintään vuoden, oleskelevaa pidetään Suomessa asuvana ja Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvana henkilönä.

3.2 Keskeisimmät Kelan etuudet

3.2.1 Eläke- ja vammaisetuudet

Kelan perusturvana maksamia eläke-etuuksia ovat kansaneläke, perhe-eläke, lapsikorotus, rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä. Vammaisetuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki ja ruokavaliokorvaus. Lapsikorotusta ja rintamalisää voi saada, vaikkei saisikaan Kelasta eläkettä. Eläke- ja vammaisetuudet, lukuun ottamatta ruokavaliokorvauksia, on sidottu kansaneläkeindeksiin, joka määräytyy elinkustannusindeksin mukaan.

3.2.1.1 Kansaneläke

Kansaneläke on asumisperusteinen etuus eli sen saaminen ja määrä riippuvat Suomessa asumisen pituudesta. Myös eläkkeensaajan perhesuhteet vaikuttavat eläkkeen määrään, parisuhteessa asuvien kansaneläke on kuukaudessa vajaat 70 euroa pienempi kuin yksin asuvien.

Kela maksaa kansaneläkettä silloin, kun henkilön työeläke tai yrittäjätoimintaan perustuvat eläkkeet jäävät pieniksi tai hän ei saa niitä lainkaan. Kansaneläkkeenä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä. Kansaneläkkeen vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Vanhuuseläke voidaan myöntää varhennettuna 62-vuotiaille. Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää 16–64-vuotiaalle. Työttömyyseläke poistuu vuonna 2005 tehdyn lakimuutoksen mukaisesti vähitellen; ennen vuotta 1950 syntyneet pitkäaikaistyöttömät voivat saada työttömyyseläkettä 60–64-vuotiaana. Viimeiset työttömyyseläkkeet maksetaan vuonna 2014.

Kansaneläke on työeläkevähenteinen. Sitä ei makseta, jos työeläkkeen määrä ylittää yksin asuvalla 1 212 euroa kuukaudessa ja parisuhteessa asuvalla 1 080 euroa kuukaudessa. Tuloiksi lasketaan myös muut saadut eläkkeet ja korvaukset. Kansaneläkkeen täysi määrä yksin asuvalle on 586 euroa kuukaudessa ja parisuhteessa asuvalla 520 euroa kuukaudessa. Täyden kansaneläkkeen saa, jos työeläkkeitä on enintään 52 euroa kuukaudessa.

3.2.1.2 Perhe-eläke

Kun puoliso tai lapsen isä, äiti tai muu huoltaja kuolee, lakisääteiset perhe-eläkkeet turvaavat lesken ja lasten toimeentuloa. Perhe-eläkkeitä saa sekä Kelasta että vainajan työeläkelaitoksesta. Myös tapaturma- ja liikennevakuutuksesta maksetaan perhe-eläkkeitä. Perhe-eläkettä maksetaan alle 65-vuotiaille nais- tai miesleskille sekä orvoille.

Leskeneläkkeeseen on oikeus, jos leskellä ja edunjättäjällä on tai on ollut yhteinen lapsi ja avioliitto on solmittu ennen kuin edunjättäjä on täyttänyt 65 vuotta. Jos yhteistä lasta ei ole, leskeneläkkeen saamisedellytykset ovat tiukemmat. Eläkettä maksetaan alkueläkkeenä, 302 €/kk ja jatkoeläkkeenä, jonka perusmäärä on 95 €/kk ja täysi täydennysmäärä yksin asuvalle 492 €/kk. Lapseneläkkeeseen on oikeus alle 18-vuotiaalla lapsella ja opiskelun perusteella 18–20-vuotiaalla. Perusmäärä on 56 €/kk ja täydennysmäärä 84 €/kk.

3.2.1.3 Takuueläke

Takuueläke korottaa Suomessa asuvalle maksettavan vähimmäiseläkkeen 687,74 euroon. Takuueläkettä maksetaan vain, jos kaikki eläkkeet ennen verotusta ovat yhteensä alle 687,74 €/kk. Takuueläke on sataprosenttisesti eläkevähenteinen, kaikki eläkkeet pienentävät takuueläkettä koko määrällään. Takuueläkettä eivät pienennä eläkkeensaajan ansiotulot, pääomatulot ja omaisuus. Myöskään eläkettä saavan hoitotuki, eläkkeensaajan asumistuki ja omaishoidon tuki eivät vaikuta sen määrään. Takuueläke pienentää kuitenkin asumistukea ja perheen mahdollisesti saamaa toimeentulotukea samoin kuin muutkin eläkkeet.

Takuueläkkeen saa arviolta 120 000 eläkeläistä. Se on vajaat 10 % kaikista eläkkeensaajista. Laki takuueläkkeestä tulee voimaan 1.3.2011. Samalla maahanmuuttajien erityistuki lakkaa ja sen saajille maksetaan takuueläkettä.

3.2.1.4 Vammaisetuudet

Vammaisetuuksia maksetaan vammaisille ja pitkäaikaisesti sairaille henkilöille. Vammaisetuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki ja ruokavaliokorvaus keliakiaa sairastaville. Vammaisetuuksilla pyritään paitsi edesauttamaan jokapäiväistä selviytymistä myös edistämään edellytyksiä osallistua yhdenvertaisesti muihin kansalaisiin nähden. Vammaistukien ja hoitotuen määrä riippuu sairauden vakavuudesta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Ylin vammaistuki on 389 €/kk ja ylin hoitotuki 303 €/kk. Hakijan tulot ja varallisuus eivät vaikuta vammaisetuuksien myöntämiseen eivätkä niiden suuruuteen.

3.2.1.5 Lapsikorotus

Lapsikorotusta maksetaan eläkkeensaajan kanssa samassa taloudessa asuvista alle 16-vuotiaista lapsista. Korotuksen suuruus on 20 euroa/kk/lapsi. Lapsikorotusta voi saada, vaikka muiden eläkkeiden liian suuri määrä estäisi kansaneläkkeen maksamisen.

3.2.1.6 Rintamalisät

Rintamalisää maksetaan henkilöille, joilla on siihen oikeuttava tunnus riippumatta kansaneläkkeen saamisesta. Tunnusten haku aika päättyi vuoden 2004 lopussa. Rintamalisä on 46 euroa/kk, sen määrä ei riipu muista tuloista.

Ylimääräiseen rintamalisään on oikeus niillä rintamalisänsaajilla, jotka saavat kansaneläkettä. Täysi ylimääräinen rintamalisä yksin asuvalla henkilöllä on 221 euroa/kk. Ylimääräinen rintamalisä on työeläkevähenteinen.

Kelan eläke- ja vammaiseturuksien kehityksen pääpiirteet 1990–2011

Perhe-eläkkeet uudistettiin vuonna 1990. Uudistuksessa mieslesket saivat oikeuden leskeneläkkeeseen, kun siihen aiemmin oli oikeus vain naisleskillä. Lisäksi lapseneläkkeen määriä korotettiin ja leskeneläkkeen kohdentumista tarkennettiin. Lesken- ja lapseneläke muuttuivat veronalaiseksi tuloksi.

Sosiaalimenojen leikkaukset 1990-luvun talouslamassa kohdistuivat myös eläketurvaan. Eläkkeiden indeksitarkistuksia ei tehty lainkaan vuonna 1994 ja lapsen hoitotuet, eläkkeensaajien hoitotuet ja vammaistuet jätettiin ilman indeksitarkistusta vuosina 1996, 1997 ja 1998. Yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja korotettiin 55 vuodesta 58 vuodeksi vuonna 1994 ja 60:ksi vuonna 2000, kunnes koko eläkelaji poistui vuonna 2008.

Kansaneläkkeisiin kuului ennen vuotta 1996 kaikille eläkeläisille maksettava pohjaosa ja tarveharkintainen lisäosa. Vuoden 1996 alusta lukien myönnettyissä kansaneläkkeissä koko eläke muuttui työeläkevähenteiseksi. Aikaisemmin myönnettyjen eläkkeiden pohjaosia leikattiin vähitellen, ja työeläkevähenteisyys toteutui kokonaan vuoteen 2001 mennessä. Näin koko väestön kattava kansaneläkejärjestelmä muuttui vähimmäiseläkejärjestelmäksi. Samaan aikaan kansaneläkemaksujen periminen vakuutetuilta lopetettiin.

Työeläkejärjestelmän uudistus tuli voimaan vuoden 2005 alussa ja vaikutti myös kansaneläkkeisiin. Eri-laisten eläkeikien ja siirtymävaiheen säännösten seurauksena yleistyivät tilanteet, joissa henkilö voi saada samanaikaisesti eri eläkelajin eläkettä työ- ja kansaneläkejärjestelmästä. Esimerkiksi opiskelu- ja lastenhoitoajoista kertyvä ja yli 63-vuotiaana ansaittu työeläke eivät pienennä kansaneläkkeen määrää. Työtömyyseläkkeen vähittäisestä lakkauttamisesta päätettiin. Pitkäaikaistyöttömien eläketukea maksettiin uutena etuutena toukokuusta 2005 joulukuuhun 2010.

Kansaneläkkeisiin tehtiin useita tasokorotuksia 2000-luvulla. Ne paransivat kaikkien kansaneläkkeensaajien ja pientä työeläkettä saavien eläketurvaa. Kansaneläkkeeseen, leskeneläkkeen täydennysmäärään ja ylimääräiseen rintamalisään tehtiin tasokorotukset vuosina 2001, 2005 ja 2006 sekä lapsen erityishoitotukeen, erityisvammaturkeen ja eläkkeensaajien erityishoitotukeen vuonna 2007. Vuonna 2008 tehtiin edelleen tasokorotukset kansaneläkkeisiin, perhe-eläkkeisiin ja ylimääräisiin rintamalisiin. Vuonna 2011 takuueläke parantaa pienimpiä eläkkeitä saavien tilannetta.

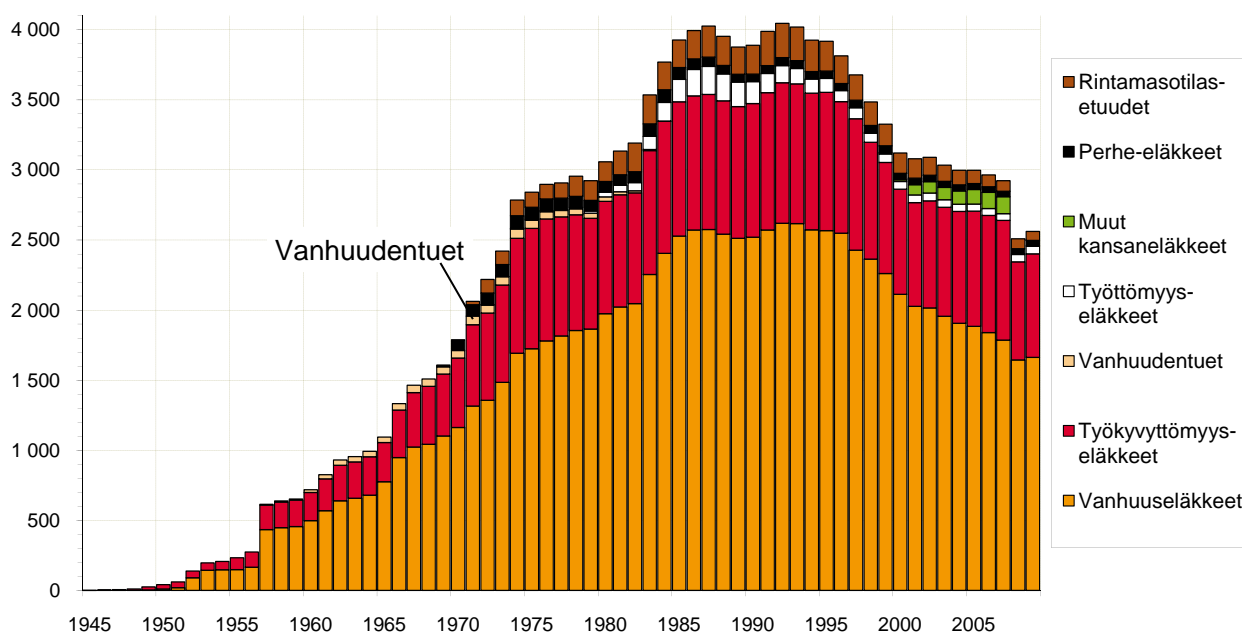
Eläke- ja vammaiseturuslainsäädäntö uudistettiin vuonna 2008. Uudistuksen tavoitteena oli selkeyttää lainsäädännön rakennetta ja käytettyjä käsitteitä. Voimaan tuli neljä uutta lakia ja 16:ta muuta lakia muutettiin. Lisäksi etuuksien saamisen ehtoja yhtenäistettiin ja osin parannettiin. Myös tulo- ja omaisuuskaistiteisiin tehtiin muutoksia. Vuodesta 2008 alkaen eläkkeensaajan asumistuki ja eläkettä saavan hoitotuki eivät enää ole kansaneläkettä eivätkä perhe-eläkettä, vaan omia etuuksiaan.

Vuoden 2008 lakiuudistuksen yhteydessä luovuttiin myös kuntien kalleusluokituksesta, joka vaikutti useiden eläke-etuuksien määrään: kansaneläkkeet olivat noin 20 euroa kuukaudessa pienempiä halvemman kalleusluokan kunnissa. Vuonna 2007 oli kalliimmassa I kalleusryhmässä 60 kuntaa ja 25 % kansaneläkkeensaajista, halvemmassa II kalleusryhmässä puolestaan 356 kuntaa ja 75 % kansaneläkeläisistä. Samalla kansaneläkkeen alentamisesta pitkäaikaisen laitoshoidon vuoksi luovuttiin.

Kansaneläkkeiden rahoitus siirtyi asteittain valtiolle vuodesta 2009 alkaen. Työnantajan kansaneläkemaksu poistettiin kokonaan vuonna 2010 ja kansaneläkkeet rahoitetaan kokonaan valtion budjetista. Samalla kansaneläkerahaston puskuriosuus laskettiin 3,5 prosenttiin.

Kela maksoi vuonna 2009 vanhuuseläkkeitä 1 662,6 milj. euroa, työkyvyttömyyseläkkeitä 738,5 milj. euroa ja perhe-eläkkeitä 36,4 milj. euroa.

Milj. euroa

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.1.1. Kelan maksamat eläkkeet 1945–2009 vuoden 2009 rahassa.

3.2.2 Kelan maksama työttömyysturva

Kelasta saavat perusturvan ne työttömät, jotka eivät kuulu työttömyyskassaan tai joiden ansiopäivärahan enimmäisaika on täytynyt. Kelan hoitamaa työttömyysturvaa ovat peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Sekä peruspäiväraha että työmarkkinatuki ovat veronalaista tuloa, ja niiden määrä tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti. Saadakseen työttömyysturvaa etuuden hakijan velvollisuus on hakea aktiivisesti työtä ja ottaa vastaan hänelle tarjottua työtä tai koulutusta. Muutoin työnhakija voi menettää oikeutensa työttömyysturvaan.

3.2.2.1 Peruspäiväraha

Peruspäivärahan piiriin kuuluvat Suomessa asuvat henkilöt ja Suomessa työskentelevät EU- ja ETA-maiden kansalaiset. Oikeus peruspäivärahaan on työvoimatoimistoon ilmoittautuneella 17–64-vuotialla koko-aikatyötä hakevalla henkilöllä, joka täyttää työssäoloehdon eli on ollut työssä vähintään 8 kuukautta työttömyyttä edeltävien reilun kahden vuoden aikana. Peruspäivärahaa maksetaan 7 päivän karenssiajan jälkeen 5 työpäivältä viikossa enintään 500 päivän ajan. Päivärahakautta voidaan kuitenkin pidentää tietyt ehdot täyttävien ikääntyvien työttömien kohdalla 65 ikävuoteen saakka

Peruspäivärahan määrä on 25,74 euroa päivässä. Sitä voidaan korottaa samassa taloudessa asuvien alle 18-vuotiaiden lasten perusteella yhdestä lapsesta 4,88 euroa, kahdesta lapsesta yhteensä 7,16 euroa ja kolmesta tai useammasta lapsesta yhteensä 9,23 euroa päivässä. Lisäksi tietyt ehdot täyttävät työttömät ovat oikeutettuja peruspäivärahan korotusosaan tai muutosturvalisään, jotka ovat suuruudeltaan 4,42 e/pv. Aktiivitoimienpiteiden ajalta maksetaan lisäksi verottomia ylläpitokorvauksia, joiden suuruus on 9 tai 18 e/pv.

3.2.2.2 Työmarkkinatuki

Työmarkkinatukea voi saada 17–64-vuotias Suomessa asuva työtön työnhakija, joka on työkykyinen, työmarkkinoiden käytettävissä ja taloudellisen tuen tarpeessa. Oikeus työmarkkinatukeen on työttömällä, joka on saanut perus- tai ansiopäivärahaa enimmäisajan (500 päivää) tai joka ei täytä työssäoloehdot. Täysi työmarkkinatuki on samansuuruinen kuin peruspäiväraha ja siihen liittyvät lapsikorotukset, korotusosat ja ylläpitokorvaukset. Työmarkkinatuki on pääsääntöisesti tarveharkintainen eli työttömän ja tämän puolison sekä vanhempiensa taloudessa asuvan osalta myös vanhempien tulot voivat pienentää työmarkkinatukea. Tarveharkintaa ei kuitenkaan sovelleta esim. aktiivitoimenpiteiden ajalta.

Kelan maksamat työttömyysturvaetuudet vuonna 2009 olivat 975 milj. euroa. Tästä maksettiin työmarkkinatukena 762 milj. euroa ja peruspäivärahana 166 milj. euroa. Saman vuonna ansiopäivärahoja maksettiin 1 780 milj. euroa.

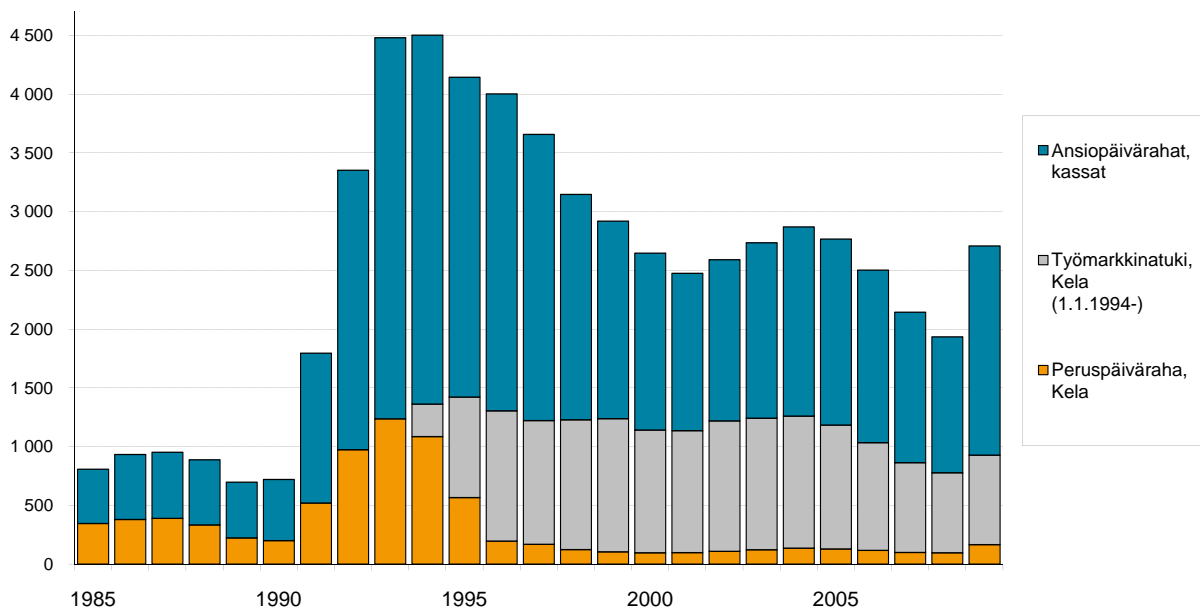
Kelan maksaman työttömyysturvan kehityksen pääpiirteitä 1990–2011

Työttömyysturvan peruspäivärahajärjestelmä tuli voimaan vuonna 1985 ja työmarkkinatuki vuonna 1994. Vuosina 1990–2010 Kelan hoitamaan työttömyysturvaan tehdyt merkittävimmät muutokset ovat:

- Vuonna 1991 työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tuen hoito siirtyi ammatillisilta kurssikeskuksilta Kelalle.
- Vuonna 1994 työttömyysturvajärjestelmä uusittiin. Työmarkkinatuki otettiin käyttöön uutena tukimuotona. Peruspäivärahalle asetettiin työssäoloehto ja 500 päivän työttömyyspäivän raja, ja sen tarveharkinta poistettiin asteittain. Lisäksi tehtiin muutoksia koulutustuen saamisen ehtoihin hakijan iän, työssäoloehdon ja muiden tulojen yhteensovituksen osalta.
- Vuosina 1996–1998 ja 2001 työttömyysturvajärjestelmää tiukennettiin ja luotiin uusia työttömien aktivointiin tähtääviä etuuksia.
- Vuonna 1999 työttömyysetuuksien euromäärät sidottiin kansaneläkeindeksiin.
- Vuonna 2010 työttömien koulutusajan etuudet omina etuuksinaan lakkasivat. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja omaehtoinen opiskelu muutettiin työllistymistä edistäviksi palveluiksi, joiden ajalta maksetaan työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Vuodesta 1996 asti käytössä ollut vuorotteluvapaa säädettiin lailla pysyväksi 1.1.2010 alkaen.

Valtio rahoittaa työttömyysturvasta perusturvaksi katsottavan osuuden eli valtaosan Kelan maksamasta työttömyysturvasta. Peruspäivärahan rahoitukseen käytetään valtion varojen lisäksi järjestäytymättömien palkansaajien työttömyysvakuutuksen tuottoa. Lisäksi vuodesta 2006 alkaen kunnat ovat rahoittaneet 50 % siitä työmarkkinatuesta, jota maksetaan työttömyyden perusteella vähintään 500 päivää tukea saaneille.

Milj. euroa

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.2.1. Maksetut työttömyyspäivärahat ja työmarkkinatuet 1985–2009 vuoden 2009 rahassa.

3.2.3 Sairaus- ja vanhempainpäivärahat

Kela maksaa sairauspäivärahaa korvauksena sairausajan ansionmenetyksistä. Vanhempainpäivärahoja maksetaan raskauden ja synnytyksen sekä lapsen hoidon perusteella. Jos työnantaja maksaa palkkaa sairaus- tai vanhempainpäiväraha-ajalta, Kela maksaa päivärahan työnantajalle.

Sekä sairaus-, että vanhempainpäivärahojen suuruus riippuu työtulojen määrästä. Pieni- ja keskituloisen päivärahan suuruus on noin 2/3 työtulosta. Tulottomille maksetaan vähimmäispäivärahaa, joka on 22,13 euroa/päivä 1.3.2011 alkaen. Sekä sairaus- että vanhempainpäivärahat ovat veronalaista tuloa.

3.2.3.1 Sairauspäiväraha

Oikeus sairauspäivärahaan on Suomessa vakinaisesti asuvalla 16–67-vuotiaalla, joka on sairauden takia kykenemätön tekemään tavallista työtään tai siihen läheisesti verrattavaa muuta työtä. Sairauspäivärahaa maksetaan sairastumispäivää ja sitä seuraavaa 9 arkipäivää kestävästä omavastuuajan jälkeen arkipäiviltä ja se maksetaan jälkikäteen maksukausittain. Henkilöt, jotka eivät täytä sairauspäivärahan työedellytystä saavat sairauspäivärahaa vasta työkyvyttömyyden jatkuttua 55 kalenteripäivää. Tulottomat ja pienituloiset saavat vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa 55 kalenteripäivän jälkeen, sitä ennen he saavat työtulojen perusteella määräytyvää vähimmäismääräistä pienempää päivärahaa. Päivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivältä eli noin vuoden. Tämän jälkeen voi saada työkyvyttömyyseläkettä. Kela voi maksaa myös osasairauspäivärahaa tukemaan 16–67-vuotiaan työntekijän työssä pysymistä tai työhön paluuta. Osasairauspäivärahan suuruus on puolet sairauspäivärahasta.

3.2.3.2 Vanhempainpäivärahat

Vanhempainpäivärahoihin kuuluvat äidille maksettavat äitiysraha ja erityisäitiysraha, isälle maksettava isyysraha sekä joko isälle tai äidille maksettava vanhempainpäiväraha. Kaikkien vanhempainpäivärahojen saaminen edellyttää 180 päivän asumista Suomessa välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa. Äitiysrahaa saa äitiysvapaan alkaessa 105 arkipäivää. Isyysrahaa saa isyysvapaan ajan eli maksimissaan 18 arkipäivää äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Vanhempainpäivärahaa maksetaan 158 arkipäivältä sille vanhemmalle, joka hoitaa lasta kotona. Jos isä on äidin sijasta vanhempainrahalla vähintään vanhempainpäivärahauden viimeiset 12 arkipäivää, isä on oikeutettu vanhempainpäivärahauden päätyttyä ylimääräiseen 1–24 arkipäivän pituiseen pidennettyyn isyysvapaaseen. Tätä yhteensä 13–36 arkipäivän pituista jaksoa nimitetään isäkuukaudeksi. Sen ensimmäiseltä 12 arkipäivältä isä saa vanhempainrahaa ja pidennetyn isyysvapaan ajalta isyysrahaa.

Sairaus- ja vanhempainpäivärahojen kehityksen pääpiirteitä 1990–2011

1990-luvun alussa sairausvakuutuksen ansiosidonnaisten vanhempainpäivärahojen korvausprosentteja pienennettiin useita kertoja ja sairauspäivien odotusaikaa pidennettiin. Vähimmäispäivärahojen reaaliarvo kuitenkin säilytettiin vuoteen 1995 asti korottamalla pieniä päivärahoja, vaikka muita indeksikorotuksia jäädytettiin.

Vuonna 1991 vanhempainpäivärahajärjestelmää laajennettiin, kun isät saivat oikeuden isyysrahaan. Parannuksia isien oikeuksiin jatkettiin 2000-luvulla ja viimeisimpänä uudistuksena vuonna 2010 isäkuukausi piteni kahdella viikolla ja sen enimmäispituudeksi tuli 36 arkipäivää.

Keskeisimmät sairaus- ja vanhempainpäivärahojen uudistukset viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta ovat vuonna 1996 tehty sairauspäivärahajärjestelmän perusteiden muuttaminen ja vuonna 2006 tehty sairausvakuutuksen rahoituksen uudistus.

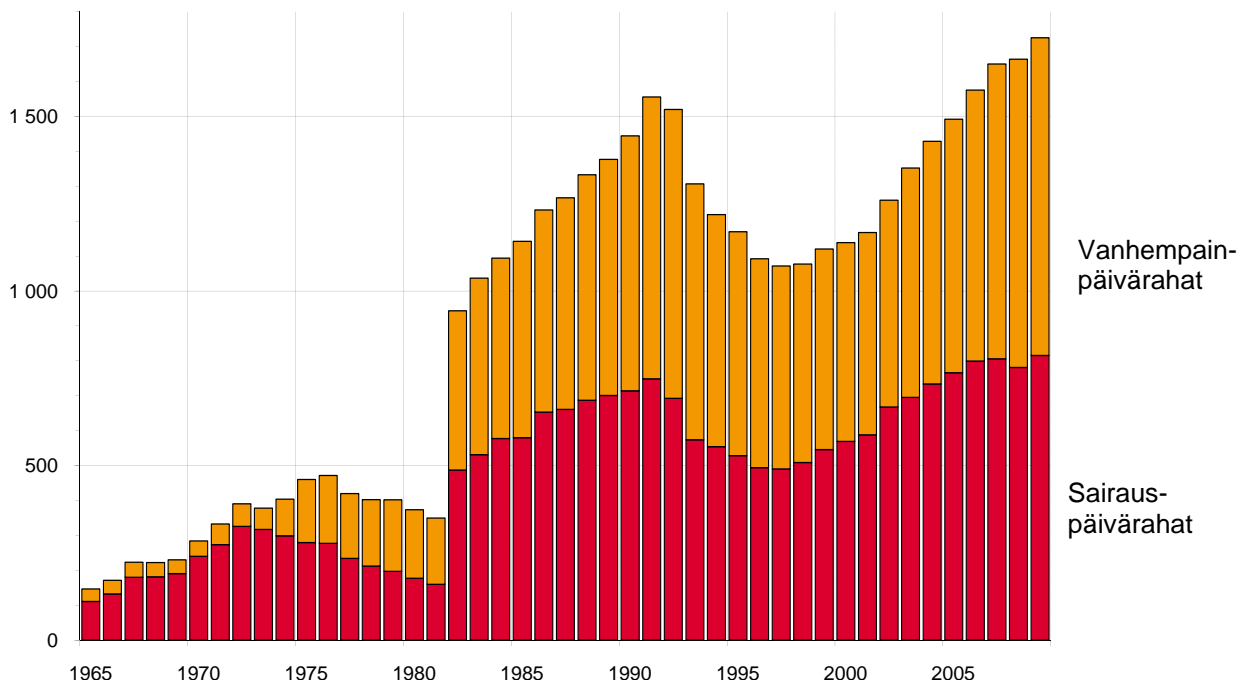
Vuonna 1996 sairausvakuutuslakia muutettiin niin, että sairauspäivärahalla alettiin korvata pääsääntöisesti vain menetettyä ansiota ja sen vähimmäispäivärahasta luovuttiin. Sairauspäivärahaa ei maksettu lainkaan, jos työtulot olivat säädettyä tulorajaa pienemmät. Tulottomille ja vähävaraisille sairauspäivärahaa voitiin kuitenkin maksaa tarveharkintaisena, jos sairauden aiheuttama työkyvyttömyys kesti yli 60 kalenteripäivää. Vuonna 2002 vähimmäispäivärahaa alettiin maksaa uudelleen, mutta vasta työkyvyttömyyden kestänyt yhdenjaksoisesti 55 kalenteripäivää.

Vähimmäispäiväraha säilytettiin äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahassa, vaikka sen tasoa alennettiin 25 % ja sidonnaisuus työeläkeindeksiin poistettiin.

Vuonna 2005 vähimmäismääräisiin päivärahoihin tehtiin tasokorotus ja vuonna 2009 ne korotettiin työmarkkinatuen tasolle. 1.3.2011 lukien vähimmäismääräiset sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat, erityishoitoraha ja kuntoutusraha sidotaan kansaneläkeindeksiin.

Sairausvakuutuksen päivärahoja maksettiin Kelasta vuonna 2009 yhteensä 1 785 milj. euroa. Sairauspäivärahoja tästä oli 806,6 milj. euroa, osasairauspäivärahoja 3,5 milj. euroa, YEL-sairauspäivärahoja 5,3 milj. euroa ja vanhempainpäivärahoja 969,6 milj. euroa.

Milj. euroa

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.3.1. Maksetut sairaus- ja vanhempainpäivärahat 1965–2009 vuoden 2009 rahassa.

3.2.4 Muut sairausvakuutusrahastosta maksettavat etuudet

Yleinen sairausvakuutus korvaa sairaudesta aiheutuvia kuluja. Sairaanhoitokorvauksista suurin osa maksetaan korvauksina lääkärin määräämien lääkkeiden kustannuksista. Sairauden vuoksi tehtyjen matkojen kustannukset korvataan omavastuun ylittävältä osalta. Vakuutetulla on mahdollisuus valita, käyttääkö hän julkisia vai yksityisiä terveystalouksia. Sairausvakuutuksesta Kela korvaa potilaalle osan yksityislääkärin palkioista ja yksityisissä hoitopaikoissa tehtyjen tutkimusten ja hoitojen kustannuksista. Myös yksityisestä hammashoidosta saa korvausta. Kuntoutumista tuetaan kuntoutuspalveluina ja niiden ajalta maksettavana kuntoutusrahana.

3.2.4.1 Kuntoutus

Kuntoutus säilyttää ja parantaa sairastuneen tai vammautuneen henkilön työ- ja toimintakykyä sekä elämänlaatua. Kela korvaa ammatillisen ja lääkinällisen kuntoutuksen kuluja. Kela tukee myös muuta, ns. harkinnanvaraista kuntoutusta, jota toteutetaan eduskunnan vuosittain myöntämän määrärahan turvin. Kelan kuntoutus on yleensä maksutonta.

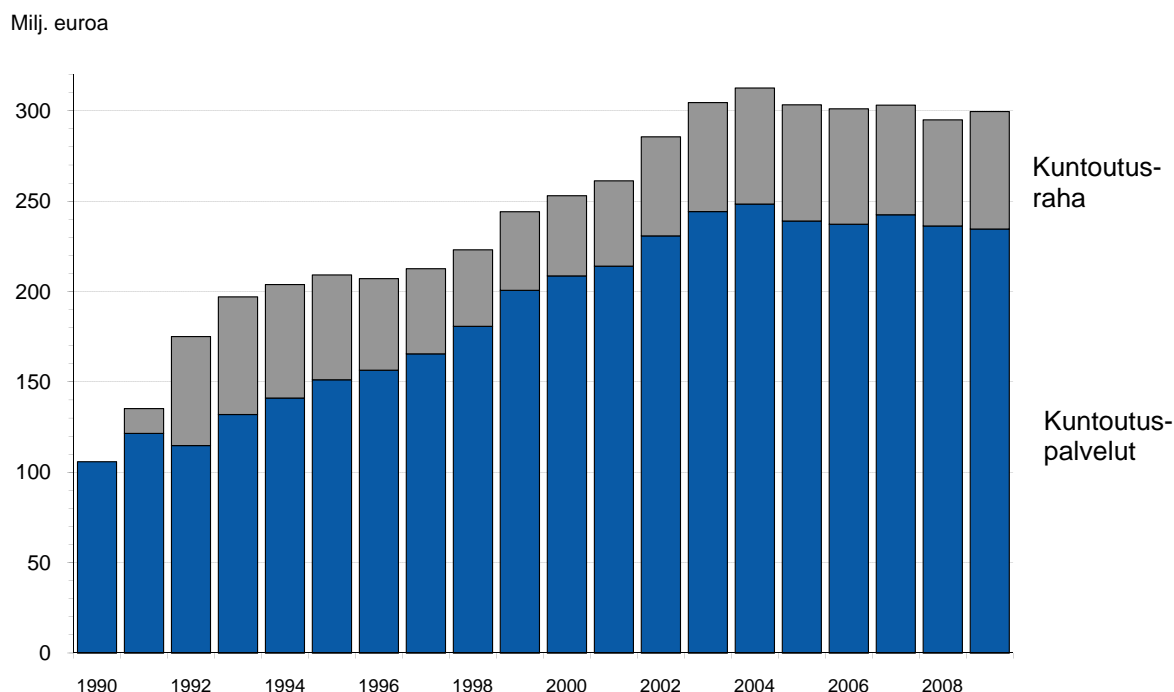
Kuntoutusraha turvaa toimeentuloa kuntoutukseen osallistumisen ajalta. Muita kuntoutuksen ajan etuuksia ovat ylläpitokorvaus ja harkinnanvarainen kuntoutusavustus. Kuntoutusraha on samansuuruinen sairauspäivärahan kanssa eli sen vähimmäismäärä on 22,13 euroa/päivä. Ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettava kuntoutusraha on sairauspäivärahaa suurempi.

Nuoren kuntoutusrahaa (myös vähintään 22,13 euroa/päivä) maksetaan 16–19-vuotiaille, joille on tehty kuntoutus- tai opiskelusuunnitelma. Nuoren kuntoutusrahan on tarkoitus kannustaa 16-vuotiaasta aloittamaan opiskelu tai kuntoutus, mutta takuueläkkeen myötä 16-vuotiaan työkyvyttömyyseläkeläisen nettotulot ovat 230 euroa kuukaudessa suuremmat kuin kuntoutusrahaa saavalla nuorella. Kuntoutusraha sidotaan kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lukien.

Kuntoutuslainsäädännön kokonaisuudistus toteutettiin 1.10.1991. Uudistuksen tavoitteena oli kuntoutusjärjestelmän työnjaon selkeyttäminen ja kuntoutuksen toimeentuloturvan aukkojen korvaaminen. Muiden muassa kansan- ja työeläkelakeihin tuli säännös, jonka mukaan ennen eläkepäätöksen tekoa eläkelaitoksen on tarvittaessa varmistettava työntekijän kuntoutusmahdollisuudet.

Vuonna 2004 voimaan ammatillinen kuntoutus tuli lakisääteiseksi ja sen tavoitteena oli varhentaa työntekijän ammatillista kuntoutusta. Kelan harkinnanvaraisena kuntoutuksena korvamaa psykoterapia muuttuu lakisääteiseksi kuntoutuspsykoterapiaksi 1.1.2011. Tämä tarkoittaa, että määrärahojen niukkuus ei enää rajoita uusien asiakkaiden pääsyä psykoterapiaan. Terapian myöntämisedellytykset säilyvät ennallaan.

Kelan kuntoutusmenot vuonna 2009 olivat yhteensä 305 milj. euroa. Yksilöön kohdistuvat kuntoutusmenot olivat 300 milj. euroa, josta kuntoutukseen käytettiin 235 milj. euroa ja kuntoutusrahaan 65 milj. euroa.

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.4.1. Yksilökohtaiset kuntoutuskustannukset 1990–2009 vuoden 2009 rahassa.

Huom. Kuntoutusrahaa vastaavat toimeentuloturvamenot sisältyvät 1.10.1991 saakka kuntoutuskustannuksiin.

3.2.4.2 Lääkekorvaukset

Kela maksaa korvauksia lääkärin määräämistä lääkkeistä, kliinisistä ravintovalmisteista ja pitkäaikaisen ihotaudin hoitoon käytettävistä perusvoiteista. Lääkekorvauksia maksetaan kolmessa korvausluokassa, joissa korvausaste lääkkeen todellisesta hinnasta tai viitehinnasta on:

- Peruskorvaus on 42 % (joissain lääkkeissä rajoitettu peruskorvaus)
- Alempi erityiskorvaus on 72 %
- Ylempi erityiskorvaus on 100 % (kolmen euron lääkekohtaisen omavastuun ylittävältä osalta).

Jos lääke ei kuulu viitehintajärjestelmän piiriin, Kela maksaa korvauksen lääkkeen myyntihinnasta. Vuotuisen omavastuurajan jälkeen korvataan kaikki kustannukset ostokertakohtaisen 1,50 euron omavastuun ylittävältä osin.

Suomessa otettiin 1.4.2009 käyttöön lääkkeiden viitehintajärjestelmä, joka täydentää vuonna 2003 voimaan tullutta lääkevaihtojärjestelmää. Lääkevaihto antaa potilaalle mahdollisuuden vaihtaa lääkärin määräämää lääke halvempaan, vastaavaan rinnakkaisvalmisteeseen, ja näin vaikuttaa muodostuviin lääkekustannuksiin. Viitehintajärjestelmän piiriin kuuluvat lääkkeet luokitellaan viitehintaryhmiin. Samaan viitehintaryhmään kuuluvissa lääkevalmisteissa on sama vaikuttava lääkeaine, ja ne ovat keskenään biologisesti samanarvoisia, joten niitä voidaan turvallisesti vaihtaa keskenään. Lääkkeiden viitehinnat vahvistetaan Lääkkeiden hintalautakunnassa.

Kaikista lääkekustannuksista korvattiin lisäkorvaukset mukaan lukien keskimäärin 70 % vuonna 2009.

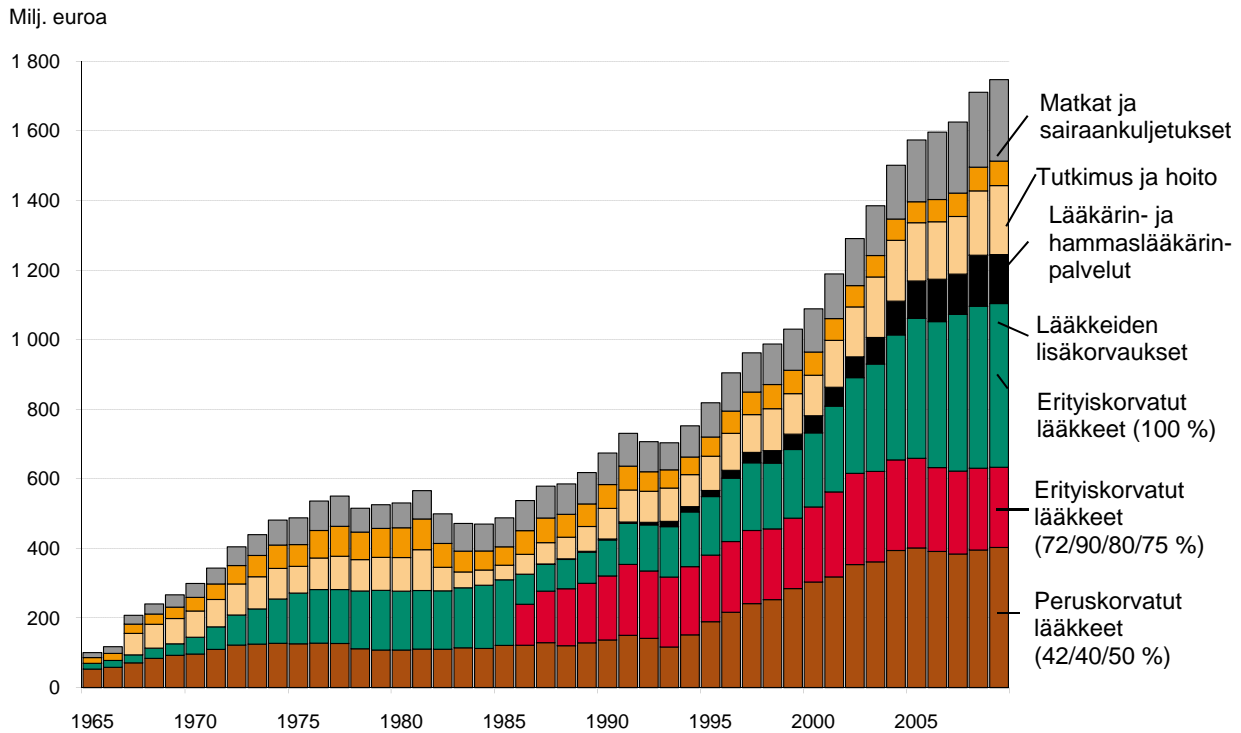
3.2.4.3 Sairaanhoidon korvaukset

Kela korvaa osan yksityislääkärin ja yksityishammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin tai hammaslääkärin määräämästä tutkimuksesta ja hoidosta. Korvauksen perusteena on korvaustaksa, joka kertoo, minkä osan peritystä palkkiosta Kela hyväksyy korvauksen perusteeksi. Yleensä palkkio on taksaa suurempi. Kela vahvistaa taksat niiden perusteiden mukaan, jotka valtioneuvoston asetuksessa on säädetty.

Vuonna 2009 korvattiin keskimäärin 25 prosenttia lääkärinpalkkioista, 37 prosenttia hammaslääkärinpalkkioista ja 30 prosenttia tutkimuksen ja hoidon kustannuksista.

Kela korvaa yleensä matkan lähimpään yksityisen tai julkisen terveydenhuollon lääkäriin tai hoitolaitokseen tai Kelan kuntoutuspäätöksessä ilmoitettuun kuntoutuspaikkaan. Matkakustannukset korvataan omavastuun ylittävältä osalta ja pääasiassa halvimman matkustustavan mukaan. Vuotuisen omavastuun ylittävät kustannukset korvataan kokonaan. Vuonna 2009 matkakustannuksista korvattiin lisäkorvaukset mukaan lukien 90 prosenttia.

Kela maksoi vuonna 2009 sairaanhoitokorvauksia 1 748,2 milj. euroa, joista lääkekorvauksia oli 1 244,7 milj. euroa.

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.4.2. Sairaanhoidokorvaukset 1965–2009 vuoden 2009 rahassa.

3.2.5 Lapsiperheiden etuudet

Lapsen vanhemmillä on oikeus äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan (ks. edellä). Tukea voi saada myös kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin. Jokaisesta alle 17-vuotiaasta lapsesta Kela maksaa kuukausittain lapsilisää. Yksinhuoltaja saa lapsilisän korotettuna. Pienten lasten hoitoa Kela tukee kotihoidon ja yksityisen hoidon tuella sekä osittaisella hoitorahalla. Elatustuella turvataan lapsen elatus, jos lapsi ei saa elatusapua elatusvelvolliselta vanhemmalta. Lapsilisät ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki sidotaan kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lukien.

3.2.5.1 Lapsilisä

Kela maksaa Suomessa asuvasta lapsesta lapsilisää, kunnes hän täyttää 17 vuotta. Lasta kohden maksettavan lapsilisän määrä nousee jokaisesta lapsesta viidenteen lapseen saakka, jonka jälkeen kustakin seuraavasta lapsesta maksetaan sama määrä, joka viidennestä lapsesta maksetaan. Ensimmäisestä lapsilisään oikeutetusta lapsesta maksetaan 100,40 euroa, toisesta 110,94 euroa, kolmannesta 141,56 euroa, neljännessä 162,15 euroa ja viidennestä ja sitä seuraavista lapsista kustakin 182,73 euroa kuukaudessa. Yksinhuoltajalle maksetaan jokaisesta lapsesta lapsilisään yksinhuoltajakorotusta 46,79 euroa. Valtio rahoittaa lapsilisät kokonaisuudessaan.

3.2.5.2 Kotihoidon tuki

Jos perheessä on vähintään yksi alle 3-vuotias lapsi, joka ei ole kunnallisessa päivähoidossa, perhe voi hakea lasten kotihoidon tukea. Tällöin myös perheen yli 3-vuotiaista lapsista voidaan maksaa kotihoidon tukea. Adoptiovanhemmat voivat kuitenkin saada kotihoidontukea myös yli 3-vuotiaasta lapsesta, kunnes vanhempainrahakauden alkamisesta on kulunut 2 vuotta.

Lasten kotihoidon tuki koostuu hoitorahasta ja hoitolisästä. Hoitorahaan eivät vaikuta perheen tulot. Hoitorahaa maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta erikseen. Hoitorahan suuruus yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta on 315,54 euroa kuukaudessa. Muista alle 3-vuotiaista sisaruksista maksetaan kustakin 94,47 euroa ja yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä sisaruksista 60,70 euroa kuukaudessa. Hoitolisään sen sijaan vaikuttavat perheen koko ja bruttotulot. Hoitolisän suuruus on enimmillään 168,86 euroa kuukaudessa ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta.

3.2.5.3 Elatustuki

Vanhemmilla on lakiin perustuva velvollisuus elättää alaikäistä lastaan. Jos vanhemmat eivät asu yhdessä, lapsen kanssa asuvalla vanhemmalla on oikeus saada lapselle elatusapua. Elatusavusta ja sen suuruudesta vanhemmat voivat sopia keskenään kirjallisella, vapaamuotoisesti muotoillulla sopimuksella tai kunnan sosiaalihuollon vahvistamalla sopimuksella. Jos vanhemmat eivät pääse sopuun elatusavusta, tuomioistuin vahvistaa elatusavun määrän. Kelasta voi saada elatustukea, jos:

- Elatusvelvollinen vanhempi ei ole maksanut vahvistettua elatusapua,
- Elatusapu on vahvistettu elatustukea pienemmäksi tai ei lainkaan maksettavaksi elatusvelvollisen vanhemman taloudellisen tilanteen vuoksi,
- Lapsi on adoptoitu ilman kumppania tai
- Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyttä ei ole vahvistettu.

Täysimääräinen elatustuki on 142,86 euroa kuukaudessa. Jos elatusvelvollinen ei ole maksanut elatusapua, Kela perii sen häneltä jälkikäteen. Elatustuen myöntäminen siirtyi kunnilta Kelan hoidettavaksi 1.4.2009.

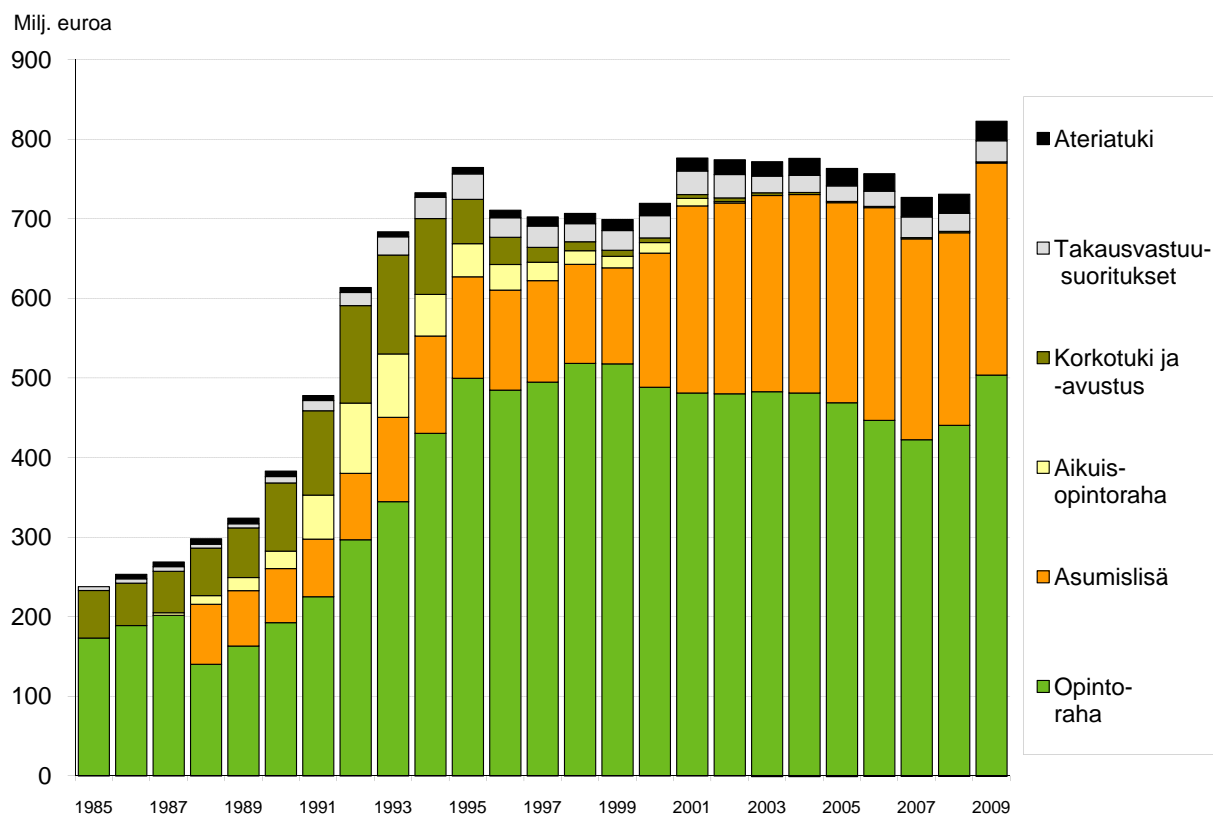
3.2.6 Opintotuki

Kela maksaa opiskelijalle kuukausittain opintorahaa ja asumislisää. Opintorahaa voi saada lukio- ja ammatillisista opinnoista aina korkeakouluopintoihin saakka. Sekä opiskelijan omat että nuorempien opiskelijoiden kohdalla vanhempien tulot vaikuttavat opintorahan määrään. Opintotukeen kuuluu myös opintolaina, jonka valtio takaa. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan takauksen maksimimäärä kuukaudessa on korkeakouluopiskelijalle 799,60 euroa kuukaudessa ja toisen asteen opiskelijalle 747,60 euroa kuukaudessa.

Kaiken opintotuen myöntäminen ja maksaminen edellyttävät, että opiskelija edistyy opinnoissaan. Jos opintosuorituksia ei ole kertynyt tarpeeksi, Kela tai yliopiston opintotukilautakunta lähettää opiskelijalle selvityspyyntökirjeen. Opintotuen maksamista voidaan jatkaa, jos opinnot ovat tilapäisesti hidastuneet hyväksyttävästä syystä. Hyväksyttäviä syitä ovat esimerkiksi oma tai lähiomaisen sairaus tai muuten vaikea elämäntilanne.

Opintorahan euromäärissä, asumislisän vuokra- ja tuloarajoissa ei ole indeksisuoja. Euromäärät ovat jääneet jälkeen kustannusten kehityksestä. Esimerkiksi keskimääräinen vuokra oli joulukuussa 2010 päävuokralaisilla 341 euroa, mutta asumislisän suurin hyväksytty asumiskustannus oli 252 euroa. Tarveharkinnassa 18–19-vuotiaiden keskiasteen opiskelijoiden opintorahaa vähentävät vanhempien tulot.

Opintoetuksia maksettiin vuonna 2009 yhteensä 833 milj. euroa, josta opintorahan osuus oli 504 milj. euroa ja asumislisän 267 milj. euroa. Opintolainan takausvastuun perusteella pankeille maksettiin takausvastuina 27 milj. euroa. Opintolainan korkoavustusta maksettiin pienituloisuuden perusteella 1,3 milj. euroa. Korkeakouluopiskelijoiden ruokailua tuettiin 25 milj. eurolla.

Lähde: Kela/Tilastoryhmä

Kuvio 3.2.6.1. Opintotukimenot 1985–2009 vuoden 2009 rahassa.

Opintotuen kehityksen pääpiirteitä 1990–2011

Vuosina 1992–1994 toteutettiin korkeakouluopiskelijoista alkaen suuri opintotukijärjestelmän uudistus. Opintorahan määrä yli kaksinkertaistui, mutta samalla siitä tuli veronalaista ja erinäiset opiskelijoille suunnatut verovähennykset poistuivat. Tarveharkinnassa alettiin ottaa huomioon vain opiskelijan omat tulot, mutta tulorajoja alennettiin. Enimmäistukiaika lyheni 55 kuukauteen ja asumislisäjärjestelmä yksinkertaistui.

Vuonna 1995 opintorahan määriä, asumislisää ja täyden asumislisän tulorajaa leikattiin.

Vuonna 2000 kaikki vuokralla asuvat lapsettomat opiskelijat siirtyivät asumislisän piiriin, aikaisemmin pariskunnat ja opiskelijat, jotka eivät asuneet asunnossa yksin, kuuluivat yleisen asumistuen piiriin. Samalla asumislisän enimmäismäärä nousi melkein vuoden 1995 leikkaukselta edeltäneelle tasolle.

Syksyllä 2005 tai myöhemmin aloittaneilla korkeakouluopiskelijoilla on oikeus valmistumistaan seuraavien 10 vuoden aikana tehdä verotuksessa opintolainavähennys.

Vuoden 2008 alussa opiskelijan omien tulojen tulorajoja nostettiin noin 30 %. Saman vuoden syksyllä opintorahan määrää korotettiin noin 15 %. Vuoden 2010 lopussa opintorahan ostovoima oli noin 15 % alhaisempi kuin syksyllä 1992.

3.2.7 Asumisen tukimuodot

Tukea asumismenojen alentamiseen myönnetään yleisenä asumistukena, eläkkeensaajan asumistukena ja asumislisänä osana opintotukea. Asumismenoja korvataan lisäksi sotilasavustuksen asumisavustuksella, työvoimapolitiittisen koulutuksen ajalta ylläpitokorvauksella sekä viimesijaiseksi tarkoitettulla toimeentulotuella.

3.2.7.1 Yleinen asumistuki

Yleistä asumistukea voidaan maksaa vuokra-, asumisoikeus- tai omistusasunnossa Suomessa asuvalle pientuloiselle ruokakunnalle asumismenojen alentamiseksi. Samaan ruokakuntaan kuuluviksi katsotaan samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt.

Yleisen asumistuen määräytyminen

Yleinen asumistuki on 80 % hyväksyttävän asumismenon ja perusomavastuun erotuksesta. Hyväksyttävä asumismeno muodostuu asumistuessa huomioon otettavista asumismenoista niiden erikseen määriteltyn enimmäismäärään asti.

Asumistuen omavastuu muodostuu kahdesta osasta. Ensinnäkin tukiprosentista johtuen ruokakunnan itsensä kustannettavaksi jää aina 20 % kohtuullisiksi katsottavista asumismenoista (suhteellinen omavastuu). Toisaalta perusomavastuu määräytyy tarveharkinnan mukaan, eli ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden yhteenlaskettujen pysyvien kuukausitulojen perusteella. Tietyn rajan ylittävistä omaisuudesta osa lasketaan myös tuloksi. Perusomavastuuosuus on määritelty erikseen erikokoisille ruokakunnille ja eri kuntaryhmille. Se on sitä pienempi, mitä pienemmät tulot ovat ja mitä suurempi ruokakunta on.

Yleisessä asumistuessa huomioon otettavat asumismenot

Vuokra- ja osakehuoneistoissa asumismenoina otetaan huomioon vuokra tai vastike, johon lisätään erikseen maksetut lämmitys- ja vesimaksut. Asumisoikeusasunnoissa otetaan huomioon käyttövastike. Omistusasunnoissa asumismenoihin luetaan lisäksi 55 % henkilökohtaisten asuntolainojen vuotuisista koroista. Tontin vuokraa ja kiinteistövero ei hyväksytä asumismenoiksi.

Asunto-osakeyhtiöissä vesi- ja lämmitysmaksut otetaan huomioon todellisten kustannusten mukaisena, kuitenkin enintään valtioneuvoston määrittämien normien mukaisena. Omakotikiinteistöissä todellisia hoitomenoja ei tarvitse selvittää vaan menot lasketaan suoraan valtioneuvoston normien mukaisina.

Yleisessä asumistuessa hyväksyttävät enimmäisasumismenot

Yleisessä asumistuessa hyväksyttävät enimmäisasumismenot määräytyvät neliömetriä kohden laskettujen enimmäisasumismenojen ja ruokakunnan koon mukaan määräytyvän enimmäispinta-alan mukaan. Hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrään vaikuttavat asunnon sijainti ja koko sekä rakennuksen valmistus- tai perusparannusvuosi ja asunnon lämmitysjärjestelmä.

Hyväksyttävät enimmäisasumismenot ovat perusomavastuun ohella toinen keskeinen osatekijä yleisen asumistuen suuruutta määritettäessä. Nämä kohtuulliset asumismenot muodostuvat enimmäispinta-alan ja enimmäisneliövuokran tulona. Jos asunnon todellinen neliövuokra ylittää enimmäisneliövuokran, määrittää ”hintaleikkuri” hyväksyttävän neliöhinnan. Jos asunnon todellinen koko ylittää enimmäispinta-alan, määrittää vastaavasti ”kokoleikkuri” hyväksyttävän asunnon pinta-alan. Hyväksyttävät enimmäisasumismenot voivat määräytyä myös molempien leikkurien perusteella. Mikäli todelliset pinta-alat ja neliöhinnat alittavat normirajat, käytetään todellisia arvoja.

Kaikista enimmäisasumismenoista ja perusomavastuuosuuksista määrätään valtioneuvoston vuosittaisella asetuksella. Niissä enimmäisneliövuokria on tällä vuosituhannella säännönmukaisesti korotettu, mutta perusomavastuuosuuksiin ei ole tehty kuin pieniä muutoksia. Enimmäispinta-aloja ei ole muutettu sitten vuoden 1995, jolloin niitä pienennettiin.

Yleisen asumistuen kehityksen pääpiirteitä 1990–2011

Vuoteen 1989 saakka tukea myönnettiin kunnallisverotuksessa maksuunpantujen veroäyriä tai kuukausitulojen perusteella määriteltyjen ns. laskennallisten veroäyriä mukaan. Tukea ei tarkistettu kesken vuoden kuukausitulojen muuttuessa. Kuukausitulojen huomattava muutos tuli tuen tarkistusperusteeksi vuonna 1993. Yleinen asumistuki siirtyi kunnilta Kelan hoidettavaksi vuoden 1994 alussa, jolloin myös tuen vuositarkistusmenettely uudistettiin niin, että tuki tarkistetaan vuoden kuluttua tuen hakemisesta tai edellisestä tarkistamisesta.

Vuonna 2000 kaikki vuokralla asuvat lapsettomat opiskelijat siirtyivät asumislisän piiriin, aikaisemmin pariskunnat ja opiskelijat, jotka eivät asuneet asunnossa yksin, kuuluivat yleisen asumistuen piiriin.

Vuokrasääntelyn ollessa voimassa asumistuen enimmäisneliövuokrat johdettiin tasoylesohjeista, joissa määriteltiin kohtuullisina pidetyt taulukkovuokrat eri paikkakunnilla. Taulukkovuokrat puolestaan olivat kerrostaloasuntojen keskimääräisiä neliövuokratietoja. Asumistuen enimmäisneliövuokrat olivat noin kymmenen prosenttia korkeammat kuin tasoylesohjeiden taulukkovuokrat. Nykyisinkin käytössä oleva enimmäisvuokrien porrastus asunnon koon ja rakennusvuoden mukaan periytyy vuokrasääntelyn ajalta.

Vuokrasääntelyn purkaututtua 1993–95 jatkettiin yleisessä asumistuessa enimmäisneliövuokrien määrittelyä entiseen malliin, mutta vailta kytkentää todellisiin neliövuokratietoihin. Laman aiheuttamat säästöpainet ja työttömien määrän kasvusta seurannut asumistukimäärärahojen kasvu johtivat siihen, että 1995 – 1996 enimmäisneliövuokria leikattiin 6 – 25 % vuoden 1994 nimellisarvoista riippuen kuntaryhmästä, asunnon iästä ja koosta. Vuonna 1995 myös kuntaryhmitystä muutettiin siirtämällä kuntia halvempiin ryhmiin, sekä luomalla uusi ryhmä, jonka neliövuokrat olivat halvemmat kuin aikaisemman halvimman ryhmän vuokrat. Edelleen vuonna 1995 pienennettiin 1 – 3 hengen ruokakuntien asuntojen suurimpia sallittuja pinta-aloja kolmella neliöllä.

Vuosina 1996 ja 1997 neliövuokria korotettiin hieman, mutta vuosina 1998 – 2001 korotuksia ei tehty. Vuonna 2002 Helsingistä tuli oma kuntaryhmänsä, ikäluokkia karsittiin, pienille asunnoille luotiin kaksi uutta pinta-alaluokkaa, ja kaikkiin neliövuokriin tehtiin 4 – 10 %:n tasokorotus. Vuodesta 2005 alkaen enimmäisneliövuokria on korotettu vuosittain tuensaajien keskimääräisen vuokran kasvua vastaavasti. Tosin korotuksen euromäärä neliöltä on ollut sama kaikissa luokissa, minkä vuoksi Helsingin uusimmissa ja pienimmissä asunnoissa enimmäisvuokra on noussut 16 % vuosina 2004 – 2011, kun taas kuntaryhmän IV suurimmissa ja vanhimmissa asunnoissa korotus on ollut 37 % samalla ajanjaksolla.

Perusomavastuuosuudet oli vuokrasääntelyn aikaan kytketty enimmäisneliövuokriin ns. asumismenosojuksien kautta, kullekin ruokakuntakoolle ja tulotasolle oli määritelty tavoite, kuinka suuri osa bruttotuloista saisi kulua asumismenoihin, jos ruokakunta asuu normien mukaisessa asunnossa. Siten sallittujen neliövuokrien korotus automaattisesti lievensi perusomavastuita. Tämäkin kytkös purkautui vuokrasääntelyn ja laman myötä ja perusomavastuita kiristettiin ja tuloajoja pienennettiin vuosina 1995 ja 1996, suurimmillaan perusomavastuu kahdeksankertaistui vuoden 1994 tilanteeseen nähden.

Vuoden 1998 toimeentulotukiudistuksen yhteydessä asetettiin periaatteeksi, että täyttä työmarkkinatu-kea saavan yhden hengen ruokakunnan tulisi saada täyttä asumistukea. Niinpä vuodelle 1998 täyden asumistuen tuloajoja korotettiin merkittävästi, yhden hengen ruokakunnilla tuloajoja kasvoi noin kaksinkertaiseksi edellisvuodesta.

Euroon siirryttäessä 2002 perusomavastuita lievennettiin hieman, sen jälkeen ensimmäinen yleinen inflaatiotarkistus perusomavastuutaulukoihin tehtiin vasta vuodelle 2011. Vuodesta 2009 alkaen perusomavastuutaulukkoa on jatkettu aina niin suuriin tuloihin asti, että suurimmillakin sallituilla asumismenoilla asumistuki jäisi alle laissa vahvistetun pienimmän maksettavan tuen rajan (16,81 €/kk). Aiemmin suurin sallittu kuukausitulo, jolla asumistukea vielä saa, oli pysynyt ennallaan vuosina 2002–2008, minkä vuoksi pienikin tulosten nousu saattoi pudottaa asumistuen sadasta eurosta kuussa nolnaan.

3.2.7.2 Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajan asumistukeen on oikeus kaikilla Suomessa asuvilla 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä, sekä tiettyjä eläkkeitä ja korvauksia (yleisimmin työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä) saavilla 16–64-vuotiailla henkilöillä, kunhan heillä on tukeen oikeuttavia asumismenoja.

Eläkkeensaajan asumistuen määräytyminen

Eläkkeensaajan asumistuki on 85 % hyväksyttävän asumismenon, perusomavastuun ja lisäomavastuun erotuksesta. Eläkkeensaajan asumistuen perusomavastuu on tuloista riippumaton summa (n. 47 €kk), joka vähennetään kaikkien tuensaajien asumismenoista. Lisäomavastuu puolestaan riippuu tuloista siten, että tietyn tulorajan ylittävistä osasta 40 % lasketaan lisäomavastuuksi. Lisäomavastuun tuloraja riippuu ainoastaan tuensaajan perhesuhteista ja on noin 674 – 1 083 euroa kuukaudessa. Omavastuun määrät on sidottu kansaneläkeindeksiin.

Eläkkeensaajan asumistuessa asumismenoiksi hyväksytään pääasiassa samat menot kuin yleisessäkin asumistuessa. Suurimpia poikkeuksia tästä ovat henkilökohtaisten asuntolainojen korot, jotka hyväksytään asumismenoiksi kokonaisuudessaan, kuten myös tontin vuokra, jota yleisessä asumistuessa ei hyväksytä ollenkaan.

Hyväksyttävät enimmäisasumismenot

Valtioneuvosto määrää vuosittaisella asetuksella euromäärät, joita suurempia asumismenoja ei hyväksytä tuen perusteeksi. Määrät ovat lapsettomalla ruokakunnalla asunnon sijainnista riippuen noin 462–573 €kk, lasten lukumäärä kasvattaa enimmäismääriä joko 20 % tai 40 %. Yleistä asumistukea vastaavia pinta-ala- tai neliövuokraleikkureita ei ole eläkkeensaajan asumistuessa, asumismenoja hyväksytään enimmäismäärään saakka riippumatta niiden muodostumistavasta. Enimmäismenoja korotetaan vuosittain eläkkeensaajien keskimääräistä asumismenojen nousua vastaavasti.

Eläkkeensaajan asumistuen kehityksen pääpiirteitä 1990–2011

Eläkkeensaajien asumistukea uudistettiin vuonna 1991, jolloin lisäomavastuun tulorajoihin ja enimmäisasumismenoihin tehtiin tasokorotus. Samalla maa jaettiin kolmeen kuntaryhmään, joissa enimmäisasumismenot poikkesivat toisistaan, ja enimmäismenojen korottaminen siirtyi tehtäväksi vuosittain valtioneuvoston asetuksella. Aiemmin enimmäisasumismeno oli koko maassa sama ja sen määrä oli sidottu kansaneläkeindeksiin.

Vuonna 1995 kuntaryhmitystä muutettiin, yleisen asumistuen kuntaryhmituksen muutosten mukaisesti. Pääkaupunkiseutu muodosti nyt oman ryhmänsä, tietyt erikseen nimetyt kaupungit ja pääkaupunkiseudun kehyskunnat toisen ryhmän, ja kolmanteen ryhmään kuuluivat jäljelle jääneet kunnat.

Vuonna 2008 eläkkeensaajan asumistuesta tuli itsenäinen etuus, aiemmin se oli ollut kansaneläkkeen lisä.

3.3 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on viimesijainen ja tarveharkintainen toimeentuloturvan muoto, jolla tarkoitetaan toimeentulotukilain (1412/1997) mukaan tulonsiirtoa kotitaloudelle silloin, kun tulot tai toimeentuloturvaetuudet eivät riitä välttämättömään toimeentuloon. Tukea voidaan myöntää myös omatoimisen suoriutumisen tuke-

miseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ennen toimeentulotuen myöntämistä hakija on velvoitettu hake-
maan kaikki ensisijaiset etuudet, joihin hänellä on oikeus. Toimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen on
toimeentulotukilain mukaan kuntien tehtävä ja sitä haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Kunnat toteuttavat
tehtävää sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaa opasta soveltaen.

Vuoden 2006 alusta toimeentulotuki on muodostunut perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulo-
tuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. **Toimeentulotuen perusosa** sisältää ravintomenot, vaatemenot,
vähäiset terveydenhuolto-menot, henkilökohtaisen puhtauden ja kodin puhtauden menot, paikallisliikenteen
maksut, lehtitilaukset, televisioluvan, puhelimen käytön sekä harrastus- ja virkistystoiminnan. Perusosan
lisäksi perustoimeentulotukea annetaan asumismenoihin, kuten vuokraan tai vastikkeeseen, vesimaksuun,
lämmitykseen, sähkölaskuun ja kotivakuutusmaksuun sekä vähäistä suurempiin terveydenhuollon menoihin.
Täydentävään toimeentulotukeen sisältyvät erityismenot, joita ovat lasten päivähoidon maksu, ylimääräi-
set asumismenot (esimerkiksi muuttokustannukset) sekä erityistarpeista ja -oloista aiheutuvat menot. Kunnat
myöntävät lisäksi **ehkäisevää toimeentulotukea**, jonka perusteista ne päättävät itse. Sen tarkoituksena on
edistää henkilön ja perheen omatoimista suoriutumista ja ehkäistä syrjäytymistä. Ehkäisevää toimeentulotu-
kea voidaan myöntää esimerkiksi ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä
aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi.

Toimeentulotuen perusosan suuruus on määritelty laissa, se on sama koko maassa ja sidottu kansaneläkein-
deksiin. Perusosan suuruus määräytyy sen mukaan, onko henkilö yksinasuva, yksinhuoltaja, parisuhteessa
vai lapsi perheessä. Lasten kohdalla myös ikä vaikuttaa perusosan suuruuteen. Perusosan suuruus on yk-
sinasuvalla ja yksinhuoltajalla 419 euroa kuukaudessa ja avio- tai avoliitossa elävillä 356 euroa kuukaudessa.
Vanhempiansa luona asuva täysi-ikäinen henkilö voi saada 306 euroa kuukaudessa. Alle 10-vuotiaasta lap-
sesta maksetaan enimmillään 264 euroa ja 10–17 -vuotiaista 293 euroa kuukaudessa.

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa 20 prosentilla, mikäli toimeentulotuen tarve johtuu siitä, että
henkilö on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt tarjotusta työstä tai muusta työvoimapolitiittisesta toimenpi-
teestä. Lisäksi ammatillista koulutusta vailla olevan alle 25-vuotiaan perusosaa voidaan alentaa, mikäli hän
on keskeyttänyt koulutuksen tai kieltäytynyt koulutuksesta niin, että hän on menettänyt oikeuden työmarkki-
natukeen. Perusosaa voidaan alentaa 40 prosenttia, mikäli asiakas toistuvasti kieltäytyy tarjotusta työstä tai
toimenpiteestä. Perusosan alentamisesta voidaan päättää kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan ja alentamisen
yhteydessä laaditaan sosiaalityöntekijän kanssa suunnitelma itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi.

Kun toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon asumismenoja, kunnilla on oikeus harkita asumis-
menojen tarpeellinen suuruus. Useissa kunnissa on kunnan sisäisin ohjein määritelty erikokoisten kotitalouk-
sien kohtuullisten asumismenojen suuruus. Kuntien sosiaalitoimistot korvaavat pääsääntöisesti enemmän
asumismenoja kuin mitä asumistuessa korvataan ja etenkin isoimmissa kaupungeissa hyväksytään yleensä
huomattavasti korkeampia asumismenoja kuin asumistuessa. Asumistuessa käytössä olevia neliövuokraan tai
rakennusvuoteen liittyviä rajoituksia ei yleensä käytetä ja kohtuulliseksi katsotut asumismenot korvataan
yleensä täysimääräisinä, ilman omavastuuta. Liian suureksi katsottuja asumismenoja korvataan täysimääräi-
senä vain tietyn siirtymäajan (esimerkiksi 3–4 kuukautta), jonka jälkeen asumismenoja korvataan kunnan
sosiaalitoimiston ohjeistamaan määrään asti.

Terveydenhuoltomenoina korvataan pääsääntöisesti vain lääkärin määrääksiin perustuvia menoja julkisessa
terveydenhuollossa. Korvattavia terveydenhuoltomenoja ovat muun muassa lääkekulut, poliklinikka- ja vuo-
deosastomaksut, hammashoidosta ja silmälasien hankinnasta aiheutuneet kustannukset sekä vastaavat muut
henkilön tarpeellisesta terveyden- ja sairaanhoidosta aiheutuneet menot.

Tuloina otetaan huomioon periaatteessa kaikki henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot. Tuloi-
na ei kuitenkaan huomioida vammais- ja hoitotukia, äitiysavustusta ja ylläpitokorvauksia. Lisäksi ansiotu-

loista on etuoikeutettu 20 prosenttia kuitenkin korkeintaan 150 euroa kuukaudessa kotitaloutta kohden.¹³ Muut sosiaaliturva etuudet ovat ensisijaisia toimeentulotukeen nähden. Hakija on velvoitettu hakemaan kaikki ensisijaiset etuudet, joihin hänellä on mahdollisesti oikeus.

Omaisuus ja varallisuus ovat ensisijaisia toimeentulotukeen nähden. Toimeentulotukilain mukaan (12 §) varoina ei kuitenkaan oteta huomioon: 1) henkilön tai perheen käytössä olevaa vakinaista asuntoa eikä tarpeellista asuinirtaimistoa; 2) tarpeellisia työ- ja opiskeluvälineitä; 3) alle 18-vuotiaan lapsen varoja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan 7 ja 7 c §:n nojalla huomioon otettavat menot; eikä 4) muita varoja, joiden katsotaan olevan tarpeen jatkuvan toimeentulon turvaamiseksi. Ministeriön ohjeissa käytettävissä olevat varat, kuten säästöt, arvopaperit ja muu helposti realisoitavissa oleva varallisuus otetaan huomioon kohtuullisuusharkintaa käyttäen. Toimeentulotuki voidaan jo myönnettäessä määrätä perittäväksi takaisin sellaisesta varallisuudesta, joka ei ole tarpeen tuen hakijan toimeentulon turvaamiseksi.

Toimeentulotuki sisältää paljon asiakaskohtaista harkintaa, jolloin päätöksenteko on sosiaalityöntekijällä tai pienemmissä kunnissa sosiaalitoimen johdolla. Ministeriön ohjeilla ei voida rajata laissa säädettyä asiakkaan tarpeeseen perustuvaa harkintaa, joten ohjeet eivät myöskään sisällä euromääräisiä rajoja korvattaville menoille tai tarkempia ohjeita siitä, kuinka menojen jakaantumisesta päätetään samassa kotitaloudessa asuvien kesken. Samoin säästöjen ja omaisuuden huomioimisen suhteen toimeentulotukilaki ja ministeriön ohjeistukset jättävät kunnille suuren asiakaskohtaisen harkinnan mahdollisuuden. Yhdenmukaisen käsittelyn ja hallinnon sujuvuuden vuoksi suuri osa kuntia on laatinut sisäisiä soveltamisohjeita toimeentulotuen myöntämiselle. Soveltamisohjeet voivat olla sangen yleisluonteisia, mutta osassa kuntia soveltamisohjeet ovat hyvinkin yksityiskohtaisia, sisältäen euromääräisiä ohjearvoja sekä ohjeita myöntämiskäytännöille epäselvissä tilanteissa.

Yksinkertaisimmillaan toimeentulotuen suuruus määräytyy siten, että kotitalouden koon ja rakenteen mukainen perusosa ja kohtuulliseksi katsotut asumismenot lasketaan yhteen ja summasta vähennetään kotitalouden nettotulot. Jos kotitalouden nettotulot jäävät alle toimeentulotukilaskelman, maksetaan erotus toimeentulotukena. Vuonna 2009 toimeentulotukea maksettiin keskimäärin 442 euroa kotitaloutta ja 280 euroa henkilöä kohden kuukaudessa. Toimeentulotukea sai vuoden aikana 238 755 kotitaloutta ja 377 688 henkilöä eli 7,1 prosenttia väestöstä. Toimeentulotuen menot olivat 615 miljoonaa euroa (Taulukko 3.3.1).

Taulukko 3.3.1 Toimeentulotuen asiakkaat ja menot 1990–2009

Vuosi	Kotitalouksia	Henkilöitä	Menot 1 000 €
1990	181 604	314 029	274 412
1995	339 020	584 117	563 661
2000	271 686	454 353	493 178
2005	238 848	377 376	471 227
2006	226 617	358 369	475 745
2007	217 842	342 492	495 610
2008	215 570	339 394	526 186
2009	238 755	377 688	615 412

* Vuoden 2009 rahassa

Lähde: Toimeentulotukilasto 2009, Toimeentulotuen menotilasto 2009, THL

¹³ Tosin STM:n oppaassa toimeentulotuen soveltajille (s. 84) "Ministeriö korostaa, että laki on tarkoitettu sovellettavaksi siten, että etuoikeutettuna tulona on mahdollista ottaa huomioon enemmänkin kuin 20 prosenttia ansiotuloista, kuitenkin enintään 150 euroa. Varsinkin silloin, kun tuen saajan tulot ovat pienet, etuoikeutetun tulon prosenttiosuus voi olla suurempi kuin 20 prosenttia."

Keskeisimmät toimeentulotuen muutokset 1990–2011

Vuosina 1988–1994 siirryttiin toimeentulotuen laajennettuun perusosaan, mikä merkitsi sitä, että joitakin aiemmin sosiaalityöntekijän harkintaa vaatineita menoja määriteltiin hyväksyttäviksi menoiksi.

Vuonna 1994 lasten perusosaa toimeentulotuessa korotettiin. Samalla lapsilisä alettiin ottaa perusosaa alentavana tulona huomioon.

Vuonna 1996 tuli mahdolliseksi alentaa perusosaa 20 prosentilla, mikäli toimeentulotuen tarve johtuu siitä, että henkilö on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt tarjotusta työstä tai muusta työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä.

Ensimmäinen pelkästään toimeentulotukea koskeva laki säädettiin vuonna 1997 ja se astui voimaan vuonna 1998.

Vuonna 1998 alle 10-vuotiaiden lasten perusosaa toimeentulotuessa alennettiin ja käyttöön otettiin lasten lukumäärän mukaiset alennuskertoimet. Samana vuonna toimeentulotuen perusosaan sisällytettiin seitsemän prosentin omavastuu asumismenoista. Vuonna 1998 säädettiin myös, että tarjotusta työstä toistuvasti kieltäytymisestä perusosan määrää voitiin alentaa 40 prosentilla.

Vuonna 2001 lakiin toimeentulotuesta lisättiin määräys 17–64-vuotiaan työttömän henkilön velvollisuudesta ilmoittautua työttömänä työnhakijana työvoimatoimistoon.

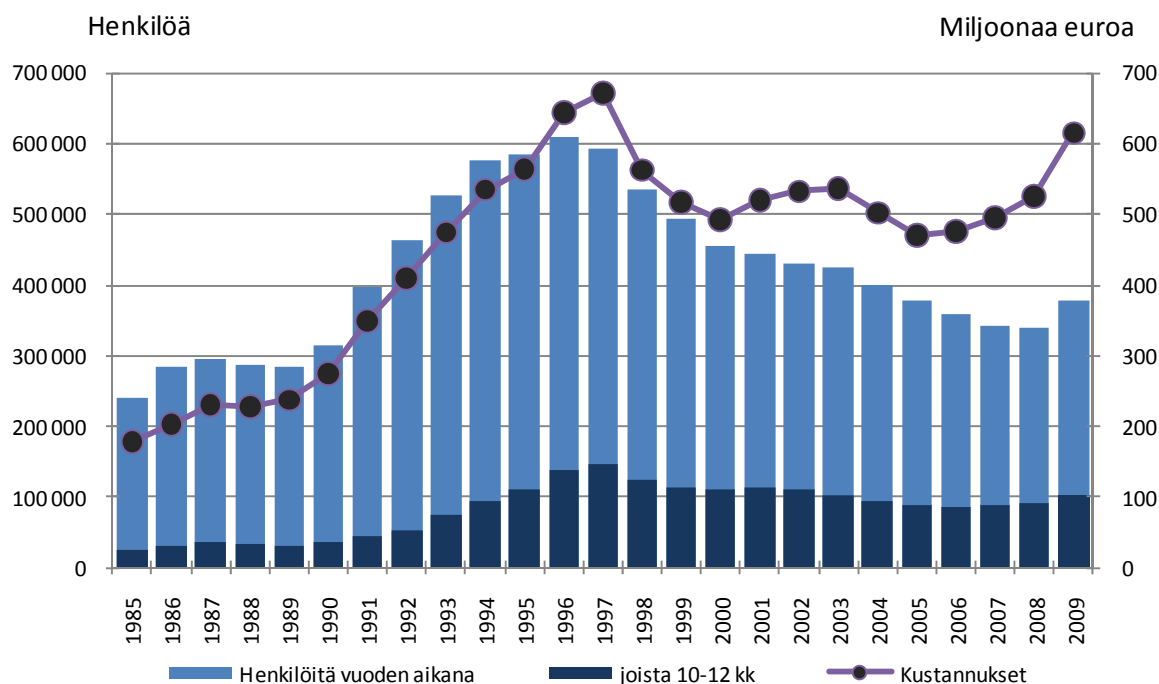
Vuonna 2002 otettiin käyttöön toimeentulotuessa etuoikeutetun ansiotulon kokeilu. Kotitaloutta kohti jätettiin ottamatta huomioon vähintään 20 % ansiotuloista, mutta kuitenkin enintään 150 euroa kuukaudessa. Lakikokeilun oli aluksi tarkoitus olla voimassa vuoteen 2006, mutta sitä jatkettiin ensin vuoden 2010 loppuun ja toistamiseen vuoden 2014 loppuun.

Vuonna 2006 toteutettiin työmarkkinatuen ja toimeentulotuen yhteensovitus. Tämä uudistus ei niinkään muuttanut toimeentulotuen määräytymisperusteita, vaan kyseessä oli rahoitusuudistus, jonka tarkoituksena oli kannustaa kuntia työllistämään yli 500 päivää työmarkkinatuella olleita pitkäaikaistyöttömiä. Asumismenojen omavastuusta toimeentulotuessa luovuttiin myös vuonna 2006.

Vuoden 2011 alusta toimeentulotukilakiin tehtiin muutos, jonka perusteella ammatillista koulutusta vailla olevan 18–24-vuotiaan nuoren toimeentulotuen perusosan suuruutta voidaan alentaa enintään 20 prosenttia, jos hänen toimeentulotuen tarpeensa johtuu siitä, ettei hän ole oikeutettu työttömyysturvetuuteen koulutuksesta kieltäytymisen tai sen keskeyttämisen vuoksi.

Toimeentulotukea saavien määrä ja toimeentulotuen menot kasvoivat voimakkaasti 1990-luvun laman aikana (Kuvio 3.3.1). Toimeentulotulotukea saavien määrä oli korkeimmillaan vuonna 1996, jolloin 600 000 suomalaista eli 14 prosenttia väestöstä sai toimeentulotukea. Tuensaajien määrä laski 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2008 saakka työttömyyden laskun myötä, mutta tuen saajien määrän pienenemistä selittää myös toimeentulotuen saantiehtojen ja myöntämiskäytäntöjen kiristyminen. Toimeentulotuen perusosan indeksikorotukset jätettiin lisäksi tekemättä neljä kertaa 1990-luvun aikana. Vuonna 2009 toimeentulotukea saavien kotitalouksien ja henkilöiden määrä kasvoi 10 prosenttia, toimeentulotukimenot 17 prosenttia. Pitkäaikaisasiakkaiden osuus toimeentulotuen asiakkaiden osuudesta on kasvanut vuosina 1990–2009 noin 10 prosentista 27 prosenttiin. Toimeentulotuen muuttuminen pidempiaikaiseksi tuen muodoksi sekä keskimääräisen kuukaudessa

maksetun tuen kasvu on heijastunut myös toimeentulotukimenoihin, jotka ovat reaalisesti kaksinkertaistuneet 1990 -luvun alusta.

Lähde: Toimeentulotukitilasto, THL 2009.

Kuvio 3.3.1. Toimeentulotukimenojen ja -asiakkaiden kehitys 1985–2009 (vuoden 2009 rahassa)

3.4 Indeksisisidonnaisuudet ja etuuksien tasojen kehitys

Perusturvaetuuksien reaaliarvon kehitykseen vaikuttaa olennaisesti niiden indeksisuoja. Kansaneläkelain mukaiset etuudet, kuten täysi kansaneläke ja perhe-eläkkeet, ovat olleet koko tarkasteltavalla ajanjaksolla sidottuna kansaneläkeindeksiin, sen sijaan itse indeksi on ollut jäädytettynä vuosina 1994 ja 2010. Vuonna 1994 jäädyttämisen syynä oli valtiontalouden säästöpainne, vuoden 1993 kuluttajahintojen 1,1 %:n kasvu jätettiin poikkeuslailla ottamatta huomioon kansaneläkeindeksissä, eikä jäädytystä sittemmin ole korvattu. Vuonna 2010 kansaneläkeindeksi jäädytettiin, koska sitä olisi muuten pitänyt alentaa 0,8 % vuonna 2009 tapahtuneen hintojen alentumisen perusteella. Tämä indeksin alentamatta jättäminen kuitenkin otettiin huomioon vuoden 2011 kansaneläkeindeksissä, joka nousi vain 0,4 % vuodesta 2010, vaikka kuluttajahinnat edellisen vuoden aikana nousivat 1,2 %. Myös takuueläkkeellä on sama indeksisuoja.

Työttömyysturvalaki edellytti alun perin siinä olevien markkamäärien muuttamista maan yleisen palkkatason olennaisten muutosten mukaisesti. Tämä merkitsi sitä, että vuoteen 1991 asti työttömän peruspäivärahaa ja myös päivärahan lapsikorotuksia korotettiin vuosittain ansiotasoindeksin muutoksia seuraten. Reaalipalkkojen alentuminen eräinä 1990-luvun vuosina sekä indeksijäädytykset katkaisivat tämän kytkennän. Vuodesta 1998 lähtien peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja niiden lapsikorotukset on sidottu kansaneläkeindeksiin. Kun päivärahaudistus vuonna 1996 tuli voimaan, vähimmäispäiväraha jäi ilman indeksisuoja. Vähimmäispäiväraha sidottiin kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lähtien.

Sairausvakuutuksen päivärahoihin liittyvät rahamäärät ja tulorajat, myös vähimmäispäiväraha olivat 1990-luvun alkuun asti sidottu työeläkeindeksiin, tarkemmin sanottuna niin sanottuun puoliväli-indeksiin, jossa

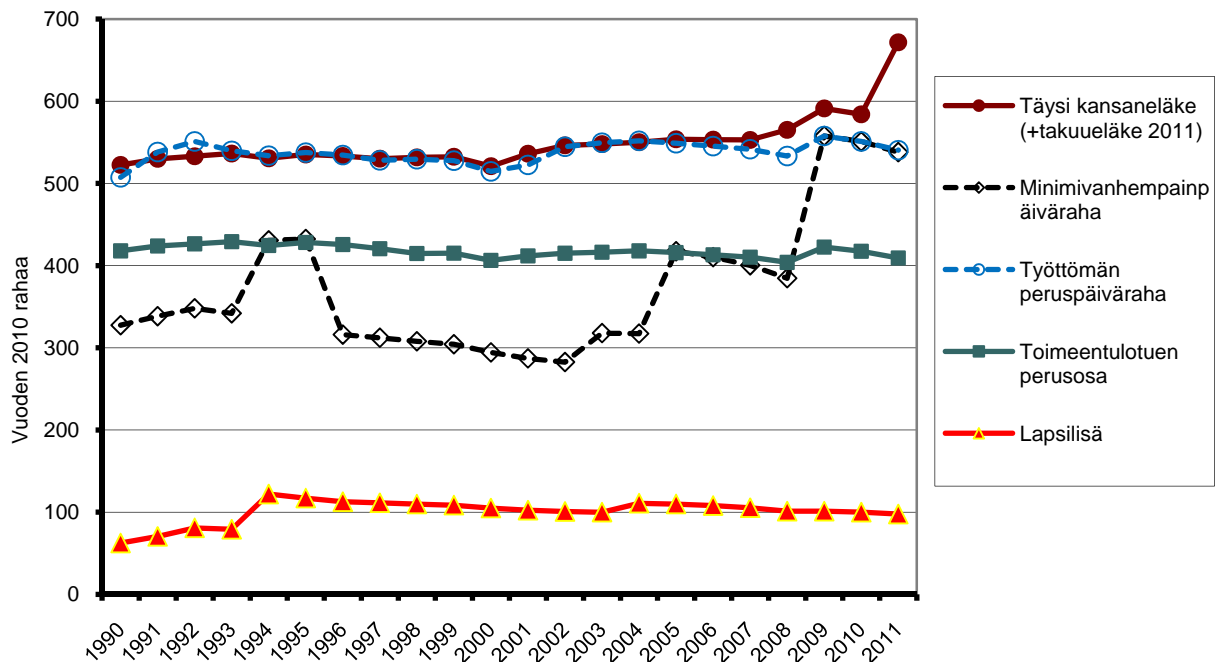
ansiotason muutosten paino oli 50 %. Vuonna 1994 indeksi oli jäädytettynä ja vuonna 1995 indeksitarkistus toteutettiin vajaana, mutta näinä vuosina pienimpiin päivärahoihin tehtiin poikkeuksellinen tarkistus. Kun päivärahajärjestelmän uudistus vuonna 1996 tuli voimaan, vähimmäispäiväraha jäi ilman indeksisuoja. Vähimmäispäiväraha on sidottu kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lähtien.

Lasten kotihoidon tuen euromäärät olivat 1990-luvun puoliväliin asti työeläkeindeksiin kytkettyjä. Indeksijäädytysten jälkeen indeksisuoja poistettiin kokonaan uudesta laista, joka tuli voimaan elokuussa 1997. Lasten kotihoidon tuki sidottiin kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lähtien. Toimeentulotuen perusosa oli 1990-luvun alussa kytketty täyteen kansaneläkkeeseen ja sitä kautta kansaneläkeindeksiin. Vuosina 1994 ja 1996–1998 indeksitarkistukset olivat jäädytettynä. Vuonna 2001 voimaan tullessa asetuksessa toimeentulotuen perusosa sidottiin kansaneläkeindeksiin, eikä enää kansaneläkkeeseen, jolloin kansaneläkkeen tasokorotukset olisivat vaikuttaneet toimeentulotuen perusosan suuruuteen. Lapsilisät sidottiin kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lähtien. Tätä ennen lapsilisiä tarkistettiin ainoastaan erillisillä päätöksillä. Elatustuessa on ollut indeksisuoja, jossa kuluttajahintaindeksin nousu vähintään 5 prosentilla on edellyttänyt elatustuen tarkistamista. Kun elatustuki siirtyi Kelan hoidettavaksi vuoden 2009 alusta, elatustuki sidottiin kuluttajahintaindeksiin ilman mainittua 5 prosentin porrasta.

Yleisessä asumistuessa ei ole laissa vahvistettua indeksisuoja, vaan kantaa perusteiden tarkistamiseen on otettu vuosittain perusteiden määrittelyn ja talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä. Asumistuen perusteet on määritetty vuosittain valtioneuvoston asetuksessa. Useina vuosina mainitulla ajanjaksolla perusteiden rahamäärät ovat olleet jäädytettynä. 1990-luvun lamavuosina perusteisiin tehtiin myös leikkauksia valtioneuvoston asetuksella. Viime vuosina mm. enimmäisasumismenoja on vuosittain tarkistettu, sen sijaan täyden asumistuen tuloarajaa tarkistettiin kaikkien ruokakuntakokojen osalta vasta vuonna 2011, edellisen kerran tuloarajoja oli euromuutosten vuoksi tarkistettu vuonna 2002 ja edellinen tuloarajojen merkittävä korotus oli vuodelta 1998. Eläkkeensaajan asumistuessa on kattava indeksisuoja. Opintorahassa, opintolainassa ja opintotuen asumislisässä ei ole indeksisuoja.

Kuviossa 3.4.1 on esitetty keskeisimpien Kelan perusturvaetuuksien ja yksinasuvan toimeentulotuen perusosan reaalin kehitys vuosina 1990–2011. Liitteessä 1 on esitetty laajemmin Kelan eri etuuksien kehitystä. Jos verrataan vuoden 1990 tukien suuruutta vuoden 2011 tukien suuruuteen, niin eläkkeensaajan perusturva takuueläkkeen myötä, vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä ovat nousseet reaalisesti. Lapsilisän kehitystä arvioitaessa on kuitenkin muistettava vuoden 1994 perhetukiuudistus, jossa verotuksen lapsivähennykset poistettiin samalla kun lapsilisiä korotettiin. Myös perustyöttömyysturva¹⁴ on noussut reaalisesti. Sen sijaan yksinasuvan toimeentulotuen perusosa on pysynyt reaalisesti samansuuruisena.

¹⁴ Raportissa käytetään perustyöttömyysturvan käsitettä viitattaessa työmarkkinatukeen ja työttömyysturvan peruspäivärahaan. Näiden määräytymisperusteet eroavat eräiltä osin (esim. työmarkkinatuki on pääsääntöisesti tulovähenteinen puolison tulojen suhteen). Mikäli eroilla on vaikutusta tuloksiin, tuodaan tämä tekstissä esiin.

Lähde: JUTTA-malli.

*Kansaneläkkeen ja toimeentulotuen kuntien kalleusluokka I ennen vuotta 2008.

Kuvio 3.4.1. Keskeisten Kelan etuuksien ja toimeentulotuen perusosan reaalin kehitys 1990–2011.

Kuviossa 3.4.1 on seurattu ns. ensimmäisessä kuntaryhmässä asuvan henkilön etuuksien kehitystä. Tarkastelu aliarvio kansaneläkkeen ja toimeentulotuen kehitystä aikaisemmin toisessa kuntaryhmässä asuvien osalta. Vuoden 2008 kansaneläkelakiuudistuksessa poistettiin kuntakalleusluokitus ja toisessa kuntaryhmässä asuvien etuudet korotettiin ensimmäisen kuntaryhmän tasolle. Kansaneläkkeen lisäksi tämä korotti myös muita etuuksia. Kuvion 3.4.1 etuuksista uudistus korotti toisessa kuntaryhmässä kansaneläkkeen lisäksi toimeentulotuen perusosaa.

Asumismenoja korvataan neljän eri järjestelmän kautta: yleisen ja eläkkeensaajan asumistuen, opintotuen asumislisän ja toimeentulotuen kautta. Lisäksi asumismenoja voidaan korvata sotilasavustuksen yhteydessä. Asumisen tukien tasojen kehityksen kuvaaminen yksinkertaisesti on vaikeaa, sillä tuen määrä riippuu hyväksytyjen asumismenojen ja tulojen yhteensovittamisen rajoista (ks. luku 3.2.7). Edelliset rajat vaihtelevat kotitalouden koon ja asuinpaikan mukaan. Lisäksi yleisessä asumistuen tuen määräytymisehtoihin vaikuttavat asunnon ominaisuudet, kuten pinta-ala, rakennus- tai perusparannusvuosi sekä neliövuokra.

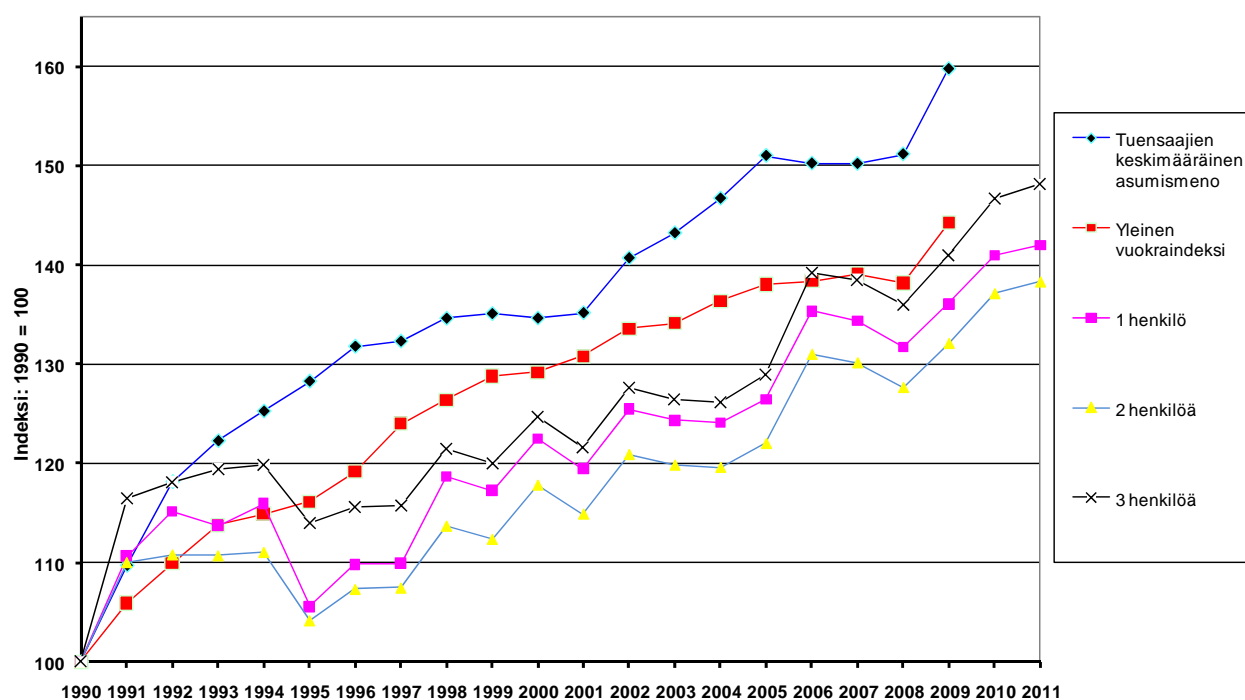
Asumisen tuki on menojen korvausta, joten sen tason tarkastelu pelkästään maksettavana rahamääränä voi olla harhaanjohtavaa. Paremman käsityksen asumistuen tason kehityksestä saa tarkastelemalla kuinka suuren osuuden asumisen tuki kattaa asumismenoista tai kuinka paljon asumismenoja jää katettavaksi asumisen tuen jälkeen. Tosin tämäkään tarkastelu ei anna koko kuvaa asumistuen kehityksestä, sillä tulorajojen kehitys vaikuttaa siihen, millaiset kotitaloudet saavat tukea. Esimerkiksi yleistä asumistukea maksetaan nykyisin euromääräisesti enemmän tukea saavaa kotitaloutta kohden kuin aikaisemmin, mutta tukea saavat kotitaloudet ovat aikaisempaa yhä pienituloisempia tulorajojen tiukentumisen vuoksi.

Kuviossa 3.4.2 on esitetty maksimaalinen yleinen asumistuki ja sen reaalin kehitys vuodesta 1990 ruokakunnan henkilöluvun mukaan. Kuviossa on esitetty myös yleinen vuokraindeksi sekä yleisen asumistuen saajien keskimääräisten asumismenojen kehitys neliömetriä kohti. Kuvioista voidaan havaita, että enimmäis-

määräinen tuki on reaalisesti kasvanut noin 40 prosenttia vuodesta 1990, mutta suhteessa vuokrien kehitykseen enimmäismääräisen tuen taso on laskenut. Asumistuen saajien asumismenot ovat kasvaneet samalla ajanjaksolla noin 60 prosenttia. Lisäksi enimmäismääräistä asumistukea voi saada vain sellainen ruokakunta, joka asuu täsmälleen normien mukaisessa asunnossa. Jos asunnon pinta-ala tai neliövuokra poikkeaa normista ylös- tai alaspäin, ruokakunnan asumistuki on enimmäismäärää pienempi.

Toimeentulotuessa korvattavien asumismenojen enimmäismäärästä ei voida esittää samanlaisia taulukoita kuin Kelan asumistukien osalta, sillä lain mukaan kohtuulliset asumismenot on korvattava toimeentulotuessa täysimääräisinä ilman omavastuuta. Kohtuulliseksi katsotut asumismenot kuntien sosiaalitoimessa seuraavat yleensä alueen julkisesti tuettujen vuokra-asuntojen hintatasoa. Kuvioissa 3.4.2 esitetty yleisen asumistuen saajien keskimääräisten asumismenojen kehitys neliöltä kuvaa todennäköisesti sängen hyvin toimeentulotuessa enimmäismääräisesti korvattujen asumismenojen kehitystä.

Sen sijaan enimmäismääräisen tuen taso eläkkeensaajan asumistuessa on kasvanut suhteessa hinta- ja vuokrakehitykseen. Enimmäismääräinen tuki on kasvanut reaalit 100 prosenttia niin yksinasuvilla kuin pariskunnilla vuodesta 1990. Suurin osa noususta johtuu syyskuussa 1991 tehdyistä tasokorotuksista, joissa asumismenojen enimmäismääriä korotettiin 43 – 67 % reaalisesti vuoden alun tasosta. Vuodesta 1990 tuen saajien vuokrat ovat vastaavasti kasvaneet noin 60 prosenttia. Enimmäismääräisen asumislisän taso opiskelijoilla on vastaavasti kasvanut reaalisesti noin 40 prosenttia vuodesta 1990, mutta suhteessa vuokrien kehitykseen enimmäismääräisen asumislisän taso on laskenut.

Lähde: JUTTA-malli

Kuvio 3.4.2. Enimmäismääräisen yleisen asumistuen reaalin kehitys kotitalouden henkilöluvun mukaan sekä tuensaajien keskimääräisen asumismenon ja vuokraindeksin kehitys 1990–2011 (1990=100, kuntaryhmä 3).

3.5 Verotuksen vaikutus

Useat keskeiset Kelan etuudet ovat veronalaista tuloa ja Kela pidättää niistä ennakonpidätyksen ennen tuen maksamista asiakkaalle. Veronalaista tuloa ovat muun muassa päivärahat ja työmarkkinatuki, eläkkeet, kotihoidon tuki ja opintoraha. Verotonta tuloa ovat muun muassa asumisen tuet, lapsilisä, elatustuki ja hoitotuet. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen ansiosta pelkästään kansaneläkettä ja tätä täydentävää takuueläkettä saavat eivät maksa eläketulostaan veroa.

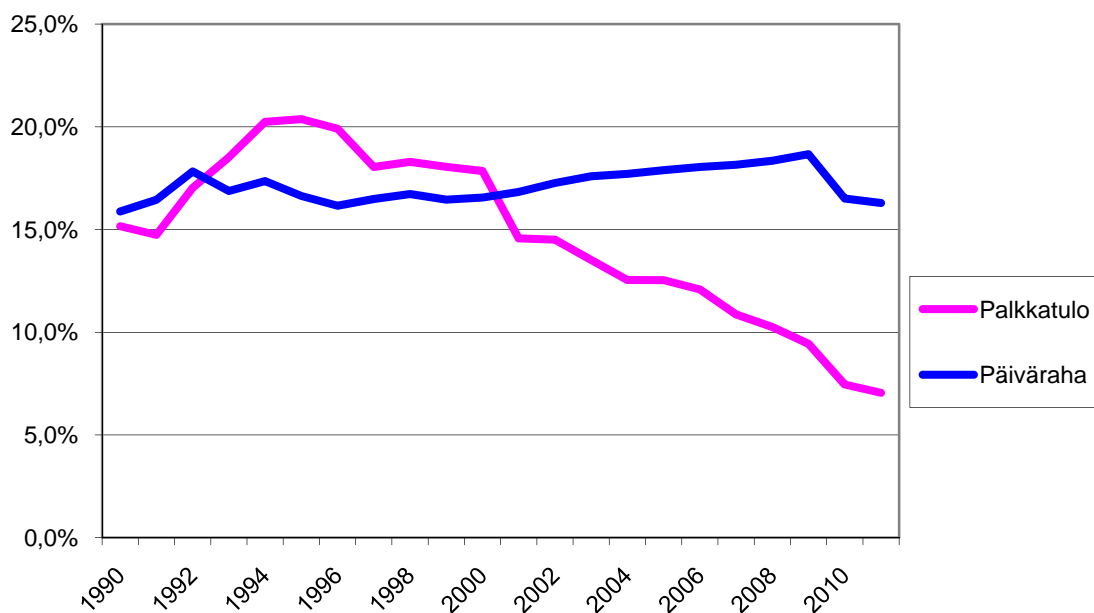
Kuvioissa 3.5.1 on esitetty peruspäivärahan ja samansuuruisen palkan veroasteen kehitys 1990–2011. Laskelma on tehty lopullisen verotuksen mukaisesti, joten verotus saattaa poiketa ennakonpidätyksestä. Laskelmassa on otettu huomioon verottajan automaattisesti ns. viran puolesta tekemät vähennykset. Palkansaajan verot sisältävät myös pakolliset sosiaalivakuutusmaksut. Kunnallisveroprosenttina on käytetty maan keskimääräistä kunnallisveroprosenttia. Kirkollisveroa ei ole laskettu mukaan.

Peruspäivärahan ja samansuuruisen palkan verotus olivat liki samalla tasolla vuonna 1990. Työtulojen verotusta on määrätietoisesti alennettu, mikä näkyy palkkatulojen verotuksen keventymisenä. Sen sijaan perustyöttömyysturva saavan verotukseen keskeisesti vaikuttavan perusvähennyksen täyttä määrää ei tarkistettu vuosina 1992–2009, jolloin se pysyi 1 480 eurossa. Vuonna 2010 se korotettiin 2 200 euroon ja seuraavana vuonna 2 250 euroon.

Tuloverolakien muutokset ovat ajanjaksolla 1990–2011 vaikuttaneet lähinnä muiden perusturvaetuuksien kuin kansaneläkkeiden saajien suhteelliseen asemaan (kuviot 3.5.2 ja 3.5.3). Vuodesta 1997 lähtien sosiaalietuudet eivät ole oikeuttaneet kunnallisverotuksen ansiotulovähennykseen.¹⁵ Ne eivät oikeuta myöskään vuonna 2006 käyttöön otettuun valtionverotukseen työtulovähennykseen. Kun näitä vähennyksiä on useina vuosina laajennettu, palkkatulojen verotus on keventynyt, mutta esimerkiksi koko vuoden työttömyyspäivärahalla olleiden verotus on pysynyt ennallaan tai kiristynyt mm. kunnallisveroprosenttien nousun vuoksi. Jos henkilön ainoa tulo vuoden aikana on työttömyyspäiväraha, sairausvakuutuksen päiväraha tai lasten kotihoidon tuki, hän saa automaattisesti vain kunnallisverotuksen perusvähennyksen.

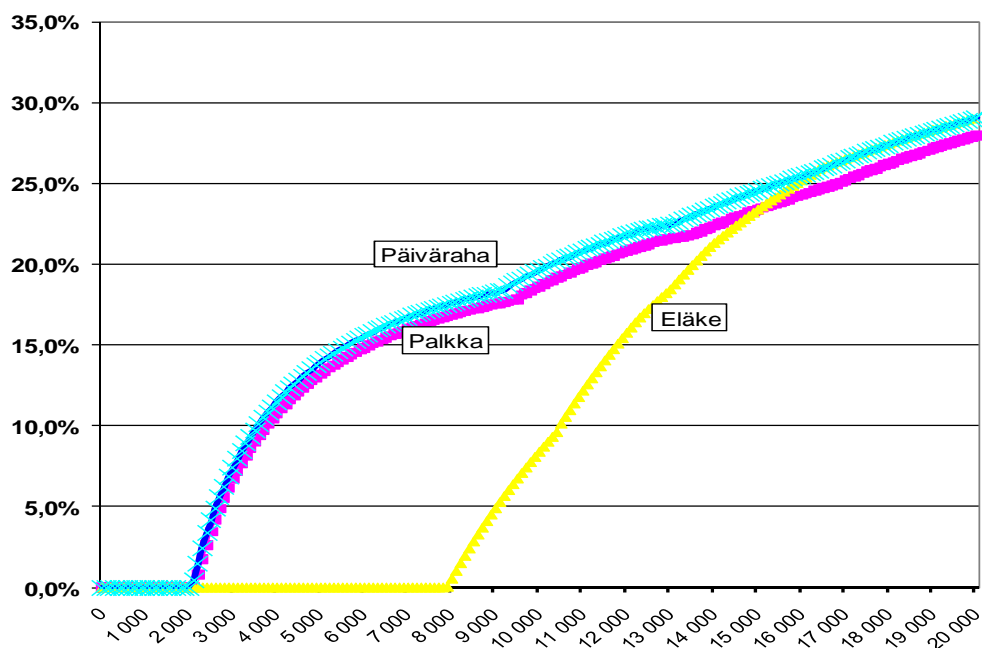
Pelkkää kansaneläkettä saavan asema verotuksessa on pysynyt ennallaan tällä ajanjaksolla. Eläketulovähennysten vuoksi verotettavaa tuloa ei synny. Takuueläke ei myöskään johda eläkkeen verottamiseen, jos eläkeläisellä ei ole muita tuloja. Edellä kuvattujen seikkojen takia eri tulolajien verotus poikkeaa toisistaan huomattavasti. Tätä on havainnollistettu kuviossa 3.5.2

¹⁵ Vuosina 1992–1996 muut sosiaalietuudet kuin eläketulot oikeuttivat ansiotulovähennykseen.

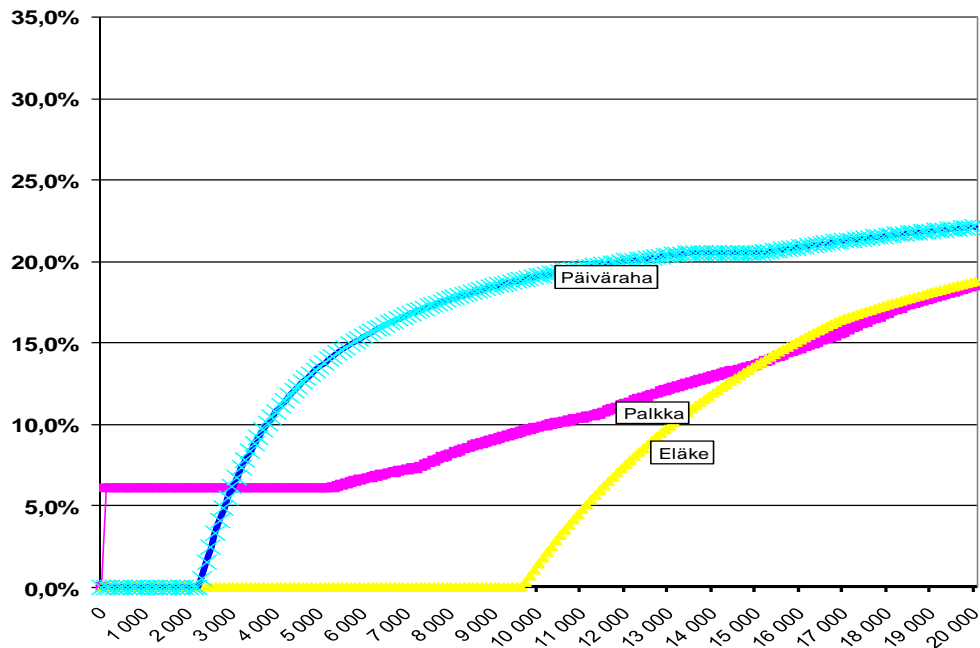
Lähde: JUTTA -malli

Kuvio 3.5.1. Peruspäivärahan ja samansuuruisen palkkatulon verotuksen vertailu 1990–2011.

Lähde: JUTTA -malli

Kuvio 3.5.2. Eri tulolajien veroaste tulojen mukaan vuonna 1990, euroa vuodessa käypiin hintoihin

Lähde: JUTTA -malli

Kuvio 3.5.3. Eri tulolajien veroaste tulojen mukaan vuonna 2011, euroa vuodessa käypiin hintoihin

3.6 Kelan etuuksien ja toimeentulotuen päällekkäisyys väestössä

Toimeentulotuen ja erityisesti asumistuen saanti on huomattavasti yleisempää Kelan etuuksia saavien keskuudessa kuin väestössä keskimäärin (taulukko 3.6.1).¹⁶ Marraskuussa 2009 asumistukea sai noin 12 prosenttia väestöstä, mutta Kelan etuuksien saajista asumistukea saaneiden osuus oli lähes kolminkertainen. Toimeentulotukea puolestaan sai kolme prosenttia koko 16 vuotta täyttäneestä väestöstä, kun taas jotakin Kelan etuutta saavista toimeentulotukea sai lähes seitsemän prosenttia. Molempia edellä mainittuja tukimuotoja saavien keskuudessa koko väestön ja Kelan etuuksia saavien ero oli myös selkeä. Koko väestöstä sekä asumistukea että toimeentulotukea sai reilut kaksi prosenttia, mutta Kelan etuuksien saajilla osuus oli reilusti yli kaksinkertainen.

Asumistuen ja toimeentulotuen saanti vaihteli huomattavasti eri etuuslajeissa. Jos tarkastellaan kaikkia jotakin tiettyä etuutta saavia erottelematta, saako henkilö esimerkiksi vähimmäissuuruista vai työtuloperusteista etuutta, vanhempainpäivärahaa ja sairauspäivärahaa saavat nostivat asumistukea harvimmin. Useimmiten asumistukea saivat opiskelijat. Toimeentulotukea saavien osuudet eivät suoraan seuranneet asumistuen saajien osuuksia. Esimerkiksi opintotukea saaneista vain muutama prosentti sai myös toimeentulotukea marraskuussa 2009. Myös kaikista kansaneläkettä saaneista vain pari prosenttia sai toimeentulotukea, kun asumistukea heistä sai kuitenkin yli neljännes. Kansaneläkettä saavien monia muita ryhmiä vähäisempi riippuvuus toimeentulotuesta selittyy osin sillä, että eläkkeensaajien asumistuki on useimmiten tasoltaan korkeampi kuin yleinen asumistuki. Opiskelijoiden tuloiksi puolestaan lasketaan toimeentulotuessa myös opintolaina riippumatta siitä, onko opiskelija sitä nostanut vai ei. Tällöin hakija saattaa menettää oikeutensa toimeentulotukeen, vaikka hänen todelliset tulonsa alittaisivat laskennallisen toimeentulotukinormin.

¹⁶ Luvut kuvaavat tilannetta marraskuun viimeisenä päivänä, joten ne poikkeavat tilastoista, joissa esitetään koko vuoden aikana etuutta saaneiden määriä.

Asumistuen ja toimeentulotuen saanti on yleisempää Kelan vähimmäismääräisiä etuuksia saavien keskuudessa kuin työtuloperusteisia etuuksia saavien keskuudessa. Esimerkiksi työtuloperusteisella sairauspäivärahalla olevista vain reilut kolme prosenttia sai asumistukea ja vajaat kolme prosenttia toimeentulotukea marraskuussa 2009. Sen sijaan vähimmäissairauspäivärahalla olevista lähes 32 prosenttia sai toimeentulotukea ja asumistukea heistä sai yli 35 prosenttia. Sama näkyy myös vanhempainpäivärahojen saajien keskuudessa. Vähimmäismääräisiä etuuksia saavien keskuudessa asumistuen saanti oli yleisintä täyttä kansaneläkettä saavien keskuudessa. Kaikista täyttä kansaneläkettä saaneista 56 % sai asumistukea. Täyttä kansaneläkettä saaneista työkyvyttömyyseläkkeellä olleista kaksi kolmasosaa sai asumistukea. Myös työmarkkinatukea saavista asumistukea sai reilusti yli puolet. Vähimmäismääräisiä etuuksia saavista toimeentulotuen saanti oli yleisintä työmarkkinatukea sekä vähimmäissairauspäivärahaa saavien keskuudessa.

Asumistuen ja toimeentulotuen päällekkäisyys näyttää olevan ennen kaikkea työmarkkinatukeen liittyvä ongelma. Työmarkkinatuen saajista noin 30 prosenttia sai sekä asumistukea että toimeentulotukea. Verrattessa työmarkkinatuen saajia työttömyysturvan peruspäivärahaa saaviin, havaitaan, että tukien päällekkäisyys oli lähes kaksi kertaa yleisempää työmarkkinatukea kuin peruspäivärahaa saavilla. Myös pienimpiä sairauspäivärahoja saaneista yli viidennes sai molempia tukia vuoden 2009 marraskuussa. Etuuslajeittain tarkasteltuna Kelan etuuksia saaneista sekä asumistuen että toimeentulotuen yhtäaikainen saanti oli harvinaisinta kansaneläkettä saaneilla ja opiskelijoilla. Kansaneläkettä saaneiden keskuudessa esiintyi kuitenkin melko suurta hajontaa. Täyttä kansaneläkettä saaneista työkyvyttömyyseläkkeellä olleista lähes yhdeksän prosenttia sai molempia etuuksia, kun kaikilla kansaneläkettä saaneilla osuus oli vain alle kaksi prosenttia.

Taulukko 3.6.1. 16 vuotta täyttänyt väestö Kelan etuuslajin, toimeentulotuen ja asumistuen esiintymisen mukaan marraskuun 2009 lopussa

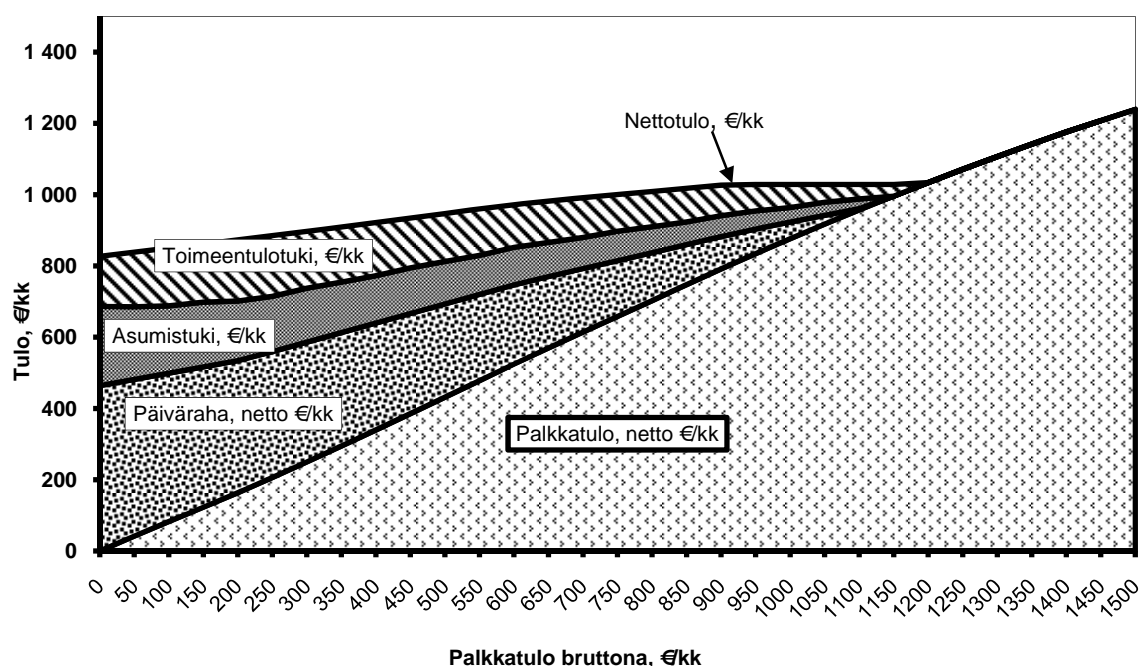
	Kaikki, lkm	Toimeentulo- tuen saajat	Asumistuen saajat	Sekä toimeen- tulotuki että asumistuki
Väestö	4 396 910	3,1	12,3	2,3
Kaikki Kelasta etuutta saavat	1 205 978	6,8	36,1	5,6
Kansaneläkkeet, kaikki	633 345	2,3	25,4	1,8
Varsinaiset vanhuuseläkkeet	417 022	0,6	18,7	0,5
Varsin. työkyvyttömyyseläkkeet	163 521	6,9	46,6	5,7
Työttömyyseläkkeet	24 537	0,7	13,6	0,5
Varhennetut vanhuuseläkkeet	28 265	0,7	12,8	0,6
Täydet kansaneläkkeet yht.	79 734	8,0	56,1	7,0
Varsinaiset vanhuuseläkkeet	23 099	3,9	42,0	3,6
Varsinaiset tk-eläkkeet	53 286	10,2	65,2	8,8
Sairauspäivärahat, kaikki	53 581	9,4	11,4	6,3
Työtuloperusteiset	41 367	2,8	3,4	1,1
Edeltävän etuuden perusteella	8 163	32,1	40,1	25,4
Vähimmäispäivärahat	4 051	31,7	35,4	21,7
Kuntoutusrahat, kaikki	11 438	6,9	15,5	5,2
Työtuloperusteiset	9 164	2,4	8,1	1,6
Edeltävän etuuden perusteella	960	28,2	48,1	24,1
Vähimmäispäivärahat	1 314	22,6	43,1	16,6
Työttömyysturva, perus-pr.	26 640	21,2	37,1	16,0
Työmarkkinatuet, kaikki	117 037	35,0	53,1	29,7
Tavalliset	107 519	36,2	53,0	30,6
Kotouttamiset	9 518	21,7	54,2	18,8
Vanhempainpäivärahat, kaikki	51 025	5,3	11,4	4,1
Työtuloperusteiset	30 387	1,3	4,6	0,8
Edeltävän etuuden perusteella	14 169	7,1	14,6	5,8
Vähimmäispäivärahat	6 469	20,0	36,0	16,0
Lasten kotihoidontuet	57 437	7,5	16,7	6,5
Opintotuet	251 361	3,2	69,7	2,8
Sotilasavustukset	4 114	2,0	99,5	1,9
Ei Kelan etuutta	3 190 932	1,7	3,3	1,0

Lähde: Kela/THL-yhteisrekisteri 2009

3.7 Ansiotulojen ja etuuksien yhteensovituksesta

Monet perusturvaetuuksista ovat tulovähenteisiä. Tulovähenteisyys on kuitenkin toteutettu eri etuuksissa hyvin eri tavoin. Osaan etuuksista vaikuttavat sekä henkilön omat että mahdollisen puolison tulot (esimerkiksi asumistuki, jonka suuruuteen vaikuttavat koko ruokakunnan tulot). Toisien etuuksien suuruuteen vaikuttavat ainoastaan henkilön omat tulot (kansaneläke). Lisäksi tietyt tulot voidaan jättää ottamatta huomioon, kun etuuden suuruutta määrätään. Esimerkiksi kansaneläkkeen suuruuteen vaikuttavat vain etuudensaajan omat työeläkkeet ja eräät muut eläketulot. Useissa etuuksissa tulot otetaan huomioon ainoastaan tietyn tulorajan ylittävältä osalta (ns. suojaosuus). Tulorajan suuruus vaihtelee etuuksittain sekä perhetyypin mukaan. Yleensä muut tulot eivät vähennä etuutta täysimääräisesti, vaan ainoastaan tietyn alenemaprosentin mukaisesti.

Ansiotulot aiheuttavat usein perusturvaa saavilla moninkertaisen tuloharkinnan, kun ansiotulot vähentävät esimerkiksi päivärahan lisäksi asumistukea ja toimeentulotukea. Kuviossa 3.7.1 on esitetty yksinasuvan työmarkkinatukea saavan henkilön nettotulojen kehitys palkkatulojen kasvaessa. Sovitellun päivärahan, asumistuen ja toimeentulotuen pienenemisen seurauksena nettotulot kasvavat noin 200 euroa kuukaudessa palkkatulojen kasvaessa nolasta eurosta tuhanteen euroon. Bruttomääräisten palkkatulojen ollessa noin 1200 euroa kuukaudessa tulonsiirtojen saaminen lakkaa ja käteen jääviin tuloihin vaikuttavat enää palkkatulojen verotus. Ilman toimeentulotuen etuoikeutettua tuloa nettotulojen kehitystä kuvaava viiva olisi täysin vaakasuora toimeentulotuen loppumispisteeseen saakka.

Lähde: JUTTA -malli

*Vuokra 408€/kk, asunnon pinta-ala 40m², asumistuen kuntaryhmä 3

Kuvio 3.7.1. Nettotulojen kehitys tulonsiirtojen ja palkkatulojen yhteensovituksessa yksinasuvalla vuonna 2011.

4 Esimerkkilaskelmat kotitalouksien tulonmuodostuksesta

4.1 Esimerkkilaskelmissa käytetyt oletukset

Seuraavaksi tarkastellaan perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulonmuodostusta esimerkkilaskelmin neljälle malli- tai tyyppiperheelle. Malliperheet ovat yksinasuva, lapseton pariskunta, yksinhuoltaja ja lapsi sekä pariskunta ja kaksi lasta. Malliperheiden avulla tarkastellaan perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulonmuodostusta perustuslain 19§ pykälässä luetelluissa elämäntilanteissa. Nämä elämäntilanteet ovat eläkkeellä, työttömänä, työkyvyttömänä sairauden vuoksi, lapsen syntymä sekä huoltajan menetys. Lisäksi tarkastellaan tulonmuodostusta malliperheissä, jotka saavat kotihoitotukea tai opintotukea. Vertailuasetelman saamiseksi esimerkkilaskelmat tehdään myös malliperheille, joissa on työssäkäyviä tai ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavia.

Malliperheiden tulonmuodostus edellä luetelluissa elämäntilanteissa koostuu erilaisin yhdistelmin Kelan syyperusteisista etuuksista, asumistuesta, perhe-etuuksista ja toimeentulotuesta. Perusturvan varassa olevien malliperheiden tulonmuodostus tapahtuu seuraavasti:

Ensisijainen etuus (kansaneläke, sairaus- tai vanhempainpäivärahaeläke, päiväraha, työmarkkinatuki/peruspäiväraha, opintoraha tai kotihoitotuki)

+ asumistuki (yleinen, eläkkeensaajien tai opintotuen asumislisä)

+ lapsilisä

+ elatustuki

– verot

= **tulot Kelan etuuksien jälkeen**

+ toimeentulotuki

= **käytettävissä olevat tulot**

– asumismenot

= **käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen**

Tulokäsittelinä tarkastellaan käytettävissä olevia tuloja sekä käytettävissä olevia tuloja asumismenojen jälkeen. Kyseiset tulokäsitteet ovat yleisesti käytössä tulonjaon tarkasteluissa. Käytettävissä olevien tulojen tarkastelu asumismenojen jälkeen on perusteltua kahdesta syystä. Ensinnäkin asunto katsotaan välttämättömäksi hyödykkeeksi, ja kohtuulliseksi katsotut asumismenot on luettavissa välttämättömiksi menoiksi, joihin kotitalouden omilla valinnoilla on rajallinen vaikutus. Asumismenot ovat suurin yksittäinen menoerä pienituloisilla kotitalouksilla. Toiseksi asumismenoja korvataan sekä Kelan asumisen tuissa että toimeentulotuessa. Tuen suuruus on täten riippuvainen asumismenojen kehityksestä ja asumismenojen nousu näyttäytyy tuen tason nousuna. Kuitenkin tuen taso suhteessa asumismenoihin voi laskea, jolloin kotitalouden käytettävissä olevat tulot (asumismenojen jälkeen) voivat laskea.

Palkkatuloja saavien kotitalouksien kohdalla on myös esitetty päivähoitomaksut, koska niiden voidaan katsoa olevan tulonhankkimiskuluihin rinnastettavia menoja.

Esimerkkilaskelmissa on käytetty seuraavia oletuksia koskien eri elämäntilanteissa olevia malliperheitä.

Malliperhetyypit:

Malliperheinä käytetään neljää perhetyyppiä, jotka ovat yleisesti käytössä muun muassa kulutustutkimuksissa. Tarkasteltavat perhetyypit ovat:

1. Yksinasuva
2. Pariskunta ilman lapsia
3. Yhden lapsen yksinhuoltaja (lapsi 3–7 -vuotias, mutta kotihoidon tuessa alle 3-vuotias)
4. Puolisot joilla kaksi lasta (toinen lapsi 3–7-vuotias, toinen 10–15-vuotias; kotihoidon tuessa toinen lapsi on alle 3-vuotias)

Pariskunnilla oletuksena on, että molemmat aikuisjäsenet saavat samaa perusturvaetuutta. Vanhempainvaapaalla tai kotihoidontuella olevan puolison oletetaan saavan perustyöttömyysturvaa. Yksinhuoltajan oletetaan saavan elatustukea, eikä lainkaan elatusapua.

Tarkasteluissa on keskitytty ainoastaan tilanteisiin, joissa molemmat puolisot saavat perusturvaetuutta tai joissa molemmat ovat palkkatyössä. Eri etuuksien ja palkkatulojen yhdistelmiä on liki äärettömästi. Mahdollisuudet tarkastella tiettyyn elämäntilanteeseen tai etuuteen liittyviä erityiskysymyksiä ovat tällaisessa yleis-tarkastelussa rajalliset. Pelkästään perusturvan varassa elävien tyyppiperiöiden tarkastelu kuvaa kaikkein pienituloisimpien kotitalouksien tulonmuodostusta, mikä on toimeksiannon kannalta keskeisin kysymys.

Asumismenot

Malliperheiden oletetaan asuvan vuokralla. Kohtuulliset asumismenot on arvioitu (yleistä) asumistukea saavien kotitalouksien tietojen pohjalta. Asumistukea saavat kotitaloudet ovat tuloharkinnan seurauksena poikkeuksetta pienituloisia kotitalouksia, joten heidän asumismenojensa voidaan olettaa esittävän hyvin ekonomista asumistasoa. Malliperheiden asumismenot on arvioitu seuraavien oletusten mukaan:

1. Asunnon pinta-ala vuoden 2009 asumistukitilastosta ruokakunnan koon mukaan: yksinasuva 40m², pariskunta 58 m², yhden lapsen yksinhuoltaja 62 m² ja kahden lapsen pariskunta 80 m².
2. Keskivuokra neliömetriä kohden 1990–2009 asumistukitilaston mukaan. Kelan asumistukirekisterin uusi tieto vuokrien noususta vuonna 2010 (marraskuusta 2009 marraskuuhun 2010). Vuodelle 2011 arvio, että vuokrat nousevat samalla tavalla kuin hinnat keskimäärin.
3. Kuukausivuokra = asumistuen saajien asunnon pinta-ala * keskineliövuokra.
4. Vesimaksu ja lämmityskulut on huomioitu kuten asumistuessa.

Asumismenot edellisillä oletuksilla vuosille 1990–2011 nimellishintoina euroa kuukaudessa:

Esimerkkilaskelmissa käytetyt asumismenot e/kk

	Yksin	YH+1	Pari	Pari + 2
1990	183	255	246	315
1995	262	364	351	451
2000	297	413	398	511
2005	354	492	474	608
2010	421	585	564	724
2011*	431	599	577	741

*Vuodelle 2011 arvio, että asumismenot nousevat samalla tavalla kuin hinnat.

Indeksointi

Vuoden 2011 etuuksissa otettu huomioon maaliskuussa 2011 voimaan tuleva takuueläke sekä samana ajankohtana voimaan tulevat uudet indeksitarkistukset lapsilisiin, sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahoihin ja lasten kotihoidon tukeen. Käytännössä etuuksien indeksitarkistukset tehdään jälkikäteen toteutuneen hintakehityksen mukaisesti. Raportissa etuuksien reaalikehitystä tarkasteltaessa deflatointi on kuitenkin tehty

kyseisen vuoden hintojen muutoksen perusteella. Tämän takia etuuksien reaaliarvo saattaa muuttua niissäkin tilanteissa, joissa etuuksia on jälkikäteen tarkistettu hintojen muutosta vastaavasti.

Vuodelle 2011 on oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotaso- ja hintakehitys: kuluttajahintaindeksi 2,4 % ja ansiotasoindeksi 2,4 %. Ansiotasoindeksi vuodelle 2010 on myös valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen (2,5 %), sillä vuoden 2010 indeksilukua ei ole vielä käytettävissä raportin kirjoittamisvaiheessa.

Verotus

Verolaskelmissa sovelletaan kunnallisverotuksen keskimääräistä prosenttia. Kirkollisveroa ei lasketa, sillä sen katsotaan olevan vapaaehtoinen maksu.¹⁷ Laskelmissa on otettu huomioon verottajan automaattisesti ("viran puolesta") myöntämät vähennykset. Palkansaajien verot sisältävät myös pakolliset sosiaalivakuutusmaksut. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen takia pelkäästä täydestä kansaneläkkeestä tai täyden kansaneläkkeen ja takuueläkkeen yhdistelmästä ei synny verotettavaa tuloa.

Asumisen tuet

Asumistuen kuntaryhmä kolme, asunnon ikä 10 vuotta. Kuntaryhmään kolme kuuluvat suuret ja keskisuuret kaupungit pääkaupunkiseudun kuntia lukuun ottamatta. Näin ollen kuntaryhmä kuvastaa keskimääräisiä asumiskustannuksia Suomessa. Ensimmäisen tai toisen kuntaryhmän valinnasta olisi seurannut korkeammat asumiskustannukset esimerkkilaskelmissa. Vastaavasti neljännen kuntaryhmän vallinta olisi aiheuttanut sen, että asumiskustannukset olisivat olleet esimerkkilaskelmissa alhaisemmat. Asumismenot oletetaan kohtuullisiksi (ks. edellä asumismenot), joten voidaan olettaa, että ne hyväksytään kokonaisuudessaan toimeentulotukea laskettaessa.

Toimeentulotuki

Kotitalouden laskennallinen toimeentulotuki lasketaan kotitalouden perusosasta sekä asumismenoista, jotka oletetaan korvattavan toimeentulotukilain mukaisesti ja täysimääräisenä. Maaliskuusta 1998 elokuuhun 2006 oli voimassa asumiskustannusten omavastuu, eli tuen saajan oli katettava 7 % asumiskustannuksista perusosalla. Omavastuu on otettu huomioon tämän aineiston laskelmissa vähentämällä toimeentulotuessa huomiioon otettavasta vuokrasta 7 prosenttia mainittuna ajanjaksona. Esimerkkilaskelmiin vaikuttavat myös lasten perusosan muutokset. Ennen vuotta 1994 lapsilisiä ei otettu toimeentulotuessa huomioon kotitalouden tulona. Vuonna 1994 tästä periaatteesta luovuttiin ja samalla lasten perusosaa korotettiin. Vuoden 1998 maaliskuusta lähtien alle 10-vuotiaiden lasten perus-osaa alennettiin. Samassa yhteydessä lasten perusosaa alennettiin kaksi- ja useampilapsisissa perheissä siten, että perusosan määrä oli 5 % alempi toisesta lapsesta ja kolmannesta ja sitä seuraavista lapsista 10 % alempi. Huhtikuusta 2002 lähtien toimeentulotukeen on vaikuttanut ns. etuoikeutettu tulo eli korkeintaan 20 % työtuloista tai enintään 150 euroa voidaan jättää toimeentulotuessa huomiotta. Tämän aineiston laskelmissa tällä ei ole vaikutusta, koska palkansaajaesimerkkiperheiden nettopalkat ylittävät sen tason, jossa tällä määräyksellä on vaikutusta.

Kuntien kalleusluokitus

Esimerkkilaskelmissa ennen vuotta 2008 on käytetty kuntien kalleusryhmää I kansaneläkkeen ja toimeentulotuen perusosan kohdalla.

Palkkatulot

Palkkasarjat on muodostettu vuoden 2009 keskipalkkaluvuista ja ansiotasoindeksin luvuista 1990–2010. Vuosille 2010 ja 2011 on oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotasokehitys (ks. indeksointi). Yksin asuvilla on kaikkien keskipalkka, puolisoista toisella miehen ja toisella naisen keskipalkka. Pienipalkkaisen palkka on määritetty 50 prosenttia keskipalkkaisen palkasta.

¹⁷ Tätä käytäntöä noudattaa omilla laskemisillaan mm. OECD.

4.2 Työttömän kotitalouden tulonmuodostus

Taulukossa 4.2.1 on esitetty esimerkkilaskelmia perustyöttömyysturvaa saavien yksinasuvien, yksinhuoltajien, pariskuntien ja lapsiperheiden tulonmuodostuksesta vuonna 2011. Perustyöttömyysturva voidaan tässä tulkita joko työmarkkinatueksi tai peruspäivärahaksi, koska tässä käytetyillä laskentaoletuksilla niiden suuruus on sama.¹⁸ Oletuksena on, että kotitalouksilla ei ole muita tulonlähteitä. Mahdollisia ylläpitokorvauksia tai aktiivilisää ei ole laskelmissa mukana. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat veronalaista tuloa, josta maksetaan veroa.

Yksinasuvan työttömän esimerkkitulot muodostuvat perustyöttömyysturvasta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Yksinasuva työtön on oikeutettu toimeentulotukeen jo hyvin kohtuullisilla asumennoilla. Yksinasuvan työttömän käytettävissä olevat tulot ovat 850 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 419 euroa kuukaudessa.

Työttömän yksinhuoltajan esimerkkitulot muodostuvat perustyöttömyysturvasta, asumistuen ja toimeentulotuen lisäksi lapsilisästä ja elatustuesta. Työttömyysturvaan sisältyy lapsikorotus ja lapsilisään yksinhuoltajakorotus. Työtön yhden lapsen yksinhuoltaja on Kelan etuuksien jälkeen laskennallisesti oikeutettu toimeentulotukeen. Käytetyillä laskentaoletuksilla toimeentulotuen tarve on kuitenkin pienempi kuin muissa perhetyypeissä. Työttömän yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 1282 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 683 euroa kuussa.

Kahden työttömän muodostaman kotitalouden tulot muodostuvat perustyöttömyysturvasta, asumistuesta sekä toimeentulotuesta. Työtön pariskunta on myös laskennallisesti oikeutettu toimeentulotukeen ilman erityisesti korvattavia menoja. Työttömän pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 1290 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 712 euroa kuussa.

Kahden työttömän vanhemman ja kahden lapsen kotitalouden tulot muodostuvat perustyöttömyysturvasta, lapsilisästä, asumistuesta sekä toimeentulotuesta. Molempien vanhempien työttömyysturvaan sisältyy lapsikorotus. Työtön lapsiperhe on laskennallisesti oikeutettu toimeentulotukeen ilman erityisesti korvattavia menoja. Kahden työttömän lapsiperheen käytettävissä olevat tulot ovat 1990 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 1249 euroa kuussa.

Taulukko 4.2.1. Työttömän kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Päiväraha / työmarkkinatuki	553	658	1 107	1 415
Yleinen asumistuki	319	443	287	430
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot	90	116	180	256
Toimeentulotuki	68	7	76	191
Käytettävissä olevat tulot (KTU)	850	1 282	1 290	1 990
KTU asumismenojen jälkeen	419	683	712	1 249

¹⁸ Tilanne olisi toinen, jos tarkasteltavana olisi esimerkiksi malliperhe, jossa työttömän puoliso olisi palkkatyössä. Tällöin työmarkkinatuen tulovähenteisyys puolison tulojen suhteen pienentäisi työmarkkinatukea, jos puolison palkkatulot olisivat riittävän suuret. Peruspäivärahassa tällaista tulovähenteisyyttä ei ole.

4.3 Eläkeläistalouden tulonmuodostus

Eläkkeensaajien toimeentulon kannalta suuri muutos tapahtui takuueläkkeen myötä. Takuueläke kasvatti pelkkää kansaneläkettä saavan yksin asuvan kokonaiseläkettä noin 100 eurolla. Parisuhteessa elävän kokonaiseläke kasvoi noin 167 eurolla. Takuueläkkeen myötä vähimmäismääräinen kokonaiseläke on perhesuhteista riippumatta sama 688 euroa.

Taulukossa 4.3.1 on esitetty pelkkää kansaneläkettä ja tätä täydentävää takuueläkettä saavien yksinasuvien, yksinhuoltajien, pariskuntien sekä lapsiperheiden etuudet ja tulonmuodostus. Sekä kansaneläke että takuueläke ovat verotettavaa tuloa. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen vuoksi pelkkää kansaneläkettä ja takuueläkettä saava ei maksa tulostaan veroa. Eläkkeensaajille maksetaan lapsikorotus alaikäisten lasten perusteella. Jos molemmat puoliset saavat eläkettä, lapsikorotus maksetaan molemmille.

Esimerkkilaskelman yksinasuvan eläkkeensaajan tulot muodostuvat kansaneläkkeestä ja sen päälle maksettavasta takuueläkkeestä sekä eläkkeensaajien asumistuesta. Eläkeläisen tulot ylittävät laskennallisen toimeentulotuen tason. Tilanne on sama kaikilla tarkastelluilla eläkeläistalouksilla. Yksinasuvan kansaneläkeläisen käytettävissä olevat tulot ovat 1009 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 578 euroa kuukaudessa.

Täyttä kansaneläkettä saava yksinhuoltaja on oikeutettu esimerkkilaskelmassa takuueläkkeen ja asumistuen lisäksi myös kansaneläkkeen lapsikorotukseen, lapsilisään ja elatustukeen. Yhdessä nämä etuudet muodostavat takuueläkettä saavalle yksinhuoltajalle 1462 euron käytettävissä olevat tulot kuukaudessa. Asumismenojen jälkeen käytettävissä olevat tulot ovat 863 euroa kuukaudessa.

Kansaneläkettä saavista puolisoista molemmat on oikeutettu takuueläkkeeseen ja eläkkeensaajien asumistukeen. Takuueläkettä saavan pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 1684 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 1106 euroa kuukaudessa.

Mikäli täyttä kansaneläkettä saavalla pariskunnalla on kaksi alaikäistä lasta huollettavana, on kotitalous oikeutettu takuueläkkeen lisäksi kansaneläkkeen lapsikorotuksiin, asumistukeen sekä lapsilisään. Takuueläkettä saavan lapsiperheen käytettävissä olevat tulot ovat 2256 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 1515 euroa kuukaudessa.

Taulukko 4.3.1 Eläkeläisen kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Täysi kansaneläke (takuueläke)	688	688	1 375	1 375
Lapsikorotus		20		82
Eläkkeensaajan asumistuki	321	464	308	587
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot				
Toimeentulotuki				
Käytettävissä olevat tulot	1 009	1 462	1 684	2 256
KTU asumismenojen jälkeen	578	863	1 106	1 515

4.4 Sairaus- tai vanhempainrahalla olevan talouden tulonmuodostus

Taulukossa 4.4.1 on esitetty tulonmuodostus vähimmäismääräistä sairaus- tai vanhempainrahaa (55 päivän jälkeen) saaville malliperheille. Esimerkkilaskelmat ovat tehty lapsettomilla kotitalouksille sairauspäivärahan mukaisesti ja lapsiperheellisille vanhempainpäivärahan mukaisesti. Valinnalla ei ole vaikutusta esimerkkilaskelmiin, sillä vähimmäismääräiset päivärahat ovat samansuuruisia. Päivärahat ovat veronalaista tuloa.

Yksinasuva vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla olevan tulot muodostuvat päivärahan lisäksi asumistuesta sekä toimeentulotuesta. Yksinasuva vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla olevan käytettävissä olevat tulot ovat 850 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 419 euroa kuukaudessa.

Vähimmäismääräisellä vanhempainrahalla olevan yksinhuoltajan tulot muodostuvat esimerkkilaskelmassa päivärahan lisäksi asumistuesta, lapsilisästä, elatustuesta sekä toimeentulotuesta. Laskelman yksinhuoltajatalouden käytettävissä olevat tulot ovat 1282 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 683 euroa kuukaudessa.

Pariskunnan, joista molemmat ovat vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla, etuudet muodostuvat päivärahasta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 1290 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 712 euroa kuukaudessa.

Vähimmäismääräisellä vanhempainrahalla olevan ja työttömyysturvan peruspäivärahalla olevan lapsiperheellisen pariskunnan tulot muodostuvat esimerkkilaskelmassa päivärahasta, asumistuesta, lapsilisästä sekä toimeentulotuesta. Perheen käytettävissä olevat tulot ovat 1990 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 1249 euroa kuukaudessa.

Kaikki esimerkkilaskelmien vähimmäismääräisellä päivärahalla olevat malliperheet ovat laskennallisesti oikeutettuja toimeentulotukeen ilman erityisiä menoja.

Taulukko 4.4.1. Vähimmäismääräisellä sairaus- tai vanhempainrahalla olevan kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Päiväraha	553	553	1 107	1 261
Yleinen asumistuki	319	443	287	474
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot	90	90	180	180
Toimeentulotuki	68	87	76	225
Käytettävissä olevat tulot	850	1 282	1 290	1 990
KTU asumismenojen jälkeen	419	683	712	1 249

4.5 Toisen huoltajan menettäneen talouden tulonmuodostus

Taulukossa 4.5.1 on esitetty toisen huoltajan menettäneen yksinhuoltajatalouden etuudet ja niiden tasot. Yksinhuoltajatalouden tulot muodostuvat leskeneläkkeestä, puoliorvon eläkkeestä, asumistuesta ja lapsilisästä. Leskeneläke on verotettavaa tuloa, mutta eläketulovähennyksen ansiosta siitä ei makseta veroa. Leskeneläkettä saavan yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 1342 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 743 euroa kuukaudessa.

Taulukko 4.5.1. Toisen huoltajan menettäneen talouden tulonmuodostus 2011 e/kk

	YH leski
Leskeneläke	586
Puoliorvon eläke	140
Eläkkeensaajan asumistuki	469
Lapsilisä	147
Verot	
Toimeentulotuki	
Käytettävissä olevat tulot	1 342
KTU asumismenojen jälkeen	743

4.6 Opiskelijoiden ja kotihoidontuella olevien tulonmuodostus

Taulukossa 4.6.1 on esitetty opiskelijatalouksien saamat etuudet ja niiden tasot. Esimerkkilaskelmat on tehty yliopisto-opiskelijoiden opintotuen mukaisesti. Opiskelijoiden asema poikkeaa muista talouksista siinä, että opintolaina lasketaan osaksi opiskelijan toimeentuloturva. Esimerkiksi toimeentulotuessa opintolaina luetaan yleensä tuloksi opiskelijoilla, riippumatta siitä onko opiskelija hakenut sitä. Opintotuen asumislisä on yksilökohtainen yksinasuvilla ja pariskunnilla, mutta lapsiperheelliset opiskelijat kuuluvat yleisen asumistuen piiriin. Opintoraha on veronalaista tuloa, mutta opintorahavähennyksen vuoksi verotettavaa tuloa ei käytännössä synny, jos opiskelija on koko vuoden opintotuella ilman muita tuloja.

Yksinasuvan opiskelijan etuudet muodostuvat opintorahasta ja asumislisästä. Yksinasuva opiskelija on myös laskennallisesti oikeutettu muutaman kymmenen euron suuruiseen toimeentulotukeen, kun toimeentulotukilaskelmassa on huomioitu laskennallinen 300 euron opintolaina. Yksinasuvan opiskelijan käytettävissä olevat tulot ovat näin ollen ilman opintolainaa 550 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 119 euroa kuukaudessa. Opintolainan kanssa yksinäisen opiskelijan asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 419 euroa kuukaudessa.

Yksinhuoltajaopiskelijan saamat etuudet esimerkkilaskelmassa muodostuvat opintorahan ja asumistuen lisäksi lapsilisästä ja elatustuesta. Yksinhuoltajaopiskelija ei ole laskennallisesti oikeutettu toimeentulotukeen Kelan etuuksien jälkeen ilman erityisesti korvattavia menoja. Samoin on laita myös sekä lapsiperheellisillä että lapsettomilla opiskelijapariskunnilla. Yksinhuoltajaopiskelijan käytettävissä olevat tulot ilman opintolainaa ovat 1030 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 431 euroa kuussa. Opintolainan kanssa asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 731 euroa kuukaudessa.

Kahden opiskelijan kotitalouden tulot muodostuvat kahdesta opintorahasta ja asumislisästä. Opiskelijapariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat ilman opintolainaa 999 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 422

euroa kuussa. Opintolainan kanssa asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat opiskelijapariskunnalla 1022 euroa kuukaudessa.

Opiskelijapariskunnan ja kahden lapsen kotitalouden tulot muodostuvat opintorahasta ja asumistuesta sekä lapsilisästä. Lapsiperheellisen opiskelijapariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat ilman opintolainaa 1400 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 659 euroa kuussa. Opintolainan kanssa asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 1259 euroa kuukaudessa.

Taulukko 4.6.1 Opiskelijan kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Opintoraha	298	298	596	596
Asumislisä / asumistuki	202	443	403	593
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot				
Toimeentulotuki*	50			
Käytettävissä olevat tulot	550	1 030	999	1 400
Käytettävissä olevat tulot ml. opintolaina	850	1 330	1 599	2 000
KTU asumismenojen jälkeen	119	431	422	659
KTU asumismenojen jälkeen opintolainan kanssa	419	731	1 022	1 259

* Opintolaina huomioitu toimeentulotukilaskelmassa.

Taulukossa 4.6.2 on esitetty kotihoidontuella olevan lapsiperheen etuudet ja niiden tasot. Kotihoidon tuki on veronalaista tuloa. Kotihoidontuella olevan yhden alle kolmivuotiaan lapsen yksinhuoltajan tulot muodostuvat esimerkkilaskelmassa kotihoidontuesta, asumistuesta, lapsilisästä sekä toimeentulotuesta. Esimerkkilaskelmassa yksinhuoltajataloudella tulona on myös elatustuki. Esimerkkilaskelmassa ei ole huomioitu kotihoidon tuen kuntakohtaisia lisiä, jotka voivat olla huomattaviakin.

Kotihoidontuella olevan yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 1282 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 683 euroa kuukaudessa. Pariskunnalla, joista toinen on kotihoidontuella ja toinen perusturva-työmyysturvalla, käytettävissä olevat tulot ovat 1990 euroa kuussa ja asumismenojen jälkeen 1249 euroa kuussa.

Taulukko 4.6.2. Kotihoidontuella olevan kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	YH	Pari+2
Kotihoidontuki	482	1 192
Yleinen asumistuki	443	488
Lapsilisä	147	211
Elatustuki	143	
Verot	73	146
Toimeentulotuki	138	245
Käytettävissä olevat tulot	1 282	1 990
KTU asumismenojen jälkeen	683	1 249

4.7 Pieni- ja keskipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus

Taulukossa 4.7.1 on esitetty esimerkkilaskelmat pienipalkkaisten kotitalouksien tulonmuodostuksesta. Pienipalkkaisuus on määritelty esimerkkilaskelmassa 50 prosentiksi keskipalkasta. Pariskuntien kohdalla laskentaperusteena toisella puolisoilla on miesten ja toisella naisten keskipalkat.

Yksinasuva pienipalkkaisen tulot muodostuvat pelkästään palkkatuloista. Verojen jälkeen käteen jääviksi tuloiksi jää 1281 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 850 euroa kuukaudessa. Pienipalkkaisen yksinhuoltajan tulot muodostuvat palkkatulojen lisäksi asumistuesta, lapsilisästä ja elatustuesta. Kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 1732 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 1133 euroa kuukaudessa. Päivähoidon enimmäismaksu yhdestä lapsesta yhden aikuisen taloudelle tällä tulotasolla on laskennallisesti 57 euroa kuukaudessa.

Kahden pienipalkkaisen muodostaman pariskunnan tulot muodostuvat palkkatuloista. Käytettävissä olevat tulot verojen jälkeen ovat 2567 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 1990 euroa kuukaudessa. Pienipalkkaisen pariskunnan ja kahden lapsen tulot muodostuvat palkkatulojen lisäksi lapsilisistä. Käytettävissä olevat tulot verojen jälkeen ovat 2780 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 2038 euroa kuukaudessa. Laskennallinen päivähoitomaksu yhdestä lapsesta kyseiselle kotitaloudelle on laskennallisesti 107 euroa kuukaudessa yhdestä lapsesta (toinen lapsi kouluikäinen).

Taulukossa 4.7.2 on esitetty esimerkkilaskelmat keskipalkkaisten kotitalouksien tulonmuodostuksesta. Pariskuntien kohdalla laskentaperusteena toisella puolisoilla on miesten ja toisella naisten keskipalkat.

Taulukko 4.7.1. Pienipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Palkka	1 552	1 552	3 104	3 104
Yleinen asumistuki		162		
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot	272	272	537	537
Toimeentulotuki				
Käytettävissä olevat tulot (KTU)	1 281	1 732	2 567	2 780
KTU asumismenojen jälkeen	850	1 133	1 990	2 038

Taulukko 4.7.2. Keskipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Palkka	3 117	3 118	6 232	6 232
Yleinen asumistuki				
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot	881	881	1 763	1 763
Toimeentulotuki				
Käytettävissä olevat tulot (KTU)	2 235	2 525	4 469	4 682
KTU asumismenojen jälkeen	1 811	1 936	3 901	3 952

4.8 Ansiosidonnaista etuutta saavan työttömän kotitalouden tulonmuodostus

Taulukossa 4.8.1 on esitetty ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavien kotitalouksien tulonmuodostus. Päivärahan laskentaperusteena on käytetty 50 prosenttia keskipalkasta. Näin määritellyllä pienipalkkaisella ansiosidonnainen päiväraha on 63–73 prosenttia edeltäneestä palkasta lapsikorotuksista riippuen. Päiväraha on veronalaista tuloa.

Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saava yksinasuva on esimerkkilaskelmassa oikeutettu yleiseen asumistukeen. Hänen käytettävissä olevat tulonsa ovat 943 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 512 euroa kuukaudessa.

Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan yksinhuoltajan tulot muodostuvat päivärahasta, asumistuesta, lapsilisistä sekä elatustuesta. Kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 1458 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 859 euroa kuukaudessa.

Kahden ansiosidonnaisella päivärahalla olevan aikuisen kotitalouden tulot muodostuvat esimerkkilaskelmassa vain päivärahoista. Verojen jälkeen kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 1565 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 988 euroa kuukaudessa.

Kahden huoltajan lapsiperheen tulot muodostuvat ansiosidonnaisista päivärahoista, asumistuesta ja lapsilisistä. Kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 2154 euroa kuukaudessa ja asumismenojen jälkeen 1413 euroa kuukaudessa.

Taulukko 4.8.1. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan kotitalouden tulonmuodostus 2011, e/kk

	Yksin	YH	Pari	Pari+2
Työttömyyttä edeltänyt palkka	1 552	1 552	3 104	3 104
Päiväraha	977	1 082	1 954	2 262
Yleinen asumistuki	161	307		143
Lapsilisä		147		211
Elatustuki		143		
Verot	195	220	389	462
Toimeentulotuki				
Käytettävissä olevat tulot (KTU)	943	1 458	1 565	2 154
KTU asumismenojen jälkeen	512	859	988	1 413

4.9 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien tulotason vertailu

Taulukkoon 4.9.1 on koottu edellä kuvattujen malliperheiden käytettävissä olevat tulot ja käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen vuonna 2011. Asumismenot perustuvat asumistukea saavien kotitalouksien keskivuokriin (ks. luku 4.1). Lisäksi taulukossa esitetään käytettävissä olevien tulojen suhde vastaavanlaisen keskipalkkaisen malliperheen laskennallisiin tuloihin ennen ja jälkeen asumismenojen tarkasteltuna.

Yksinasuvan välttämättömiksi katsotut asumismenot on esimerkkilaskelmissa arvioitu 431 euroa kuukaudessa. Yksinasuvan perusturvan varassa elävän käytettävissä olevat tulot ovat 830–1003 euroa kuukaudessa.

Korkein tulotaso on takuueläkettä saavilla. Tulotaso on alempi työttömyysturvan peruspäivärahalla, vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla ja opintotuella opintolainan kanssa, joiden varassa olevilla yksinasuvilla osa tuloista muodostuu myös toimeentulotuesta. Pienipalkkaisen yksinasuvien käytettävissä olevat tulot on esimerkkilaskelmassa 1281 euroa kuukaudessa ja sen perusteella maksettavan ansiosidonnainen työttömyysturva 943 euroa kuukaudessa. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saava yksinasuva on esimerkkilaskelmassa oikeutettu myös asumistukeen.

Yhden lapsen yksinhuoltajan välttämättömiksi katsotut asumismenot ovat esimerkkilaskelmissa 599 euroa kuukaudessa. Perusturvan varassa elävän yhden lapsen yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 1282 – 1462 euroa kuukaudessa. Korkein tulotaso on takuueläkettä saavalla yksinhuoltajalla. Tulotaso on alemmaa perhe-eläkettä, työttömyyden peruspäivärahaa, vähimmäismääräistä vanhempainrahaa, kotihoidontukea tai opintotukea (ml. opintolaina) saavilla yksinhuoltajilla. Perustyöttömyysturvan, kotihoidontuen tai vähimmäismääräisen vanhempainrahaa saavilla yksinhuoltajilla osa tuloista muodostuu toimeentulotuesta. Pienipalkkaisen yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 1732 euroa kuukaudessa ja sen perusteella maksettavan ansiosidonnaisen työttömyysturvan 1458 euroa kuukaudessa. Pienipalkkainen tai ansioturva saava yksinhuoltaja on esimerkkilaskelmissa oikeutettu myös asumistukeen.

Kahden aikuisen kotitalouden välttämättömiksi katsotut asumismenot ovat esimerkkilaskelmissa 577 euroa kuukaudessa. Perusturvaetuuden varassa elävien pariskuntien tulotaso on 1290–1684 euroa kuukaudessa. Korkein tulotaso on takuueläkettä saavalla pariskunnalla, matalin perustyöttömyysturvaa ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla. Perustyöttömyysturvaa tai sairauspäivärahalla olevilla pariskunnalla osa tuloista muodostuu toimeentulotuesta. Pienipalkkaisen pariskunnan käteen jäävät tulot ovat 2567 euroa kuukaudessa ja sen perusteella maksettavan ansiosidonnaisen työttömyysturvan 1565 euroa kuukaudessa.

Kahden aikuisen ja kahden lapsen välttämättömiksi asumismenoiksi on arvioitu 741 euroa kuukaudessa. Perusturvan varassa elävän kahden lapsen lapsiperheen käytettävissä olevat tulot ovat 1990–2256 euroa kuukaudessa. Tulotaso on korkein takuueläkettä saavilla pariskunnalla, matalin työttömyyden peruspäivärahaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai kotihoidontukea saavilla lapsiperheillä. Takuueläkettä saavia lukuun ottamatta perusturvan varassa olevat lapsiperheet ovat oikeutettu laskennallisesti toimeentulotukeen. Kahden pienipalkkaisen huoltajan lapsiperheen käytettävissä olevat tulot ovat 2780 euroa kuukaudessa ja ansioturvan varassa elävien 2154 euroa kuukaudessa.

Taulukko 4.9.1 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien tulotason e/kk vertailu

	Toimeentulo- tuki	KTU	KTU asumis- menojen jälkeen	KTU % keski- palkkaisesta	KTU asumisme- nojen jälkeen % keski- palkkaisesta
Yksinasuva					
Työttömän perusturva	68	850	419	38 %	23 %
Kansaneläke (takuueläke)		1009	578	45 %	32 %
Sairausvakuutuksen päiväraha	68	850	419	38 %	23 %
Opintotuki (opintolaina ml.)	50	830	419	37 %	23 %
Pienipalkkainen		1281	850	57 %	47 %
Pienipalkkaisen ansioturva		943	512	42 %	28 %
Keskipalkkainen		2235	1811	100 %	100 %
Yksinhuoltaja					
Työttömän perusturva	7	1282	683	51 %	35 %
Kansaneläke (takuueläke)		1462	863	58 %	45 %
Sairausvakuutuksen päiväraha	87	1282	683	51 %	35 %
Perhe-eläke		1342	743	53 %	38 %
Opintotuki (opintolaina ml.)		1330	731	53 %	38 %
Lasten kotihoidon tuki	138	1282	683	51 %	35 %
Pienipalkkainen		1732	1133	69 %	59 %
Pienipalkkaisen ansioturva		1458	859	58 %	44 %
Keskipalkkainen		2525	1936	100 %	100 %
Pariskunta					
Työttömän perusturva	76	1290	712	29 %	18 %
Kansaneläke (takuueläke)		1684	1106	38 %	28 %
Sairausvakuutuksen päiväraha	76	1290	712	29 %	18 %
Opintotuki (opintolaina ml.)		1599	1022	36 %	26 %
Pienipalkkainen		2567	1990	57 %	51 %
Pienipalkkaisen ansioturva		1565	988	35 %	25 %
Keskipalkkainen		4469	3901	100 %	100 %
Lapsiperhe					
Työttömän perusturva	191	1990	1249	43 %	32 %
Kansaneläke (takuueläke)		2256	1515	48 %	38 %
Sairausvakuutuksen päiväraha	225	1990	1249	43 %	32 %
Opintotuki (opintolaina ml.)		2000	1259	43 %	32 %
Lasten kotihoidon tuki	245	1990	1249	43 %	32 %
Pienipalkkainen		2780	2038	59 %	52 %
Pienipalkkaisen ansioturva		2154	1413	46 %	36 %
Keskipalkkainen		4682	3952	100 %	100 %

5 Perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulojen kehitys ja riittävyys

5.1 Perusturvan tason kehitys suhteessa hintoihin

Perusturvan varassa elävien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalista kehitystä 1990–2011 tarkastellaan seuraavassa suhteessa hintoihin ja keskipalkkoihin. Taulukoissa 5.1.1 ja 5.1.2 on esitetty esimerkkilaskelmat perusturvan varassa olevien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalisesta kehityksestä ennen ja jälkeen asumismenojen. Taulukoissa on esitetty myös kotihoidontukea tai opintotukea saavien kotitalouksien tulojen kehitys esimerkkilaskelmissa.

Yksinasuvan perusturvan varassa elävien käytettävissä olevat tulot ovat reaaliset kasvaneet noin 23–41 % vuodesta 1990. Suurin kasvu on ollut täyttä kansaneläkettä (takuueläkettä) saavilla yksinasuvilla, 41 %. Vuonna 2011 voimaan tullut takuueläke selittää eläkkeensaajien perustuvan kasvusta yli neljänneksen. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla sekä opiskelijoilla (ml. opintolaina) käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 23 %.

Perusturvan varassa elävän yksinasuvan käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat sen sijaan reaalisesti laskeneet eläkkeensaajia lukuun ottamatta. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (ml. opintolaina) saavien yksinasuvien käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat laskeneet noin 2 % vuodesta 1990. Takuueläkettä saavien käteen jäävät tulot asumismenojen jälkeen ovat nousseet 27 %.

Yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 16–39 % vuodesta 1990. Käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet eniten kansaneläkettä (takuueläkettä) saavilla yksinhuoltajilla, 39 %. Perhe-eläkettä saavien yksinhuoltajien käytettävissä olevat tulot ovat nousseet 25 %, vähimmäismääräistä vanhempainrahaa saavilla 19 %, perustyöttömyysturvaa saavilla 16 %, kotihoidontukea saavilla 16 % ja opintotukea (ml. opintolaina) saavilla 21 %.

Yksinhuoltajatalouden asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti laskeneet eläkettä saavia yksinhuoltajia lukuun ottamatta. Asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet perustyöttömyysturvaa (-7 %), lasten kotihoidontukea (-8 %) sekä vähimmäismääräistä vanhempainrahaa (-3 %) saavilla yksinhuoltajilla. Myös yksinhuoltajaopiskelijoiden (ml. opintolaina) käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat laskeneet prosentin. Sen sijaan perhe-eläkettä saavien yksinhuoltajien käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat reaalisesti kasvaneet 5 prosenttia ja kansaneläkettä (takuueläkettä) saavien yksinhuoltajien 27 prosenttia vuodesta 1990.

Perusturvan varassa elävän lapsettoman pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti kasvaneet vuodesta 1990, lukuun ottamatta opiskelijoita. Kansaneläkettä (takuueläkettä) saavien pariskuntien käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 56 prosenttia, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavien 19 prosenttia ja perustyöttömyysturvaa saavien 18 prosenttia. Opiskelijapariskunnan tulot (ml. opintolaina) ovat sen sijaan pysyneet reaalisesti samana vuodesta 1990.

Perusturvan varassa elävän lapsettoman pariskunnan asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti kasvaneet kansaneläkettä saavilla 52 prosenttia ja opiskelijapariskunnalla 3 prosenttia. Sen sijaan perustyöttömyysturvaa saavien lapsettomien pariskuntien asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet 4 prosenttia ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavan pariskunnan 2 prosenttia vuodesta 1990.

Lapsiperheen käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet vuodesta 1990. Käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet kansaneläkettä (takuueläkettä) saavilla lapsiperheillä 29 prosenttia, perustyöttömyysturvaa saavilla 14 prosenttia ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla 12 prosenttia. Lapsiperheillä, joista toinen puoliso saa perustyöttömyysturvaa ja toinen kotihoidontuella, käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 12 prosenttia. Perheellisen opiskelijapariskunnan (ml. opintolaina) käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 4 prosenttia vuodesta 1990.

Perusturvan varassa elävän lapsiperheen käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat sen sijaan reaalisesti laskeneet vuodesta 1990 kansaneläkettä (takuueläkettä) saavia lukuun ottamatta. Asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet perustyöttömyysturvaa saavilla lapsiperheillä 4 prosenttia ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla 5 prosenttia. Kotihoidontukea saavan lapsiperheen asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet 5 prosenttia ja lapsiperheellisen opiskelijapariskunnan 14 prosenttia vuodesta 1990.

Taulukko 5.1.1. Malliperheiden käytettävissä olevat tulot, 1990 = 100*

Yksin asuva	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	100,0	112,3	107,9	115,1	124,2	122,9
Kansaneläke	100,0	110,5	110,7	120,3	128,5	140,5
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	116,5	110,6	115,1	124,2	122,9
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	112,3	107,9	115,1	124,2	122,9
Yksinhuoltaja	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva**	100,0	108,5	103,0	112,1	117,4	116,2
Kansaneläke	100,0	121,0	115,9	124,3	131,6	139,4
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	112,4	110,5	115,4	122,4	120,7
Lasten kotihoidon tuki	100,0	111,8	102,5	109,0	116,9	115,6
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	111,5	105,8	112,5	120,6	119,4
Perhe-eläke	100,0	111,6	110,5	119,1	126,2	124,7
Pariskunta	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	100,0	109,3	104,8	111,2	118,9	117,6
Kansaneläke	100,0	118,9	118,0	125,4	135,1	155,5
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	115,5	111,9	114,8	121,7	118,8
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	110,9	106,4	112,9	120,7	119,4
Lapsiperhe	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva**	100,0	110,1	103,5	109,1	115,4	113,9
Kansaneläke	100,0	110,1	103,5	109,1	115,4	129,2
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	100,5	97,2	100,8	105,8	104,1
Lasten kotihoidon tuki	100,0	108,5	101,9	107,5	113,7	112,3
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	108,5	101,9	107,5	113,7	112,3

* Vuoden 2011 hintojen ja vuokrien kehitys valtiovarainministeriön ennusteen mukaisen hintakehityksen mukaan.

** Työttömyysturvan lapsikorotukset laskettu peruspäivärahan mukaisesti. Vuosina 1996-2001 työmarkkinatuen lapsikorotukset olivat pienemmät kuin peruspäivärahan.

Taulukko 5.1.2. Malliperheiden käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen, 1990 = 100*

Yksin asuva	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	100,0	102,4	91,4	93,0	99,9	97,9
Kansaneläke	100,0	100,3	96,8	102,5	108,2	127,1
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	109,3	95,7	93,0	99,9	97,9
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	102,4	91,4	93,0	99,9	97,9
Yksinhuoltaja	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva**	100,0	98,7	91,2	92,8	94,5	92,6
Kansaneläke	100,0	117,0	105,9	110,0	114,5	126,5
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	104,5	98,4	97,7	101,8	99,4
Lasten kotihoidon tuki	100,0	103,7	86,7	88,2	93,8	92,0
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	102,8	90,9	92,6	98,4	96,5
Perhe-eläke	100,0	103,0	98,0	102,6	107,0	104,6
Pariskunta	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva**	100,0	100,2	90,7	92,3	97,7	95,8
Kansaneläke	100,0	114,3	110,0	113,0	121,3	151,5
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	110,9	103,8	102,0	106,8	102,9
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	102,4	92,6	94,4	99,9	97,9
Lapsiperhe	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	100,0	103,7	92,5	94,4	98,5	96,5
Kansaneläke	100,0	103,7	92,5	94,4	98,5	117,1
Opintotuki, ml. opintolaina	100,0	91,9	85,7	85,3	88,0	85,7
Lasten kotihoidon tuki	100,0	101,7	90,7	92,5	96,5	94,7
Sairausvakuutuksen päivärahat	100,0	101,7	90,7	92,5	96,5	94,7

* Vuoden 2011 hintojen ja vuokrien kehitys valtiovarainministeriön ennusteen mukaisen hintakehityksen mukaan.

** Työttömyysturvan lapsikorotukset laskettu peruspäivärahan mukaisesti. Vuosina 1996-2001 työmarkkinatuen lapsikorotukset olivat pienemmät kuin peruspäivärahan.

5.2 Perusturvan tason kehitys suhteessa keskipalkkoihin

Perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulokehityksen vertailu ansiotasoindeksiin samalla tapaa kuin edellä hintaindeksiin on ongelmallista, koska ansiotasoindeksi kuvaa bruttotulojen kehitystä. Näin ollen ansiotasoindeksi ei kuvaa työssäkäyvien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitystä. Seuraavassa verrataan perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulojen kehitystä rakenteeltaan samanlaisten työssäkäyviin keskipalkkaisiin kotitalouksiin. Aluksi esitetään palkkatuloja ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavien tulojen kehitys suhteessa hintoihin esimerkkilaskelmien mukaan.

Taulukossa 5.2.1 on esitetty keskipalkkaisten kotitalouksien lisäksi pienipalkkaisen ja pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle siirtyneen kotitalouden asumismenojen jälkeisten tulojen reaalin kehitys 1990–2011. Liitteessä 2 on esitetty vastaavat luvut ennen asumismenoja tarkasteltuna. Pienipalkkaisuus on määritelty esimerkkilaskelmissa 50 prosentiksi keskipalkasta. Yksinasuvan keskipalkkaisen tulot ovat kasvaneet 48 prosenttia vuodesta 1990, pienipalkkaisen yksinasuvan 27 prosenttia ja pienipalkkaisen työn perustella ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavan yksinasuvan prosentin. Keskipalkkaisen yksinhuoltajan asumismenojen jälkeiset tulot ovat reaalisesti kasvaneet 30 prosenttia ja pienipalkkaisen yksin-

huoltajan 10 prosenttia. Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa pienen palkan perusteella saavan yksinhuoltajan asumismenojen jälkeiset tulot ovat reaalisesti laskeneet 4 prosenttia vuodesta 1990.

Keskipalkkaisen pariskunnan asumismenojen jälkeiset tulot ovat kasvaneet 49 prosenttia ja pienipalkkaisen pariskunnan 47 prosenttia. Pienen palkan perusteella ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan pariskunnan asumismenojen jälkeiset tulot ovat reaalisesti laskeneet 2 prosenttia vuodesta 1990. Keskipalkkaisen lapsiperheen asumismenojen jälkeiset tulot ovat kasvaneet 40 prosenttia ja pienipalkkaisen lapsiperheen 34 prosenttia vuodesta 1990. Pienen palkan perusteella ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan lapsiperheen asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet 6 prosenttia vuodesta 1990.

Taulukko 5.2.1 Malliperheiden käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen, 1990 = 100

Keskipalkkainen	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100	92,4	107,7	130,2	147,5	147,6
Yksinhuoltaja	100	87,9	98,7	116,5	130,4	130,2
Pariskunta	100	94,9	109,5	131,5	148,5	148,6
Lapsiperhe	100	93,4	105,7	125,6	140,2	140,2
Pienipalkkainen	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100	77,4	96,9	112,3	127,5	127,4
Yksinhuoltaja	100	91,1	92,9	103,6	111,0	110,3
Pariskunta	100	91,8	106,6	129,8	146,5	146,6
Lapsiperhe	100	99,9	101,6	121,0	133,7	133,5
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100,0	84,9	91,6	100,9	114,3	112,2
Yksinhuoltaja	100,0	90,8	87,2	93,8	99,2	97,7
Pariskunta	100,0	93,4	96,5	111,9	125,4	124,0
Lapsiperhe	100,0	93,4	93,8	105,8	116,0	114,4
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100	86,6	92,6	96,6	100,9	101,3
Yksinhuoltaja	100	95,3	90,1	95,4	96,6	95,5
Pariskunta	100	82,5	88,5	92,7	98,6	97,7
Lapsiperhe	100	95,8	91,5	97,0	95,3	94,4

*Vuodelle 2011 oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotaso- ja hintakehitys. Vuokrien kehitys 2011 oletetaan hintakehityksen mukaiseksi.

Taulukossa 5.2.2 on esitetty esimerkkilaskelmissa käytettyjen malliperheiden asumismenojen jälkeisten käytettävissä olevien tulojen taso ja kehitys suhteessa vastaavanlaisen keskipalkkaa saavan kotitalouden tulojen kehitykseen 1990–2011. Liitteessä 3 on esitetty samaisten malliperheiden tulojen taso ja kehitys ennen asumismenoja. Yksinasuvien perusturvan varassa elävän asumismenojen jälkeinen tulotaso on 23–32 prosenttia yksinasuvan keskipalkkaisen kotitalouden tulotasosta vuonna 2011. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (ml. opintolaina) saavien yksinasuvien tulotaso on 23 prosenttia keskipalkkaisen yksinasuvan tulotasosta, kansaneläkettä (takuueläkettä) saavien 32 prosenttia. Osuus on laskenut vuodesta 1990 noin 5-12 prosenttiyksikköä. Pienipalkkaisen yksinäisen tulotaso on 47 % keskipalkkaisen yksinäisen tulotasosta ja osuus on laskenut 8 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle joutuneen yksinäisen tulotaso on 29 prosenttia keskipalkkaisen tulotasosta ja osuus on laskenut 13 prosenttiyksikköä vuodesta 1990.

Perusturvalla, kotihoidontuella tai opintotuella olevan yksinhuoltajan tulotaso on 35–45 % keskipalkkaisen yksinhuoltajan tulotasosta vuonna 2011. Osuus on laskenut muilla paitsi kansaneläkettä (takuueläkettä) saavilla yksinhuoltajilla, joiden tulotaso suhteessa keskipalkkaiseen yksinhuoltajaan on 45 % (vuonna 1990 suhde oli 46 %). Perustyöttömyysturvaa saavan yksinhuoltajan tulotaso on 36 prosenttia keskipalkkaiseen yksinhuoltajaan verrattuna ja osuus laskenut 14 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Vähimmäismääräistä vanhempainrahaa saavan yksinhuoltajan tulotaso on 36 % keskipalkkaiseen yksinhuoltajaan verrattuna ja osuus on laskenut 12 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Perhe-eläkettä saavan yksinhuoltajan tulotaso on 39 prosenttia keskipalkasta ja osuus on laskenut 9 prosenttiyksikköä. Kotihoidontuella olevan yksinhuoltajan tulotaso on 36 prosenttia keskipalkkaisen yksinhuoltajan tulotasosta ja osuus on laskenut 15 prosenttiyksikköä. Yksinhuoltajaopiskelijan tulotaso on 38 prosenttia keskipalkkaisen yksinhuoltajan tulotasosta ja osuus on laskenut 11 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalla siirtyneen yksinhuoltajan tulotaso on 45 prosenttia keskipalkkaiseen verrattuna ja osuus on laskenut 16 prosenttiyksikköä vuodesta 1990.

Perustyöttömyysturvaa tai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavan pariskunnan tulotaso on 18 prosenttia kahden keskipalkkaisen kotitalouden tulotasoon verrattuna ja osuus on laskenut 10 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Kahden kansaneläkettä (takuueläkettä) saavan kotitalouden tulotaso on 29 prosenttia kahden keskipalkkaisen kotitalouden tulotasosta ja osuudessa ei ole tapahtunut muutosta. Kahden opiskelijan talouden (ml. opintolaina) tulotaso on 26 prosenttia kahden keskipalkkaisen kotitalouden tulotasosta ja osuus on laskenut 12 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Pienipalkkaisen pariskunnan tulotaso on 51 prosenttia keskipalkkaisen pariskunnan tulotasosta ja osuudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Kahden ansiosidonnaista työttömyysturvaa (pienen palkan perusteella) saavan tulotaso on 29 prosenttia kahden keskipalkkaisen tulotasosta ja osuus on laskenut 13 prosenttiyksikköä vuodesta 1990.

Kahden kansaneläkettä (takuueläkettä) saavan vanhemman lapsiperheen tulotaso on 38 prosenttia kahden keskipalkkaisen vanhemman lapsiperheen tulotasosta ja osuus on laskenut 27 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai kotihoidontukea saavan lapsiperheellisen pariskunnan tulotaso on 32 prosenttia kahden keskipalkkaisen vanhemman lapsiperheen tulotasosta ja osuus on laskenut 14–15 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Lapsiperheellisen opiskelijapariskunnan (ml. opintolaina) tulotaso on 32 prosenttia keskipalkkaisen lapsiperheen tulotasosta ja osuus on laskenut 20 prosenttiyksikköä. Kahden pienipalkkaisen vanhemman lapsiperheen tulotaso on 52 prosenttia kahden keskipalkkaisen vanhemman lapsiperheen tulotasoon verrattuna ja osuus on laskenut 3 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalla siirtyneen lapsiperheellisen pariskunnan tulotaso on 36 prosenttia keskipalkkaiseen verrattuna ja osuus on laskenut 17 prosenttiyksikköä.

Taulukko 5.2.2 Malliperheiden asumismenojen jälkeisten käytettävissä olevien tulojen taso ja kehitys suhteessa keskipalkkaiseen

Yksin asuva	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	35,1	39,0	29,8	25,1	23,8	23,3
Kansaneläke	37,3	40,5	33,6	29,4	27,4	32,2
Opintotuki, ml. opintolaina	35,1	41,6	31,2	25,1	23,8	23,3
Sairausvakuutuksen päivärahat	35,1	39,0	29,8	25,1	23,8	23,3
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	54,8	45,9	49,3	47,3	47,3	47,3
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	58,7	53,9	49,9	45,5	45,5	44,6
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	41,5	39,0	35,7	30,8	28,4	28,5
Yksinhuoltaja	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	50,0	56,2	44,2	39,9	36,3	35,6
Kansaneläke	46,3	61,7	49,7	43,7	40,6	45,0
Opintotuki, ml. opintolaina	49,9	59,3	49,7	41,9	39,0	38,1
Lasten kotihoidon tuki	50,4	59,5	44,2	38,2	36,3	35,6
Sairausvakuutuksen päivärahat	48,0	56,2	44,2	38,2	36,3	35,6
Perhe-eläke	48,2	56,5	47,8	42,5	39,5	38,7
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	69,7	72,3	65,6	62,0	59,3	59,0
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	77,4	80,0	68,3	62,3	58,9	58,0
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	61,1	66,2	55,7	50,0	45,2	44,8
Pariskunta	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	28,5	30,1	23,6	20,0	18,7	18,4
Kansaneläke	28,0	33,7	28,1	24,0	22,8	28,5
Opintotuki, ml. opintolaina	38,1	44,5	36,1	29,5	27,4	26,3
Sairausvakuutuksen päivärahat	27,9	30,1	23,6	20,0	18,7	18,4
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	52,0	50,3	50,6	51,3	51,3	51,3
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	58,3	57,5	51,4	49,6	49,3	48,6
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	38,7	33,7	31,3	27,3	25,7	25,5
Lapsiperhe	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	46,2	51,3	40,4	34,7	32,4	31,8
Kansaneläke	64,8	64,6	47,2	38,1	32,4	37,7
Opintotuki, ml. opintolaina	52,4	51,6	42,5	35,6	32,9	32,1
Lasten kotihoidon tuki**	47,1	51,3	40,4	34,7	32,4	31,8
Sairausvakuutuksen päivärahat**	47,1	51,3	40,4	34,7	32,4	31,8
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	54,5	58,3	52,4	52,5	52,0	51,9
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	67,3	67,3	59,7	56,7	55,7	55,0
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	53,4	54,8	46,3	41,3	36,3	36,0

*Vuodelle 2011 oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotaso- ja hintakehitys. Vuokrien kehitys 2011 oletetaan hintakehityksen mukaiseksi.

** Toimeentulotuki määrää kummassakin tapauksessa samalla tavalla nettotulon kehityksen.

5.3 Tulojen riittävyys suhteessa viitebudjetteihin

1990-luvulla arvioitiin vähimmäisturvan riittävyyttä Stakesin ja Kuluttajatutkimuskeskuksen toteuttamassa vähimmäisturvan taso -hankkeessa.¹⁹ Aatola ja Viinisalo laativat tuolloin normatiivisen tarvebudjetin lähtökohtanaan elämisen perustarpeet ja kotitalouden tavanomainen toiminta.²⁰ Aatolan ja Viinisalon tavoitteena oli ”konkretisoida esimerkinomaisesti, mitä rahalla saa ja paljonko rahaa tarvitaan tietyn määritellyn kulutus-tason ylläpitoon, ts. mitä kohtuullisen ja vähimmäiskulutustason antava eläminen maksaa” (mt. 21–22). Kes-tokulutustavaroiden välttämättömyyttä voidaan määritellä niiden omistamisen yleisyyden kautta. Aatolan ja Viinisalon mukaan vähimmäisturvan tasoon tulisi sisällyttää ainakin sellaiset laitteet, joita on kolmella nel-jäsosalla talouksista.

Kosunen (1999) määritteli Tilastokeskuksen kulutustutkimusaineiston avulla välttämättömäksi kulutusta gini- ja konsentraatiokertoimiin perustuvien jakaumamittareiden avulla sekä arvioimalla pienituloisten ja -menoisten kulutusmeno-osuuksia eri hyödykeryhmissä. Välttämättömäksi kulutukseksi osoittautui tuossa tutkimuksessa asumiseen, ruokailuun sekä sairauden- ja terveydenhoitoon liittyvä kulutus ja ylelliseksi puolestaan kulutus, joka aiheutui auton hankinnasta, ulkona syömisestä ja matkailusta sekä vaatteiden ja jalkineiden hankkimisesta.

Vuonna 1995 välttämättömiksi hyödykkeiksi katsottiin vain nykyaikainen asunto, pesukone, pölynimuri, puhelin ja pakastin.²¹ Välttämättömien hyödykkeiden muuttumisesta ajassa kertoo Aatolan tutkimus 1990-luvun lopulta, jossa ylellisyytenä pidettiin ravintolassa ruokailua, astianpesukonetta, tietokonetta, Internet-yhteyttä, matkapuhelinta, stereota ja videonauhuria.²² Monet näistä hyödykkeistä ovat nykyisin suurelle osalle kotitalouksia itsestäänselvyyksiä ja välttämättömyyksiä, joita ilman ei katsota tultavan toimeen. Tämän päivän välttämättömään kulutukseen liittyy aikaisempaa enemmän erilaisten sosiaalisten ja kulttuuristen tarpeiden tyydyttäminen.

Viitebudjetin keskeinen tarkoitus on osoittaa, millaisilla tuloilla tietynä ajankohtana voidaan ylläpitää kohtuullisena pidetty elämä ja mitä tavaroita ja palveluja siihen tarvitaan. Budjetteja voidaan laatia erilaisille talouksille, vaikka tiedetäänkin, että samankokoisilla ja -tyyppisillä talouksilla on erilaisia mieltymyksiä ja toimintatapoja. Viitebudjetti on nimensä mukaisesti viitteellinen. Se ei pyri osoittamaan, miten tietyt tulot tulee kuluttaa. Sen sijaan se osoittaa, paljonko rahaa kuluu tavanomaisessa elämässä tarvittavien tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen tietyllä aikavälillä, esimerkiksi kuukauden aikana. Budjetit rakennetaan tämän päivän kulutuksen ja tarjolla oleviin kulutushyödykkeiden pohjalle. Niiden tarkoituksena on kuvata arkipäivän elämässä tarvittavia hyödykkeitä ja niiden määriä.²³ Viitebudjetit ovat suhteellisen niukkoja verrattuna siihen, miten nykyajan ihmiset keskimäärin kuluttavat ja elävät.²⁴

¹⁹ Aatola L, Viinisalo M (1999) Mitä eläminen maksaa? Tarvebudjetti vähimmäisturvan arvioinnin tukena. Stakes. Raportteja 237. Helsinki; Forma P, Heikkilä M, Keskitalo E (1999) Mikä on kohtuullinen minimi? Vähimmäisturvan taso konsensusmenetelmällä arvioituna. Stakes. Raportteja 240. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino; Kosunen V (1999) Paljonko on riittävästi? Vähimmäisetuuksien riittävyyden arviointia kulutuksen näkökulmasta. Stakes. Raportteja 232. Gummerus. Saarijärvi.

²⁰ Aatola L, Viinisalo M (1999) Mitä eläminen maksaa? Tarvebudjetti vähimmäisturvan arvioinnin tukena. Stakes. Raportteja 237. Helsinki

²¹ Kangas O, Ritakallio V-M (1996) Eri menetelmät – eri tulokset. Köyhyyden monimuotoisuus. In: Kuka on köyhä? Köyhyys 1990-luvun puolivälin Suomessa. Eds. by O Kangas & V-M Ritakallio 11–67. Stakes. Tutkimuksia 65. Gummerus, Jyväskylä.

²² Aatola L (2001) Kyllä kansa tietää? Kansalaisten käsityksiä vähimmäisturvan tasosta. Kuluttajatutkimuskeskus. Työselosteita ja esitelmä 64. Helsinki.

²³ Hirsch D (2009) Reference Budgets in Europe. Final European Conference on Reference Budgets", Reference Budgets for Social Inclusion", October 2009, Vienna, Austria.

²⁴ Lehtinen, A-R – Varjonen, J. – Rajas, A. – Aalto, K. –, Pakoma, R. 2010. Mitä eläminen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjetit. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2010. Helsinki.

Seuraavissa esimerkkilaskelmissa käytettyjen malliperheiden tulotasoa vertaillaan Lehtisen ym. lokakuussa 2010 ilmestyneen Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisun "Mitä eläminen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjetit" tietoihin. Kuluttajatutkimuskeskuksessa määriteltiin viitebudjettien avulla kohtuullisen minimin mukainen kulutustaso, jolla ihminen tulee toimeen ja kokee voivansa osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Viitebudjeteissa kulutus konkretisoitiin elämisen perustarpeiden tyydyttämisestä ja niihin liittyvistä toiminnoista tarvittavan hyödykeluettelon eli -korin avulla. Hyödykekorit on hinnoiteltu vuosien 2009–2010 markkinahinnoilla. Budjetit laadittiin neljälle kotitaloustyypille: nuorelle ja iäkkäälle yksinasuvalle, keski-ikäiselle pariskunnalle ja kahden huoltajan lapsiperheelle, jossa on kaksi lasta.

Kuluttajatutkimuskeskuksen viitebudjetit rakennettiin konsensuaalista menetelmää hyödyntäen. Hyödykekorien muodostamiseen ja viitebudjettien rakentamiseen osallistui yhteensä 53 henkilöä, joista 43 oli Kuluttajatutkimuskeskuksen kuluttajaneelistasta²⁵ ja kymmenen Takuu-Säätiön velkaongelmaisista asiakkaista. Kukin osallistui kolmeen erisältöiseen ryhmäkeskusteluun ja teki sen lisäksi kotitehtäviä vuoden 2009 jälkimmäisen puoliskon aikana. Kuluttajat keskustelivat ryhmissä keskenään siitä, mitkä hyödykkeet toteuttavat kohtuullisen minimin mukaisen kulutuksen siten että ihminen voi elää ihmisarvoista elämää ja osallistua yhteiskunnalliseen elämään tämän päivän Suomessa. Ryhmäkeskusteluissa paneuduttiin erityisesti eri elämänvaiheiden kulutukseen, kulutustottumuksiin ja konkreettisiin esimerkkeihin siitä, mikä on kohtuullisen minimin mukaista kulutusta eri ikäryhmissä ja talouksissa. Asiantuntijanäkökulma viitebudjetteihin tuli tutkimustyön kautta, jossa hyödynnettiin tilastoja ja aiempia tutkimuksia. Lisäksi järjestettiin yksi keskustelutilaisuus ulkopuolisille asiantuntijoille (edustajat Helsingin yliopistosta, Finanssialan keskusliitosta, Marttaliitosta, Kelasta, Takuu-Säätiöstä, Helsingin velkaneuvonnasta ja Tilastokeskuksesta) hyödykekorien sisällön arvioimiseksi.

Taulukossa 5.3.1 on kuvattu päivittäisten menojen viitebudjetit yllä mainituille kotitaloustyypeille kulutusmenoryhmittäin.

Taulukko 5.3.1. Viitebudjetit neljälle kotitaloustyypille 2010, €/kk.

Viitebudjetit	N yksin alle 45	M yksin alle 45	N yksin yli 65	M yksin yli 65	Pariskunta	Lapsi- perhe
Ruoka	283	283	200	200	518	815
Vaatetus	47	40	33	29	88	219
Kodin tavarat, laitteet ja niiden kuluminen	138	138	139	139	174	213
Sähkö	16	16	16	16	22	34
Kotivakuutus	6	6	6	6	8	19
Vapaa-aika ja harrastukset	34	34	44	44	62	89
Terveys	22	22	25	25	31	39
Henk.koht. hygienia	37	37	36	36	54	69
Yhteensä €/kk ilman asumista ja liikkumista	583	576	499	495	957	1497
Liikenne, keskiarvo	65	65	65	65	130	161

²⁵ Pulliainen, A. 2009. Kuluttajaneeli. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki.

Viitebudjetit poikkeavat tiettyjen menoryhmien osalta eri kotitaloustyypeissä. Alle 45-vuotiaille yksinasuville on ruokabudjettiin sisällytetty arkipäivisin ulkona syömistä työpaikkaruokailun verotusarvon 5,50 euroa/päivä mukaisesti.²⁶ Loma-ajat on vuosilaskelmissa otettu huomioon siten, että arkena tapahtuvan ulkona syömistä tilalle on laskettu kotona valmistettujen aterioiden kustannukset. Yksin asuvien alle 45-vuotiaiden ja lapsiperheiden ruokabudjettiin on sisällytetty myös yksi ravintola-ateria kerran kahdessa viikossa, jonka hinta on laskettu pizzeriassa tarjottavan pizza-aterian mukaan. Yli 65-vuotiaiden oletetaan valmistavan itse ja syövän kaikki ateriansa kotonaan. Laskelmat eivät sisällä juhlapyyhien tai juhlapäivien erikoisruokia eikä vieraille tarjottavia aterioita.

Vaatebudjetissamme naisten perusvarastossa on enemmän vaatekappaleita kuin miehillä, jonka takia naisilla vaatteisiin on budjetoitu miehiä enemmän rahaa. Iäkkäille vaatteiden käyttöikä on laskettu pidemmäksi kuin muilla, ja siksi heidän vaatebudjettinsa on pienempi kuin nuoremmilla. Lasten vaatemenoiissa on otettu huomioon niiden lyhyt käyttöikä lasten kasvaessa. Vapaa-ajan menoja on yli 65-vuotiaille yksinasuville budjetoitu alle 45-vuotiaita enemmän, sillä heidän on oletettu tarvitsevan nuoria enemmän rahaa lahjoihin.

Viitebudjetit sisältävät kestoikänsä erilaisia hyödykkeitä ja palveluja. Palvelujen, kertakäyttöisten ja enintään vuoden kestävien tavaroiden kustannus laskettiin kertomalla hyödykkeiden kappalehinta tarvittavalla lukumäärällä vuodessa kotitaloutta kohden. Kestävien tavaroiden hankintahintaa ei otettu sellaisenaan budjettiin, vaan tavaroille laskettiin vuotuisen kulumisen arvo ja vain tämä erä otettiin budjettiin. Kuluminen laskettiin jakamalla tavarahan hankintahinta sen käyttöikällä. Siten esimerkiksi pesukoneelle, jonka hankintahinta on 400 euroa ja jonka käyttöikä on arvioitu 10 vuotta, kulumisen arvoksi saadaan 40 euroa vuotta kohden. Tämä laskennallinen rahamäärä on säästettävä, jotta kymmenen vuoden kuluttua on mahdollista hankkia uusi kone. Käytännössä on niin, että kestävien tavaroiden yhteenlaskettu laskennallinen säästö mahdollistaa muutaman uushankinnan vuodessa. Keskimääräiset kulumisen mukaan lasketut säästettävät rahamäärät ovat pitkän käyttöikänsä tavaroilla hyvin pienet.

Asumisen jälkeen ruoka vie suurimman osan kulutuksesta. Viitebudjeteissa on lähdetty siitä, että tulotasosta riippumatta ihmisillä tulisi olla mahdollisuus ravitsemuksellisesti oikeanlaiseen ravintoon.

Taulukko 5.3.2 esittää, kuinka suuren osuuden viitebudjetin menoista malliperheet pystyvät käyttävissä olevilla tuloillaan kattamaan. Vertailu tehdään ilman asumismenoja. Eri-ikäisille (alle 45- ja yli 65-vuotiaat) yksin asuville miehille ja naisille on laskettu omat viitebudjetit, ja niitä käytetään vertailutaulukoissa. Liikkumisen kuukausikustannuksiksi lasketaan julkisen liikenteen keskimääräiset kustannukset pääkaupunkiseudun ulkopuolella ja polkupyörästä aiheutuvat kustannukset. Auton kustannukset on jätetty kokonaan pois viitebudjetin vertailuissa.

Eläkeläisillä takuueläke on parantanut eläkeläistalouksien toimeentuloa. Yksinasuvat eläkeläiset ja eläkkeellä olevat pariskunnat ovat ainoa perusturvaetuuden varassa oleva ryhmä, jonka tulot riittävät juuri kattamaan viitebudjetin mukaiset menot, 99–101 prosenttisesti. Lapsiperheellisillä eläkeläisillä sen sijaan tulot riittävät kattamaan vain 89 prosenttia viitebudjetin menoista.

Sen sijaan työttömillä tai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla yksinasuvilla ja pariskunnilla tulot riittävät noin kahteen kolmasosaan (63–64%) viitebudjetin menoista. Työttömillä, sairauspäivärahaa tai kotihoidontuella olevilla lapsiperheillä tulot riittävät kattamaan hieman suuremman osuuden viitebudjetin menoista (74 %). Myös yksinasuvilla opiskelijoilla etuudet opintolainan kanssa riittävät yksinasuvilla kattamaan noin kaksi kolmasosaa viitebudjetin menoista. Opiskelijapariskunnilla opintolainan jälkeiset tulot riittävät kattamaan 92 prosenttia viitebudjetin menoista, lapsiperheellisillä opiskelijoilla 74 prosenttia.

²⁶ Verohallinto (2009). Ravintoetu.

http://www.vero.fi/default.asp?path=5,40,87& article=8016 & domain=VERO_MAIN#kaksitoista

Keskipalkkaa saavan yksinasuvan ja pariskunnat tulot riittävät kattamaan viitebudjetin menot noin kolminkertaisesti (274–350 %), keskipalkkaisella lapsiperheellä noin yli kaksikertaisesti (233 %). Pienipalkkaisen yksinasuvan tulot ylittävät viitebudjetin mukaiset menot noin 29 prosentilla, lapsettomilla pareilla 79 prosentilla ja lapsiperheellisillä 20 prosentilla. Sen sijaan pieneltä palkalta ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle siirtyneillä tulot eivät riitä kattamaan viitebudjetin menoja: tulot riittävät kattamaan 78–89 prosenttia viitebudjetin menoista perhetyypistä riippuen.

Perusturvaetuuksien varassa olevien kotitalouksien tulot eivät riitä kattamaan viitebudjetin mukaista kulutusta siis eläkkeensaajia lukuun ottamatta. Eläkeläistalouksien kohdalla täytyy kuitenkin muistaa, että viitebudjeteissa on oletettu kotitalouden jäsenten olevan terveitä. Viitebudjetissa ei ole huomioitu eläkeläistalouksien muita korkeampia terveysmenoja.

Taulukko 5.3.2 Malliperheiden käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen suhteessa viitebudjettiin 2011*

		KTU asumismenojen jälkeen	Viitebudjetti*	KTU osuus viitebudjetista %
Työttömän perusturva	Yksin asuva	419	660	63 %
	Pariskunta	712	1113	64 %
	Lapsiperhe	1249	1698	74 %
Täysi kansaneläke (takueläke)	Yksin asuva	578	575	101 %
	Pariskunta	1106	1113	99 %
	Lapsiperhe	1515	1698	89 %
Opintotuki (opintolaina ml.)	Yksin asuva	419	660	63 %
	Pariskunta	1022	1113	92 %
	Lapsiperhe	1259	1698	74 %
Lasten kotihoidon tuki	Lapsiperhe	1249	1698	74 %
Sairausvakuutuksen päiväraha	Yksin asuva	419	660	63 %
	Pariskunta	712	1113	64 %
	Lapsiperhe	1249	1698	74 %
Keskipalkkainen	Yksin asuva	1811	660	274 %
	Pariskunta	3901	1113	350 %
	Lapsiperhe	3952	1698	233 %
Pienipalkkainen	Yksin asuva	850	660	129 %
	Pariskunta	1990	1113	179 %
	Lapsiperhe	2038	1698	120 %
Pienipalkkaisen ansioturva	Yksin asuva	512	660	78 %
	Pariskunta	988	1113	89 %
	Lapsiperhe	1413	1698	83 %

*Vuoden 2010 viitebudjetin hinnat korotettu VM:n ennustaman 2,4 prosentin hintakehityksen mukaisesti.

5.4 Tulojen riittävyys suhteessa konsensusmenetelmällä saatuihin väestön käsityksiin

Perusturvan riittävyyttä voidaan arvioida niin sanotulla konsensusmenetelmällä, jossa kotitalouksia, sosiaalityöntekijöitä tai muita ryhmiä pyydetään arvioimaan olemassa olevan sosiaaliturvan tasoa ja riittäväksi katsomaksi toimeentuloturvan määrä. Menetelmän heikkoutena on sen subjektiivisuus. Konsensusmenetelmän käyttöä voidaan perustella samoin perustein kuin subjektiivisten köyhyysmittareiden. Yhteiskuntapolitiikan legitimitetin kannalta ihmisten kokemukset ja mielipiteet ovat tärkeitä. Väestön näkemykset antavat yhden pohjan, jonka perusteella perusturvan riittävyyttä voi ja tulee tarkastella.

Forman, Heikkilän ja Keskitalon (1999) tutkimuksessa selvitettiin konsensusmenetelmällä suomalaisten käsityksiä vähimmäisturvan tasosta. Väestöä edustavalta otokselta kysyttiin, mikä olisi se minimirahamäärä, jolla tulisi toimeen. Lisäksi vastaajia pyydettiin määrittelemään rahamäärät, jotka mahdollistaisivat kohtuullisen ja ylellisen toimeentulon tasot. Kohtuulliseen toimeentuloon tarvittava rahamäärä oli runsas puoli-toistakertainen minimikulutustasoon verrattuna ja 2,5-kertainen rahamäärä antaisi vastaajien mielestä jo mahdollisuuden ylelliseen elintasoon. Väestön tuolloin määrittelemä minimielintaso oli korkeampi kuin vähimmäisturvan taso.

Turun yliopiston sosiaalipolitiikan oppiaineessa viiden vuoden välein vuodesta 1995 kerätyssä ns. konsensuseineistossa on kartoitettu suomalaisten näkemyksistä toimeentuloturvan riittävästä tasosta. Uusin aineisto on kerätty vuoden 2010 alussa. Jokaisena poikkileikkaushetkenä vastaajille (otos suomenkielistä 18–70-vuotiasta väestöstä) on esitetty seuraava kysymys: *Toimeentuloturvan vähimmäismäärä yhdelle aikuiselle on tällä hetkellä x euroa kuukaudessa sen jälkeen, kun asumismenot on maksettu. Onko tämä mielestäsi 1) liian korkea, 2) liian matala tai 3) sopiva.* Kysymys on kehystetty informaatiolla yksinasuvan aikuisen vähimmäisturvan suuruudesta asumismenojen ja verojen jälkeen, käytännössä taso vastaa aikuisen toimeentulotuen perusosan määrää.

Taulukossa 5.4.1 on esitetty väestön näkemykset toimeentuloturvan vähimmäismäärän tasosta vuosina 1995–2010. Taulukossa raportoidaan 95 % luottamusvälin ala- ja ylärajat. Enemmistö vastaajista pitää vähimmäismäärän tasoa liian matalana, vuonna 2010 lähes kolme neljästä arvioi tason riittämättömäksi. Tasoa matalana pitävien osuus on kasvanut kuluneen viidentoista vuoden aikana. Vastaavasti niiden osuus, jotka pitävät vähimmäisturvan tasoa liian korkeana tai sopivana, on laskenut. Liian korkeaksi tason arvioivien osuus on ollut hyvin alhainen koko tarkastelujakson.

Taulukko 5.4.1. Suomalaisten näkemykset toimeentuloturvan vähimmäismäärän tasosta, % vastaajista

	1995	2000	2005	2010
Liian matala	64,5	70,4	71,7	73,2
95 % luottamusväli	(62,0–67,0)	(68,6–72,2)	(69,9–73,5)	(71,3–75,1)
Sopiva	32,0	26,1	26,4	25,3
95 % luottamusväli	(29,6–34,4)	(24,4–27,8)	(25,4–27,3)	(25,3–27,1)
Liian korkea	3,5	3,5	1,9	1,5
95 % luottamusväli	(3,1–3,9)	(3,2–3,8)	(1,3–2,5)	(1,4–1,6)

Lähde: Konse 1995, 2000, 2005 ja 2010.

Vastaajilta on lisäksi kysytty, kuinka paljon mielestäsi yhden aikuisen ruokakunta tarvitsee rahaa eläkkeen kuukaudessa sen jälkeen, kun verot ja asumiskustannukset on maksettu. Taulukossa 5.4.2. on raportoitu kultakin poikkileikkaushetkeltä sopivaksi katsotun vähimmäisturvan keskiarvo sekä 95 % luottamusvälin ylä- ja alarajat. Taulukossa esitetyt eurot ovat nimellisarvoina.

Taulukko 5.4.2. Väestön näkemys riittäväksi katsotusta vähimmäisturvan tasosta yksinasuvalle, e/kk

	1995	2000	2005	2010
keskiarvo	442	450	545	670
95 % luottamusväli	(430 – 455)	(442 – 459)	(534 – 556)	(658 – 683)

Lähde: Konse 1995, 2000, 2005 ja 2010.

Kunakin ajankohtana väestön katsoma toimeentuloturvan vähimmäismäärän riittävä taso on selvästi korkeampi kuin mitä sen hetkinen yksinasuvan toimeentulotuen perusosan taso on. Siinä missä toimeentuloturvan vähimmäismäärä verojen ja asumismenojen jälkeen yksinasuvalle aikuiselle on 417 euroa, katsoo väestö yhden aikuisen ruokakunnan tarvitsevan elämiseen kuukaudessa näiden edellä mainittujen menojen jälkeen keskimäärin 670 euroa. Keskiarvo 670 euroa on yllättävän lähellä edellä esitettyjä yhden aikuisen (alle 45 vuotta) viitebudjetin määrää (vrt. taulukko 5.4.2).

Seuraavaksi (Taulukko 5.4.3) tarkastellaan yksityiskohtaisemmin konsensusmenetelmällä arvioitun riittävän vähimmäisturvan määrää suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin asumismenojen jälkeen. Tiedot koskevat ainoastaan yksinasuvan aikuisen kotitaloutta.

Taulukko 5.4.3. Yksinasuvan aikuisen asumismenojen jälkeisten käytettävissä olevien tulojen suhde (%) väestön arvioimaan riittävään vähimmäisturvan tasoon 1995, 2000, 2005 ja 2010.

	1995	2000	2005	2010
Työttömän perusturva	77	73	65	62
Täysi kansaneläke	80	82	76	72
Opintotuki (opintolaina ml.)	82	76	65	62
Sairausvakuutuksen päiväraha	77	73	65	62
Keskipalkkainen	197	224	258	263
Pienipalkkainen	90	120	122	125
Ansiosidonnainen työttömyysturva, keskipalkkainen	106	122	117	120
Ansiosidonnainen työttömyysturva, pienipalkkainen	77	87	80	75

Kaikissa tarkastelussa mukana olevilla perusturvaetuuksilla tulot jäävät alle väestön riittäväksi katsoman vähimmäisturvan tason. Työttömän, sairauspäivärahalla ja opiskelevan kotitalouden tulot olivat runsaan kolmanneksen alhaisemmat kuin mitä suomalaiset katsoivat riittäväksi vähimmäistasoksi vuonna 2010. Eläkeläiskotitalouden tulot ovat vajaat 30 prosenttia alhaisemmat. Koska tarkastelu päättyy vuoteen 2010, ei vertailussa näy 1.3.2011 alkaen maksettavaa takuueläkettä. Takuueläke korottaa eläkkeensaajan perusturvaa lähemmäs väestön riittävänä pitämää vähimmäisturvan tasoa.

Viidentoista vuoden aikana perusturvaetuuksien taso suhteessa väestön katsomaan riittävään vähimmäisturvan tasoon on alentunut. Esimerkiksi työttömän yksinasuvan aikuisen käytettävissä olevan tulot asumismenojen jälkeen olivat 77 prosenttia väestön katsomasta riittävästä vähimmäismäärästä vuonna 1995, kun vuonna 2010 ne olivat enää 62 prosenttia. Vastaavasti pieni- ja keskipalkkaisen käytettävissä olevat tulot ovat nousseet suhteessa kansalaisten katsomaan toimeentuloturvan vähimmäistasoon, mikä osaltaan ilmentää ansiotuloissa tapahtunutta voimakasta kasvua.

5.5 Vähimmäisturvan tason kansainvälinen vertailu

Perusturvan riittävyyden kansainvälinen vertailu on haastavaa, koska maiden yksittäiset etuudet ja niiden muodostamat kokonaisuudet ovat hyvin harvoin järjestelmien erilaisuudesta johtuen suoraan vertailukelpoisia keskenään. Yksittäisen etuuden tason maittainen vertailu onkin usein harhaanjohtavaa. Vertailuissa tulisi ottaa huomioon etuuksien muodostama tulopaketti, johon henkilö tai perhe on tietyssä tilanteessa oikeutettu kussakin maassa. Näin päästään totuudenmukaisempaan ja kokonaisvaltaisempaan vertailuun maiden välillä. Vertailevissa, toimeentuloturvan tasoon keskittyvissä tutkimuksissa käytetään yleisesti ns. malliperhemenetelmää. Rakenteeltaan, työmarkkina-asemaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan identtisille malliperheille lainsäädännön pohjalta laskettujen tulonsiirtojen ja etuuksien määrän avulla voidaan tarkastella eri maiden ja niiden järjestelmien turvaamaan toimeentulon tasoa.

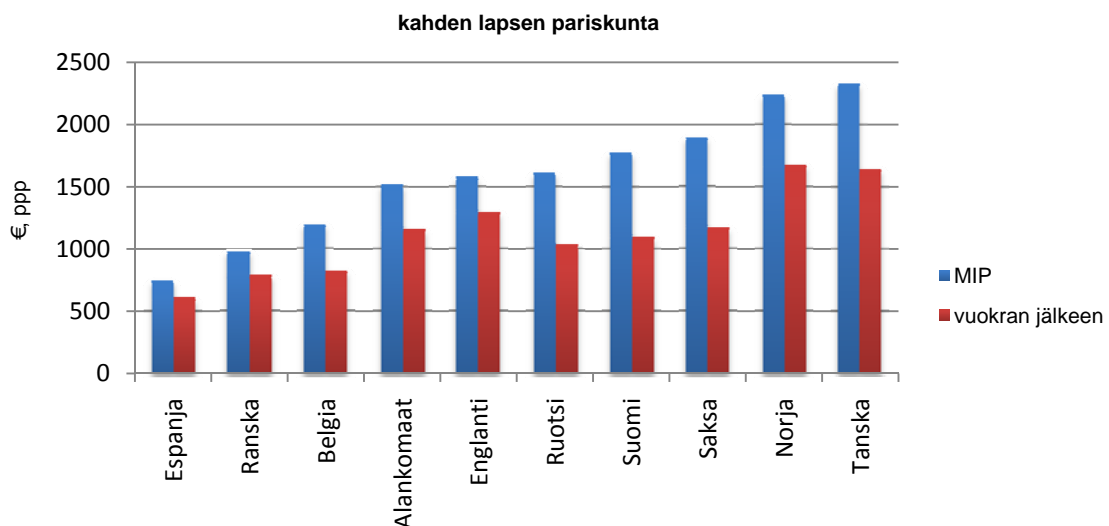
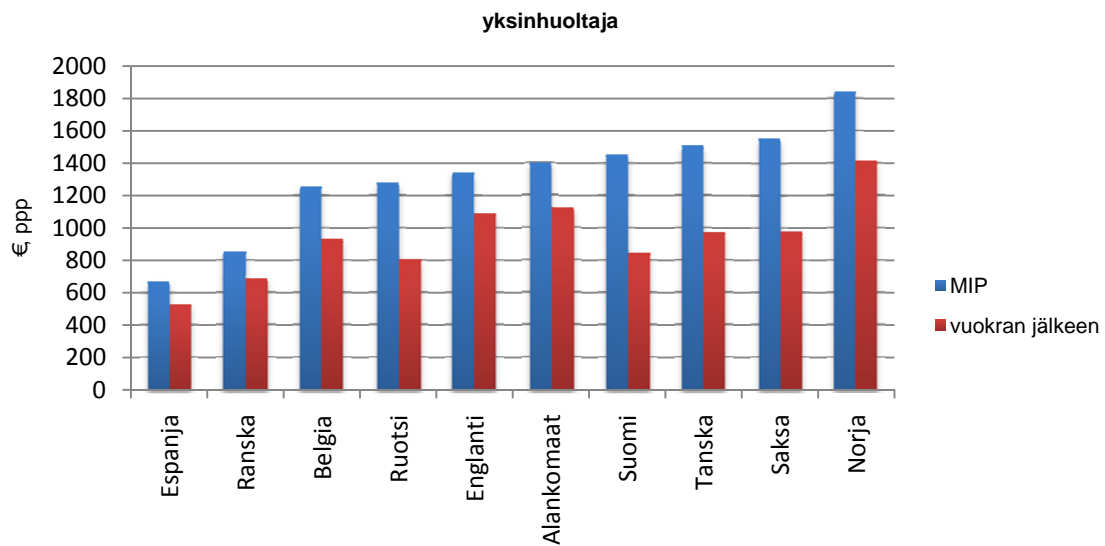
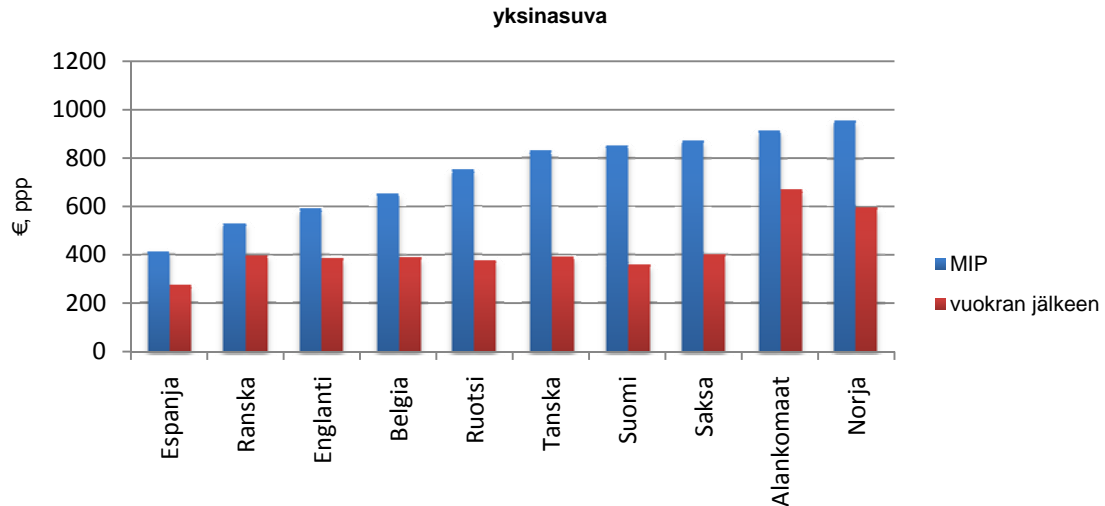
Kansainvälisistä järjestöistä mm. OECD ja Nososco julkaisevat malliperhemetodia käyttäen säännöllisesti tietoa sosiaaliturvan tasosta eri maissa. OECD:n aineisto kuvaa ensisijaisesti työttömien toimeentuloturvaa. Nososco tiedot koskevat ainoastaan Pohjoismaita, eikä aineisto siten mahdollista laajempaa kansainvälistä vertailua.

Kansainvälisten järjestöjen lisäksi yksittäiset tutkijat ja tutkijaryhmät ovat keränneet tietoa vähimmäisturvan tasosta käyttäen malliperhemenetelmää. Tukholman yliopiston yhteydessä toimivassa SOFI tutkimuslaitoksessa käynnissä olevassa SaMip-projekti (Social Assistance and Minimum Income Protection) kerätään yksilöityä tietoa vuodesta 1990 vuoteen 2009 yli 30 maan vähimmäisturvasta. Aineisto on kaikkien vapaassa käytössä ja ladattavissa SOFI:n kotisivuilta.²⁷ Tietokannan tulomuuttajat on rakennettu kolmen malliperheen avulla. Vähimmäisturvaetuudet on laskettu erikseen yksinasuvalle, kahden lapsen yksinhuoltajalle ja kahden vanhemman ja kahden lapsen lapsiperheelle. Lasten oletetaan olevan 7- ja 14-vuotiaita. Esimerkkitapausten oletuksena on, että kotitalouden täysi-ikäiset jäsenet ovat työikäisiä työttömiä, joilla ei ole oikeutta ansiosidonnaisiin etuuksiin. Asumismenojen oletetaan vastaavan yksinasuvilla yhden makuuhuoneen, yksinhuoltajan kahden makuuhuoneen ja kahden vanhemman lapsiperheellä kolmen makuuhuoneen asunnon keskimääräistä vuokraa kunnan omistamassa vuokra-asunnossa. Asumiskunnaksi on oletettu Suomessa Helsinki.

SaMip-aineistoista voidaan tarkastella vähimmäisturvan tasoa (minimum income protection, MIP), joka muodostuu toimeentulotuesta ja niistä etuuksista, joita ei huomioida toimeentulotuessa. Suomessa vähimmäisturva muodostuu täten kunnallisesta toimeentulotuesta sekä mahdollisesta ylläpitokorvauksesta, vammais- tai hoitotuesta, joita ei huomioida toimeentulotuessa. Vähimmäisturvan taso osoittaa käytännössä tulopaketin kokonaisuuden, joskaan yksittäisten etuuksien erottelu ei ole mahdollista. Aineisto on kattava ja paras mahdollinen olemassa oleva aineisto vähimmäisturvan tason kansainvälisen vertailun toteuttamiseksi. Tätä arviointiraporttia varten tietokannan ylläpitäjä on luovuttanut tiedot käyttämistään asumismenojen suuruudesta. Tässä yhteydessä on mahdollista verrata turvan tasoa asumismenojen jälkeen, ja tarkastelu on näin yhdenmukainen edellisen osan jakson kanssa.

Kuviossa 5.5.1 on esitetty laskennallinen vähimmäisturva ennen (MIP) ja jälkeen asumismenojen ostovoi-
mapariteetilla korjattuna yksinasuvalle, kahden lapsen yksinhuoltajalle ja kahden lapsen pariskunnalle kymmenessä Länsi-Euroopan maassa vuonna 2009.

²⁷ www2.sofi.su.se/~kne/

Lähde: SaMip

Kuvio 5.5.1. Vähimmäisturvan taso kolmelle perhetypille ennen (MIP) ja jälkeen asumismenojen (vuokran) vuonna 2009 (euroissa ostovoimapariteetilla EU15=100).

Kunkin perheen kohdalla vähimmäisturvan taso ennen asumismenoja on Suomessa kymmenen länsieurooppalaisen maan keskitason yläpuolella. Myös muissa Pohjoismaissa tulotaso on keskimääräistä korkeampi. Kuva kuitenkin muuttuu, kun tarkastellaan vähimmäisturvan tasoa asumismenojen (vuokran) jälkeen. Siinä, missä vähimmäisturvan taso ennen asumismenoja on Suomessa hyvää länsieurooppalaista tasoa, on turvan taso asumismenojen jälkeen huonoa länsieurooppalaista tasoa. Myös Ruotsissa vähimmäistulon taso laskee huomattavasti sen jälkeen, kun asumismenot on otettu huomioon. Osaltaan tämä kertoo korkeista asumiskustannuksista näissä maissa. Yksinasuvan vähimmäisturvan taso on Suomessa 975 euroa (ei ostovoimapariteetilla korjattu) kuussa, kun laskennallisena arvona käytetään yhden aikuisen 417 euron perusosaa ja 557 euron hyväksyttyjä asumismenoja. Asumismenojen taso vastaa hyvin Helsingin kaupungin toimeentulotuessa kohtuullisina pidettyjen asumismenojen suuruutta²⁸. Vertailevissa tutkimuksissa asumismenoja ei yleensä oteta huomioon, mutta kuten nähdään, niiden huomioimisella on merkittäviä vaikutuksia maiden välisiin eroihin²⁹. Yksinasuvan kohdalla Alankomaat ja Norja nousevat esiin omana luokkana tarkastellaanpa sitten turvan tasoa ennen tai jälkeen asumismenojen. Ennen asumismenoja suomalaisen vähimmäisturvan taso yksinasuvalle ennen asumiskustannuksia on noin 90 prosenttia norjalaisen ja alankomaalaisen yksinäisen vähimmäisturvasta, kun se asumismenojen jälkeen on enää vajaa 60 prosenttia.

Toisen malliperheen, kahden lapsen yksinhuoltajan laskennallisen vähimmäisturvan taso on Suomessa 1 665 euroa (ei ostovoimapariteetilla korjattu). Asumiskustannusten määrä on vajaa 700 euroa, joka jää alle Helsingin sosiaalitoimen ohjeistuksien enimmäismäärän.³⁰ Tästä huolimatta yksinhuoltajan vähimmäisturva ennen asumismenoja on Suomessa hyvää länsieurooppalaista keskitasoa. Asumismenojen jälkeen kuva muuttuu: yksinhuoltajan tulot ovat alle kymmenen maan keskiarvon. Korkein vähimmäisturva on yksinhuoltajankin kohdalla Norjassa, jossa vähimmäisturvan taso ennen asumismenoja on 26 prosenttia korkeampi kuin Suomessa ja asumismenojen jälkeen 67 prosenttia. Norjassa kunnilla on suuri vapaus päättää viimesijaisen tuen määrästä. Aineiston luvut perustuvat laissa annettuihin ohjeistuksiin.

Kahden huoltajan kahden lapsen laskennallisen vähimmäisturvan taso 2 030 euroa (ei ostovoimapariteetilla korjattu). Asumiskustannusten määrä on 766 euroa, joka jää selvästi alle Helsingin sosiaalitoimen ohjeistuksien mukaisen kohtuullisina pidettyjen asumismenojen määrän nelihenkiselle perheelle. Tästäkin huolimatta kyseisen esimerkkiperheen vähimmäisturva ennen asumismenoja on Suomessa hyvää länsieurooppalaista keskitasoa. Mikäli malliperheen asumiskustannukset olisi oletettu korkeammaksi, olisi vähimmäisturvan taso ennen asumiskustannuksia noussut ja samoin kuva suomalaisen vähimmäisturvan tasosta olisi parantunut. Asumismenojen jälkeen kahden huoltajan kahden lapsen perheen tulot jäävät hieman alle kymmenen maan keskiarvon. Korkein vähimmäisturvan taso on Norjassa ja Tanskassa. Suomalaisen kahden huoltajan lapsiperheen vähimmäisturvan taso ennen asumiskustannuksia on tanskalaisen kahden huoltajan lapsiperheen vastaavasta turvasta 76 prosenttia, asumismenojen jälkeen se on 67 prosenttia.

Kansainvälisessä vertailussa on lisäksi huomioitava, että tuloksiin turvan tasosta vaikuttaa myös ostovoimapariteetin käyttö. Tunnetusti kalliin hintatason maissa ostovoimapariteetilla korjattu taso on alhaisempi kuin valuuttamääräinen taso, ja päinvastoin. Kaiken kaikkiaan ostovoimakorjattuna erot maitten välillä tasoittuvat.

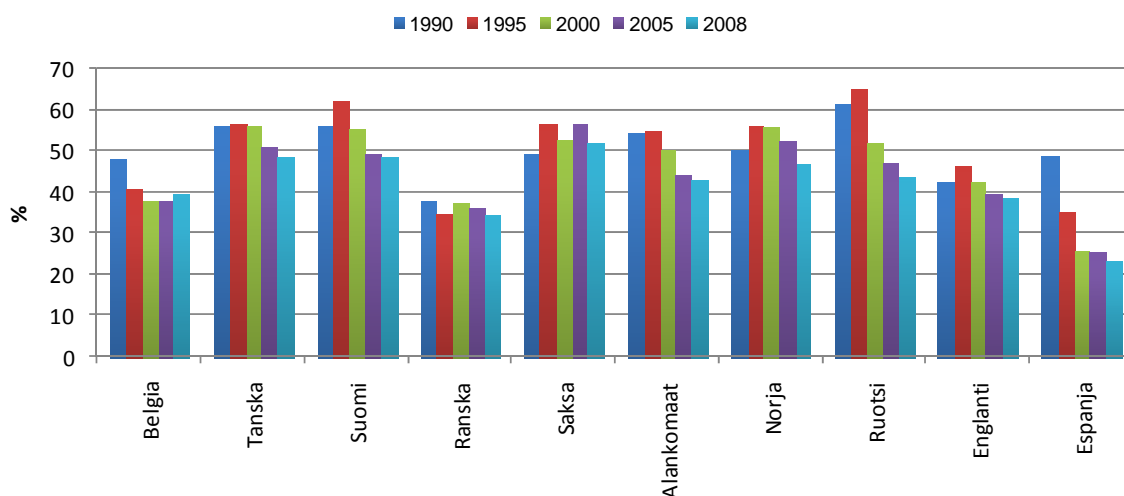
Vähimmäisturvan riittävyyden kannalta on oleellisempaa arvioida tuen tasoa suhteessa väestön keskiansioihin tai keskituloihin kuin tarkastella ainoastaan vähimmäisturvan absoluuttista tasoa kuten edellä tehtiin. Seuraavaksi tarkastellaan (kuvio 5.5.2) vähimmäisturvan tasoa suhteessa väestön käytettävissä oleviin me-

²⁸ Hanna-Mari Heinonen, 2010. Asumismenojen huomioon ottaminen toimeentulotuessa ja yleinen toimeentulotukitilanne kunnissa ja kuntayhtymissä syksyllä 2009. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 73. Kela.

²⁹ Susan Kuivalainen, 2003. "How to Compare the Incomparable: an international comparison of the impact of housing costs on levels of social assistance", European Journal of Social Security Volume 5, N° 2 – June, 128–49.

³⁰ Lehtinen, A-R – Varjonen, J. – Raijas, A. – Aalto, K. –, Pakoma, R. 2010. Mitä eläminen maksaa?

diaanituloihin kolmen malliperheen kolmen painottamattoman keskiarvon avulla 10 Länsi-Euroopan maassa vuosina 1990, 1995, 2000, 2005 ja 2008. Tulot on tehty keskenään vertailukelpoiseksi ns. Atkinsonin skaalalla, jossa skaalaetu vastaa kotitalouden jäsenten lukumäärän neliöjuurta. Vertailuajankohta on vuosi 2008.

Lähde: SaMip

Kuvio 5.5.2. Vähimmäisturvan keskimääräinen taso suhteessa väestön käytettävissä oleviin tuloihin 1990, 1995, 2000, 2005 ja 2008.

Vuonna 2008 vähimmäisturvan taso suhteessa väestön käytettävissä oleviin tuloihin on Suomessa kymmenestä Länsi-Euroopan maasta toiseksi korkein. Kansainvälisesti vertailevasta näkökulmasta suomalaisen vähimmäisturvan tasoa voidaan pitää edelleen kohtuullisena. Huomattavaa on kuitenkin, että kaikissa maissa mukaan lukien Suomi vähimmäisturvan taso jää alle Eurostatin käyttämän 60 % suhteellisen köyhyysrajan. Samanlaiseen tulokseen päädyttiin OECD:n julkaisussa,³¹ jossa arvioitiin vähimmäisturvajärjestelmien tason riittävyyttä suhteessa väestön keskituloihin vuonna 2007. Maiden järjestys oli suurin piirtein sama kuin tässä.

Kun tarkastellaan vähimmäisturvan suhteellisessa tasossa tapahtunutta kehitystä, huomataan, että turvan heikentynyt taso ei ole ominaista ainoastaan Suomelle. Kaikissa tarkasteltavissa maissa lukuun ottamatta Saksaa vähimmäisturvan taso suhteessa väestön käytettävissä oleviin tuloihin oli alhaisempi vuonna 2008 kuin vuonna 1990. Useimmissa hyvinvointivaltioissa vähimmäisturvan taso suhteessa väestön keskimääräisiin tuloihin on laskenut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana³². Suomi ei poikkea tästä trendistä. Suhteellisen tason heikentymisestä johtuen kasvava osa vähimmäisturvaa saavista perheistä on suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Esimerkiksi Pohjoismaissa 1990-luvun alussa keskimäärin viidennes tukea saavista kotitalouksista määrittyi tuloköyhäksi. Vuoteen 2005 mennessä osuus oli noussut yhteen kolmannekseen³³.

³¹ Herwig Immervoll, 2010. "Minimum Income Benefits in OECD Countries: Policy Design, Effectiveness and Challenges," OECD Social, Employment and Migration Working Papers 100, OECD, Directorate for Employment, Labour and Social Affairs.

³² Kenneth Nelson, 2010. "Social assistance and minimum income benefits in old and new EU democracies". International Journal of Social Welfare, Vol. 19(4): 367–378.

³³ Susan Kuivalainen, 2010. "Kestääkö suomalainen vähimmäisturva pohjoismaisen vertailun? Vertaileva analyysi vähimmäisturvan tasosta ja sen köyhyyttä ehkäisevästä vaikutuksesta neljässä Pohjoismaassa 1990–2005", Yhteiskuntapolitiikka 75(4): 377–388.

6 Perusturvaa saavien kotitalouksien asema tulonjaossa

6.1 Perusturvaetuuksien kohdentuminen tuloluokkiin

Luvussa 4 käsitellyt esimerkkilaskelmat kertovat perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulotasosta ja -kehityksestä nimensä mukaisesti esimerkkitapauksissa neljässä malliperheessä yhden kuukauden aikana. Todellisuudessa perusturvaetuuksien saajat elävät malliperheistä monin tavoin poikkeavissa kotitalouksissa. Kalenterivuoden aikana kotitalouksien jäsenmäärissä, tuloissa ja taloudellisissa toiminnoissa on suurta vaihtelua. Tavallisimmin perusturvaetuuudet muodostavat vain osan kotitalouksien vuoden aikana saamista tuloista.

Seuraavassa siirrytään tarkastelemaan perusturvaetuuksien saajien ja saajakotitalouksien asemaa tulonjaossa empiirisillä aineistoilla. Lisäksi tarkastellaan perusturvaetuuksien osuutta kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kokonaisuudessa ja sitä, minkälaisiin kotitalouksien tuloluokkiin vuoden aikana jaettu perusturvasumma kohdentuu. Laitosväestöön kuuluvat henkilöt on jätetty pois tarkastelusta.

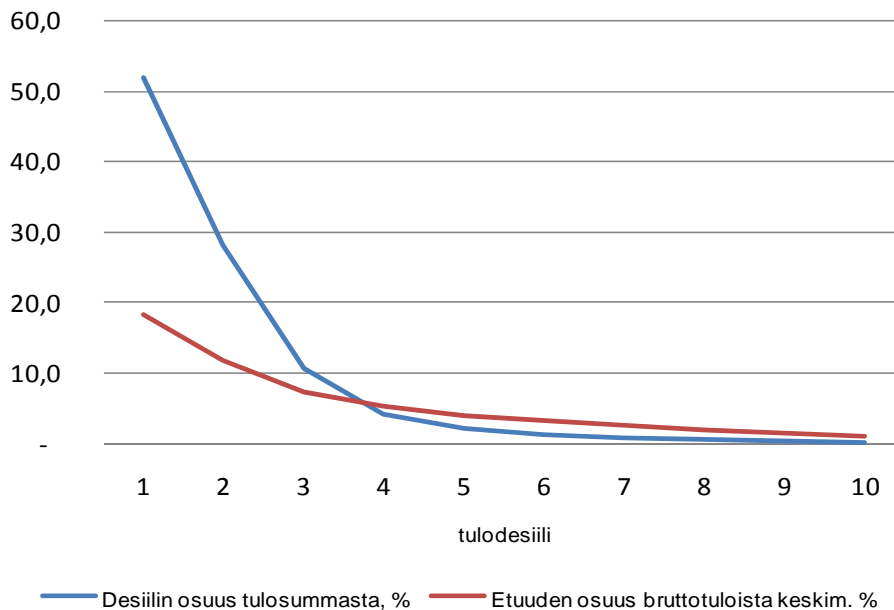
Tulonjaon kokonaisaineistolla, joka on rekisteritiedoista koottu aineisto, tarkastellaan seuraavassa perusturvaetuuksien yleisyyttä kotitalouksissa sekä etuuksien kohdentumista eri tulokymmenyksiin (Liite 4).³⁴ Tulokymmenysluokitus on muodostettu siten, että desiililuokkaan 1 kuuluvat ne kymmenen prosenttia väestöstä, joiden asuntokuntien käytettävissä olevat tulot³⁵ kulutusyksikköä kohden ovat pienimmät. Luokkaan 10 taas kuuluvat ne kymmenen prosenttia väestöstä, joiden asuntokuntien käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden ovat korkeimmat.

Perusturvaetuuksia ei ole suunnattu pelkästään pienituloisimmille kotitalouksille. Esimerkiksi kun lapsilisää maksetaan tulotasosta riippumatta käytännössä kaikille maassa asuville alle 17-vuotiaille, noin kaksi miljoonaa suomalaista kuuluu lapsilisää saaviin kotitalouksiin. Kolme neljästä suomalaisesta asuu kotitaloudessa, jolle maksetaan jotakin perusturvaetuutta.

Kaikkia liitteessä 4 eriteltyjä etuuksia saadaan kaikissa tuloryhmissä. Useimmat etuudet kuitenkin kohdentuvat voimakkaasti kahdelle pienituloisimmalle tulokymmenykselle ja muodostavat merkittäviä osuuksia pienituloisimpien saajatalouksien koko tulonmuodostuksessa. Kuviossa 6.1.1 kuvataan esimerkkitapauksena yleisen asumistuen kohdentumista tulokymmenyksille: yleisestä asumistuesta 90 prosenttia kohdistuu kolmeen pienituloisimpaan desiiliin. Pienituloisin desiili saa yli puolet tästä tukimuodosta. Lisäksi etuuden merkitys pienituloisimman desiilin saajatalouksien tulonmuodostuksessa on merkittävä, keskimäärin 18 prosenttia bruttotuloista. Asumistuet (ks. myös eläkkeensaajien asumistuen tunnuslukuja) olivat eniten saatuja tukimuotoja myös toisessa tulokymmenyksessä, mutta bruttotulojen kannalta vähemmän tärkeitä.

³⁴ Liitteessä 4 kuvataan vuoden 2009 lopussa kotitalousväestöön kuuluvien asuntokuntien vuoden 2009 aikana saamia tulonsiirtoja verottajalta ja muista hallinnollisista aineistoista kerättyjen tietojen perusteella. Tulosummien ja kotitalouksien lukumäärien poikkeamat muualla tässä raportissa esitetyistä lukumääristä johtuvat tilastoaineistoissa tehdyistä erilaisista rajauksista.

³⁵ Käytettävissä oleviin tuloihin lasketaan kaikki asuntokuntaan saadut palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot (ilman laskennallisia eriä) sekä saadut tulonsiirrot ja näin saadusta summasta vähennetään maksetut tulonsiirrot eli verot ja veroluonteiset maksut. Kulutusyksikköasteikko on ns. muunnettu OECD-asteikko, jossa ensimmäinen 14 vuotta täyttänyt saa painon 1, toiset 14 vuotta täyttäneet painon 0,5 ja alle 14-vuotiaat kukin painon 0,3.

Lähde: Tilastokeskus, tulonjaon kokonaistilasto 2009. Liite 4.

Kuvio 6.1.1. Yleisen asumistuen kohdentuminen tulokymmenyksille ja tuen merkitys saajatalouksien tulonmuodostuksessa, 2009.

Eniten kahteen alimpaan tulokymmenykseen kohdistuvat perusturvaetuudet ovat:

- yleinen asumistuki (80 % yleisen asumistuen kokonaismäärästä)
- työmarkkinatuki (72 % työmarkkinatuen kokonaismäärästä)
- toimeentulotuki (70 % toimeentulotuen kokonaismäärästä) ja
- eläkkeensaajan asumistuki (69 % eläkkeensaajan asumistuen kokonaismäärästä).

Tasaisimmin eri tuloryhmiin kohdentuvat lapsilisät, perhe-eläkkeet ja kotihoidontuki.

Joka neljäs (25,6 %) alimman tulokymmenyksen kotitalous sai toimeentulotukea, jonka osuus saajatalouden bruttotuloissa oli keskimäärin viidesosa. Myös toisessa ja kolmannessakin tulokymmenyksessä oli paljon toimeentulotuen saajia, joskin tuen osuus bruttotuloista vähenee tulotason noustessa.

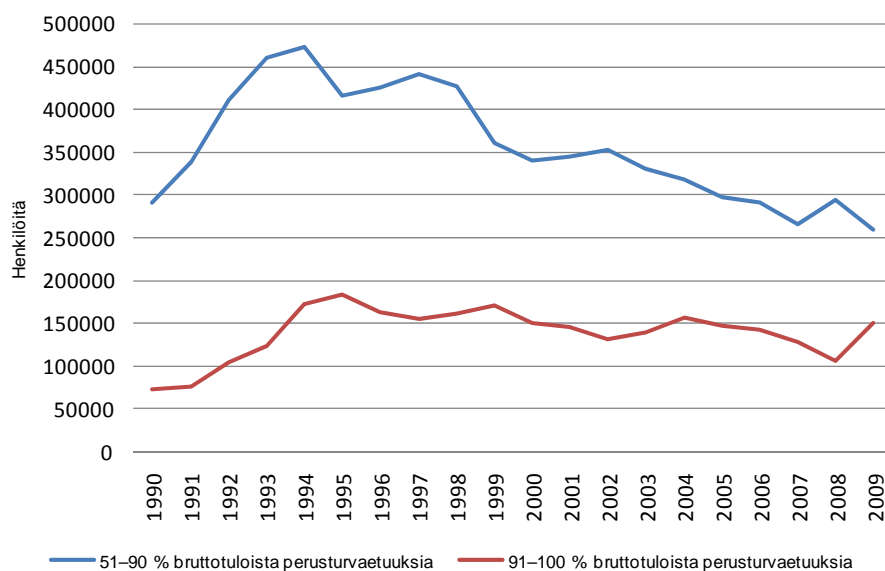
Liitteessä 4 esitettyjen tunnuslukujen avulla voidaan tutkia eri etuuksien merkitystä saajakotitalouksien toimeentulon kannalta. Kelan työkyvyttömyyseläke merkitsi alimmassa tulokymmenyksessä saajataloudelle keskimäärin lähes puolta bruttotuloista. Toiseksi alimmassa kymmenyksessä etuuden saajatalouksia oli jopa enemmän kuin alimmassa ja etuus merkitsi saajilleen noin neljäsosaa tuloista. Myös työmarkkinatuen keskimääräinen osuus alimman tulokymmenyksen kotitalouksissa oli korkea, noin kolmasosa. Työttömyyden peruspäiväraha ja opintotuki muodostivat yli viidenneksen saajatalouden bruttotuloista alimmassa desiilissä.

6.2 Perusturvaa saavien kotitalouksien määrä sekä väestölliset ja sosio-ekonomiset piirteet

Perusturvan varassa elävien kotitalouksien asemaa tulonjaossa tarkastellaan seuraavassa erilaisten taustamuuttujien mukaan. Perusturvan varassa elävien määrää, tulotasoa ja pienituloisuutta tarkastellaan eri elämäntilanteissa ja perhevaiheissa Tilastokeskuksen tulonjakotilaston aineistolla. Tulonjakotilaston tulotiedot perustuvat kalenterivuoden aikana saatuihin tuloihin. Toimeentuloa tarkastellaan kotitalouden bruttotulojen ja käytettävissä olevan tulon³⁶ perusteella. Tällöin otetaan huomioon kotitalouden jokaisen jäsenen kaikki tulot. Kotitalouden jäsenillä voi olla perusturvan lisäksi ansiotuloja tai ansiosidonnaisia tulonsiirtoja. Lisäksi poikkileikkaustarkastelussa on mukana talouksia, jotka ovat saaneet etuuksia vain osan vuotta.

Perusturvan riittävyyden arvioinnin kannalta on järkevintä kohdistaa tarkastelu niihin kotitalouksiin, joiden tuloista suurin osa koostuu perusturvaetuuksista. Niitä henkilöitä, joiden kotitalouksien bruttotuloista yli puolet koostuu perusturvaetuuksista, oli 410 000 vuonna 2009. Heistä 150 000 kuului kotitalouksiin, joiden bruttotuloista yli 90 prosenttia koostui perusturvaetuuksista ja 260 000 kuului talouksiin joiden bruttotuloista 51–90 prosenttia koostui perusturvaetuuksista. Seuraava tarkastelu rajoitetaan näihin kahteen ryhmään, joita kutsutaan ”perusturvan varassa eläviksi”. Liitteessä 5 esitetään kooste henkilömääristä, tulotasoista ja muista taloudellista tilannetta kuvaavista muuttujista vuoden 2009 tilastoaineistoon perustuen. Vertailun vuoksi tilastotiedot esitetään myös niissä kotitalouksissa, joiden perusturvaetuuksien osuus on vähemmän kuin puolet bruttotuloista.

Perusturvaetuuksien varassa elävien henkilöiden määrä on vaihdellut huomattavasti viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Lähes kokonaan perusturvaetuuksien varassa elävien määrä kasvoi 2,5-kertaiseksi 1990-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Määrä jäi aikaisempaa korkeammalle tasolle ollen vuonna 2009 vielä kaksinkertainen verrattuna vuoteen 1990 (kuvio 6.2.1). Henkilöiden määrä kotitalouksissa, jotka saivat 51–90 prosenttia tuloistaan perusturvaetuuksina, kasvoi nopeasti 1990-luvun lamavuosina, mutta on laman jälkeen vähitellen palautunut 1990-luvun alkuvuosien tasolle.

Lähde: Tilastokeskus, Tulonjakotilaston aikasarja.

Kuvio 6.2.1. Perusturvaetuuksien saajaryhmät 1990–2009.

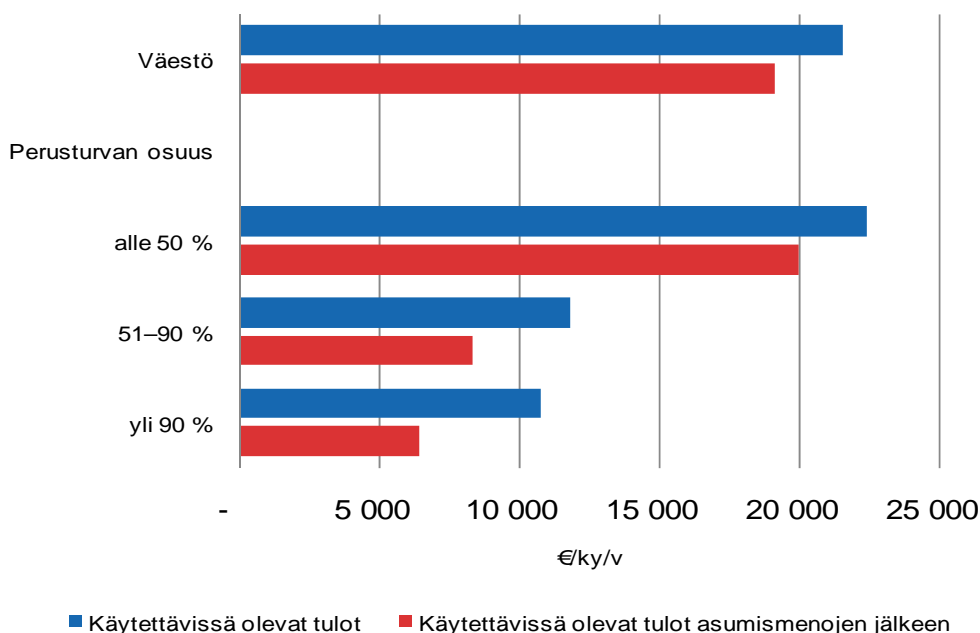
³⁶ Bruttotulot ja käytettävissä olevat tulot on laskettu todellisista rahatuloista ilman laskennallisia tuloeria.

Perusturvan varassa elävien väestöllisiä ja sosioekonomisia rakenteita tarkasteltaessa huomio kiinnittyy työikäisten ja yksinasuvien suuriin osuuksiin. Työikäiset ovat yliedustettuina yli 90-prosenttisesti perusturvan varassa elävien talouksissa, sillä niiden viitehenkilöistä 92 prosenttia oli työikäisiä eli 16–64-vuotiaita, kun vastaava luku väestössä keskimäärin on noin 75 prosenttia. Perusturvan varassa on paljon yksinasuvia: joka toinen yli 90 prosenttia tuloistaan perusturvana saavista asuu yksin. Kolmasosa kuuluu yhden tai kahden huoltajan lapsiperheisiin.

Työikäisten suurta osuutta selittää työttömien ja opiskelijoiden suuri riski joutua perusturvan varaan: työttömistä melkein kaksi kolmesta ja opiskelijoista joka toinen kuuluu talouksiin, joissa perusturvan osuus on yli 50 prosenttia bruttotuloista. Eläkkeellä olevista yksi kymmenestä on vastaavasti perusturvan varassa.

Perusturvan varassa elävien tulotasot ekvivalenttituloina mitaten vaihtelevat elämäntilanteesta riippuen melko vähän (Liite 5). Vertailu väestön ekvivalenttitulojen mediaaniin kertoo, että yli 90 prosenttisesti perusturvan varassa elävien tulotaso on siitä tasan puolet ja 51–90-prosenttisesti perusturvan varassa elävien runsaat puolet (55 %). Asumismenojen jälkeen mitattu tulotaso on vastaavasti kolmannes (33 %) ja vajaat puolet (43 %). Asumismenojen alentava vaikutus perusturvan varassa olevien talouksien käytettävissä olevaan tuloon on selvästi voimakkaampi kuin muussa väestössä. (Kuvio 6.2.2).

Tulos on samantasoinen kaikissa tarkastelluissa elämäntilanteissa ja kotitaloustyypeissä paitsi opiskelijoilla (Liite 5). Opiskelijoiden tulotasoa koskeviin lukuihin on syytä suhteuttaa varauksella. Tuloihin ei ole laskettu opintolainoja tässä aineistossa, mikä vaikeuttaa heidän osaltaan johtopäätösten tekoa.

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto 2009. Liite 5.

Kuvio 6.2.2. Tulotaso ennen ja jälkeen asumismenojen perusturvan tulo-osuuden mukaan 2009.

6.3 Perusturvan varassa elävien pienituloisuus

Muuhun väestöön verrattuna perusturvan varassa elävien köyhyysriski on moninkertainen. Henkilö, jonka kotitalouden tuloista 51–90 prosenttia koostui perusturvaetuuksista, alitti 60 prosentin köyhyysrajan vuonna 2009 kuusi kertaa keskimääräistä useammin. Tilanne oli vielä heikompi – seitsemänkertainen – niillä henkilöillä, joiden tuloista yli 90 prosenttia koostui perusturvaetuuksista: lähes kaikki nämä perusturvasta eniten riippuvaiset kotitaloudet alittavat köyhyysrajan. Lisäksi molemmissa ryhmissä köyhyysriski on 2000-luvulla ollut suurempi kuin 1990-luvun alussa (taulukko 6.3.1), joskin myös keskimääräinen köyhyysriski on nousut.

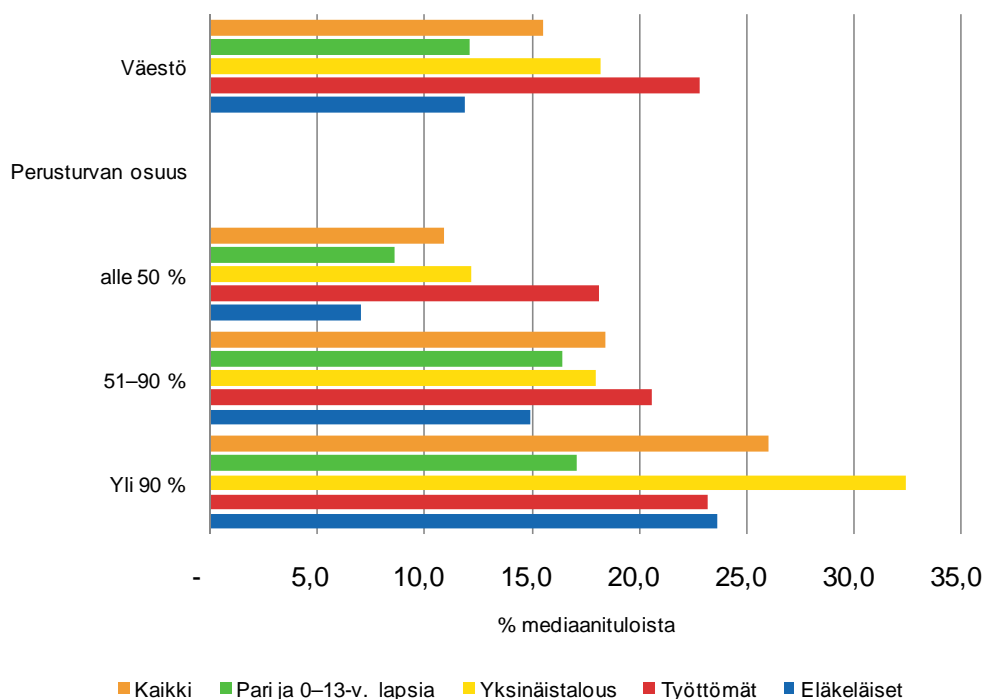
Perusturvan varassa elävien köyhyysriski alemmalla 50 prosentin rajalla mitattuna on vielä korostuneempaa: 6,6- ja 10,5-kertainen keskimääräiseen verrattuna (taulukko 6.3.1). 50 prosentin köyhyysrajan alapuolelle jäävien osuus kasvoi myös jyrkästi 1990-luvun laman jälkeen.

Taulukko 6.3.1. Perusturvaetuuksia saaviin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä ja pienituloisuusasteet (raja-arvoina 60 ja 50 % mediaanituloista).

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Väestö, henkilöitä	4 974 000	5 053 000	5 105 000	5 179 000	5 199 000	5 222 000	5 247 000	5 272 000
Perusturvaetuudet 51–90% bruttotuloista	29 100	416 000	340 000	298 000	290 000	265 000	294 000	259 000
Perusturvaetuudet yli 90% bruttotuloista	73 000	184 000	150 000	147 000	142 000	127 000	106 000	150 000
Pienituloisuusaste, 60 % mediaanista								
Koko väestö	7,9	7,2	11,3	12,8	12,5	13,5	13,3	13,1
Perusturvaetuudet 51–90% bruttotuloista	41,5	27,2	52,9	63,3	63,2	73,5	72,1	73,7
Perusturvaetuudet yli 90% bruttotuloista	75,3	54,5	80,5	91	91,7	90,6	93	89,4
Pienituloisuusaste, 50 % mediaanista								
Koko väestö	3,4	3,1	4,5	5,7	5,8	6,3	6,7	6,3
Perusturvaetuudet 51–90% bruttotuloista	13,7	11,3	24,3	28,8	32,2	40,3	40,9	41,4
Perusturvaetuudet yli 90% bruttotuloista	50,2	28,7	43,8	64,3	63	64,7	76,7	66,4

Tilastokeskus, tulonjakotilaston aikasarja

Pienituloisuusaste kohoaa systemaattisesti lähes kaikissa elämäntilanteissa ja kotitaloustyypeissä perusturvan tulo-osuuden noustessa, molemmilla tarkastelluilla pienituloisuusrajoilla. Työttömien, yhden hengen ja yksinhuoltajien talouksissa on erittäin korkeat pienituloisuusasteet muuhun väestöön verrattuna (Liitteet 6 ja 7). Pienituloisuusasteen nousun lisäksi pienituloisuus myös ”syvenee”, toisin sanoen tulotaso köyhyysrajan alapuolella olevissa talouksissa jää yhä kauemmaksi köyhyysrajasta. Niin sanotun köyhyysvajeen avulla voidaan tarkastella sitä, miten pienituloisia köyhyysrajan (60 % mediaanituloista) alapuolelle jääneet taloudet ovat. Se kertoo, kuinka paljon pienituloiset tarvitsisivat tulonlisäystä tavoittaakseen köyhyysrajan tulotason. Kuvio 6.3.1 osoittaa eräiden esimerkiksi valittujen väestöryhmien osalta, miten köyhyysvaje kasvaa perusturvan tulo-osuuden kasvaessa.

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto 2009. Liite 6.

Kuvio 6.3.1. Köyhyysvaje perusturvan tulo-osuuden mukaan valikoiduissa väestöryhmissä 2009

Suhteellisen pienituloisuusmittarin lisäksi voidaan vielä tarkastella muitakin taloudellisen aseman indikaattoreita. Niin sanottu aineellisen puutteen indikaattori³⁷ (ks. luku 2) perustuu haastattelutietoihin ja kuvaa kotitalouksien ilmoittamia, varojen puutteesta johtuvia aineellisen elintason puutteita ja puuttuvia mahdollisuuksia tiettyjen yleisten elämäntapojen noudattamiseen. Kaiken kaikkiaan näin mitattua aineellista puutetta on havaittavissa sangen vähän Suomessa. Perusturvan varassa elävillä puutetta on kuitenkin seitsemänkertainen muuhun väestöön verrattuna. (Liite 8.)

Aineellisen puutteen (material deprivation) indikaattoria käytetään Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seurannassa. Indikaattoria on tutkittu toistaiseksi aika vähän. On paljon mahdollista että se heijastaa paitsi absoluuttista aineellista puutetta, myös preferenssejä. Kysymyspatterin osiot voivat painottua vinosti elämäntapasidonnaisiin kohteisiin. Kotitalous voi haluta käyttää varojaan mieluummin johonkin muuhun kulutukseen kuin indikaattorilla mitattuihin kulutuskohteisiin. Hieman ongelmallisenakin tämä indikaattori kuitenkin osoittaa selviä perusturvan tulo-osuuden mukaisia eroja aineellisessa puutteessa.

Pienituloisuus- ja puutemittarit kuvaavat taloudellista tilaa tutkijan määrittelemien kriteerein eivätkä välttämättä vastaa sitä, miten kotitalouksissa taloudellinen tilanne omin silmin nähdään. Tulonjakotilastossa on käytettävissä haastattelutietoja myös kotitalouksien raportoimista itse kokemistaan toimeentulovaikeuksista, mm. vastaukset monissa kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa käytettyyn kysymykseen "*Kun taloutenne kaikki tulot otetaan huomioon, saatteko tavanomaiset menonne niillä katetuiksi: suurin vaikeuksin, vaikeuksin, pienin vaikeuksin, melko helposti, helposti, vai hyvin helposti?*". Perusturvan tulo-osuuden kas-

³⁷ Aineellinen puute havaitaan, jos taloudessa ei ole varaa vähintään neljään seuraavista: 1) auto, 2) pesukone, 3) puhelin, 4) väritelevisio, 5) pitää asunto riittävän lämpimänä, 6) viettää vuosittain vähintään viikon loma kodin ulkopuolella, 7) proteiinipitoiseen ateriaan vähintään joka toinen päivä, 8) selviytyä yllättävistä noin 1000 euron menoerästä, 9) selviytyä laskujen, vuokrien, osamaksuerien ja lainojen korkojen ja lyhennysten maksuista ajallaan.

vaessa kasvavat myös toimeentulovaikeudet: kun keskimäärin 24 prosenttia väestöstä kertoo taloutensa kevan vähintään pieniä vaikeuksia selviytyä tavanomaisista menoistaan, kaikista perusturvan varassa elävistä yli puolet ja eräissä ryhmissä jopa kolme neljäsosaa (työttömät) arvioivat tulonsa riittämättömiksi. (Liite 8.)

7 Yhteenveto

Joulukuussa 2010 astui voimaan kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin tehty muutos, jonka mukaan joka neljäs vuosi tulee laatia kokonaisarvio perusturvan riittävydestä. Arvioinnissa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat Kansaneläkelaitoksen etuudet sekä toimeentulotuki. Ensimmäinen arvio tuli saada valmiiksi vuoden 2011 maaliskuun alkuun mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi arvion laadinnan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäväksi. Marraskuussa 2010 Terveysten ja hyvinvoinnin laitos asetti työryhmän toteuttamaan arvioinnin. Työryhmään kutsuttiin asiantuntijoita valtion sektoritutkimuslaitoksista, Kansaneläkelaitoksesta, Tilastokeskuksesta sekä Turun yliopistosta. Työryhmä vastasi itsenäisesti arviointimenettelyn käytännön toteuttamisesta ja arviointiraportin sisällöstä.

Nyt käsillä oleva arvio on ensimmäinen, joka perusturvan riittävydestä on laadittu. Tämän vuoksi työryhmä katsoi, että tarkasteltavan aikavälin tulee olla riittävän pitkä. Tarkastelu kattaa pääsääntöisesti kehityksen 1990-luvun alusta nykyhetkeen. Työryhmä ei pyrkinyt määrittelemään perusturvan käsitettä yksityiskohtaisesti, vaan lähestyi asiaa toimeksiannon rajauksen perusteella siten, että tilanteesta saataisiin mahdollisimman kattava kokonaiskuva.

Arvioinnin aluksi tarkastelussa keskityttiin yksittäisten etuuksien määräytymisperusteisiin sekä niiden viimeaikaiseen kehitykseen. Keskeisimmät arvioinnissa tarkasteltavat Kelan toimeenpanemat etuudet olivat työttömyysturvan työmarkkinatuki ja peruspäiväraha, kansaneläke (takuueläke) sekä vähimmäisvanhempain- ja sairauspäivärahat. Kotitalouksien tulonmuodostuksessa merkittävässä asemassa ovat myös edellä mainittuja etuuksia usein täydentävät etuudet, kuten lapsilisä, asumistuki, elatustuki, kotihoidontuki sekä opintotuki. Kyseiset etuudet otettiin myös mukaan tarkasteluun.

Koska kotitaloudet saavat monesti useampaa perusturvaetuutta tai niitä täydentävää vähimmäisturvaetuutta, pelkästään yksittäisten etuuksien vertailu olisi saattanut antaa puutteellisen kuvan perusturvan tasosta eri elämäntilanteissa. Tämän vuoksi perusturvan riittävyttä arvioitiin etuuksien ja verotuksen muodostamana kokonaisuutena kotitaloustasolla esimerkkilaskelmien avulla. Tulonmuodostusta tarkasteltiin neljässä erilaisessa tyyppikotitaloudessa (malliperhelaskelmat), jotka olivat yksinasuva, lapseton pariskunta, yksinhuoltaja ja kahden huoltajan lapsiperhe. Toimeksiantoon perustuen arvioinnissa otettiin lisäksi lähtökohdaksi viisi elämäntilannetta, joissa julkisen vallan on turvattava perustoimeentulo. Malliperheiden etuuksien muodostama kokonaisuutta tarkasteltiin tilanteissa, joissa kotitalouden aikuisjäsenet ovat eläkkeellä, työttömänä, työkyvyttömänä sairauden vuoksi, poissa työelämästä lapsen syntymän johdosta tai leskiä toisen huoltajan menetyksen vuoksi. Lisäksi tarkasteltiin etuuksien kokonaisuutta tilanteissa, joissa kotitalous saa kotihoidontukea tai opintotukea.

Malliperheiden tulonmuodostusta ja tulotasoa tarkasteltiin käytettävissä olevien tulojen sekä asumismenojen jälkeisten käytettävissä olevien tulojen valossa. Malliperheiden tuloja ja niiden kehitystä verrattiin ensin hintojen kehitykseen. Perusturvan varassa elävien perheiden tulokehitystä verrattiin myös palkansaajatalouden ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavien perheiden tulokehitykseen. Palkansaajataloutta ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavaa taloutta tarkasteltiin kahdella tulotasolla (pieni- ja keskipalkkainen). Tämän jälkeen perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulojen riittävyttä vertailtiin suhteessa viitebudjetteihin sekä väestön käsityksiin riittävästä vähimmäistoimeentulon tasosta. Viitebudjetit ovat kulutusmenolaskelmia yksityiskohtaisille hyödykekoreille, joiden katsotaan kuuluvan yleisesti vallitsevaan elintasoon kyseisessä yhteiskunnassa tiettyinä ajankohtana. Malliperheiden tulotason tarkastelu päättyi kansainväliseen vertailuun suomalaisen vähimmäisturvan tasosta. Lopuksi perusturvaa saavien kotitalouksien köyhyysriskiä ja asemaa tulonjaossa tarkasteltiin empiirisellä aineistolla.

Perusturvaetuuksista tasoltaan korkein on kansaneläke yhdessä sitä täydentävän takuueläkkeen kanssa. Takuueläke astui voimaan maaliskuussa 2011. Lisäksi pelkkää kansaneläkettä ja takuueläkettä saava ei eläketulovähennysten takia maksa lainkaan tuloveroa. Myös kotitaloustasolla perusturvan taso on korkein eläkkeensaajilla, mukaan lukien perhe-eläkkeensaajat. Tämä johtuu osaksi asumistukijärjestelmien välisistä eroista. Eläkkeensaajien asumistuen korvaustaso on pääsääntöisesti parempi kuin yleisen asumistuen. Perustyöttömyysturvan tai vähimmäismääräisen sairauspäivärahan varassa elävien kotitalouksien etuuksien muodostama tulotaso on matalampi, samoin kotihoidontukea saavien kotitalouksien ja opiskelijoiden. Perusturvaetuuksien matalaa tasoa kuvaa niiden suhde toimeentulotuen tasoon. Eläkeläisiä lukuun ottamatta kaikille tarkastelluille perusturvan varassa eläville ryhmille syntyi esimerkkilaskelmissa oikeus toimeentulotukeen.

Perusturvan varassa elävien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti kasvaneet 4–41 % vuodesta 1990, mutta asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat laskeneet eläkkeensaajia lukuun ottamatta. Takuueläkettä saavan yksinasuvan tulot asumismenojen jälkeen ovat reaalisesti kasvaneet 27 %. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (ml. opintolaina) saavan yksinasuvan asumismenojen jälkeiset tulot ovat reaalisesti laskeneet noin 2 % vuodesta 1990. Perusturvaetuudella tai kotihoidontuella olevilla yksinhuoltajilla, lapsiperheillä ja lapsettomilla pariskunnilla asumismenojen jälkeisten tulojen reaalin lasku on ollut voimakkaampaa. Reaalitulojen kehityksestä kahden viimeisimmän tarkasteluvuoden osalta tulee ottaa huomioon, että etuuksien indeksitarkistukset ja todellinen inflaatiokehitys ovat vuosina 2010–2011 olleet epäsuhdassa inflaation kasvun seurauksena. Indeksikorotus perustuu aina edellisen kalenterivuoden inflaatioon. Näin ollen inflaation kasvaessa etuuksien reaaliarvo päivittyy vuoden viiveellä, mikä vuositilastossa näkyy etuuksien jäämisellä jälkeen hinnoista.

On olemassa useitakin tekijöitä, jotka ovat todennäköisesti vaikuttaneet siihen, että perusturvan varassa olevien kotitalouksien asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet, vaikka käytettävissä olevat tulot (ennen asumismenoja) ovat nousseet. Lisäksi näillä tekijöillä on ollut eri vaikutus eri kotitalouksilla. Ensimmäinen vaikuttava tekijä on, että asumismenot kohtuuhintaisissa vuokra-asunnoissa ovat nousseet enemmän kuin asumismenojen korvaus asumistuessa. Näin asumistuen jälkeen jäävä osuus asumismenoista on noussut tarkastelun kohteena olleissa kotitalouksissa enemmän kuin mitä syyperusteisten etuuksien taso on kohonnut. Näiden seurauksena perusturvan varassa olevien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen ovat eläkkeensaajia lukuun ottamatta reaalisesti laskeneet. Lisäksi peruspäivärahalla olevien verotus on kiristynyt. Toimeentulotuessa kohtuulliset asumismenot korvataan kuitenkin täysimääräisenä, joten asumistuen heikkeneminen ei ole alentanut toimeentulotukea saavien kotitalouksien asumismenojen jälkeisiä tuloja. Sen sijaan toimeentulotuen perusosan indeksikorotusten jäädytykset ja perusosien painojen muutokset 1990-luvulla on johtanut siihen, että perusosat ovat reaalisesti alentuneet indeksisuojusta huolimatta.

Perusturvan varassa olevien kotitalouksien tulojen tarkastelu ennen ja jälkeen asumismenojen antaa myös hieman erilaisen kuvan verrattaessa tulotasoa keskipalkkaisiin. Ero selittyy sillä, että esimerkkilaskelmien samansuuruiset asumismenot vievät suhteessa suuremman osuuden perusturvan varassa elävien kotitalouksien tuloista kuin keskipalkkaisten. Yksinasuvan perusturvan varassa elävän tulotaso ennen asumismenoja on 37–45 % keskipalkkaisesta vuonna 2011. Vertailtaessa kohtuullisten asumismenojen jälkeistä tulotasoa, perusturvan varassa elävän yksinasuvan tulotaso on 23–32 % keskipalkkaisesta. Muilla perusturvan varassa elävillä kotitaloustyypeillä tulojen taso suhteessa keskipalkkaisiin on samansuuntainen. Perusturvan varassa elävien tulotaso suhteessa keskipalkkaisiin on laskenut vuodesta 1990 riippumatta siitä, tarkastellaanko tuloja ennen vai jälkeen asumismenojen, lukuun ottamatta eläkkeellä olevia pariskuntia. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle joutuneen yksinasuvan tulotaso on 42 % keskipalkkaisesta, ja asumismenojen jälkeisiä tuloja vertailtaessa 28 % keskipalkkaisesta: molempien osuus on laskenut vuodesta 1990.

Keskipalkkaisen palkansaajan tulotasoon verrattuna yksinasuvan eläkeläisen asumismenojen jälkeiset tulot ovat noin kolmannes yksinasuvan keskipalkkaisen asumismenojen jälkeisistä tuloista ja osuus on laskenut 5

prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Perustyöttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (ml. opintolaina) saavien yksinasuvien tulotaso asumismenojen jälkeen on neljännes keskipalkkaisen yksinasuvan tulotasosta ja tämä osuus on laskenut vuodesta 1990 noin 5–12 prosenttiyksikköä. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalla siirtyneen yksinäisen tulotaso asumismenojen jälkeen on 29 prosenttia keskipalkkaisen tulotasosta, ja osuus on laskenut 13 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Muilla esimerkkilaskelmien perhetyypeillä kehitys on ollut samanlaista kuin yksinasuvilla. Työttömien kotitalouksien tulotason lasku suhteessa palkansaajatalouksiin on lisännyt kannusteita työn vastaanottamiseen.

Suurin osa perusturvan varassa elävistä malliperheistä ei pysty kattamaan tuloillaan viitebudjettien mukaista kohtuullista minimikulutusta. Eläkkeensaajat ovat ainoa ryhmä, jonka perusturvan taso riittää kattamaan kohtuullisen minimikulutuksen. Sen sijaan muiden perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulot riittävät kattamaan noin kaksi kolmasosaa kohtuulliseksi katsotusta minimikulutuksesta. Niin sanotulla konsensusmenetelmällä saatu väestön yleinen käsitys vähimmäismääräisen toimeentulon tasosta on hieman korkeampi kuin viitebudjettien mukainen minimikulutus. Kaikissa esimerkkilaskelmissa perusturvan varassa elävän yksinasuvan tulot jäivät 30–40 prosenttia alle väestön sopivaksi katsoman vähimmäistoimeentulon tason. Vuodesta 1995 perusturvan varassa elävien yksinasuvien tulotaso suhteessa väestön riittäväksi katsomaan vähimmäisturvan tasoon on laskenut. Tosin tarkastelu päättyy vuoteen 2010, joten vertailussa ei näy 2011 alkaen maksettavan takuueläkkeen vaikutusta eläkkeensaajan perusturvaan.

Perusturvan tason kansainvälinen vertailu on haastavaa, koska järjestelmien erilaisuudesta johtuen luontevien vertailuasetelmien luominen on hankalaa. Tämän vuoksi kansainvälinen vertailu tehtiin viimesijaisen vähimmäisturvan eli käytännössä toimeentulotuen tason vertailuna. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisen vähimmäisturvan taso ennen asumismenoja on keskimääräistä tasoa, mutta asumismenojen jälkeen tarkasteltuna alle länsieurooppalaisen keskitason. Suomalaisen vähimmäisturvan suhteellinen taso kansainvälisessä vertailussa laskee siis huomattavasti sen jälkeen, kun asumismenot on otettu huomioon.

Kun perusturvaetuuksia saavien kotitalouksien asemaa tulonjaossa tarkasteltiin empiirisellä aineistolla, havaittiin, että kolme neljästä suomalaisesta asui vuonna 2009 kotitaloudessa, joka sai jotakin perusturvaetuudeksi luettavissa olevaa etuutta. Noin 150 000 suomalaista kuului kotitalouksiin, joiden bruttotuloista yli 90 prosenttia koostui perusturvaetuuksista ja tämä määrä oli noin kaksinkertainen verrattuna vuoteen 1990. Perusturvan varassa elävien kotitalouksien köyhyysriski on kasvanut 1990-luvun alusta ja se on tällä hetkellä hyvin korkea, 89 prosenttia. Perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulojen ja köyhyysrajan välinen etäisyys (köyhyysvaje) on huomattavasti suurempi kuin pienituloisilla keskimäärin.

Liitteet

Liite 1. Kelan etuuksien kehitys 1985-2011

Liite 2. Malliperheiden käytettävissä olevat tulot ennen asumismenoja

Liite 3. Malliperheiden ennen asumismenoja käytettävissä olevien tulojen taso ja kehitys suhteessa keskipalkkaiseen

Liite 4. Perusturvaetuuksien jakautuminen tulonsaajakotitalouksille tulokymmenyksittäin vuonna 2009.

Liite 5. Henkilöiden lukumäärä sekä käytettävissä olevat rahatulot ennen ja jälkeen asumismenojen perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

Liite 6. Pienituloisten (raja alle 60 % mediaanitulosta) määrä, pienituloisuusaste sekä köyhyysvaje perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

Liite 7. Pienituloisten (raja alle 50 % mediaanitulosta) määrä sekä pienituloisuusaste perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

Liite 8. Aineellinen puute ja arvio toimeentulon tasosta perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa sekä tyyppitalouksittain vuonna 2009.

Liite 1. Kelan etuuksien kehitys 1985-2011

Liitteeseen on poimittu esimerkkejä joidenkin Kelan nykyisin maksamien etuuksien markka- ja euromääristä, sekä etuuksien määräytymisperusteisiin liittyvistä tulorajoista ja muista määristä vuosilta 1985 – 2011. Määristä on esitetty nimellisarvot, reaaliarvot vuoden 2010 rahassa, reaaliarvon muutosprosentti edellisestä vuodesta ja indeksi etuuden reaaliarvosta suhteessa vuonna 1990 voimassa olleen määrän reaaliarvoon. Joissain etuuksissa määriä on myös suhteutettu vuokrien kehitykseen ja tiettyjä tulorajoja yleisen ansiotason kehitykseen.

Kaikki tiedot vastaavat tilannetta kunkin vuoden tammikuun ensimmäisenä päivänä, paitsi vuosi 2011, jossa tilanne on maaliskuun ensimmäisen päivän mukainen.

Aika	Kansaneläke (I kuntaryhmä, yksin asuva)						Täyden lisäosan / täyden kansaneläkkeen tuloaraja				Vuositulo, joka oikeuttaa pienimpään maksettavaan lisäosaan (1985-1995) tai kansaneläkkeeseen (1996-2011)					Työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja (Alkoi 1.4.2002)			
	Nimellisarvot			Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvot		Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 2003 = 100
	Pohjaosa	Täysi lisäosa	Täysi kansan- eläke	Vuoden 2010 rahaa	Muutos			Vuoden 2010 rahaa	Muutos		Pienin maksett. eläke	Vuositulo- raja	Vuoden 2010 rahaa	Muutos					
1985	307 mk	1 436 mk		544 €		101	2 013 mk	628 €		100	41 mk	36 476 mk	11 379 €		100				
1986	322 mk	1 506 mk		537 €	- 1,2 %	100	2 111 mk	628 €	- 0,0 %	100	43 mk	38 249 mk	11 378 €	- 0,0 %	100				
1987	334 mk	1 559 mk		538 €	+ 0,0 %	100	2 184 mk	628 €	+ 0,0 %	100	45 mk	39 579 mk	11 383 €	+ 0,0 %	100				
1988	346 mk	1 616 mk		538 €	- 0,0 %	100	2 265 mk	628 €	- 0,0 %	100	47 mk	41 042 mk	11 381 €	- 0,0 %	100				
1989	365 mk	1 704 mk		537 €	- 0,1 %	100	2 387 mk	628 €	- 0,1 %	100	49 mk	43 259 mk	11 375 €	- 0,1 %	100				
1990	390 mk	1 824 mk		537 €	+ 0,0 %	100	2 556 mk	628 €	+ 0,0 %	100	53 mk	46 318 mk	11 377 €	+ 0,0 %	100				
1991	412 mk	1 927 mk		524 €	- 2,6 %	97	2 700 mk	612 €	- 2,6 %	97	55 mk	48 933 mk	11 085 €	- 2,6 %	97				
1992	425 mk	1 988 mk		527 €	+ 0,6 %	98	2 785 mk	615 €	+ 0,6 %	98	57 mk	50 485 mk	11 154 €	+ 0,6 %	98				
1993	437 mk	2 042 mk		530 €	+ 0,6 %	99	2 861 mk	619 €	+ 0,6 %	99	59 mk	51 859 mk	11 221 €	+ 0,6 %	99				
1994	437 mk	2 042 mk		524 €	- 1,1 %	98	2 861 mk	612 €	- 1,1 %	98	59 mk	51 859 mk	11 099 €	- 1,1 %	98				
1995	445 mk	2 081 mk		529 €	+ 0,9 %	98	2 915 mk	618 €	+ 0,9 %	98	60 mk	52 835 mk	11 194 €	+ 0,9 %	98				
1996	446 mk	2 086 mk	2 532 mk	533 €	+ 0,9 %	99	2 922 mk	616 €	- 0,3 %	98	60 mk	62 265 mk	13 116 €	+ 17,2 %	115				
1997			2 547 mk	530 €	- 0,6 %	99	2 940 mk	612 €	- 0,6 %	97	60 mk	62 638 mk	13 037 €	- 0,6 %	115				
1998			2 591 mk	532 €	+ 0,3 %	99	2 991 mk	614 €	+ 0,3 %	98	61 mk	63 733 mk	13 080 €	+ 0,3 %	115				
1999			2 625 mk	532 €	+ 0,1 %	99	3 030 mk	615 €	+ 0,1 %	98	62 mk	64 562 mk	13 095 €	+ 0,1 %	115				
2000			2 655 mk	521 €	- 2,2 %	97	3 064 mk	601 €	- 2,2 %	96	63 mk	65 284 mk	12 809 €	- 2,2 %	113				
2001			2 759 mk	528 €	+ 1,3 %	98	3 184 mk	609 €	+ 1,4 %	97	65 mk	67 848 mk	12 983 €	+ 1,4 %	114				
2002			487,60 €	546 €	+ 3,5 %	102	549 €	615 €	+ 0,9 %	98	11,02 €	11 987 €	13 429 €	+ 3,4 %	118				
2003			493,45 €	548 €	+ 0,3 %	102	555 €	616 €	+ 0,2 %	98	11,15 €	12 130 €	13 468 €	+ 0,3 %	118	588,65 €	654 €		100
2004			496,38 €	550 €	+ 0,4 %	102	559 €	619 €	+ 0,5 %	99	11,21 €	12 203 €	13 524 €	+ 0,4 %	119	588,65 €	652 €	- 0,2 %	100
2005			498,21 €	547 €	- 0,5 %	102	561 €	616 €	- 0,5 %	98	11,26 €	12 247 €	13 453 €	- 0,5 %	118	588,65 €	647 €	- 0,9 %	99
2006			510,80 €	551 €	+ 0,8 %	103	567 €	612 €	- 0,7 %	97	11,38 €	12 553 €	13 551 €	+ 0,7 %	119	588,65 €	635 €	- 1,7 %	97
2007			524,85 €	553 €	+ 0,3 %	103	577 €	608 €	- 0,7 %	97	11,58 €	12 895 €	13 586 €	+ 0,3 %	119	588,65 €	620 €	- 2,4 %	95
2008			558,46 €	565 €	+ 2,2 %	105	591 €	598 €	- 1,6 %	95	5,93 €	13 851 €	14 019 €	+ 3,2 %	123	588,65 €	596 €	- 3,9 %	91
2009			584,13 €	591 €	+ 4,6 %	110	618 €	626 €	+ 4,6 %	100	6,21 €	14 488 €	14 664 €	+ 4,6 %	129	588,65 €	596 €	0,0 %	91
2010			584,13 €	584 €	- 1,2 %	109	618 €	618 €	- 1,2 %	98	6,21 €	14 488 €	14 488 €	- 1,2 %	127	600,00 €	600 €	+ 0,7 %	92
2011			586,46 €	572 €	- 2,1 %	106	621 €	606 €	- 2,0 %	96	6,23 €	14 546 €	14 189 €	- 2,1 %	125	687,74 €	671 €	+ 11,8 %	103

Aika	Täysimääräinen alentamaton kansaneläke (II kuntaryhmä, pariskunta)						Vuositulo, joka oikeuttaa pienimpään maksettavaan lisäosaan (1985-1995) tai kansaneläkkeeseen (1996-2011)					Täysimääräinen alennettu kansaneläke (Laitoshoidossa oleva, II kuntaryhmä, pariskunta)					
	Nimellisarvot			Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvot		Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvot			Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100
	Pohjaosa	Täysi lisäosa	Täysi kansan- eläke	Vuoden 2010 rahaa	Muutos		Pienin maksett. eläke	Vuosituloraja	Vuoden 2010 rahaa	Muutos		Pohjaosa	Täysi lisäosa	Täysi kansan- eläke	Vuoden 2010 rahaa	Muutos	
1985	307 mk	1 158 mk		457 €		101	41 mk	29 792 mk	9 294 €		100	307 mk	463 mk		240 €		101
1986	322 mk	1 214 mk		452 €	- 1,2 %	100	43 mk	31 241 mk	9 293 €	- 0,0 %	100	322 mk	486 mk		237 €	- 1,2 %	100
1987	334 mk	1 256 mk		452 €	+ 0,0 %	100	45 mk	32 327 mk	9 297 €	+ 0,0 %	100	334 mk	503 mk		238 €	+ 0,0 %	100
1988	346 mk	1 303 mk		452 €	- 0,0 %	100	47 mk	33 522 mk	9 296 €	- 0,0 %	100	346 mk	521 mk		238 €	- 0,0 %	100
1989	365 mk	1 373 mk		451 €	- 0,1 %	100	49 mk	35 333 mk	9 291 €	- 0,1 %	100	365 mk	549 mk		237 €	- 0,1 %	100
1990	390 mk	1 470 mk		452 €	+ 0,0 %	100	53 mk	37 832 mk	9 292 €	+ 0,0 %	100	390 mk	588 mk		237 €	+ 0,0 %	100
1991	412 mk	1 553 mk		440 €	- 2,6 %	97	55 mk	39 969 mk	9 054 €	- 2,6 %	97	412 mk	621 mk		231 €	- 2,6 %	97
1992	425 mk	1 603 mk		443 €	+ 0,6 %	98	57 mk	41 235 mk	9 110 €	+ 0,6 %	98	425 mk	641 mk		233 €	+ 0,6 %	98
1993	437 mk	1 646 mk		445 €	+ 0,6 %	99	59 mk	42 358 mk	9 166 €	+ 0,6 %	99	437 mk	658 mk		234 €	+ 0,6 %	99
1994	437 mk	1 646 mk		441 €	- 1,1 %	98	59 mk	42 358 mk	9 066 €	- 1,1 %	98	437 mk	658 mk		232 €	- 1,1 %	98
1995	445 mk	1 677 mk		444 €	+ 0,9 %	98	60 mk	43 155 mk	9 143 €	+ 0,9 %	98	445 mk	671 mk		234 €	+ 0,9 %	98
1996	446 mk	1 681 mk	2 128 mk	448 €	+ 0,9 %	99	60 mk	52 560 mk	11 072 €	+ 21,1 %	119	446 mk	673 mk	1 119 mk	236 €	+ 0,9 %	99
1997			2 140 mk	445 €	- 0,6 %	99	60 mk	52 877 mk	11 005 €	- 0,6 %	118			1 125 mk	234 €	- 0,6 %	99
1998			2 178 mk	447 €	+ 0,3 %	99	61 mk	53 802 mk	11 041 €	+ 0,3 %	119			1 145 mk	235 €	+ 0,3 %	99
1999			2 206 mk	447 €	+ 0,1 %	99	62 mk	54 501 mk	11 054 €	+ 0,1 %	119			1 160 mk	235 €	+ 0,1 %	99
2000			2 231 mk	438 €	- 2,2 %	97	63 mk	55 109 mk	10 812 €	- 2,2 %	116			1 173 mk	230 €	- 2,2 %	97
2001			2 318 mk	444 €	+ 1,3 %	98	65 mk	57 275 mk	10 960 €	+ 1,4 %	118			1 219 mk	233 €	+ 1,3 %	98
2002			411,75 €	461 €	+ 4,0 %	102	11,02 €	10 166 €	11 389 €	+ 3,9 %	123			214,95 €	241 €	+ 3,2 %	101
2003			416,69 €	463 €	+ 0,3 %	102	11,15 €	10 288 €	11 423 €	+ 0,3 %	123			217,53 €	242 €	+ 0,3 %	102
2004			419,16 €	465 €	+ 0,4 %	103	11,21 €	10 349 €	11 469 €	+ 0,4 %	123			218,82 €	243 €	+ 0,4 %	102
2005			420,70 €	462 €	- 0,5 %	102	11,26 €	10 387 €	11 410 €	- 0,5 %	123			219,63 €	241 €	- 0,5 %	102
2006			432,44 €	467 €	+ 1,0 %	103	11,38 €	10 672 €	11 521 €	+ 1,0 %	124			224,89 €	243 €	+ 0,6 %	102
2007			445,12 €	469 €	+ 0,5 %	104	11,58 €	10 982 €	11 570 €	+ 0,4 %	125			230,86 €	243 €	+ 0,2 %	102
2008			495,35 €	501 €	+ 6,9 %	111	5,93 €	12 337 €	12 487 €	+ 7,9 %	134			495,35 €	501 €	+ 106,1 %	211
2009			518,12 €	524 €	+ 4,6 %	116	6,21 €	12 903 €	13 060 €	+ 4,6 %	141			518,12 €	524 €	+ 4,6 %	221
2010			518,12 €	518 €	- 1,2 %	115	6,21 €	12 903 €	12 903 €	- 1,2 %	139			518,12 €	518 €	- 1,2 %	218
2011			520,19 €	507 €	- 2,1 %	112	6,23 €	12 956 €	12 638 €	- 2,1 %	136			520,19 €	507 €	- 2,1 %	214

Aika	Eläkkeensaajan asumistuen perusomavastuu				Eläkkeensaajan asumistuen lisäomavastuun vuosituloraja							
					Yksinasuva				Pariskunta (perheluokka P)			
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	1 850 mk	577 €		100	20 890 mk	6 517 €		100	33 420 mk	10 426 €		100
1986	1 940 mk	577 €	- 0,0 %	100	21 900 mk	6 515 €	- 0,0 %	100	35 040 mk	10 423 €	- 0,0 %	100
1987	2 000 mk	575 €	- 0,3 %	100	22 660 mk	6 517 €	+ 0,0 %	100	36 260 mk	10 428 €	+ 0,0 %	100
1988	2 080 mk	577 €	+ 0,3 %	100	23 500 mk	6 517 €	- 0,0 %	100	37 600 mk	10 427 €	- 0,0 %	100
1989	2 190 mk	576 €	- 0,2 %	100	24 770 mk	6 513 €	- 0,1 %	100	39 630 mk	10 420 €	- 0,1 %	100
1990	2 352 mk	578 €	+ 0,3 %	100	26 520 mk	6 514 €	+ 0,0 %	100	42 430 mk	10 422 €	+ 0,0 %	100
1991	2 480 mk	562 €	- 2,7 %	97	28 020 mk	6 348 €	- 2,6 %	97	44 830 mk	10 156 €	- 2,6 %	97
1992	2 560 mk	566 €	+ 0,7 %	98	31 230 mk	6 900 €	+ 8,7 %	106	48 150 mk	10 638 €	+ 4,7 %	102
1993	2 630 mk	569 €	+ 0,6 %	99	32 080 mk	6 942 €	+ 0,6 %	107	49 470 mk	10 704 €	+ 0,6 %	103
1994	2 630 mk	563 €	- 1,1 %	97	32 080 mk	6 866 €	- 1,1 %	105	49 470 mk	10 588 €	- 1,1 %	102
1995	2 680 mk	568 €	+ 0,9 %	98	32 690 mk	6 926 €	+ 0,9 %	106	50 400 mk	10 678 €	+ 0,9 %	102
1996	2 680 mk	565 €	- 0,6 %	98	32 770 mk	6 903 €	- 0,3 %	106	50 520 mk	10 642 €	- 0,3 %	102
1997	2 700 mk	562 €	- 0,5 %	97	38 350 mk	7 982 €	+ 15,6 %	123	56 210 mk	11 699 €	+ 9,9 %	112
1998	2 750 mk	564 €	+ 0,4 %	98	39 020 mk	8 008 €	+ 0,3 %	123	57 190 mk	11 737 €	+ 0,3 %	113
1999	2 780 mk	564 €	- 0,1 %	98	39 530 mk	8 018 €	+ 0,1 %	123	57 940 mk	11 751 €	+ 0,1 %	113
2000	2 810 mk	551 €	- 2,2 %	95	39 970 mk	7 842 €	- 2,2 %	120	58 590 mk	11 495 €	- 2,2 %	110
2001	2 920 mk	559 €	+ 1,3 %	97	41 540 mk	7 949 €	+ 1,4 %	122	60 880 mk	11 650 €	+ 1,3 %	112
2002	503,21 €	564 €	+ 0,9 %	98	7 152 €	8 012 €	+ 0,8 %	123	10 484 €	11 745 €	+ 0,8 %	113
2003	509,25 €	565 €	+ 0,3 %	98	7 238 €	8 037 €	+ 0,3 %	123	10 610 €	11 780 €	+ 0,3 %	113
2004	512,27 €	568 €	+ 0,4 %	98	7 281 €	8 069 €	+ 0,4 %	124	10 673 €	11 828 €	+ 0,4 %	113
2005	514,16 €	565 €	- 0,5 %	98	7 308 €	8 028 €	- 0,5 %	123	10 712 €	11 767 €	- 0,5 %	113
2006	519,82 €	561 €	- 0,6 %	97	7 388 €	7 976 €	- 0,7 %	122	10 830 €	11 691 €	- 0,6 %	112
2007	528,88 €	557 €	- 0,7 %	96	7 517 €	7 920 €	- 0,7 %	122	11 019 €	11 609 €	- 0,7 %	111
2008	542,10 €	549 €	- 1,5 %	95	7 705 €	7 799 €	- 1,5 %	120	11 294 €	11 431 €	- 1,5 %	110
2009	567,01 €	574 €	+ 4,6 %	99	8 059 €	8 157 €	+ 4,6 %	125	11 813 €	11 956 €	+ 4,6 %	115
2010	567,01 €	567 €	- 1,2 %	98	8 059 €	8 059 €	- 1,2 %	124	11 813 €	11 813 €	- 1,2 %	113
2011	569,28 €	555 €	- 2,1 %	96	8 091 €	7 893 €	- 2,1 %	121	11 860 €	11 569 €	- 2,1 %	111

Aika	Eläkkeensaajan asumistuen asumiskustannusten enimmäismäärä									
	Helsinki					Kuntaryhmä III				
						1.9.1991-1994: Muut kuin pääkaupunkiseudun kunnat 1995-2011: Muut kuin pääkaupunkiseutu, kehyskunnat ja tietyt maakuntakeskukset				
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa		Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa	
				Hintoihin	Vuokriin				Hintoihin	Vuokriin
1985	10 900 mk	3 400 €		100	107	10 900 mk	3 400 €		100	107
1986	11 430 mk	3 400 €	- 0,0 %	100	107	11 430 mk	3 400 €	- 0,0 %	100	107
1987	11 830 mk	3 402 €	+ 0,1 %	100	110	11 830 mk	3 402 €	+ 0,1 %	100	110
1988	12 270 mk	3 403 €	+ 0,0 %	100	106	12 270 mk	3 403 €	+ 0,0 %	100	106
1989	12 930 mk	3 400 €	- 0,1 %	100	102	12 930 mk	3 400 €	- 0,1 %	100	102
1990	13 850 mk	3 402 €	+ 0,1 %	100	100	13 850 mk	3 402 €	+ 0,1 %	100	100
1991	14 630 mk	3 314 €	- 2,6 %	97	94	14 630 mk	3 314 €	- 2,6 %	97	94
1992	25 250 mk	5 578 €	+ 68,3 %	164	151	21 600 mk	4 772 €	+ 44,0 %	140	129
1993	26 590 mk	5 754 €	+ 3,1 %	169	144	23 570 mk	5 100 €	+ 6,9 %	150	128
1994	27 170 mk	5 815 €	+ 1,1 %	171	145	23 860 mk	5 107 €	+ 0,1 %	150	127
1995	28 070 mk	5 947 €	+ 2,3 %	175	147	23 070 mk	4 888 €	- 4,3 %	144	121
1996	28 070 mk	5 913 €	- 0,6 %	174	141	23 070 mk	4 860 €	- 0,6 %	143	116
1997	28 230 mk	5 875 €	- 0,6 %	173	131	23 210 mk	4 831 €	- 0,6 %	142	107
1998	28 720 mk	5 894 €	+ 0,3 %	173	130	23 620 mk	4 847 €	+ 0,3 %	142	107
1999	29 100 mk	5 902 €	+ 0,1 %	173	127	23 930 mk	4 854 €	+ 0,1 %	143	105
2000	29 430 mk	5 774 €	- 2,2 %	170	124	24 200 mk	4 748 €	- 2,2 %	140	102
2001	30 580 mk	5 852 €	+ 1,3 %	172	123	25 150 mk	4 813 €	+ 1,4 %	141	101
2002	5 266 €	5 899 €	+ 0,8 %	173	122	4 331 €	4 852 €	+ 0,8 %	143	101
2003	5 329 €	5 917 €	+ 0,3 %	174	119	4 383 €	4 867 €	+ 0,3 %	143	98
2004	5 361 €	5 941 €	+ 0,4 %	175	118	4 409 €	4 886 €	+ 0,4 %	144	97
2005	5 480 €	6 020 €	+ 1,3 %	177	118	4 492 €	4 934 €	+ 1,0 %	145	97
2006	5 619 €	6 066 €	+ 0,8 %	178	119	4 595 €	4 960 €	+ 0,5 %	146	98
2007	5 878 €	6 193 €	+ 2,1 %	182	120	4 742 €	4 996 €	+ 0,7 %	147	97
2008	6 043 €	6 116 €	- 1,2 %	180	119	4 875 €	4 934 €	- 1,2 %	145	96
2009	6 321 €	6 398 €	+ 4,6 %	188	118	5 099 €	5 161 €	+ 4,6 %	152	96
2010	6 637 €	6 637 €	+ 3,7 %	195	121	5 354 €	5 354 €	+ 3,7 %	157	98
2011	6 876 €	6 707 €	+ 1,1 %	197	123	5 547 €	5 411 €	+ 1,1 %	159	99

Aika	Eläkkettä saavan hoitotuki											
	Apulisä (30.6.1988 saakka) Perushoitotuki (1.7.1988 alkaen)				Hoitolisä (30.6.1988 saakka) Korotettu hoitotuki (1.7.1988 alkaen)				Erityishoitotuki (1.7.1988 alkaen)			
	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	280 mk	87 €		146	412 mk	129 €		86				
1986	293 mk	87 €	- 0,2 %	146	432 mk	129 €	- 0,0 %	86				
1987	304 mk	87 €	+ 0,3 %	146	447 mk	129 €	+ 0,0 %	86				
1988	315 mk	87 €	- 0,1 %	146	464 mk	129 €	+ 0,1 %	86				
1989	114 mk	30 €	- 65,8 %	50	396 mk	104 €	- 19,2 %	70	566 mk	149 €		50
1990	243 mk	60 €	+ 100,0 %	100	606 mk	149 €	+ 43,0 %	100	1 211 mk	297 €	+ 99,9 %	100
1991	257 mk	58 €	- 2,6 %	97	640 mk	145 €	- 2,6 %	97	1 280 mk	290 €	- 2,5 %	97
1992	265 mk	59 €	+ 0,6 %	98	660 mk	146 €	+ 0,6 %	98	1 320 mk	292 €	+ 0,6 %	98
1993	272 mk	59 €	+ 0,6 %	99	678 mk	147 €	+ 0,6 %	99	1 356 mk	293 €	+ 0,6 %	99
1994	272 mk	58 €	- 1,1 %	98	678 mk	145 €	- 1,1 %	98	1 356 mk	290 €	- 1,1 %	98
1995	278 mk	59 €	+ 0,9 %	98	691 mk	146 €	+ 0,9 %	98	1 382 mk	293 €	+ 0,9 %	98
1996	278 mk	58 €	- 0,6 %	98	691 mk	146 €	- 0,6 %	98	1 382 mk	291 €	- 0,6 %	98
1997	278 mk	58 €	- 1,2 %	97	691 mk	144 €	- 1,2 %	97	1 382 mk	288 €	- 1,2 %	97
1998	278 mk	57 €	- 1,2 %	95	691 mk	142 €	- 1,4 %	95	1 382 mk	284 €	- 1,4 %	95
1999	281 mk	57 €	- 0,1 %	95	700 mk	142 €	+ 0,1 %	95	1 400 mk	284 €	+ 0,1 %	95
2000	284 mk	56 €	- 2,2 %	93	708 mk	139 €	- 2,2 %	93	1 415 mk	278 €	- 2,2 %	93
2001	295 mk	56 €	+ 1,3 %	94	735 mk	141 €	+ 1,3 %	95	1 471 mk	281 €	+ 1,4 %	95
2002	50,87 €	57 €	+ 1,0 %	95	126,65 €	142 €	+ 0,9 %	95	267,80 €	300 €	+ 6,6 %	101
2003	51,48 €	57 €	+ 0,3 %	96	128,17 €	142 €	+ 0,3 %	96	271,01 €	301 €	+ 0,3 %	101
2004	51,79 €	57 €	+ 0,4 %	96	128,93 €	143 €	+ 0,4 %	96	272,62 €	302 €	+ 0,4 %	102
2005	51,98 €	57 €	- 0,5 %	96	129,40 €	142 €	- 0,5 %	96	273,62 €	301 €	- 0,5 %	101
2006	52,55 €	57 €	- 0,6 %	95	130,83 €	141 €	- 0,6 %	95	276,64 €	299 €	- 0,6 %	100
2007	53,47 €	56 €	- 0,7 %	94	133,11 €	140 €	- 0,7 %	94	281,46 €	297 €	- 0,7 %	100
2008	54,80 €	55 €	- 1,5 %	93	136,43 €	138 €	- 1,5 %	93	288,49 €	292 €	- 1,5 %	98
2009	57,32 €	58 €	+ 4,6 %	97	142,70 €	144 €	+ 4,6 %	97	301,75 €	305 €	+ 4,6 %	103
2010	57,32 €	57 €	- 1,2 %	96	142,70 €	143 €	- 1,2 %	96	301,75 €	302 €	- 1,2 %	101
2011	57,55 €	56 €	- 2,1 %	94	143,27 €	140 €	- 2,1 %	94	302,96 €	296 €	- 2,1 %	99

Aika	Lapsen hoitotuki (1985-2007) / Alle 16-vuotiaan vammaistuki (2008-2011)											
	Lapsen hoitotuki (1985-1986) Hoitotuki (1987-2007) Perusvammaistuki (2008-2011)				Lapsen hoitotuki (1985-1986) Korotettu hoitotuki (1987-2007) Korotettu vammaistuki (2008-2011)				Lapsen erityishoitotuki (1985-1986) Erityishoitotuki (1987-2007) Ylin vammaistuki (2008-2011)			
	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	592 mk	185 €		207	592 mk	185 €		89	888 mk	277 €		72
1986	621 mk	185 €	+ 0,0 %	207	621 mk	185 €	+ 0,0 %	89	931 mk	277 €	- 0,0 %	72
1987	310 mk	89 €	- 51,7 %	100	724 mk	208 €	+ 12,7 %	100	1 345 mk	387 €	+ 39,7 %	100
1988	322 mk	89 €	+ 0,2 %	100	751 mk	208 €	+ 0,0 %	100	1 395 mk	387 €	+ 0,0 %	100
1989	339 mk	89 €	- 0,2 %	100	792 mk	208 €	- 0,0 %	100	1 470 mk	387 €	- 0,1 %	100
1990	363 mk	89 €	+ 0,0 %	100	848 mk	208 €	+ 0,0 %	100	1 574 mk	387 €	+ 0,0 %	100
1991	384 mk	87 €	- 2,4 %	98	895 mk	203 €	- 2,7 %	97	1 663 mk	377 €	- 2,6 %	97
1992	396 mk	87 €	+ 0,6 %	98	924 mk	204 €	+ 0,7 %	98	1 716 mk	379 €	+ 0,6 %	98
1993	407 mk	88 €	+ 0,7 %	99	949 mk	205 €	+ 0,6 %	99	1 762 mk	381 €	+ 0,6 %	99
1994	407 mk	87 €	- 1,1 %	98	949 mk	203 €	- 1,1 %	98	1 762 mk	377 €	- 1,1 %	98
1995	414 mk	88 €	+ 0,7 %	98	967 mk	205 €	+ 0,9 %	98	1 796 mk	381 €	+ 0,9 %	98
1996	414 mk	87 €	- 0,6 %	98	967 mk	204 €	- 0,6 %	98	1 796 mk	378 €	- 0,6 %	98
1997	414 mk	86 €	- 1,2 %	97	967 mk	201 €	- 1,2 %	97	1 796 mk	374 €	- 1,2 %	97
1998	414 mk	85 €	- 1,4 %	95	967 mk	198 €	- 1,4 %	95	1 796 mk	369 €	- 1,4 %	95
1999	420 mk	85 €	+ 0,3 %	96	980 mk	199 €	+ 0,2 %	95	1 820 mk	369 €	+ 0,1 %	95
2000	424 mk	83 €	- 2,3 %	93	990 mk	194 €	- 2,3 %	93	1 839 mk	361 €	- 2,3 %	93
2001	441 mk	84 €	+ 1,4 %	95	1 029 mk	197 €	+ 1,4 %	95	1 912 mk	366 €	+ 1,4 %	95
2002	75,96 €	85 €	+ 0,8 %	95	177,24 €	199 €	+ 0,8 %	95	343,68 €	385 €	+ 5,2 %	100
2003	76,87 €	85 €	+ 0,3 %	96	179,37 €	199 €	+ 0,3 %	96	347,81 €	386 €	+ 0,3 %	100
2004	77,32 €	86 €	+ 0,4 %	96	180,43 €	200 €	+ 0,4 %	96	349,87 €	388 €	+ 0,4 %	100
2005	77,61 €	85 €	- 0,5 %	96	181,10 €	199 €	- 0,5 %	96	351,16 €	386 €	- 0,5 %	100
2006	78,46 €	85 €	- 0,6 %	95	183,09 €	198 €	- 0,6 %	95	355,03 €	383 €	- 0,6 %	99
2007	79,83 €	84 €	- 0,7 %	94	186,28 €	196 €	- 0,7 %	94	361,21 €	381 €	- 0,7 %	98
2008	81,83 €	83 €	- 1,5 %	93	190,94 €	193 €	- 1,5 %	93	370,24 €	375 €	- 1,5 %	97
2009	85,59 €	87 €	+ 4,6 %	97	199,71 €	202 €	+ 4,6 %	97	387,26 €	392 €	+ 4,6 %	101
2010	85,59 €	86 €	- 1,2 %	96	199,71 €	200 €	- 1,2 %	96	387,26 €	387 €	- 1,2 %	100
2011	85,93 €	84 €	- 2,1 %	94	200,51 €	196 €	- 2,1 %	94	388,80 €	379 €	- 2,1 %	98

Aika	Invalidiraha (1985-1988) / Vammaistuki (1989-2007) / 16 vuotta täyttäneen vammaistuki (2008-2011)												Ruokavaliokorvaus Alkoi 1.10.2002			
	1. luokan invalidiraha (1985-1988) Vammaistuki (1989-2007) Perusvammaistuki (2008-2011)				2. luokan invalidiraha (1985-1988) Korotettu vammaistuki (1989-2011)				3. luokan invalidiraha (1985-1988) Erityisvammaistuki (1989-2007) Ylin vammaistuki (2008-2011)				Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 2003 = 100
	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100				
1985	645 mk	201 €		226	886 mk	276 €		133	1 275 mk	398 €		103				
1986	690 mk	205 €	+ 2,0 %	230	949 mk	282 €	+ 2,1 %	136	1 365 mk	406 €	+ 2,1 %	105				
1987	726 mk	209 €	+ 1,7 %	234	998 mk	287 €	+ 1,7 %	138	1 435 mk	413 €	+ 1,6 %	107				
1988	765 mk	212 €	+ 1,6 %	238	1 052 mk	292 €	+ 1,6 %	140	1 512 mk	419 €	+ 1,6 %	108				
1989	339 mk	89 €	- 58,0 %	100	792 mk	208 €	- 28,6 %	100	1 470 mk	387 €	- 7,8 %	100				
1990	363 mk	89 €	+ 0,0 %	100	848 mk	208 €	+ 0,0 %	100	1 574 mk	387 €	+ 0,0 %	100				
1991	384 mk	87 €	- 2,4 %	98	895 mk	203 €	- 2,7 %	97	1 663 mk	377 €	- 2,6 %	97				
1992	396 mk	87 €	+ 0,6 %	98	924 mk	204 €	+ 0,7 %	98	1 716 mk	379 €	+ 0,6 %	98				
1993	407 mk	88 €	+ 0,7 %	99	949 mk	205 €	+ 0,6 %	99	1 762 mk	381 €	+ 0,6 %	99				
1994	407 mk	87 €	- 1,1 %	98	949 mk	203 €	- 1,1 %	98	1 762 mk	377 €	- 1,1 %	98				
1995	414 mk	88 €	+ 0,7 %	98	967 mk	205 €	+ 0,9 %	98	1 796 mk	381 €	+ 0,9 %	98				
1996	414 mk	87 €	- 0,6 %	98	967 mk	204 €	- 0,6 %	98	1 796 mk	378 €	- 0,6 %	98				
1997	414 mk	86 €	- 1,2 %	97	967 mk	201 €	- 1,2 %	97	1 796 mk	374 €	- 1,2 %	97				
1998	414 mk	85 €	- 1,4 %	95	967 mk	198 €	- 1,4 %	95	1 796 mk	369 €	- 1,4 %	95				
1999	420 mk	85 €	+ 0,3 %	96	980 mk	199 €	+ 0,2 %	95	1 820 mk	369 €	+ 0,1 %	95				
2000	424 mk	83 €	- 2,3 %	93	990 mk	194 €	- 2,3 %	93	1 839 mk	361 €	- 2,3 %	93				
2001	441 mk	84 €	+ 1,4 %	95	1 029 mk	197 €	+ 1,4 %	95	1 912 mk	366 €	+ 1,4 %	95				
2002	75,96 €	85 €	+ 0,8 %	95	177,24 €	199 €	+ 0,8 %	95	343,68 €	385 €	+ 5,2 %	100				
2003	76,87 €	85 €	+ 0,3 %	96	179,37 €	199 €	+ 0,3 %	96	347,81 €	386 €	+ 0,3 %	100	21,00 €	23 €		100
2004	77,32 €	86 €	+ 0,4 %	96	180,43 €	200 €	+ 0,4 %	96	349,87 €	388 €	+ 0,4 %	100	21,00 €	23 €	- 0,2 %	100
2005	77,61 €	85 €	- 0,5 %	96	181,10 €	199 €	- 0,5 %	96	351,16 €	386 €	- 0,5 %	100	21,00 €	23 €	- 0,9 %	99
2006	78,46 €	85 €	- 0,6 %	95	183,09 €	198 €	- 0,6 %	95	355,03 €	383 €	- 0,6 %	99	21,00 €	23 €	- 1,7 %	97
2007	79,83 €	84 €	- 0,7 %	94	186,28 €	196 €	- 0,7 %	94	361,21 €	381 €	- 0,7 %	98	21,00 €	22 €	- 2,4 %	95
2008	81,83 €	83 €	- 1,5 %	93	190,94 €	193 €	- 1,5 %	93	370,24 €	375 €	- 1,5 %	97	21,00 €	21 €	- 3,9 %	91
2009	85,59 €	87 €	+ 4,6 %	97	199,71 €	202 €	+ 4,6 %	97	387,26 €	392 €	+ 4,6 %	101	21,00 €	21 €	0,0 %	91
2010	85,59 €	86 €	- 1,2 %	96	199,71 €	200 €	- 1,2 %	96	387,26 €	387 €	- 1,2 %	100	21,00 €	21 €	- 1,2 %	90
2011	85,93 €	84 €	- 2,1 %	94	200,51 €	196 €	- 2,1 %	94	388,80 €	379 €	- 2,1 %	98	21,00 €	20 €	- 2,5 %	88
	1. luokan invalidiraha myönnettiin invalidille, joiden työ- tai toimintakyky oli alentunut vähemmän kuin 2/3, mutta kuitenkin enemmän kuin puolet				2. luokan invalidiraha myönnettiin invalidille, joiden työ- tai toimintakyky oli alentunut vähintään 2/3				3. luokan invalidiraha myönnettiin sokeille							

Aika	Peruspäiväraha (1985-2011) Työmarkkinatuki (1994-2011)					Tarveharkinnan tuloraja (muut kuin ansiotulot) perheettömälle (Peruspäiväraha ennen v. 1994, työmarkkinatuki 1994-2011)				Suurin tarveharkinnan perusteena oleva tulo, jolla perheetön saa päivärahaa				
	Nimellisarvot		Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvot		Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100
	Päiväraha	21,5 päivältä	Vuoden 2010 rahaa	Muutos			Vuoden 2010 rahaa	Muutos		Pienin maksettava päiväraha	Kuukausi- tuloraja	Vuoden 2010 rahaa	Muutos	
1985	70 mk	1 505 mk	470 €		94	2 340 mk	730 €		93	3,24 mk	4 250 mk	1 326 €		94
1986	70 mk	1 505 mk	448 €	- 4,6 %	89	2 340 mk	696 €	- 4,6 %	89	3,24 mk	4 250 mk	1 264 €	- 4,6 %	89
1987	75 mk	1 613 mk	464 €	+ 3,6 %	92	2 520 mk	725 €	+ 4,1 %	93	3,47 mk	4 570 mk	1 314 €	+ 4,0 %	93
1988	81 mk	1 742 mk	483 €	+ 4,1 %	96	2 690 mk	746 €	+ 2,9 %	96	3,75 mk	4 900 mk	1 359 €	+ 3,4 %	96
1989	86 mk	1 849 mk	486 €	+ 0,7 %	97	2 880 mk	757 €	+ 1,5 %	97	3,98 mk	5 230 mk	1 375 €	+ 1,2 %	97
1990	95 mk	2 043 mk	502 €	+ 3,2 %	100	3 180 mk	781 €	+ 3,1 %	100	4,40 mk	5 770 mk	1 417 €	+ 3,1 %	100
1991	105 mk	2 258 mk	511 €	+ 1,9 %	102	3 440 mk	779 €	- 0,2 %	100	4,87 mk	6 310 mk	1 429 €	+ 0,9 %	101
1992	116 mk	2 494 mk	551 €	+ 7,7 %	110	3 700 mk	817 €	+ 4,9 %	105	5,38 mk	6 870 mk	1 518 €	+ 6,2 %	107
1993	116 mk	2 494 mk	540 €	- 2,1 %	108	3 700 mk	801 €	- 2,1 %	103	5,38 mk	6 870 mk	1 487 €	- 2,1 %	105
1994	116 mk	2 494 mk	534 €	- 1,1 %	106	3 700 mk	792 €	- 1,1 %	101	5,38 mk	6 870 mk	1 470 €	- 1,1 %	104
1995	118 mk	2 537 mk	538 €	+ 0,7 %	107	3 700 mk	784 €	- 1,0 %	100	5,47 mk	6 920 mk	1 466 €	- 0,3 %	103
1996	118 mk	2 537 mk	534 €	- 0,6 %	107	3 700 mk	779 €	- 0,6 %	100	5,47 mk	6 920 mk	1 458 €	- 0,6 %	103
1997	118 mk	2 537 mk	528 €	- 1,2 %	105	1 500 mk	312 €	- 59,9 %	40	5,47 mk	4 720 mk	982 €	- 32,6 %	69
1998	120 mk	2 580 mk	529 €	+ 0,3 %	106	1 500 mk	308 €	- 1,4 %	39	5,56 mk	4 780 mk	981 €	- 0,1 %	69
1999	121 mk	2 602 mk	528 €	- 0,3 %	105	1 500 mk	304 €	- 1,2 %	39	5,61 mk	4 800 mk	974 €	- 0,8 %	69
2000	122 mk	2 623 mk	515 €	- 2,5 %	103	1 500 mk	294 €	- 3,3 %	38	5,66 mk	4 830 mk	948 €	- 2,7 %	67
2001	127 mk	2 731 mk	522 €	+ 1,5 %	104	1 500 mk	287 €	- 2,5 %	37	5,89 mk	4 970 mk	951 €	+ 0,4 %	67
2002	21,91 €	471,07 €	528 €	+ 1,0 %	105	253 €	283 €	- 1,3 %	36	1,02 €	851 €	953 €	+ 0,2 %	67
2003	23,02 €	494,93 €	550 €	+ 4,1 %	110	253 €	281 €	- 0,9 %	36	0,54 €	897 €	996 €	+ 4,5 %	70
2004	23,16 €	497,94 €	552 €	+ 0,4 %	110	253 €	280 €	- 0,2 %	36	0,54 €	901 €	999 €	+ 0,3 %	70
2005	23,24 €	499,66 €	549 €	- 0,5 %	109	253 €	278 €	- 0,9 %	36	0,54 €	903 €	992 €	- 0,7 %	70
2006	23,50 €	505,25 €	545 €	- 0,6 %	109	253 €	273 €	- 1,7 %	35	0,55 €	911 €	983 €	- 0,9 %	69
2007	23,91 €	514,07 €	542 €	- 0,7 %	108	253 €	267 €	- 2,4 %	34	0,56 €	922 €	971 €	- 1,2 %	69
2008	24,51 €	526,97 €	533 €	- 1,5 %	106	253 €	256 €	- 3,9 %	33	0,57 €	939 €	950 €	- 2,2 %	67
2009	25,63 €	551,05 €	558 €	+ 4,6 %	111	253 €	256 €	0,0 %	33	0,60 €	970 €	982 €	+ 3,3 %	69
2010	25,63 €	551,05 €	551 €	- 1,2 %	110	253 €	253 €	- 1,2 %	32	0,60 €	970 €	970 €	- 1,2 %	68
2011	25,74 €	553,41 €	540 €	- 2,0 %	108	311 €	303 €	+ 19,9 %	39	0,60 €	1 031 €	1 006 €	+ 3,7 %	71

Peruspäiväraha / työmarkkinatuki

Aika	Tarveharkinnan tuloraja perheelliselle mutta lapsettomalle (Ppr 1985-1993, tmt 1994-2011)				Vähennys puolison tuloista Peruspäiväraha 1.4.1987-31.12.1993 Työmarkkinatuki 1994-2011				Suurin tarveharkinnan perusteena oleva kuukausitulo, jolla perheellinen mutta lapseton saa							
									Täysimääräisen päivärahan				Pienimmän maksettavan päivärahan			
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	3 500 mk	1 092 €		93					3 500 mk	1 092 €		89	5 410 mk	1 688 €		90
1986	3 500 mk	1 041 €	- 4,6 %	89					3 500 mk	1 041 €	- 4,6 %	84	5 410 mk	1 609 €	- 4,6 %	86
1987	3 770 mk	1 084 €	+ 4,1 %	93					3 770 mk	1 084 €	+ 4,1 %	88	5 820 mk	1 674 €	+ 4,0 %	90
1988	4 030 mk	1 118 €	+ 3,1 %	96	220 mk	61 €		96	4 250 mk	1 179 €	+ 8,7 %	96	6 460 mk	1 791 €	+ 7,0 %	96
1989	4 310 mk	1 133 €	+ 1,4 %	97	230 mk	60 €	- 0,9 %	95	4 540 mk	1 194 €	+ 1,3 %	97	6 890 mk	1 812 €	+ 1,1 %	97
1990	4 760 mk	1 169 €	+ 3,2 %	100	260 mk	64 €	+ 5,6 %	100	5 020 mk	1 233 €	+ 3,3 %	100	7 610 mk	1 869 €	+ 3,2 %	100
1991	5 150 mk	1 167 €	- 0,2 %	100	300 mk	68 €	+ 6,4 %	106	5 450 mk	1 235 €	+ 0,1 %	100	8 320 mk	1 885 €	+ 0,8 %	101
1992	5 540 mk	1 224 €	+ 4,9 %	105	300 mk	66 €	- 2,5 %	104	5 840 mk	1 290 €	+ 4,5 %	105	9 010 mk	1 991 €	+ 5,6 %	106
1993	5 540 mk	1 199 €	- 2,1 %	103	300 mk	65 €	- 2,1 %	102	5 840 mk	1 264 €	- 2,1 %	102	9 010 mk	1 950 €	- 2,1 %	104
1994	5 540 mk	1 186 €	- 1,1 %	101	300 mk	64 €	- 1,1 %	101	5 840 mk	1 250 €	- 1,1 %	101	9 010 mk	1 928 €	- 1,1 %	103
1995	5 540 mk	1 174 €	- 1,0 %	100	300 mk	64 €	- 1,0 %	100	5 840 mk	1 237 €	- 1,0 %	100	9 060 mk	1 920 €	- 0,5 %	103
1996	5 540 mk	1 167 €	- 0,6 %	100	300 mk	63 €	- 0,6 %	99	5 840 mk	1 230 €	- 0,6 %	100	9 060 mk	1 909 €	- 0,6 %	102
1997	5 040 mk	1 049 €	- 10,1 %	90	300 mk	62 €	- 1,2 %	98	5 340 mk	1 111 €	- 9,7 %	90	10 170 mk	2 117 €	+ 10,9 %	113
1998	5 040 mk	1 034 €	- 1,4 %	88	300 mk	62 €	- 1,4 %	96	5 340 mk	1 096 €	- 1,4 %	89	10 260 mk	2 106 €	- 0,5 %	113
1999	5 040 mk	1 022 €	- 1,2 %	87	300 mk	61 €	- 1,2 %	95	5 340 mk	1 083 €	- 1,2 %	88	10 300 mk	2 089 €	- 0,8 %	112
2000	5 040 mk	989 €	- 3,3 %	85	300 mk	59 €	- 3,3 %	92	5 340 mk	1 048 €	- 3,3 %	85	10 340 mk	2 029 €	- 2,9 %	109
2001	5 040 mk	964 €	- 2,5 %	82	1 400 mk	268 €	+ 355,1 %	420	6 440 mk	1 232 €	+ 17,6 %	100	11 640 mk	2 227 €	+ 9,8 %	119
2002	848 €	950 €	- 1,5 %	81	236 €	264 €	- 1,3 %	414	1 084 €	1 214 €	- 1,5 %	98	1 982 €	2 220 €	- 0,3 %	119
2003	848 €	942 €	- 0,9 %	81	236 €	262 €	- 0,9 %	410	1 084 €	1 204 €	- 0,9 %	98	2 050 €	2 276 €	+ 2,5 %	122
2004	848 €	940 €	- 0,2 %	80	536 €	594 €	+ 126,7 %	930	1 384 €	1 534 €	+ 27,4 %	124	2 356 €	2 611 €	+ 14,7 %	140
2005	848 €	932 €	- 0,9 %	80	536 €	589 €	- 0,9 %	922	1 384 €	1 520 €	- 0,9 %	123	2 360 €	2 592 €	- 0,7 %	139
2006	848 €	915 €	- 1,7 %	78	536 €	579 €	- 1,7 %	906	1 384 €	1 494 €	- 1,7 %	121	2 371 €	2 560 €	- 1,3 %	137
2007	848 €	893 €	- 2,4 %	76	536 €	565 €	- 2,4 %	884	1 384 €	1 458 €	- 2,4 %	118	2 388 €	2 516 €	- 1,7 %	135
2008	848 €	858 €	- 3,9 %	73	536 €	543 €	- 3,9 %	850	1 384 €	1 401 €	- 3,9 %	114	2 413 €	2 442 €	- 2,9 %	131
2009	848 €	858 €	0,0 %	73	536 €	543 €	0,0 %	850	1 384 €	1 401 €	0,0 %	114	2 460 €	2 490 €	+ 1,9 %	133
2010	848 €	848 €	- 1,2 %	73	536 €	536 €	- 1,2 %	839	1 384 €	1 384 €	- 1,2 %	112	2 460 €	2 460 €	- 1,2 %	132
2011	1 044 €	1 018 €	+ 20,1 %	87	660 €	644 €	+ 20,1 %	1008	1 704 €	1 662 €	+ 20,1 %	135	2 785 €	2 717 €	+ 10,4 %	145

Peruspäiväraha / työmarkkinatuki

Aika	Lapsikorotus yhdestä lapsesta (Ppr 1985-1993, tmt 1994-2011)					Tarveharkinnan tulorajan korotus jokaisesta huollettavasta lapsesta (Ppr 1985-1993, tmt 1994-2011)				Suurin tarveharkinnan perusteena oleva kuukausitulo, jolla perheellinen yhden lapsen huoltaja saa							
	Nimellisarvot		Reaaliarvo		Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Täysimääräisen päivärahan				Pienimmän maksettavan päivärahan			
	Korotus päivässä	Korotus 21,5 päivältä	Vuoden 2010 rahaa	Muutos						Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	15 mk	323 mk	101 €		95	300 mk	94 €		71	3 800 mk	1 185 €		87	6 140 mk	1 915 €		89
1986	15 mk	323 mk	96 €	- 4,6 %	91	300 mk	89 €	- 4,6 %	67	3 800 mk	1 130 €	- 4,6 %	83	6 140 mk	1 826 €	- 4,6 %	85
1987	16 mk	344 mk	99 €	+ 3,1 %	94	320 mk	92 €	+ 3,1 %	69	4 090 mk	1 176 €	+ 4,1 %	86	6 590 mk	1 895 €	+ 3,8 %	88
1988	17 mk	366 mk	101 €	+ 2,4 %	96	460 mk	128 €	+ 38,6 %	96	4 710 mk	1 306 €	+ 11,0 %	96	7 410 mk	2 055 €	+ 8,4 %	96
1989	18 mk	387 mk	102 €	+ 0,4 %	96	490 mk	129 €	+ 1,0 %	97	5 030 mk	1 323 €	+ 1,3 %	97	7 890 mk	2 075 €	+ 1,0 %	97
1990	20 mk	430 mk	106 €	+ 3,8 %	100	540 mk	133 €	+ 2,9 %	100	5 560 mk	1 366 €	+ 3,3 %	100	8 730 mk	2 144 €	+ 3,4 %	100
1991	24 mk	516 mk	117 €	+ 10,7 %	111	630 mk	143 €	+ 7,6 %	108	6 080 mk	1 377 €	+ 0,9 %	101	9 630 mk	2 182 €	+ 1,7 %	102
1992	24 mk	516 mk	114 €	- 2,5 %	108	630 mk	139 €	- 2,5 %	105	6 470 mk	1 429 €	+ 3,8 %	105	10 320 mk	2 280 €	+ 4,5 %	106
1993	24 mk	516 mk	112 €	- 2,1 %	106	630 mk	136 €	- 2,1 %	103	6 470 mk	1 400 €	- 2,1 %	103	10 320 mk	2 233 €	- 2,1 %	104
1994	24 mk	516 mk	110 €	- 1,1 %	105	630 mk	135 €	- 1,1 %	102	6 470 mk	1 385 €	- 1,1 %	101	10 320 mk	2 209 €	- 1,1 %	103
1995	24 mk	516 mk	109 €	- 1,0 %	104	630 mk	133 €	- 1,0 %	101	6 470 mk	1 371 €	- 1,0 %	100	10 380 mk	2 199 €	- 0,4 %	103
1996	24 mk	516 mk	109 €	- 0,6 %	103	630 mk	133 €	- 0,6 %	100	6 470 mk	1 363 €	- 0,6 %	100	10 380 mk	2 187 €	- 0,6 %	102
1997	10 mk	215 mk	45 €	- 58,8 %	42	630 mk	131 €	- 1,2 %	99	5 970 mk	1 243 €	- 8,8 %	91	11 230 mk	2 337 €	+ 6,9 %	109
1998	10 mk	215 mk	44 €	- 1,4 %	42	630 mk	129 €	- 1,4 %	97	5 970 mk	1 225 €	- 1,4 %	90	11 320 mk	2 323 €	- 0,6 %	108
1999	10 mk	215 mk	44 €	- 1,2 %	41	630 mk	128 €	- 1,2 %	96	5 970 mk	1 211 €	- 1,2 %	89	11 360 mk	2 304 €	- 0,8 %	107
2000	10 mk	215 mk	42 €	- 3,3 %	40	630 mk	124 €	- 3,3 %	93	5 970 mk	1 171 €	- 3,3 %	86	11 400 mk	2 237 €	- 2,9 %	104
2001	10 mk	215 mk	41 €	- 2,5 %	39	630 mk	121 €	- 2,5 %	91	7 070 mk	1 353 €	+ 15,5 %	99	12 700 mk	2 430 €	+ 8,7 %	113
2002	4,31 €	92,67 €	104 €	+ 152,3 %	98	106 €	119 €	- 1,5 %	90	1 190 €	1 333 €	- 1,5 %	98	2 273 €	2 546 €	+ 4,8 %	119
2003	4,36 €	93,74 €	104 €	+ 0,3 %	99	106 €	118 €	- 0,9 %	89	1 190 €	1 321 €	- 0,9 %	97	2 344 €	2 603 €	+ 2,2 %	121
2004	4,39 €	94,39 €	105 €	+ 0,5 %	99	106 €	117 €	- 0,2 %	89	1 490 €	1 651 €	+ 25,0 %	121	2 651 €	2 938 €	+ 12,9 %	137
2005	4,40 €	94,60 €	104 €	- 0,7 %	98	106 €	116 €	- 0,9 %	88	1 490 €	1 637 €	- 0,9 %	120	2 655 €	2 917 €	- 0,7 %	136
2006	4,45 €	95,68 €	103 €	- 0,6 %	98	106 €	114 €	- 1,7 %	86	1 490 €	1 609 €	- 1,7 %	118	2 668 €	2 880 €	- 1,2 %	134
2007	4,53 €	97,40 €	103 €	- 0,7 %	97	106 €	112 €	- 2,4 %	84	1 490 €	1 570 €	- 2,4 %	115	2 689 €	2 833 €	- 1,6 %	132
2008	4,64 €	99,76 €	101 €	- 1,6 %	96	106 €	107 €	- 3,9 %	81	1 490 €	1 508 €	- 3,9 %	110	2 719 €	2 752 €	- 2,9 %	128
2009	4,86 €	104,49 €	106 €	+ 4,7 %	100	106 €	107 €	0,0 %	81	1 490 €	1 508 €	0,0 %	110	2 775 €	2 809 €	+ 2,1 %	131
2010	4,86 €	104,49 €	104 €	- 1,2 %	99	106 €	106 €	- 1,2 %	80	1 490 €	1 490 €	- 1,2 %	109	2 775 €	2 775 €	- 1,2 %	129
2011	4,88 €	104,92 €	102 €	- 2,0 %	97	130 €	127 €	+ 19,6 %	96	1 834 €	1 789 €	+ 20,1 %	131	3 125 €	3 048 €	+ 9,9 %	142

Aika	Vanhempainpäivärahan minimimäärä				Pienin vuositulo, jolla vanhempainpäiväraha on suurempi kuin minimimäärä				Sairauspäivärahan minimimäärä				Pienin vuositulo, jolla sairauspäiväraha on suurempi kuin minimimäärä			
	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	37,95 mk	12 €		87	30 mk	9 €		127	37,95 mk	12 €		87	30 mk	9 €		127
1986	40,65 mk	12 €	+ 2,1 %	89	30 mk	9 €	- 4,6 %	121	40,65 mk	12 €	+ 2,1 %	89	30 mk	9 €	- 4,6 %	121
1987	45,90 mk	13 €	+ 9,2 %	97	30 mk	9 €	- 3,3 %	117	45,90 mk	13 €	+ 9,2 %	97	30 mk	9 €	- 3,3 %	117
1988	48,40 mk	13 €	+ 1,7 %	98	30 mk	8 €	- 3,6 %	113	48,40 mk	13 €	+ 1,7 %	98	30 mk	8 €	- 3,6 %	113
1989	52,00 mk	14 €	+ 1,9 %	100	30 mk	8 €	- 5,2 %	107	52,00 mk	14 €	+ 1,9 %	100	30 mk	8 €	- 5,2 %	107
1990	55,50 mk	14 €	- 0,3 %	100	30 mk	7 €	- 6,6 %	100	55,50 mk	14 €	- 0,3 %	100	30 mk	7 €	- 6,6 %	100
1991	59,75 mk	14 €	- 0,7 %	99	30 mk	7 €	- 7,8 %	92	59,75 mk	14 €	- 0,7 %	99	30 mk	7 €	- 7,8 %	92
1992	63,00 mk	14 €	+ 2,8 %	102	30 mk	7 €	- 2,5 %	90	63,00 mk	14 €	+ 2,8 %	102	30 mk	7 €	- 2,5 %	90
1993	63,20 mk	14 €	- 1,7 %	100	30 mk	6 €	- 2,1 %	88	63,20 mk	14 €	- 1,7 %	100	30 mk	6 €	- 2,1 %	88
1994	78,60 mk	17 €	+ 23,0 %	123	30 mk	6 €	- 1,1 %	87	64,95 mk	14 €	+ 1,6 %	102	30 mk	6 €	- 1,1 %	87
1995	79,40 mk	17 €	+ 0,0 %	123	30 mk	6 €	- 1,0 %	86	65,90 mk	14 €	+ 0,4 %	102	30 mk	6 €	- 1,0 %	86
1996	60,00 mk	13 €	- 24,9 %	93	25 730 mk	5 420 €	+ 85175,9 %	73558	0,00 mk	0 €	- 100,0 %	0	5 000 mk	1 053 €	+ 16471,3 %	14294
1997	60,00 mk	12 €	- 1,2 %	92	25 730 mk	5 355 €	- 1,2 %	72674	0,00 mk	0 €		0	5 080 mk	1 057 €	+ 0,4 %	14348
1998	60,00 mk	12 €	- 1,4 %	90	25 730 mk	5 280 €	- 1,4 %	71661	0,00 mk	0 €		0	5 180 mk	1 063 €	+ 0,5 %	14427
1999	60,00 mk	12 €	- 1,2 %	89	25 730 mk	5 219 €	- 1,2 %	70822	0,00 mk	0 €		0	5 300 mk	1 075 €	+ 1,1 %	14588
2000	60,00 mk	12 €	- 3,3 %	86	25 730 mk	5 048 €	- 3,3 %	68510	0,00 mk	0 €		0	5 400 mk	1 059 €	- 1,4 %	14378
2001	60,00 mk	11 €	- 2,5 %	84	25 730 mk	4 924 €	- 2,5 %	66819	0,00 mk	0 €		0	5 620 mk	1 075 €	+ 1,5 %	14595
2002	10,09 €	11 €	- 1,5 %	83	4 326 €	4 847 €	- 1,6 %	65777	10,09 €	11 €		83	4 326 €	4 847 €	+ 350,7 %	65777
2003	11,45 €	13 €	+ 12,5 %	93	4 909 €	5 451 €	+ 12,5 %	73976	11,45 €	13 €	+ 12,5 %	93	4 909 €	5 451 €	+ 12,5 %	73976
2004	11,45 €	13 €	- 0,2 %	93	4 909 €	5 441 €	- 0,2 %	73835	11,45 €	13 €	- 0,2 %	93	4 909 €	5 441 €	- 0,2 %	73835
2005	15,20 €	17 €	+ 31,6 %	122	6 516 €	7 158 €	+ 31,6 %	97146	15,20 €	17 €	+ 31,6 %	122	6 516 €	7 158 €	+ 31,6 %	97146
2006	15,20 €	16 €	- 1,7 %	120	6 516 €	7 035 €	- 1,7 %	95469	15,20 €	16 €	- 1,7 %	120	6 516 €	7 035 €	- 1,7 %	95469
2007	15,20 €	16 €	- 2,4 %	117	6 516 €	6 865 €	- 2,4 %	93171	15,20 €	16 €	- 2,4 %	117	6 516 €	6 865 €	- 2,4 %	93171
2008	15,20 €	15 €	- 3,9 %	113	6 516 €	6 596 €	- 3,9 %	89509	15,20 €	15 €	- 3,9 %	113	6 516 €	6 596 €	- 3,9 %	89509
2009	22,04 €	22 €	+ 45,0 %	164	9 448 €	9 563 €	+ 45,0 %	129775	22,04 €	22 €	+ 45,0 %	164	9 448 €	9 563 €	+ 45,0 %	129775
2010	22,04 €	22 €	- 1,2 %	162	9 448 €	9 448 €	- 1,2 %	128218	22,04 €	22 €	- 1,2 %	162	9 448 €	9 448 €	- 1,2 %	128218
2011	22,13 €	22 €	- 2,1 %	158	9 486 €	9 254 €	- 2,1 %	125586	22,13 €	22 €	- 2,1 %	158	9 486 €	9 254 €	- 2,1 %	125586

Sairaus- ja vanhempainpäivärahat

Aika	Työtuloraja a							Työtuloraja b							Työtuloraja c						
	1985-1995: tulo<a : Minimipäiväraha + 30 % * vuositulot/300 1985-1991: a<tulo<b : 80 % * vuositulot/300 1992 : a<tulo<b : 75 % * vuositulot/300 1993-1995: a<tulo<b : 66 % * vuositulot/300							1985-1991: b<tulo<c : Päiväraha b:ssä + 50 % * (vuositulot-b)/300 1992 : b<tulo<c : Päiväraha b:ssä + 45 % * (vuositulot-b)/300 1993-1995: b<tulo<c : Päiväraha b:ssä + 40 % * (vuositulot-b)/300							1985-1991: c<tulo : Päiväraha c:ssä + 30 % * (vuositulot-c)/300 1992-1995: c<tulo : Päiväraha c:ssä + 25 % * (vuositulot-c)/300						
	96-01: tulo<a : Sairauspvr nolla, vanhempainpvr minimi a<tulo<b : max(minimi, 70 % * vuositulo/300) (vpvr) 02-11: tulo<a : Minimipvr a<tulo<b : max(minimi, 70 % * vuositulo/300) (vpvr t. sair.>55pv)							1996-2011: b<tulo<c : Päiväraha b:ssä + 40 % * (vuositulot-b)/300							1996-2011: b<tulo : Päiväraha c:ssä + 25 % * (vuositulot-c)/300						
	Tuloraja			Päivä- rahan kasvu tulorajan ylittävältä ä osalta	Päiväraha tulorajan kohdalla			Tuloraja			Päivä- rahan kasvu tulorajan ylittävältä ä osalta	Päiväraha tulorajan kohdalla			Tuloraja			Päivä- rahan kasvu tulorajan ylittävältä ä osalta	Päiväraha tulorajan kohdalla		
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Indeksi 1990 = 100		Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Indeksi 1990 = 100		Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Indeksi 1990 = 100		Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Indeksi 1990 = 100
1985	22 800 mk	7 113 €	87	80 %	60,80 mk	19 €	87	81 110 mk	25 304 €	93	50 %	216,29 mk	67 €	93	129 780 mk	40 487 €	93	30 %	297,41 mk	93 €	93
1986	24 400 mk	7 258 €	89	80 %	65,07 mk	19 €	89	86 850 mk	25 835 €	95	50 %	231,60 mk	69 €	95	138 960 mk	41 337 €	95	30 %	318,45 mk	95 €	95
1987	27 550 mk	7 923 €	97	80 %	73,47 mk	21 €	97	91 320 mk	26 263 €	97	50 %	243,52 mk	70 €	97	146 120 mk	42 023 €	97	30 %	334,85 mk	96 €	97
1988	29 050 mk	8 056 €	98	80 %	77,47 mk	21 €	98	96 240 mk	26 688 €	98	50 %	256,64 mk	71 €	98	153 990 mk	42 702 €	98	30 %	352,89 mk	98 €	98
1989	31 210 mk	8 206 €	100	80 %	83,23 mk	22 €	100	103 400 mk	27 188 €	100	50 %	275,73 mk	73 €	100	165 440 mk	43 501 €	100	30 %	379,13 mk	100 €	100
1990	33 310 mk	8 182 €	100	80 %	88,83 mk	22 €	100	110 410 mk	27 119 €	100	50 %	294,43 mk	72 €	100	176 660 mk	43 391 €	100	30 %	404,84 mk	99 €	100
1991	35 860 mk	8 124 €	99	80 %	95,63 mk	22 €	99	118 910 mk	26 937 €	99	50 %	317,09 mk	72 €	99	190 250 mk	43 099 €	99	30 %	435,99 mk	99 €	99
1992	37 960 mk	8 386 €	103	75 %	94,90 mk	21 €	96	113 890 mk	25 161 €	93	45 %	284,73 mk	63 €	87	189 810 mk	41 934 €	97	25 %	398,61 mk	88 €	89
1993	37 930 mk	8 207 €	100	66 %	83,45 mk	18 €	83	114 290 mk	24 730 €	91	40 %	251,44 mk	54 €	75	190 480 mk	41 217 €	95	25 %	353,02 mk	76 €	77
1994	37 930 mk	8 118 €	99	66 %	83,45 mk	18 €	82	114 290 mk	24 461 €	90	40 %	251,44 mk	54 €	74	190 480 mk	40 767 €	94	25 %	353,02 mk	76 €	76
1995	38 470 mk	8 151 €	100	66 %	84,63 mk	18 €	82	115 920 mk	24 560 €	91	40 %	255,02 mk	54 €	75	193 190 mk	40 931 €	94	25 %	358,05 mk	76 €	76
1996	5 000 mk	1 053 €	13	70 %	60,00 mk	13 €	58	130 000 mk	27 385 €	101	40 %	303,33 mk	64 €	88	200 000 mk	42 131 €	97	25 %	396,67 mk	84 €	84
1997	5 080 mk	1 057 €	13	70 %	60,00 mk	12 €	57	132 280 mk	27 531 €	102	40 %	308,65 mk	64 €	89	203 520 mk	42 358 €	98	25 %	403,64 mk	84 €	84
1998	5 180 mk	1 063 €	13	70 %	60,00 mk	12 €	56	134 800 mk	27 664 €	102	40 %	314,53 mk	65 €	89	207 380 mk	42 559 €	98	25 %	411,31 mk	84 €	85
1999	5 300 mk	1 075 €	13	70 %	60,00 mk	12 €	56	137 970 mk	27 983 €	103	40 %	321,93 mk	65 €	90	212 270 mk	43 053 €	99	25 %	421,00 mk	85 €	86
2000	5 400 mk	1 059 €	13	70 %	60,00 mk	12 €	54	140 560 mk	27 578 €	102	40 %	327,97 mk	64 €	89	216 250 mk	42 428 €	98	25 %	428,89 mk	84 €	85
2001	5 620 mk	1 075 €	13	70 %	60,00 mk	11 €	53	146 320 mk	27 999 €	103	40 %	341,41 mk	65 €	90	225 110 mk	43 076 €	99	25 %	446,47 mk	85 €	86
2002	980 €	1 098 €	13	70 %	10,09 €	11 €	52	25 515 €	28 584 €	105	40 %	59,54 €	67 €	92	39 256 €	43 978 €	101	25 %	77,86 €	87 €	88
2003	1 004 €	1 115 €	14	70 %	11,45 €	13 €	58	26 124 €	29 006 €	107	40 %	60,96 €	68 €	94	40 192 €	44 627 €	103	25 %	79,71 €	89 €	89
2004	1 027 €	1 138 €	14	70 %	11,45 €	13 €	58	26 720 €	29 612 €	109	40 %	62,35 €	69 €	96	41 110 €	45 559 €	105	25 %	81,53 €	90 €	91
2005	1 055 €	1 159 €	14	70 %	15,20 €	17 €	77	27 468 €	30 173 €	111	40 %	64,09 €	70 €	97	42 261 €	46 423 €	107	25 %	83,82 €	92 €	93
2006	1 091 €	1 178 €	14	70 %	15,20 €	16 €	75	28 403 €	30 662 €	113	40 %	66,27 €	72 €	99	43 699 €	47 174 €	109	25 %	86,67 €	94 €	94
2007	1 129 €	1 189 €	15	70 %	15,20 €	16 €	73	29 392 €	30 966 €	114	40 %	68,58 €	72 €	100	45 221 €	47 643 €	110	25 %	89,69 €	94 €	95
2008	1 154 €	1 168 €	14	70 %	15,20 €	15 €	71	30 033 €	30 398 €	112	40 %	70,08 €	71 €	98	46 207 €	46 768 €	108	25 %	91,64 €	93 €	93
2009	1 224 €	1 239 €	15	70 %	22,04 €	22 €	102	31 850 €	32 237 €	119	40 %	74,32 €	75 €	104	49 003 €	49 598 €	114	25 %	97,19 €	98 €	99
2010	1 264 €	1 264 €	15	70 %	22,04 €	22 €	101	32 892 €	32 892 €	121	40 %	76,75 €	77 €	106	50 606 €	50 606 €	117	25 %	100,37 €	100 €	101
2011	1 286 €	1 254 €	15	70 %	22,13 €	22 €	99	33 479 €	32 658 €	120	40 %	78,12 €	76 €	105	51 510 €	50 247 €	116	25 %	102,16 €	100 €	100

Sairaus- ja vanhempainpäivärahat

Aika	Työ- tulosta vähennettävät vakuutus- maksut	Keskipalkkainen työntekijä							Työntekijän tulo 50 % keskipalkasta						Työntekijän tulo 200 % keskipalkasta					
		Vuosityötulo			Päiväraha				Vuosityötulo		Päiväraha				Vuosityötulo		Päiväraha			
		Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Prosent- tia työ- tulosta	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Prosent- tia työ- tulosta	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Prosent- tia työ- tulosta	Indeksi 1990 = 100
1985		76 292 mk	23 801 €	86	203,45 mk	63 €	80,0 %	86	38 146 mk	11 900 €	101,72 mk	32 €	80,0 %	86	152 585 mk	47 602 €	320,22 mk	100 €	63,0 %	90
1986		81 551 mk	24 259 €	87	217,47 mk	65 €	80,0 %	88	40 776 mk	12 130 €	108,74 mk	32 €	80,0 %	87	163 102 mk	48 518 €	342,59 mk	102 €	63,0 %	91
1987		87 295 mk	25 106 €	90	232,79 mk	67 €	80,0 %	91	43 648 mk	12 553 €	116,39 mk	33 €	80,0 %	90	174 591 mk	50 211 €	363,32 mk	104 €	62,4 %	94
1988		95 143 mk	26 384 €	95	253,71 mk	70 €	80,0 %	96	47 571 mk	13 192 €	126,86 mk	35 €	80,0 %	95	190 286 mk	52 767 €	389,19 mk	108 €	61,4 %	97
1989		103 638 mk	27 251 €	98	276,13 mk	73 €	79,9 %	99	51 819 mk	13 625 €	138,18 mk	36 €	80,0 %	98	207 276 mk	54 502 €	420,97 mk	111 €	60,9 %	99
1990		113 104 mk	27 780 €	100	298,92 mk	73 €	79,3 %	100	56 552 mk	13 890 €	150,81 mk	37 €	80,0 %	100	226 207 mk	55 561 €	454,39 mk	112 €	60,3 %	100
1991		120 304 mk	27 253 €	98	319,42 mk	72 €	79,7 %	99	60 152 mk	13 627 €	160,41 mk	36 €	80,0 %	98	240 608 mk	54 506 €	486,35 mk	110 €	60,6 %	99
1992		122 569 mk	27 079 €	97	297,74 mk	66 €	72,9 %	90	61 285 mk	13 540 €	153,21 mk	34 €	75,0 %	91	245 139 mk	54 158 €	444,71 mk	98 €	54,4 %	88
1993		123 459 mk	26 714 €	96	263,66 mk	57 €	64,1 %	78	61 730 mk	13 357 €	135,81 mk	29 €	66,0 %	79	246 919 mk	53 429 €	400,06 mk	87 €	48,6 %	78
1994		125 967 mk	26 960 €	97	267,01 mk	57 €	63,6 %	78	62 984 mk	13 480 €	138,56 mk	30 €	66,0 %	80	251 935 mk	53 920 €	404,24 mk	87 €	48,1 %	78
1995		131 792 mk	27 923 €	101	276,19 mk	59 €	62,9 %	80	65 896 mk	13 961 €	144,97 mk	31 €	66,0 %	83	263 585 mk	55 845 €	416,71 mk	88 €	47,4 %	79
1996	4,50 %	136 970 mk	28 854 €	104	304,41 mk	64 €	66,7 %	87	68 485 mk	14 427 €	152,61 mk	32 €	66,9 %	87	273 941 mk	57 707 €	448,01 mk	94 €	49,1 %	85
1997	4,50 %	139 964 mk	29 130 €	105	310,50 mk	65 €	66,6 %	88	69 982 mk	14 565 €	155,94 mk	32 €	66,9 %	88	279 928 mk	58 260 €	456,82 mk	95 €	49,0 %	85
1998	5,00 %	144 737 mk	29 704 €	107	318,13 mk	65 €	65,9 %	89	72 369 mk	14 852 €	160,42 mk	33 €	66,5 %	89	289 474 mk	59 407 €	467,66 mk	96 €	48,5 %	86
1999	5,00 %	148 782 mk	30 176 €	109	326,43 mk	66 €	65,8 %	90	74 391 mk	15 088 €	164,90 mk	33 €	66,5 %	90	297 565 mk	60 353 €	479,68 mk	97 €	48,4 %	87
2000	5,00 %	154 688 mk	30 350 €	109	336,50 mk	66 €	65,3 %	90	77 344 mk	15 175 €	171,45 mk	34 €	66,5 %	91	309 377 mk	60 700 €	493,61 mk	97 €	47,9 %	87
2001	5,00 %	161 727 mk	30 947 €	111	351,17 mk	67 €	65,1 %	92	80 863 mk	15 474 €	179,25 mk	34 €	66,5 %	93	323 454 mk	61 895 €	514,94 mk	99 €	47,8 %	88
2002	4,80 %	28 153 €	31 539 €	114	61,25 €	69 €	65,3 %	93	14 077 €	15 770 €	31,27 €	35 €	66,6 %	95	56 306 €	63 079 €	89,81 €	101 €	47,9 %	90
2003	4,80 %	29 269 €	32 498 €	117	63,28 €	70 €	64,9 %	96	14 634 €	16 249 €	32,51 €	36 €	66,6 %	97	58 538 €	64 997 €	92,66 €	103 €	47,5 %	92
2004	4,85 %	30 371 €	33 658 €	121	65,25 €	72 €	64,5 %	98	15 185 €	16 828 €	33,71 €	37 €	66,6 %	101	60 742 €	67 316 €	95,44 €	106 €	47,1 %	95
2005	5,10 %	31 555 €	34 663 €	125	67,40 €	74 €	64,1 %	101	15 777 €	17 331 €	34,94 €	38 €	66,4 %	104	63 110 €	69 326 €	98,51 €	108 €	46,8 %	97
2006	4,88 %	32 521 €	35 107 €	126	69,65 €	75 €	64,2 %	102	16 260 €	17 553 €	36,09 €	39 €	66,6 %	105	65 042 €	70 215 €	101,81 €	110 €	47,0 %	98
2007	4,88 %	33 596 €	35 395 €	127	72,00 €	76 €	64,3 %	103	16 798 €	17 698 €	37,28 €	39 €	66,6 %	106	67 192 €	70 790 €	105,26 €	111 €	47,0 %	99
2008	4,44 %	35 460 €	35 890 €	129	75,21 €	76 €	63,6 %	104	17 730 €	17 945 €	39,53 €	40 €	66,9 %	108	70 920 €	71 781 €	109,61 €	111 €	46,4 %	99
2009	4,50 %	36 875 €	37 323 €	134	78,80 €	80 €	64,1 %	109	18 438 €	18 662 €	41,09 €	42 €	66,9 %	112	73 750 €	74 645 €	115,04 €	116 €	46,8 %	104
2010	3,50 %	37 909 €	37 909 €	136	81,67 €	82 €	64,6 %	111	18 955 €	18 955 €	42,68 €	43 €	67,6 %	115	75 819 €	75 819 €	119,17 €	119 €	47,2 %	107
2011	3,67 %	38 971 €	38 016 €	137	83,53 €	81 €	64,3 %	111	19 485 €	19 007 €	43,80 €	43 €	67,4 %	115	77 941 €	76 030 €	121,80 €	119 €	46,9 %	106

Aika	Lääkkeiden omavastuuosuudet								Matkojen omavastuuosuudet							
	Ostokertakaikainen (1985-2005) Lääkekohtainen (Vuotuisen omavastuun ylittyessä 2006-2011)				Vuotuinen (Alkoi 1.1.1986) 1.4.1994 - 31.12.2005 rajan ylittävät lääke- kustannukset korvattiin kokonaan vain, jos raja ylittyi vähintään 100 mk:lla tai 16,82 €:lla				Yhdensuuntaista matkaa kohti				Vuotuinen Alkoi 1.1.1988			
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	20 mk	6 €		73					15 mk	5 €		64				
1986	20 mk	6 €	- 4,6 %	69	2 228 mk	663 €		95	15 mk	4 €	- 4,6 %	61				
1987	20 mk	6 €	- 3,3 %	67	2 343 mk	674 €	+ 1,7 %	97	15 mk	4 €	- 3,3 %	59				
1988	30 mk	8 €	+ 44,6 %	97	2 469 mk	685 €	+ 1,6 %	98	25 mk	7 €	+ 60,7 %	94	500 mk	139 €		113
1989	30 mk	8 €	- 5,2 %	92	2 653 mk	698 €	+ 1,9 %	100	25 mk	7 €	- 5,2 %	89	500 mk	131 €	- 5,2 %	107
1990	35 mk	9 €	+ 9,0 %	100	2 833 mk	696 €	- 0,3 %	100	30 mk	7 €	+ 12,1 %	100	500 mk	123 €	- 6,6 %	100
1991	35 mk	8 €	- 7,8 %	92	3 051 mk	691 €	- 0,7 %	99	30 mk	7 €	- 7,8 %	92	500 mk	113 €	- 7,8 %	92
1992	45 mk	10 €	+ 25,4 %	116	2 500 mk	552 €	- 20,1 %	79	35 mk	8 €	+ 13,8 %	105	700 mk	155 €	+ 36,5 %	126
1993	45 mk	10 €	- 2,1 %	113	3 100,00 mk	671 €	+ 21,4 %	96	45 mk	10 €	+ 25,9 %	132	900 mk	195 €	+ 25,9 %	159
1994	45 mk	10 €	- 1,1 %	112	3 100,00 mk	663 €	- 1,1 %	95	50 mk	11 €	+ 9,9 %	145	1 000 mk	214 €	+ 9,9 %	174
1995	50 mk	11 €	+ 10,0 %	110	3 158,29 mk	669 €	+ 0,9 %	101	45 mk	10 €	- 10,9 %	89	900 mk	191 €	- 10,9 %	89
1996	50 mk	11 €	- 0,6 %	109	3 166,24 mk	667 €	- 0,3 %	101	45 mk	9 €	- 0,6 %	89	900 mk	190 €	- 0,6 %	89
1997	50 mk	10 €	- 1,2 %	108	3 184,79 mk	663 €	- 0,6 %	100	45 mk	9 €	- 1,2 %	88	900 mk	187 €	- 1,2 %	88
1998	50 mk	10 €	- 1,4 %	107	3 240,43 mk	665 €	+ 0,3 %	100	45 mk	9 €	- 1,4 %	86	900 mk	185 €	- 1,4 %	86
1999	50 mk	10 €	- 1,2 %	105	3 282,82 mk	666 €	+ 0,1 %	100	45 mk	9 €	- 1,2 %	85	900 mk	183 €	- 1,2 %	85
2000	50 mk	10 €	- 3,3 %	102	3 319,91 mk	651 €	- 2,2 %	98	45 mk	9 €	- 3,3 %	83	900 mk	177 €	- 3,3 %	83
2001	50 mk	10 €	- 2,5 %	99	3 449,74 mk	660 €	+ 1,3 %	99	55 mk	11 €	+ 19,2 %	98	935 mk	179 €	+ 1,3 %	84
2002	8,41 €	9 €	- 1,5 %	98	594,02 €	665 €	+ 0,8 %	100	9,25 €	10 €	- 1,5 %	97	157,26 €	176 €	- 1,5 %	82
2003	10,00 €	11 €	+ 17,9 %	115	601,15 €	667 €	+ 0,3 %	101	9,25 €	10 €	- 0,9 %	96	157,26 €	175 €	- 0,9 %	82
2004	10,00 €	11 €	- 0,2 %	115	604,72 €	670 €	+ 0,4 %	101	9,25 €	10 €	- 0,2 %	96	157,26 €	174 €	- 0,2 %	81
2005	10,00 €	11 €	- 0,9 %	114	606,95 €	667 €	- 0,5 %	100	9,25 €	10 €	- 0,9 %	95	157,25 €	173 €	- 0,9 %	81
2006	1,50 €	2 €	- 85,3 %	17	616,72 €	666 €	- 0,1 %	100	9,25 €	10 €	- 1,7 %	93	157,25 €	170 €	- 1,7 %	79
2007	1,50 €	2 €	- 2,4 %	16	627,47 €	661 €	- 0,7 %	100	9,25 €	10 €	- 2,4 %	91	157,25 €	166 €	- 2,4 %	77
2008	1,50 €	2 €	- 3,9 %	16	643,14 €	651 €	- 1,5 %	98	9,25 €	9 €	- 3,9 %	87	157,25 €	159 €	- 3,9 %	74
2009	1,50 €	2 €	0,0 %	16	672,70 €	681 €	+ 4,6 %	103	9,25 €	9 €	0,0 %	87	157,25 €	159 €	0,0 %	74
2010	1,50 €	2 €	- 1,2 %	16	672,70 €	673 €	- 1,2 %	101	9,25 €	9 €	- 1,2 %	86	157,25 €	157 €	- 1,2 %	73
2011	1,50 €	1 €	- 2,5 %	15	675,39 €	659 €	- 2,1 %	99	9,25 €	9 €	- 2,5 %	84	157,25 €	153 €	- 2,5 %	72

Aika	Lapsilisä												Korotus alle 3-vuotiaasta (1985-1993)			
	Ensimmäisestä lapsesta				Toisesta lapsesta				Kolmannesta lapsesta				Yksinhuoltajakorotus (1994-2011)			
	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellis- arvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	166 mk	52 €		83	192 mk	60 €		82	232 mk	72 €		77	95 mk	30 €		113
1986	174 mk	52 €	+ 0,1 %	83	202 mk	60 €	+ 0,2 %	83	244 mk	73 €	+ 0,1 %	77	100 mk	30 €	+ 0,0 %	113
1987	181 mk	52 €	+ 0,6 %	83	210 mk	60 €	+ 0,5 %	83	254 mk	73 €	+ 0,5 %	78	104 mk	30 €	+ 0,5 %	114
1988	186 mk	52 €	- 0,7 %	82	216 mk	60 €	- 0,7 %	82	279 mk	77 €	+ 6,1 %	82	107 mk	30 €	- 0,8 %	113
1989	218 mk	57 €	+ 10,9 %	92	253 mk	66 €	+ 10,9 %	91	326 mk	86 €	+ 10,9 %	91	107 mk	28 €	- 5,2 %	107
1990	255 mk	63 €	+ 9,3 %	100	296 mk	73 €	+ 9,4 %	100	382 mk	94 €	+ 9,3 %	100	107 mk	26 €	- 6,6 %	100
1991	293 mk	66 €	+ 6,0 %	106	340 mk	77 €	+ 5,9 %	106	439 mk	99 €	+ 6,0 %	106	107 mk	24 €	- 7,8 %	92
1992	366 mk	81 €	+ 21,8 %	129	413 mk	91 €	+ 18,5 %	126	512 mk	113 €	+ 13,7 %	121	107 mk	24 €	- 2,5 %	90
1993	366 mk	79 €	- 2,1 %	126	413 mk	89 €	- 2,1 %	123	512 mk	111 €	- 2,1 %	118	107 mk	23 €	- 2,1 %	88
1994	570 mk	122 €	+ 54,0 %	195	720 mk	154 €	+ 72,4 %	212	910 mk	195 €	+ 75,8 %	208	200 mk	43 €	+ 84,9 %	163
1995	570 mk	121 €	- 1,0 %	193	720 mk	153 €	- 1,0 %	210	910 mk	193 €	- 1,0 %	205	200 mk	42 €	- 1,0 %	161
1996	570 mk	120 €	- 0,6 %	192	720 mk	152 €	- 0,6 %	209	910 mk	192 €	- 0,6 %	204	200 mk	42 €	- 0,6 %	160
1997	570 mk	119 €	- 1,2 %	189	720 mk	150 €	- 1,2 %	206	910 mk	189 €	- 1,2 %	202	200 mk	42 €	- 1,2 %	158
1998	570 mk	117 €	- 1,4 %	187	720 mk	148 €	- 1,4 %	203	910 mk	187 €	- 1,4 %	199	200 mk	41 €	- 1,4 %	156
1999	535 mk	109 €	- 7,2 %	173	657 mk	133 €	- 9,8 %	183	779 mk	158 €	- 15,4 %	168	200 mk	41 €	- 1,2 %	154
2000	535 mk	105 €	- 3,3 %	168	657 mk	129 €	- 3,3 %	177	779 mk	153 €	- 3,3 %	163	200 mk	39 €	- 3,3 %	149
2001	535 mk	102 €	- 2,5 %	163	657 mk	126 €	- 2,5 %	173	779 mk	149 €	- 2,5 %	159	200 mk	38 €	- 2,5 %	146
2002	90,00 €	101 €	- 1,5 %	161	110,50 €	124 €	- 1,5 %	170	131,00 €	147 €	- 1,5 %	156	33,60 €	38 €	- 1,6 %	143
2003	90,00 €	100 €	- 0,9 %	160	110,50 €	123 €	- 0,9 %	169	131,00 €	145 €	- 0,9 %	155	33,60 €	37 €	- 0,9 %	142
2004	100,00 €	111 €	+ 10,9 %	177	110,50 €	122 €	- 0,2 %	168	131,00 €	145 €	- 0,2 %	155	36,60 €	41 €	+ 8,7 %	154
2005	100,00 €	110 €	- 0,9 %	175	110,50 €	121 €	- 0,9 %	167	131,00 €	144 €	- 0,9 %	153	36,60 €	40 €	- 0,9 %	153
2006	100,00 €	108 €	- 1,7 %	172	110,50 €	119 €	- 1,7 %	164	131,00 €	141 €	- 1,7 %	151	36,60 €	40 €	- 1,7 %	150
2007	100,00 €	105 €	- 2,4 %	168	110,50 €	116 €	- 2,4 %	160	131,00 €	138 €	- 2,4 %	147	36,60 €	39 €	- 2,4 %	147
2008	100,00 €	101 €	- 3,9 %	162	110,50 €	112 €	- 3,9 %	154	131,00 €	133 €	- 3,9 %	141	46,60 €	47 €	+ 22,3 %	179
2009	100,00 €	101 €	0,0 %	162	110,50 €	112 €	0,0 %	154	141,00 €	143 €	+ 7,6 %	152	46,60 €	47 €	0,0 %	179
2010	100,00 €	100 €	- 1,2 %	160	110,50 €	111 €	- 1,2 %	152	141,00 €	141 €	- 1,2 %	150	46,60 €	47 €	- 1,2 %	177
2011	100,40 €	98 €	- 2,1 %	156	110,94 €	108 €	- 2,1 %	149	141,56 €	138 €	- 2,1 %	147	46,79 €	46 €	- 2,1 %	174

Aika	Äitiysavustus				Elatustuki			
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	470 mk	147 €		93	384 mk	120 €		89
1986	550 mk	164 €	+ 11,6 %	104	404 mk	120 €	+ 0,3 %	89
1987	550 mk	158 €	- 3,3 %	101	404 mk	116 €	- 3,3 %	86
1988	580 mk	161 €	+ 1,7 %	102	454 mk	126 €	+ 8,4 %	93
1989	640 mk	168 €	+ 4,6 %	107	499 mk	131 €	+ 4,2 %	97
1990	640 mk	157 €	- 6,6 %	100	549 mk	135 €	+ 2,8 %	100
1991	670 mk	152 €	- 3,4 %	97	577 mk	131 €	- 3,1 %	97
1992	700 mk	155 €	+ 1,9 %	98	577 mk	127 €	- 2,5 %	95
1993	720 mk	156 €	+ 0,7 %	99	606 mk	131 €	+ 2,9 %	97
1994	760 mk	163 €	+ 4,4 %	103	606 mk	130 €	- 1,1 %	96
1995	760 mk	161 €	- 1,0 %	99	637 mk	135 €	+ 4,1 %	104
1996	760 mk	160 €	- 0,6 %	98	637 mk	134 €	- 0,6 %	103
1997	760 mk	158 €	- 1,2 %	97	637 mk	133 €	- 1,2 %	102
1998	760 mk	156 €	- 1,4 %	96	637 mk	131 €	- 1,4 %	101
1999	760 mk	154 €	- 1,2 %	95	637 mk	129 €	- 1,2 %	100
2000	760 mk	149 €	- 3,3 %	92	669 mk	131 €	+ 1,6 %	101
2001	760 mk	145 €	- 2,5 %	89	669 mk	128 €	- 2,5 %	99
2002	140,00 €	157 €	+ 7,8 %	96	118,15 €	132 €	+ 3,4 %	102
2003	140,00 €	155 €	- 0,9 %	96	118,15 €	131 €	- 0,9 %	101
2004	140,00 €	155 €	- 0,2 %	95	118,15 €	131 €	- 0,2 %	101
2005	140,00 €	154 €	- 0,9 %	95	118,15 €	130 €	- 0,9 %	100
2006	140,00 €	151 €	- 1,7 %	93	118,15 €	128 €	- 1,7 %	98
2007	140,00 €	147 €	- 2,4 %	91	129,91 €	137 €	+ 7,3 %	106
2008	140,00 €	142 €	- 3,9 %	87	129,91 €	131 €	- 3,9 %	101
2009	140,00 €	142 €	0,0 %	87	136,41 €	138 €	+ 5,0 %	106
2010	140,00 €	140 €	- 1,2 %	86	139,54 €	140 €	+ 1,1 %	108
2011	140,00 €	137 €	- 2,5 %	84	142,86 €	139 €	- 0,1 %	107

Kotihoidon tuki

Aika	Hoitoraha (Ennen 31.7.1997 perusosa)				Hoitolisä yhdestä alle 3-v. (Ennen 31.7.1997 lisäosa)				Hoitolisä muista alle 3-v. (Ennen 31.7.1997 sisaruskorotus)				Täyden hoitolisän tuloraja (Ennen 31.7.1997 täyden lisäosan tuloraja)			
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	949 mk	296 €		87	759 mk	237 €		87	190 mk	59 €		87	2 000 mk	624 €		81
1986	1 016 mk	302 €	+ 2,1 %	89	813 mk	242 €	+ 2,1 %	89	203 mk	60 €	+ 2,1 %	89	2 142 mk	637 €	+ 2,1 %	83
1987	1 148 mk	330 €	+ 9,2 %	97	918 mk	264 €	+ 9,2 %	97	230 mk	66 €	+ 9,2 %	97	2 600 mk	748 €	+ 17,4 %	97
1988	1 210 mk	336 €	+ 1,7 %	98	968 mk	268 €	+ 1,7 %	98	242 mk	67 €	+ 1,7 %	98	2 740 mk	760 €	+ 1,6 %	98
1989	1 300 mk	342 €	+ 1,9 %	100	1 040 mk	273 €	+ 1,9 %	100	260 mk	68 €	+ 1,9 %	100	2 944 mk	774 €	+ 1,9 %	100
1990	1 388 mk	341 €	- 0,3 %	100	1 110 mk	273 €	- 0,3 %	100	278 mk	68 €	- 0,1 %	100	3 144 mk	772 €	- 0,2 %	100
1991	1 495 mk	339 €	- 0,7 %	99	1 196 mk	271 €	- 0,6 %	99	299 mk	68 €	- 0,8 %	99	4 300 mk	974 €	+ 26,1 %	126
1992	1 951 mk	431 €	+ 27,3 %	126	1 561 mk	345 €	+ 27,3 %	126	390 mk	86 €	+ 27,2 %	126	4 535 mk	1 002 €	+ 2,9 %	130
1993	1 958 mk	424 €	- 1,7 %	124	1 566 mk	339 €	- 1,7 %	124	392 mk	85 €	- 1,6 %	124	4 551 mk	985 €	- 1,7 %	128
1994	1 958 mk	419 €	- 1,1 %	123	1 566 mk	335 €	- 1,1 %	123	392 mk	84 €	- 1,1 %	123	4 551 mk	974 €	- 1,1 %	126
1995	1 908 mk	404 €	- 3,5 %	119	1 527 mk	324 €	- 3,5 %	119	382 mk	81 €	- 3,5 %	119	4 616 mk	978 €	+ 0,4 %	127
1996	1 500 mk	316 €	- 21,8 %	93	1 200 mk	253 €	- 21,9 %	93	300 mk	63 €	- 21,9 %	93	4 617 mk	973 €	- 0,6 %	126
1997	1 500 mk	312 €	- 1,2 %	92	1 200 mk	250 €	- 1,2 %	92	300 mk	62 €	- 1,2 %	91	4 617 mk	961 €	- 1,2 %	124
1998	1 500 mk	308 €	- 1,4 %	90	1 000 mk	205 €	- 17,8 %	75	500 mk	103 €	+ 64,3 %	150	6 890 mk	1 414 €	+ 47,2 %	183
1999	1 500 mk	304 €	- 1,2 %	89	1 000 mk	203 €	- 1,2 %	74	500 mk	101 €	- 1,2 %	149	6 890 mk	1 397 €	- 1,2 %	181
2000	1 500 mk	294 €	- 3,3 %	86	1 000 mk	196 €	- 3,3 %	72	500 mk	98 €	- 3,3 %	144	6 890 mk	1 352 €	- 3,3 %	175
2001	1 500 mk	287 €	- 2,5 %	84	1 000 mk	191 €	- 2,5 %	70	500 mk	96 €	- 2,5 %	140	6 890 mk	1 318 €	- 2,5 %	171
2002	252,28 €	283 €	- 1,5 %	83	168,19 €	188 €	- 1,5 %	69	84,09 €	94 €	- 1,5 %	138	1 160 €	1 300 €	- 1,4 %	168
2003	252,28 €	280 €	- 0,9 %	82	168,19 €	187 €	- 0,9 %	68	84,09 €	93 €	- 0,9 %	137	1 160 €	1 288 €	- 0,9 %	167
2004	252,28 €	280 €	- 0,2 %	82	168,19 €	186 €	- 0,2 %	68	84,09 €	93 €	- 0,2 %	136	1 160 €	1 286 €	- 0,2 %	166
2005	294,28 €	323 €	+ 15,6 %	95	168,19 €	185 €	- 0,9 %	68	84,09 €	92 €	- 0,9 %	135	1 160 €	1 274 €	- 0,9 %	165
2006	294,28 €	318 €	- 1,7 %	93	168,19 €	182 €	- 1,7 %	67	84,09 €	91 €	- 1,7 %	133	1 160 €	1 252 €	- 1,7 %	162
2007	294,28 €	310 €	- 2,4 %	91	168,19 €	177 €	- 2,4 %	65	84,09 €	89 €	- 2,4 %	130	1 160 €	1 222 €	- 2,4 %	158
2008	294,28 €	298 €	- 3,9 %	87	168,19 €	170 €	- 3,9 %	62	94,09 €	95 €	+ 7,5 %	139	1 160 €	1 174 €	- 3,9 %	152
2009	314,28 €	318 €	+ 6,8 %	93	168,19 €	170 €	0,0 %	62	94,09 €	95 €	0,0 %	139	1 160 €	1 174 €	0,0 %	152
2010	314,28 €	314 €	- 1,2 %	92	168,19 €	168 €	- 1,2 %	62	94,09 €	94 €	- 1,2 %	138	1 160 €	1 160 €	- 1,2 %	150
2011	315,54 €	308 €	- 2,1 %	90	168,86 €	165 €	- 2,1 %	60	94,47 €	92 €	- 2,1 %	135	1 160 €	1 132 €	- 2,5 %	147

Aika	Opintorahan enimmäismäärä								Asumislisän enimmäismäärä				Opintolainan enimmäismäärä korkeakouluissa				
	Korkeakoulu				Ammattioppilaitos												
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Lainan osuus opinto-tuesta	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	200 mk	62 €		51	200 mk	62 €		65	464 mk	145 €		107	1 170 mk	85 %	365 €		98
1986	215 mk	64 €	+ 2,5 %	52	215 mk	64 €	+ 2,5 %	67	492 mk	146 €	+ 1,1 %	108	1 290 mk	86 %	384 €	+ 5,1 %	103
1987	270 mk	78 €	+ 21,4 %	63	241 mk	69 €	+ 8,4 %	72	510 mk	147 €	+ 0,2 %	108	1 380 mk	84 %	397 €	+ 3,4 %	106
1988	320 mk	89 €	+ 14,3 %	72	270 mk	75 €	+ 8,0 %	78	520 mk	144 €	- 1,7 %	106	1 410 mk	82 %	391 €	- 1,5 %	105
1989	420 mk	110 €	+ 24,5 %	90	310 mk	82 €	+ 8,9 %	85	536 mk	141 €	- 2,3 %	104	1 470 mk	78 %	387 €	- 1,1 %	104
1990	500 mk	123 €	+ 11,2 %	100	390 mk	96 €	+ 17,5 %	100	552 mk	136 €	- 3,8 %	100	1 520 mk	75 %	373 €	- 3,4 %	100
1991	560 mk	127 €	+ 3,3 %	103	430 mk	97 €	+ 1,7 %	102	662 mk	150 €	+ 10,6 %	111	1 600 mk	74 %	362 €	- 2,9 %	97
1992	640 mk	141 €	+ 11,5 %	115	490 mk	108 €	+ 11,1 %	113	780 mk	172 €	+ 14,9 %	127	1 750 mk	73 %	387 €	+ 6,7 %	104
1993	1 570 mk	340 €	+ 140,3 %	277	505 mk	109 €	+ 0,9 %	114	884 mk	191 €	+ 11,0 %	141	1 800 mk	53 %	389 €	+ 0,7 %	104
1994	1 570 mk	336 €	- 1,1 %	274	505 mk	108 €	- 1,1 %	113	956 mk	205 €	+ 7,0 %	151	1 200 mk	43 %	257 €	- 34,1 %	69
1995	1 570 mk	333 €	- 1,0 %	271	1 300 mk	275 €	+ 154,8 %	288	956 mk	203 €	- 1,0 %	149	1 200 mk	43 %	254 €	- 1,0 %	68
1996	1 540 mk	324 €	- 2,5 %	264	1 270 mk	268 €	- 2,9 %	279	854 mk	180 €	- 11,2 %	133	1 200 mk	44 %	253 €	- 0,6 %	68
1997	1 540 mk	321 €	- 1,2 %	261	1 270 mk	264 €	- 1,2 %	276	854 mk	178 €	- 1,2 %	131	1 300 mk	46 %	271 €	+ 7,0 %	72
1998	1 540 mk	316 €	- 1,4 %	257	1 270 mk	261 €	- 1,4 %	272	854 mk	175 €	- 1,4 %	129	1 300 mk	46 %	267 €	- 1,4 %	71
1999	1 540 mk	312 €	- 1,2 %	254	1 270 mk	258 €	- 1,2 %	269	854 mk	173 €	- 1,2 %	128	1 300 mk	46 %	264 €	- 1,2 %	71
2000	1 540 mk	302 €	- 3,3 %	246	1 270 mk	249 €	- 3,3 %	260	854 mk	168 €	- 3,3 %	124	1 300 mk	46 %	255 €	- 3,3 %	68
2001	1 540 mk	295 €	- 2,5 %	240	1 270 mk	243 €	- 2,5 %	254	1 020 mk	195 €	+ 16,5 %	144	1 300 mk	46 %	249 €	- 2,5 %	67
2002	259,01 €	290 €	- 1,5 %	236	213,60 €	239 €	- 1,5 %	250	171,55 €	192 €	- 1,5 %	142	220 €	46 %	246 €	- 0,9 %	66
2003	259,01 €	288 €	- 0,9 %	234	213,60 €	237 €	- 0,9 %	248	171,55 €	190 €	- 0,9 %	140	220 €	46 %	244 €	- 0,9 %	65
2004	259,01 €	287 €	- 0,2 %	234	213,60 €	237 €	- 0,2 %	247	171,55 €	190 €	- 0,2 %	140	220 €	46 %	244 €	- 0,2 %	65
2005	259,01 €	285 €	- 0,9 %	232	213,60 €	235 €	- 0,9 %	245	171,55 €	188 €	- 0,9 %	139	220 €	46 %	242 €	- 0,9 %	65
2006	259,01 €	280 €	- 1,7 %	228	213,60 €	231 €	- 1,7 %	241	171,55 €	185 €	- 1,7 %	137	300 €	54 %	324 €	+ 34,0 %	87
2007	259,01 €	273 €	- 2,4 %	222	213,60 €	225 €	- 2,4 %	235	201,60 €	212 €	+ 14,7 %	157	300 €	54 %	316 €	- 2,4 %	85
2008	259,01 €	262 €	- 3,9 %	213	213,60 €	216 €	- 3,9 %	226	201,60 €	204 €	- 3,9 %	150	300 €	54 %	304 €	- 3,9 %	81
2009	298,00 €	302 €	+ 15,1 %	246	246,00 €	249 €	+ 15,2 %	260	201,60 €	204 €	0,0 %	150	300 €	50 %	304 €	0,0 %	81
2010	298,00 €	298 €	- 1,2 %	243	246,00 €	246 €	- 1,2 %	257	201,60 €	202 €	- 1,2 %	149	300 €	50 %	300 €	- 1,2 %	80
2011	298,00 €	291 €	- 2,5 %	237	246,00 €	240 €	- 2,5 %	251	201,60 €	197 €	- 2,5 %	145	300 €	50 %	293 €	- 2,5 %	78

Aika	Yleinen asumistuki, Helsinki, yhden hengen ruokakunta												
	Suurin kuukausitulo, jolla saa täysimääräistä asumistukea					Täysimääräisen asumistuen perusomavastuu				Suurin mahdollinen täysimääräinen asumistuki			
	1985-1989: Kunnallisverotuksessa määrätty veroäyrit 1990-2011: Pysyvät kuukausitulot (Veroäyrit jaettu 12:lla)												
	Nimellisarvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Tuloraja prosenttia keski-palkasta	Nimellis-arvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	1 250 mk	390 €		69	19,7 %	248 mk	77 €		384	619 mk	193 €		59
1986	1 250 mk	372 €	- 4,6 %	66	18,4 %	229 mk	68 €	- 12,0 %	338	772 mk	230 €	+ 18,8 %	70
1987	1 250 mk	359 €	- 3,3 %	64	17,2 %	218 mk	63 €	- 8,0 %	311	772 mk	222 €	- 3,3 %	67
1988	1 500 mk	416 €	+ 15,7 %	74	18,9 %	123 mk	34 €	- 45,6 %	169	1 098 mk	305 €	+ 37,2 %	92
1989	1 833 mk	482 €	+ 15,9 %	85	21,2 %	109 mk	29 €	- 16,0 %	142	1 286 mk	338 €	+ 11,0 %	103
1990	2 300 mk	565 €	+ 17,2 %	100	24,4 %	82 mk	20 €	- 29,7 %	100	1 342 mk	330 €	- 2,5 %	100
1991	2 400 mk	544 €	- 3,8 %	96	23,9 %	81 mk	18 €	- 8,9 %	91	1 519 mk	344 €	+ 4,4 %	104
1992	2 400 mk	530 €	- 2,5 %	94	23,5 %	72 mk	16 €	- 13,3 %	79	1 626 mk	359 €	+ 4,4 %	109
1993	1 700 mk	368 €	- 30,6 %	65	16,5 %	100 mk	22 €	+ 36,0 %	107	1 693 mk	366 €	+ 2,0 %	111
1994	1 700 mk	364 €	- 1,1 %	64	16,2 %	100 mk	21 €	- 1,1 %	106	1 731 mk	371 €	+ 1,2 %	112
1995	1 700 mk	360 €	- 1,0 %	64	15,5 %	100 mk	21 €	- 1,0 %	105	1 530 mk	324 €	- 12,5 %	98
1996	1 500 mk	316 €	- 12,3 %	56	13,1 %	100 mk	21 €	- 0,6 %	105	1 441 mk	304 €	- 6,3 %	92
1997	1 500 mk	312 €	- 1,2 %	55	12,9 %	100 mk	21 €	- 1,2 %	103	1 456 mk	303 €	- 0,2 %	92
1998	2 900 mk	595 €	+ 90,6 %	105	24,0 %	0 mk	0 €	- 100,0 %	0	1 566 mk	321 €	+ 6,0 %	97
1999	2 900 mk	588 €	- 1,2 %	104	23,4 %	0 mk	0 €		0	1 566 mk	318 €	- 1,2 %	96
2000	2 900 mk	569 €	- 3,3 %	101	22,5 %	0 mk	0 €		0	1 566 mk	307 €	- 3,3 %	93
2001	2 900 mk	555 €	- 2,5 %	98	21,5 %	0 mk	0 €		0	1 566 mk	300 €	- 2,5 %	91
2002	495 €	555 €	- 0,1 %	98	21,1 %	0 €	0 €		0	308,14 €	345 €	+ 15,2 %	105
2003	495 €	550 €	- 0,9 %	97	20,3 %	0 €	0 €		0	308,14 €	342 €	- 0,9 %	104
2004	510 €	565 €	+ 2,8 %	100	20,2 %	0 €	0 €		0	308,14 €	341 €	- 0,2 %	104
2005	510 €	560 €	- 0,9 %	99	19,4 %	0 €	0 €		0	314,94 €	346 €	+ 1,3 %	105
2006	510 €	551 €	- 1,7 %	97	18,8 %	0 €	0 €		0	322,34 €	348 €	+ 0,6 %	106
2007	525 €	553 €	+ 0,5 %	98	18,8 %	0 €	0 €		0	327,08 €	345 €	- 1,0 %	105
2008	540 €	547 €	- 1,2 %	97	18,3 %	0 €	0 €		0	332,70 €	337 €	- 2,3 %	102
2009	555 €	562 €	+ 2,8 %	99	18,1 %	0 €	0 €		0	342,18 €	346 €	+ 2,8 %	105
2010	555 €	555 €	- 1,2 %	98	17,6 %	0 €	0 €		0	357,27 €	357 €	+ 3,2 %	108
2011	555 €	541 €	- 2,5 %	96	17,1 %	0 €	0 €		0	367,34 €	358 €	+ 0,3 %	109

Aika	Yleinen asumistuki, Helsinki, kolmen hengen ruokakunta												
	Suurin kuukausitulo, jolla saa täysimääräistä asumistukea					Täysimääräisen asumistuen perusomavastuu				Suurin mahdollinen täysimääräinen asumistuki			
	1985-1989: Kunnallisverotuksessa määrätty veroäyrit 1990-2011: Pysyvät kuukausitulot (Veroäyrit jaettu 12:lla)												
	Nimellisarvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Tuloraja %:a kahden hengen keskipalkasta	Nimellis-arvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Nimellisarvo	Reaali-arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
1985	1 583 mk	494 €		52	12,4 %	10 mk	3 €		127	1 432 mk	447 €		77
1986	1 583 mk	471 €	- 4,6 %	49	11,6 %	10 mk	3 €	- 4,6 %	121	1 684 mk	501 €	+ 12,1 %	86
1987	1 667 mk	479 €	+ 1,8 %	50	11,5 %	10 mk	3 €	- 3,3 %	117	1 666 mk	479 €	- 4,4 %	82
1988	2 083 mk	578 €	+ 20,5 %	60	13,1 %	10 mk	3 €	- 3,6 %	113	2 038 mk	565 €	+ 18,0 %	97
1989	2 917 mk	767 €	+ 32,8 %	80	16,9 %	10 mk	3 €	- 5,2 %	107	2 302 mk	605 €	+ 7,1 %	104
1990	3 900 mk	958 €	+ 24,9 %	100	20,7 %	10 mk	2 €	- 6,6 %	100	2 368 mk	582 €	- 3,9 %	100
1991	4 200 mk	951 €	- 0,7 %	99	20,9 %	10 mk	2 €	- 7,8 %	92	2 878 mk	652 €	+ 12,1 %	112
1992	4 300 mk	950 €	- 0,2 %	99	21,0 %	10 mk	2 €	- 2,5 %	90	3 077 mk	680 €	+ 4,2 %	117
1993	3 300 mk	714 €	- 24,8 %	75	16,0 %	100 mk	22 €	+ 879,4 %	881	3 171 mk	686 €	+ 0,9 %	118
1994	4 600 mk	985 €	+ 37,9 %	103	21,9 %	100 mk	21 €	- 1,1 %	871	3 280 mk	702 €	+ 2,3 %	121
1995	3 900 mk	826 €	- 16,1 %	86	17,8 %	100 mk	21 €	- 1,0 %	863	3 000 mk	636 €	- 9,5 %	109
1996	3 400 mk	716 €	- 13,3 %	75	14,9 %	100 mk	21 €	- 0,6 %	858	2 815 mk	593 €	- 6,7 %	102
1997	3 400 mk	708 €	- 1,2 %	74	14,6 %	100 mk	21 €	- 1,2 %	847	2 846 mk	592 €	- 0,1 %	102
1998	4 200 mk	862 €	+ 21,8 %	90	17,4 %	0 mk	0 €	- 100,0 %	0	2 988 mk	613 €	+ 3,5 %	105
1999	4 200 mk	852 €	- 1,2 %	89	16,9 %	0 mk	0 €		0	2 988 mk	606 €	- 1,2 %	104
2000	4 200 mk	824 €	- 3,3 %	86	16,3 %	0 mk	0 €		0	2 988 mk	586 €	- 3,3 %	101
2001	4 200 mk	804 €	- 2,5 %	84	15,6 %	0 mk	0 €		0	2 988 mk	572 €	- 2,5 %	98
2002	735 €	823 €	+ 2,5 %	86	15,7 %	0 €	0 €		0	595,67 €	667 €	+ 16,7 %	115
2003	735 €	816 €	- 0,9 %	85	15,1 %	0 €	0 €		0	595,67 €	661 €	- 0,9 %	114
2004	735 €	815 €	- 0,2 %	85	14,5 %	0 €	0 €		0	595,67 €	660 €	- 0,2 %	113
2005	735 €	807 €	- 0,9 %	84	14,0 %	0 €	0 €		0	609,84 €	670 €	+ 1,5 %	115
2006	735 €	793 €	- 1,7 %	83	13,6 %	0 €	0 €		0	625,24 €	675 €	+ 0,8 %	116
2007	735 €	774 €	- 2,4 %	81	13,1 %	0 €	0 €		0	635,10 €	669 €	- 0,9 %	115
2008	735 €	744 €	- 3,9 %	78	12,4 %	0 €	0 €		0	646,80 €	655 €	- 2,2 %	113
2009	735 €	744 €	0,0 %	78	12,0 %	0 €	0 €		0	666,51 €	675 €	+ 3,0 %	116
2010	735 €	735 €	- 1,2 %	77	11,6 %	0 €	0 €		0	697,93 €	698 €	+ 3,5 %	120
2011	750 €	732 €	- 0,5 %	76	11,5 %	0 €	0 €		0	718,87 €	701 €	+ 0,5 %	121

Yleinen asumistuki, Helsinki, yhden hengen ruokakunta																
Aika	Asumistuen tuloraja Asumistukea ei voi saada, jos kuukausitulot ovat tulorajaa suuremmat					Suurin mahdollinen asumistuki suurimman tulon kohdalla Jos tulo kasvaa yhden markan tai euron, asumistuki putoaa nolnaan				Asunto, johon suurinta asumistukea voi saada			Suurin hyväksyttävä asumismeno			
	1985-1989: Kunnallisverotuksessa määrätty veroäyrit 1990-2011: Pysyvät kuukausitulot (Veroäyrit jaettu 12:lla)									Raken- nuksen ikä kor- kein- taan (v)	Pinta- ala, m ²	Asumis- meno neliöltä	Asumismeno	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Tuloraja prosenttia keski- palkasta	Nimellisarvo	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100							
1985	3 750 mk	1 170 €		66	59,0 %	71 mk	22 €		83	2	35	29,20 mk	1 022 mk	319 €		74
1986	4 167 mk	1 240 €	+ 6,0 %	70	61,3 %	107 mk	32 €	+ 43,7 %	120	1	35	34,10 mk	1 194 mk	355 €	+ 11,4 %	82
1987	4 333 mk	1 246 €	+ 0,5 %	70	59,6 %	81 mk	23 €	- 26,8 %	88	2	35	33,80 mk	1 183 mk	340 €	- 4,2 %	79
1988	5 167 mk	1 433 €	+ 15,0 %	81	65,2 %	94 mk	26 €	+ 11,9 %	98	1	40	37,40 mk	1 496 mk	415 €	+ 21,9 %	96
1989	5 833 mk	1 534 €	+ 7,0 %	87	67,5 %	114 mk	30 €	+ 15,0 %	113	1	40	42,90 mk	1 716 mk	451 €	+ 8,8 %	104
1990	7 200 mk	1 768 €	+ 15,3 %	100	76,4 %	108 mk	27 €	- 11,5 %	100	1	40	44,00 mk	1 760 mk	432 €	- 4,2 %	100
1991	8 500 mk	1 926 €	+ 8,9 %	109	84,8 %	104 mk	24 €	- 11,2 %	89	2	40	49,50 mk	1 980 mk	449 €	+ 3,8 %	104
1992	8 900 mk	1 966 €	+ 2,1 %	111	87,1 %	121 mk	27 €	+ 13,5 %	101	1	40	52,60 mk	2 104 mk	465 €	+ 3,6 %	108
1993	7 500 mk	1 623 €	- 17,5 %	92	72,9 %	132 mk	29 €	+ 6,8 %	108	2	40	55,40 mk	2 216 mk	480 €	+ 3,2 %	111
1994	7 300 mk	1 562 €	- 3,7 %	88	69,5 %	112 mk	24 €	- 16,1 %	90	1	40	56,60 mk	2 264 mk	485 €	+ 1,1 %	112
1995	6 700 mk	1 420 €	- 9,1 %	80	61,0 %	106 mk	22 €	- 6,3 %	85	2	37	54,40 mk	2 013 mk	426 €	- 12,0 %	99
1996	5 900 mk	1 243 €	- 12,4 %	70	51,7 %	107 mk	23 €	+ 0,4 %	85	3	37	51,40 mk	1 902 mk	401 €	- 6,1 %	93
1997	5 900 mk	1 228 €	- 1,2 %	69	50,6 %	122 mk	25 €	+ 12,6 %	96	4	37	51,90 mk	1 920 mk	400 €	- 0,2 %	92
1998	7 400 mk	1 519 €	+ 23,7 %	86	61,4 %	121 mk	25 €	- 2,2 %	94	5	37	52,90 mk	1 957 mk	402 €	+ 0,5 %	93
1999	7 400 mk	1 501 €	- 1,2 %	85	59,7 %	121 mk	25 €	- 1,2 %	93	6	37	52,90 mk	1 957 mk	397 €	- 1,2 %	92
2000	7 400 mk	1 452 €	- 3,3 %	82	57,4 %	121 mk	24 €	- 3,3 %	89	7	37	52,90 mk	1 957 mk	384 €	- 3,3 %	89
2001	7 400 mk	1 416 €	- 2,5 %	80	54,9 %	121 mk	23 €	- 2,5 %	87	8	37	52,90 mk	1 957 mk	375 €	- 2,5 %	87
2002	1 245 €	1 395 €	- 1,5 %	79	53,1 %	69,74 €	78 €	+ 237,4 %	295	6	37	10,41 €	385,17 €	431 €	+ 15,2 %	100
2003	1 245 €	1 382 €	- 0,9 %	78	51,0 %	69,74 €	77 €	- 0,9 %	292	7	37	10,41 €	385,17 €	428 €	- 0,9 %	99
2004	1 245 €	1 380 €	- 0,2 %	78	49,2 %	69,74 €	77 €	- 0,2 %	291	8	37	10,41 €	385,17 €	427 €	- 0,2 %	99
2005	1 245 €	1 368 €	- 0,9 %	77	47,3 %	76,54 €	84 €	+ 8,8 %	317	9	37	10,64 €	393,68 €	432 €	+ 1,3 %	100
2006	1 245 €	1 344 €	- 1,7 %	76	45,9 %	83,94 €	91 €	+ 7,8 %	342	10	37	10,89 €	402,93 €	435 €	+ 0,6 %	101
2007	1 245 €	1 312 €	- 2,4 %	74	44,5 %	88,68 €	93 €	+ 3,1 %	352	11	37	11,05 €	408,85 €	431 €	- 1,0 %	100
2008	1 245 €	1 260 €	- 3,9 %	71	42,1 %	94,30 €	95 €	+ 2,2 %	360	12	37	11,24 €	415,88 €	421 €	- 2,3 %	97
2009	1 530 €	1 549 €	+ 22,9 %	88	49,8 %	17,38 €	18 €	- 81,6 %	66	13	37	11,56 €	427,72 €	433 €	+ 2,8 %	100
2010	1 575 €	1 575 €	+ 1,7 %	89	49,9 %	18,07 €	18 €	+ 2,7 %	68	14	37	12,07 €	446,59 €	447 €	+ 3,2 %	103
2011	1 620 €	1 580 €	+ 0,3 %	89	49,9 %	18,54 €	18 €	+ 0,1 %	68	15	37	12,41 €	459,17 €	448 €	+ 0,3 %	104

Yleinen asumistuki, Helsinki, kolmen hengen ruokakunta																
Aika	Asumistuen tuloraja Asumistukea ei voi saada, jos kuukausitulot ovat tulorajaa suuremmat					Suurin mahdollinen asumistuki suurimman tulon kohdalla Jos tulo kasvaa yhden markan tai euron, asumistuki putoaa nolnaan				Asunto, johon suurinta asumistukea voi saada			Suurin hyväksyttävä asumismeno			
	1985-1989: Kunnallisverotuksessa määrättyt veroäyrit 1990-2011: Pysyvät kuukausitulot (Veroäyrit jaettu 12:lla)					Jos tulo kasvaa yhden markan tai euron, asumistuki putoaa nolnaan				Rakennuksen ikä korkeintaan (v)	Pinta-ala, m ²	Asumismeno neliöltä	Asumismeno	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100
	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100	Tuloraja %:a kahden hengen keskipalkasta	Nimellisarvo	Reaaliarvo (2010)	Muutos	Indeksi 1990 = 100							
1985	6 417 mk	2 002 €		71	50,5 %	105 mk	33 €		106	2	75	24,00 mk	1 800 mk	562 €		77
1986	7 333 mk	2 181 €	+ 9,0 %	78	54,0 %	94 mk	28 €	- 14,6 %	90	1	75	28,20 mk	2 115 mk	629 €	+ 12,0 %	86
1987	7 500 mk	2 157 €	- 1,1 %	77	51,5 %	99 mk	28 €	+ 1,8 %	92	2	75	27,90 mk	2 093 mk	602 €	- 4,3 %	82
1988	8 583 mk	2 380 €	+ 10,3 %	85	54,1 %	156 mk	43 €	+ 51,9 %	140	1	75	34,10 mk	2 558 mk	709 €	+ 17,8 %	97
1989	9 583 mk	2 520 €	+ 5,9 %	90	55,5 %	133 mk	35 €	- 19,2 %	113	1	75	38,50 mk	2 888 mk	759 €	+ 7,1 %	104
1990	12 100 mk	2 812 €	+ 11,6 %	100	64,2 %	126 mk	31 €	- 11,5 %	100	1	75	39,60 mk	2 970 mk	729 €	- 3,9 %	100
1991	15 500 mk	3 511 €	+ 24,9 %	125	77,3 %	133 mk	30 €	- 2,6 %	97	2	80	45,10 mk	3 608 mk	817 €	+ 12,0 %	112
1992	16 200 mk	3 579 €	+ 1,9 %	127	79,3 %	103 mk	23 €	- 24,5 %	74	1	80	48,20 mk	3 856 mk	852 €	+ 4,2 %	117
1993	14 100 mk	3 051 €	- 14,8 %	108	68,5 %	144 mk	31 €	+ 36,9 %	101	2	80	50,80 mk	4 064 mk	879 €	+ 3,2 %	121
1994	16 200 mk	3 467 €	+ 13,6 %	123	77,2 %	115 mk	25 €	- 21,0 %	80	1	80	52,50 mk	4 200 mk	899 €	+ 2,2 %	123
1995	14 500 mk	3 072 €	- 11,4 %	109	66,0 %	128 mk	27 €	+ 10,2 %	88	2	77	50,00 mk	3 850 mk	816 €	- 9,3 %	112
1996	13 200 mk	2 781 €	- 9,5 %	99	57,8 %	101 mk	21 €	- 21,5 %	69	3	77	47,00 mk	3 619 mk	762 €	- 6,5 %	105
1997	13 200 mk	2 747 €	- 1,2 %	98	56,6 %	132 mk	27 €	+ 29,1 %	89	4	77	47,50 mk	3 658 mk	761 €	- 0,2 %	104
1998	13 500 mk	2 771 €	+ 0,8 %	99	56,0 %	114 mk	23 €	- 14,8 %	76	5	77	48,50 mk	3 735 mk	766 €	+ 0,7 %	105
1999	13 500 mk	2 738 €	- 1,2 %	97	54,4 %	114 mk	23 €	- 1,2 %	75	6	77	48,50 mk	3 735 mk	757 €	- 1,2 %	104
2000	13 500 mk	2 649 €	- 3,3 %	94	52,4 %	114 mk	22 €	- 3,3 %	72	7	77	48,50 mk	3 735 mk	733 €	- 3,3 %	100
2001	13 500 mk	2 583 €	- 2,5 %	92	50,1 %	114 mk	22 €	- 2,5 %	70	8	77	48,50 mk	3 735 mk	715 €	- 2,5 %	98
2002	2 295 €	2 571 €	- 0,5 %	91	48,9 %	111,67 €	125 €	+ 473,5 %	404	6	77	9,67 €	744,59 €	834 €	+ 16,7 %	114
2003	2 295 €	2 548 €	- 0,9 %	91	47,0 %	111,67 €	124 €	- 0,9 %	401	7	77	9,67 €	744,59 €	827 €	- 0,9 %	113
2004	2 295 €	2 543 €	- 0,2 %	90	45,3 %	111,67 €	124 €	- 0,2 %	400	8	77	9,67 €	744,59 €	825 €	- 0,2 %	113
2005	2 295 €	2 521 €	- 0,9 %	90	43,6 %	125,84 €	138 €	+ 11,7 %	447	9	77	9,90 €	762,30 €	837 €	+ 1,5 %	115
2006	2 295 €	2 478 €	- 1,7 %	88	42,3 %	141,24 €	152 €	+ 10,3 %	493	10	77	10,15 €	781,55 €	844 €	+ 0,8 %	116
2007	2 295 €	2 418 €	- 2,4 %	86	41,0 %	151,10 €	159 €	+ 4,4 %	514	11	77	10,31 €	793,87 €	836 €	- 0,9 %	115
2008	2 295 €	2 323 €	- 3,9 %	83	38,8 %	162,80 €	165 €	+ 3,5 %	532	12	77	10,50 €	808,50 €	818 €	- 2,2 %	112
2009	2 730 €	2 763 €	+ 19,0 %	98	44,4 %	20,11 €	20 €	- 87,6 %	66	13	77	10,82 €	833,14 €	843 €	+ 3,0 %	116
2010	2 820 €	2 820 €	+ 2,1 %	100	44,6 %	17,93 €	18 €	- 11,9 %	58	14	77	11,33 €	872,41 €	872 €	+ 3,5 %	120
2011	2 880 €	2 809 €	- 0,4 %	100	44,3 %	22,07 €	22 €	+ 20,1 %	70	15	77	11,67 €	898,59 €	877 €	+ 0,5 %	120

Yleisen asumistuen enimmäisasumismenot

Aika	Yleisen asumistuen enimmäisasumismenot																									
	Ikä-ryh- mien luku- mää- rä	Van- him- man ryh- män uusi- n vuosi	Uusi- man ryh- män van- hin vuosi	Kallein kuntaryhmä, pienin kokoluokka, uusin ikäryhmä										Halvin kuntaryhmä, suurin kokoluokka, vanhin ikäryhmä												
				Enimmäisasumismeno neliömetriä kohden					Kokonaisasumismeno kokoluokan yläraajalla enimmäisneliömenoilla					Enimmäisasumismeno neliömetriä kohden					Kokonaisasumismeno kokoluokan alarajalla enimmäisneliömenoilla							
				Nimellis- arvo	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa		Koko- luokan suurin pinta- ala, m²	Nimellis- arvo	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa		Nimellis- arvo	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa		Prosenttia kalleim- masta neliö- vuokrasta	Koko- luokan pienin pinta- ala, m²	Nimellis- arvo	Reaali- arvo (2010)	Muutos	Indeksit (1990=100) suhteessa	
							Hintoi- hin	Vuok- riin					Hintoi- hin	Vuok- riin				Hintoi- hin	Vuok- riin						Hintoi- hin	Vuok- riin
1985	8	1960	1983	29,20 mk	9,11 €		75	80	35,9	1 048 mk	327 €		75	80	14,80 mk	4,62 €		76	81	50,7 %	76	1 125 mk	351 €		76	81
1986	9	1960	1985	34,10 mk	10,14 €	+11,4 %	83	89	35,9	1 224 mk	364 €	+11,4 %	83	89	17,30 mk	5,15 €	+11,5 %	84	90	50,7 %	76	1 315 mk	391 €	+11,5 %	84	90
1987	9	1960	1985	33,80 mk	9,72 €	- 4,2 %	80	88	35,9	1 213 mk	349 €	- 4,2 %	80	88	17,00 mk	4,89 €	- 5,0 %	80	88	50,3 %	76	1 292 mk	372 €	- 5,0 %	80	88
1988	10	1960	1987	40,70 mk	11,29 €	+16,1 %	93	99	35,9	1 461 mk	405 €	+16,1 %	93	99	18,40 mk	5,10 €	+ 4,4 %	84	89	45,2 %	76	1 398 mk	388 €	+ 4,4 %	84	89
1989	10	1960	1988	46,20 mk	12,15 €	+ 7,6 %	100	102	35,9	1 659 mk	436 €	+ 7,6 %	100	102	20,60 mk	5,42 €	+ 6,2 %	89	91	44,6 %	76	1 566 mk	412 €	+ 6,2 %	89	91
1990	6	1970	1989	49,50 mk	12,16 €	+ 0,1 %	100	100	35,9	1 777 mk	436 €	+ 0,1 %	100	100	24,80 mk	6,09 €	+12,5 %	100	100	50,1 %	76	1 885 mk	463 €	+12,5 %	100	100
1991	6	1970	1989	52,80 mk	11,96 €	- 1,6 %	98	95	35,9	1 896 mk	429 €	- 1,6 %	98	95	27,00 mk	6,12 €	+ 0,4 %	100	97	51,1 %	81	2 187 mk	495 €	+ 7,0 %	107	104
1992	6	1970	1991	55,50 mk	12,26 €	+ 2,5 %	101	93	35,9	1 992 mk	440 €	+ 2,5 %	101	93	28,90 mk	6,38 €	+ 4,4 %	105	97	52,1 %	81	2 341 mk	517 €	+ 4,4 %	112	103
1993	6	1975	1991	57,60 mk	12,46 €	+ 1,6 %	103	88	35,9	2 068 mk	447 €	+ 1,6 %	103	88	31,40 mk	6,79 €	+ 6,4 %	112	96	54,5 %	81	2 543 mk	550 €	+ 6,4 %	119	102
1994	6	1975	1993	59,30 mk	12,69 €	+ 1,8 %	104	88	35,9	2 129 mk	456 €	+ 1,8 %	104	88	31,90 mk	6,83 €	+ 0,5 %	112	95	53,8 %	81	2 584 mk	553 €	+ 0,5 %	119	101
1995	6	1975	1993	57,30 mk	12,14 €	- 4,3 %	100	84	35,9	2 057 mk	436 €	- 4,3 %	100	84	26,90 mk	5,70 €	- 16,5 %	94	79	46,9 %	81	2 179 mk	462 €	- 16,5 %	100	84
1996	6	1975	1993	54,30 mk	11,44 €	- 5,8 %	94	76	35,9	1 949 mk	411 €	- 5,8 %	94	76	23,90 mk	5,03 €	- 11,7 %	83	67	44,0 %	81	1 936 mk	408 €	- 11,7 %	88	71
1997	6	1975	1993	54,80 mk	11,41 €	- 0,3 %	94	71	35,9	1 967 mk	409 €	- 0,3 %	94	71	24,40 mk	5,08 €	+ 0,9 %	83	63	44,5 %	81	1 976 mk	411 €	+ 0,9 %	89	67
1998	6	1975	1993	55,80 mk	11,45 €	+ 0,4 %	94	71	35,9	2 003 mk	411 €	+ 0,4 %	94	71	25,40 mk	5,21 €	+ 2,6 %	86	65	45,5 %	81	2 057 mk	422 €	+ 2,6 %	91	68
1999	6	1975	1993	55,80 mk	11,32 €	- 1,2 %	93	68	35,9	2 003 mk	406 €	- 1,2 %	93	68	25,40 mk	5,15 €	- 1,2 %	85	63	45,5 %	81	2 057 mk	417 €	- 1,2 %	90	66
2000	6	1975	1993	55,80 mk	10,95 €	- 3,3 %	90	66	35,9	2 003 mk	393 €	- 3,3 %	90	66	25,40 mk	4,98 €	- 3,3 %	82	60	45,5 %	81	2 057 mk	404 €	- 3,3 %	87	64
2001	6	1975	1993	55,80 mk	10,68 €	- 2,5 %	88	63	35,9	2 003 mk	383 €	- 2,5 %	88	63	25,40 mk	4,86 €	- 2,5 %	80	57	45,5 %	81	2 057 mk	394 €	- 2,5 %	85	61
2002	3	1985	1996	12,58 €	14,09 €	+32,0 %	116	82	25,9	325,82 €	365 €	- 4,8 %	84	59	5,47 €	6,13 €	+26,1 %	101	71	43,5 %	81	443,07 €	496 €	+26,1 %	107	75
2003	3	1985	1996	12,58 €	13,97 €	- 0,9 %	115	79	25,9	325,82 €	362 €	- 0,9 %	83	57	5,47 €	6,07 €	- 0,9 %	100	69	43,5 %	81	443,07 €	492 €	- 0,9 %	106	73
2004	3	1985	1996	12,58 €	13,94 €	- 0,2 %	115	78	25,9	325,82 €	361 €	- 0,2 %	83	56	5,47 €	6,06 €	- 0,2 %	100	68	43,5 %	81	443,07 €	491 €	- 0,2 %	106	72
2005	3	1985	1996	12,81 €	14,07 €	+ 0,9 %	116	77	25,9	331,78 €	364 €	+ 0,9 %	83	55	5,70 €	6,26 €	+ 3,3 %	103	69	44,5 %	81	461,70 €	507 €	+ 3,3 %	110	73
2006	3	1985	1996	13,06 €	14,10 €	+ 0,2 %	116	78	25,9	338,25 €	365 €	+ 0,2 %	84	56	5,95 €	6,42 €	+ 2,6 %	105	70	45,6 %	81	481,95 €	520 €	+ 2,6 %	112	75
2007	3	1985	1996	13,22 €	13,93 €	- 1,2 %	115	76	25,9	342,40 €	361 €	- 1,2 %	83	55	6,11 €	6,44 €	+ 0,2 %	106	70	46,2 %	81	494,91 €	521 €	+ 0,2 %	113	74
2008	3	1985	1996	13,41 €	13,57 €	- 2,5 %	112	74	25,9	347,32 €	352 €	- 2,5 %	81	54	6,30 €	6,38 €	- 0,9 %	105	69	47,0 %	81	510,30 €	516 €	- 0,9 %	112	74
2009	3	1985	1996	13,73 €	13,90 €	+ 2,4 %	114	72	25,9	355,61 €	360 €	+ 2,4 %	82	52	6,62 €	6,70 €	+ 5,1 %	110	69	48,2 %	81	536,22 €	543 €	+ 5,1 %	117	74
2010	3	1985	1996	14,24 €	14,24 €	+ 2,5 %	117	73	25,9	368,82 €	369 €	+ 2,5 %	84	52	7,13 €	7,13 €	+ 6,4 %	117	73	50,1 %	81	577,53 €	578 €	+ 6,4 %	125	78
2011	3	1985	1996	14,58 €	14,22 €	- 0,1 %	117	73	25,9	377,62 €	368 €	- 0,1 %	84	52	7,47 €	7,29 €	+ 2,2 %	120	75	51,2 %	81	605,07 €	590 €	+ 2,2 %	127	79

Liite 2. Malliperheiden käytettävissä olevat tulot ennen asumismenoja, 1990 = 100

Keskipalkkainen	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100,0	98,8	112,5	133,9	150,4	151,1
Yksinhuoltaja	100,0	95,9	105,9	123,3	137,0	137,5
Pariskunta	100,0	98,8	112,5	133,9	150,3	151,1
Lapsiperhe	100,0	98,2	109,7	129,1	143,4	144,1
Pienipalkkainen	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100,0	91,8	107,6	123,3	137,7	140,4
Yksinhuoltaja	100,0	100,9	103,9	116,0	124,8	126,2
Pariskunta	100,0	99,3	112,4	134,1	150,0	152,7
Lapsiperhe	100,0	106,4	109,2	127,8	140,5	142,6
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100,0	96,6	103,2	114,4	127,6	126,0
Yksinhuoltaja	100,0	99,9	98,7	107,7	114,9	113,7
Pariskunta	100,0	100,0	103,7	119,3	132,6	131,4
Lapsiperhe	100,0	100,1	101,7	114,5	125,3	124,0
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Yksin asuva	100,0	100,9	107,0	115,2	122,4	124,6
Yksinhuoltaja	100,0	104,8	103,0	111,5	116,0	116,4
Pariskunta	100,0	94,4	100,4	107,8	115,4	117,0
Lapsiperhe	100,0	103,3	101,5	109,6	111,2	111,9

*Vuodelle 2011 oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotaso- ja hintakehitys. Vuokrien kehitys 2011 oletetaan hintakehityksen mukaiseksi.

Liite 3. Malliperheiden ennen asumismenoja käytettävissä olevien tulojen taso ja kehitys suhteessa keskipalkkaiseen.

Yksin asuva	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	46,7	53,0	44,8	40,1	38,5	38,0
Kansaneläke	48,5	54,3	47,7	43,6	41,5	45,1
Opintotuki, ml. opintolaina	19,4	36,6	30,2	25,8	26,5	26,4
Sairausvakuutuksen päivärahat	46,7	53,0	44,8	40,1	38,5	38,0
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	62,8	58,4	60,1	57,8	57,5	58,4
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	66,1	64,6	60,6	56,4	56,1	55,1
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	51,9	53,0	49,4	44,7	42,3	42,8
Yksinhuoltaja	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	60,0	67,9	58,3	54,5	51,4	51,0
Kansaneläke	57,0	71,9	62,4	57,4	54,8	57,8
Opintotuki, ml. opintolaina	37,9	54,9	49,1	43,5	44,4	44,4
Lasten kotihoidon tuki	60,3	70,3	58,3	53,2	51,4	50,7
Sairausvakuutuksen päivärahat	58,4	67,9	58,3	53,2	51,4	50,7
Perhe-eläke	58,5	68,1	61,0	56,5	53,9	53,1
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	75,7	79,6	74,3	71,2	69,0	69,5
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	81,9	85,3	76,3	71,5	68,6	67,7
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	68,8	75,2	66,9	62,2	58,2	58,3
Pariskunta	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	37,0	40,9	34,5	30,7	29,3	28,8
Kansaneläke	36,6	44,0	38,4	34,2	32,8	37,6
Opintotuki, ml. opintolaina	18,1	34,7	29,5	24,6	26,5	26,4
Sairausvakuutuksen päivärahat	36,5	40,9	34,5	30,7	29,3	28,9
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	57,7	58,0	57,7	57,9	57,6	58,3
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	63,3	64,0	58,4	56,4	55,8	55,0
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	46,0	44,0	41,1	37,1	35,4	35,6
Lapsiperhe	1990	1995	2000	2005	2010	2011*
Työttömän perusturva	53,7	60,1	50,6	45,3	43,2	42,4
Kansaneläke	53,7	60,1	50,6	45,3	43,2	48,1
Opintotuki, ml. opintolaina	34,2	43,6	37,7	32,5	33,8	33,8
Lasten kotihoidon tuki**	54,5	60,1	50,6	45,3	43,2	42,4
Sairausvakuutuksen päivärahat**	54,5	60,1	50,6	45,3	43,2	42,4
Keskipalkkainen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pienipalkkainen	60,8	65,9	60,5	60,2	59,6	60,2
Työttömän ansioturva (keskipalkkainen)	71,9	73,3	66,6	63,8	62,8	61,8
Työttömän ansioturva (pienipalkkainen)	59,9	63,0	55,5	50,9	46,4	46,5

*Vuodelle 2011 oletettu valtiovarainministeriön ennusteiden mukainen ansiotaso- ja hintakehitys. Vuokrien kehitys 2011 oletetaan hintakehityksen mukaiseksi.

** Toimeentulotuki määrää kummassakin tapauksessa samalla tavalla nettotulon kehityksen.

Liite 4. Perusturvaetuksien jakautuminen tulonsaajakotitalouksille tulokymmenyksittäin vuonna 2009.

Tulokymmenykset muodostettu kotitalouden käytettävissä olevien, kulutusyksikköä kohden laskettujen rahatulojen mukaan, henkilöpainotus

Lähde: Tilastokeskus, tulonjaon kokonaistilastoaineisto 2009

	Yhteensä	Tulokymmenys									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Asuntokuntia yhteensä	2 517 393	334 839	305 346	262 769	237 444	232 509	229 833	226 722	227 443	229 115	231 373
KELAn vanhuuseläkkeet ja tuet (ESSPROS), kaikki vanhuuseläkkeensaajat, €	1 587 796 420	376 456 708	447 549 743	267 917 195	158 933 630	105 244 838	74 696 401	53 981 058	39 361 618	31 930 049	31 725 180
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	23,7	28,2	16,9	10,0	6,6	4,7	3,4	2,5	2,0	2,0
Saajatalouksien lkm	395 169	75 857	111 136	67 278	44 333	29 626	21 476	15 511	11 447	9 349	9 156
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	15,7	22,7	36,4	25,6	18,7	12,7	9,3	6,8	5,0	4,1	4,0
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	14,7	43,2	25,2	17,0	11,8	9,7	8,1	6,9	5,9	4,9	2,9
KELAn vanhuuseläkkeet ja tuet (ESSPROS), täyden kansaneläkkeen saajat, €	183 817 950	55 314 706	43 559 137	27 006 083	17 528 593	12 625 355	8 313 700	6 161 930	4 517 331	3 989 827	4 801 288
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	30,1	23,7	14,7	9,5	6,9	4,5	3,4	2,5	2,2	2,6
Saajatalouksien lkm	63 006	22 591	14 050	7 525	5 134	3 721	2 739	2 238	1 901	1 598	1 509
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	2,5	6,7	4,6	2,9	2,2	1,6	1,2	1,0	0,8	0,7	0,7
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	10,2	22,2	16,9	13,4	9,7	7,8	5,9	4,6	3,5	3,1	2,2
Kelan työttömyyseläke, €	48 411 017	7 873 209	11 092 966	7 655 521	6 059 935	4 706 258	3 624 766	2 783 611	1 885 405	1 371 222	1 358 123
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	16,3	22,9	15,8	12,5	9,7	7,5	5,7	3,9	2,8	2,8
Saajatalouksien lkm	24 686	2 832	5 468	3 996	3 365	2 628	2 139	1 582	1 135	800	741
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	1,0	0,8	1,8	1,5	1,4	1,1	0,9	0,7	0,5	0,3	0,3
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	5,9	21,8	12,1	7,5	5,6	4,7	3,9	3,5	2,8	2,4	1,6
KELAn työkyvyttömyyseläke, €	689 109 870	176 992 169	182 537 246	91 884 079	62 164 162	47 780 043	38 855 810	31 001 725	24 494 145	19 113 165	14 287 326
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	25,7	26,5	13,3	9,0	6,9	5,6	4,5	3,6	2,8	2,1
Saajatalouksien lkm	152 252	30 872	39 890	21 969	14 700	11 591	9 679	8 112	6 502	5 060	3 877
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	6,0	9,2	13,1	8,4	6,2	5,0	4,2	3,6	2,9	2,2	1,7
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	14,9	47,7	27,2	17,0	12,8	10,3	8,7	7,2	6,2	5,2	3,1
Työmarkkinatuki EU, €	656 975 209	319 800 678	158 035 659	69 029 525	39 280 418	24 059 469	16 891 062	12 032 363	8 354 847	5 650 914	3 840 274
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	48,7	24,1	10,5	6,0	3,7	2,6	1,8	1,3	0,9	0,6
Saajatalouksien lkm	165 624	68 761	34 884	19 653	13 156	9 108	6 870	5 209	3 822	2 574	1 587
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	6,6	20,5	11,4	7,5	5,5	3,9	3,0	2,3	1,7	1,1	0,7
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	13,9	35,2	19,9	11,3	7,5	5,5	4,4	3,6	2,9	2,4	1,7
Työttömyyden peruspäiväraha, €	160 997 165	52 339 239	32 909 563	22 567 659	16 200 986	11 649 633	8 356 807	6 462 985	4 915 535	3 309 876	2 284 883
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	32,5	20,4	14,0	10,1	7,2	5,2	4,0	3,1	2,1	1,4
Saajatalouksien lkm	60 026	13 955	10 637	8 738	6 950	5 535	4 302	3 623	2 892	2 109	1 285
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	2,4	4,2	3,5	3,3	2,9	2,4	1,9	1,6	1,3	0,9	0,6
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	7,4	26,0	13,2	8,6	6,3	4,9	3,9	3,1	2,5	1,9	1,4
Toimeentulotuki, €	568 784 989	237 126 538	162 983 405	74 237 709	38 834 389	21 602 354	13 694 412	9 273 480	5 678 534	3 549 471	1 804 697
Desiilin osuus tulosummasta, %	100,0	41,7	28,7	13,1	6,8	3,8	2,4	1,6	1,0	0,6	0,3
Saajatalouksien lkm	209 081	88 631	54 252	27 744	15 035	8 894	5 815	3 965	2 490	1 533	722
Saajatalouksien osuus desiilin talouksista, %	8,3	26,5	17,8	10,6	6,3	3,8	2,5	1,7	1,1	0,7	0,3
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	12,4	21,2	15,3	10,6	8,0	6,2	5,1	4,3	3,6	3,0	2,1

Jatkuu seuraavalla sivulla...

Yleinen asumistuki, €	482 089 308	250 614 457	135 221 348	50 949 447	20 534 338	9 806 061	5 865 536	3 878 196	2 558 673	1 585 808	1 075 445
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	52.0	28.0	10.6	4.3	2.0	1.2	0.8	0.5	0.3	0.2
Sääntöalouksien lkm	214 099	104 746	54 119	26 094	12 177	6 401	3 976	2 710	1 889	1 224	763
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	8.5	31.3	17.7	9.9	5.1	2.8	1.7	1.2	0.8	0.5	0.3
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	10.6	18.2	11.7	7.4	5.3	3.9	3.1	2.5	2.0	1.5	1.0
Eläkkeensaajan asumistuki, €	325 000 446	77 185 853	146 775 957	62 319 122	16 070 633	7 846 264	5 299 662	4 089 878	2 598 449	1 670 825	1 143 802
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	23.7	45.2	19.2	4.9	2.4	1.6	1.3	0.8	0.5	0.4
Sääntöalouksien lkm	156 508	40 942	67 352	30 510	7 961	3 473	2 209	1 584	1 166	793	518
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	6.2	12.2	22.1	11.6	3.4	1.5	1.0	0.7	0.5	0.3	0.2
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	12.0	17.1	14.8	10.9	7.8	6.5	5.5	5.0	3.8	2.9	1.9
Opintotuet, €	772 683 839	286 862 895	114 036 473	89 336 776	66 761 805	52 429 237	43 708 630	37 166 660	31 621 485	27 042 474	23 717 405
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	37.1	14.8	11.6	8.6	6.8	5.7	4.8	4.1	3.5	3.1
Sääntöalouksien lkm	276 528	85 785	37 176	33 142	28 247	23 201	19 647	16 476	13 363	10 674	8 817
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	11.0	25.6	12.2	12.6	11.9	10.0	8.5	7.3	5.9	4.7	3.8
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	7.1	28.9	12.3	8.2	5.7	4.6	4.0	3.5	3.1	2.7	1.7
Kelan perhe-eläke, €	33 936 724	4 367 603	4 638 523	4 228 103	4 185 185	3 386 146	3 284 751	3 074 208	2 634 736	2 271 043	1 866 427
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	12.9	13.7	12.5	12.3	10.0	9.7	9.1	7.8	6.7	5.5
Sääntöalouksien lkm	23 530	4 005	2 840	2 768	2 704	2 363	2 200	2 072	1 755	1 549	1 274
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	0.9	1.2	0.9	1.1	1.1	1.0	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	3.3	8.7	7.1	5.0	4.1	3.3	3.0	2.6	2.3	1.9	1.2
Kotihoidontuki, €	368 813 351	59 418 738	56 054 114	51 557 227	48 493 409	39 580 586	32 692 079	26 949 553	21 748 389	17 504 765	14 814 491
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	16.1	15.2	14.0	13.1	10.7	8.9	7.3	5.9	4.7	4.0
Sääntöalouksien lkm	127 083	14 629	14 836	15 184	15 846	14 617	13 621	12 309	10 652	8 628	6 761
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	5.0	4.4	4.9	5.8	6.7	6.3	5.9	5.4	4.7	3.8	2.9
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	4.9	18.9	10.7	7.9	6.2	4.8	3.8	3.1	2.6	2.1	1.4
Lapsilisät, €	1 423 045 015	141 142 988	165 289 800	167 488 897	166 609 859	158 611 307	150 443 662	140 735 770	124 329 388	107 720 439	100 672 904
Desiilin osuus tulossuunnasta, %	100.0	9.9	11.6	11.8	11.7	11.1	10.6	9.9	8.7	7.6	7.1
Sääntöalouksien lkm	585 198	48 011	52 555	58 765	63 710	64 926	66 471	66 233	61 220	54 047	49 260
Sääntöalouksien osuus desiilin talouksista, %	23.2	14.3	17.2	22.4	26.8	27.9	28.9	29.2	26.9	23.6	21.3
Etuuden osuus bruttotuloista keskim. %	3.6	14.3	9.8	7.1	5.4	4.3	3.6	3.0	2.5	2.0	1.3
Desiilin tuloraja yhden hengen taloudessa, €		Alle 11 537	–14 235	–16 727	–19 131	–2 1471	–23 925	–26 793	–30 579	–37 120	Yli 37 120
Desiilin tuloraja kahden aikuisen ja kahden alle 14-vuotiaan taloudessa, €		Alle 24 227	–29 893	–35 126	–40 175	–45 089	–50 242	–56 265	–64 215	–77 952	Yli 77 952

Liite 5. Henkilöiden lukumäärä sekä käytettävissä olevat rahatulot ennen ja jälkeen asumismenojen perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

	Kaikki	Eläkeläiset	Opiskelijat ¹⁾	Työttömät	Muut	Yksinäistalous	Yksinhuoltaja	Lapseton pari	Pari ja 0–13-v. lapsia
Henkilöitä									
Väestö	5 272 000	1 157 000	124 000	210 000	3 780 000	1 002 000	233 000	1 554 000	1 469 000
Perusturvan osuus									
Alle 50 %	4 863 000	1 021 000	61 000	79 000	3 702 000	825 000	189 000	1 495 000	1 380 000
51–90 %	259 000	109 000	40 000	55 000	56 000	98 000	27 000	50 000	52 000
Yli 90 %	150 000	28 000	–	76 000	–	79 000	–	–	37 000
Ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo ennen asumismenoja, € / ky / v, mediaani									
Väestö	21 539	17 004	10 450	11 693	23 819	16 151	16 426	24 422	22 210
Perusturvan osuus									
Alle 50 %	22 413	17 914	11 561	13 417	24 029	18 288	17 587	24 827	22 790
51–90 %	11 817	12 238	10 143	11 353	12 245	11 188	12 297	11 959	11 714
Yli 90 %	10 741	10 942	–	10 929	–	9 616	–	–	11 543
Ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo asumismenojen²⁾ jälkeen, € / ky / v, mediaani									
Väestö	19 110	15 129	6 171	7 435	21 216	12 849	13 328	22 018	19 832
Perusturvan osuus									
Alle 50 %	19 970	16 140	7 601	11 088	21 460	14 930	14 252	22 451	20 354
51–90 %	8 302	8 888	5 372	7 256	9 119	7 878	8 290	9 553	8 571
Yli 90 %	6 401	6 643	–	6 564	–	5 689	–	–	7 793

1) Opiskelijoiden tulot ilman opintolainoja.

2) Asumismenoihin luettu todelliset vuokra-, ylläpito ja käyttökustannukset ja asuntolainojen korot mutta ei lyhennyksiä.

Liite 6. Pienituloisten (raja alle 60 % mediaanitulosta) määrä, pienituloisuusaste sekä köyhyysvaje perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

	Kaikki	Eläkeläiset	Opiskelijat ¹⁾	Työttömät	Muut	Yksinäistalous	Yksinhuoltaja	Lapseton pari	Pari ja 0–13-v. lapsia
Pienituloisuus, ekvivalentti tulo alle 60 % mediaanista									
Henkilöitä									
Väestö	690 000	185 000	102 000	153 000	250 000	284 000	63 000	104 000	164 000
Perusturvan osuus									
alle 50 %	365 000	95 000	47 000	35 000	188 000	133 000	28 000	64 000	87 000
51–90 %	191 000	69 000	36 000	47 000	40 000	79 000	–	31 000	46 000
Yli 90 %	134 000	–	–	70 000	–	72 000	–	–	31 000
Pienituloisuusaste									
Väestö	13,1	16,0	82,5	72,7	6,6	28,4	26,9	6,7	11,1
Perusturvan osuus									
alle 50 %	7,5	9,3	76,8	44,9	5,1	16,1	14,7	4,3	6,3
51–90 %	73,7	63,1	89,7	85,8	71,2	80,4	76,1	61,6	87,5
Yli 90 %	89,4	–	–	92,1	98,6	91,7	86,2	–	83,8
Köyhyysvaje									
Väestö	15,5	11,9	29,8	22,8	10,8	18,2	14,5	17,1	12,1
Perusturvan osuus									
alle 50 %	10,9	7,0	23,6	18,1	9,7	12,2	7,4	11,2	8,6
51–90 %	18,4	14,9	32,8	20,6	16,4	18,0	–	23,5	16,4
Yli 90 %	26,0	–	–	23,2	–	32,4	–	–	17,1

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto 2009

– tietoa ei voi esittää havaintojen vähyden vuoksi

1) Opiskelijoiden tulot ilman opintolainoja.

Liite 7. Pienituloisten (raja alle 50 % mediaanitulosta) määrä sekä pienituloisuusaste perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa vuonna 2009.

	Kaikki	Eläkeläiset	Opiskelijat ¹⁾	Työttömät	Muut	Yksinäistalous	Yksinhuoltaja	Lapseton pari	Pari ja 0–13-v. lapsia
Pienituloisuus, ekvivalentti tulo alle 50 % mediaanista									
Henkilöitä									
Väestö	330 000	60 000	83 000	100 000	87 000	153 000	28 000	52 000	61 000
Perusturvan osuus									
alle 50 %	123 000	–	33 000	–	56 000	51 000	–	–	–
51–90 %	107 000	–	31 000	29 000	–	43 000	–	–	–
Yli 90 %	99 000	–	–	52 000	–	59 000	–	–	–
Pienituloisuusaste									
Väestö	6,3	5,2	66,5	47,8	2,3	15,3	12,0	3,4	4,1
Perusturvan osuus									
alle 50 %	2,5	–	54,0	–	1,5	6,2	–	–	–
51–90 %	41,4	–	76,7	53,4	–	43,3	–	–	–
Yli 90 %	66,4	–	–	67,6	–	75,4	–	–	–

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto 2009

–tietoa ei voi esittää havaintojen vähyyden vuoksi

1) Opiskelijoiden tulot ilman opintolainoja.

Liite 8. Aineellinen puute ja arvio toimeentulon tasosta perusturvan tulo-osuuden mukaan eri elämäntilanteissa sekä tyyppitalouksittain vuonna 2009.

	Kaikki	Eläkeläiset	Opiskelijat ¹⁾	Työttömät	Muut	Yksinäistalous	Yksinhuoltaja	Lapseton pari	Pari ja 0–13-v. lapsia
Aineellisessa puutteessa²⁾ (2008), osuus väestöryhmästä									
Väestö	2,8	3,9	9,2	25,3	1,0	7,6	10,2	0,8	1,5
Perusturvan osuus									
alle 50 %	1,3	2,2	3,4	9,8	0,8	4,4	3,9	0,5	0,4
51–90 %	20,5	15,5	16,5	47,8	6,5	17,5	43,8	7,4	29,8
Yli 90 %	21,0	23,7	12,1	25,3	12,6	28,9	27,0	–	3,5
Kotitalouden oma arvio toimeentulosta³⁾, % väestöryhmästä: "Vaikeuksia saada tulot riittämään tavanomaisiin menoihin"									
Väestö	23,5	20,4	46,2	63,4	21,5	28,2	50,6	14,1	24,7
Perusturvan osuus									
alle 50 %	20,8	17,9	37,8	49,7	20,7	22,9	43,4	13,1	22,4
51–90 %	51,2	37,1	52,4	65,5	63,9	49,1	79,8	35,0	55,1
Yli 90 %	65,7	46,7	–	76,0	–	58,1	–	–	69,7

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto 2009

– tietoa ei voi esittää havaintojen vähyyden vuoksi

1) Opiskelijoiden tulot ilman opintolainoja.

2) Aineellinen puute havaitaan, jos taloudessa ei ole varaa vähintään neljään seuraavista: auto, pesukone, puhelin, väritelevisio, pitää asunto riittävän lämpimänä, viettää vuosittain vähintään viikon loma kodin ulkopuolella, proteiinipitoiseen ateriaan vähintään joka toinen päivä, selviytyä yllättävistä noin 1000 euron menoerästä, selviytyä laskujen, vuokrien, osamaksuerien ja lainojen korkojen ja lyhennysten maksuista ajallaan.

3) Haastattelussa kysyttiin: "Kun taloutenne kaikki tulot otetaan huomioon, saatteko tavanomaiset menonne niillä katetuiksi: 1. suurin vaikeuksin, 2. vaikeuksin, 3. pienin vaikeuksin, 4. melko helposti, 5. helposti, 6. hyvin helposti? Taulukossa niiden vastaajien osuus jotka vastasivat vaihtoehdoilla 1–3.